

Svenska Spels nätpoker

En utvärdering

Betänkande av Nätpokerutredningen

Stockholm 2008

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2008:36

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice

Tryckt av Edita Sverige AB

Stockholm 2008

ISBN 978-91-38-22951-4
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet

Genom beslut vid regeringssammanträde den 26 april 2007 bemyndigades statsrådet Anders Borg att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera AB Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet.

Till särskild utredare förordnades samma dag docenten Lennart Gustafsson.

Efter överenskommelse uppdrog utredningen den 18 december 2007 åt Statskontoret att under perioden januari–mars 2008 biträda utredningen med sekretariatsresurser för sitt arbete. Uppdraget att för Statskontorets räkning vara sekreterare i utredningen har utförts av civilekonomen Svante Eriksson.

Utredningen har antagit namnet Nätpokerutredningen.

Textredigering och layout har utförts av kanslissekreteraren Monica Berglund, Regeringskansliets kommittéservice.

Utredningen får härmed överlämna betänkandet Svenska Spels nätpoker – en utvärdering (SOU 2008:36).

Utredningens arbete är härmed avslutat.

Stockholm i mars 2008

Lennart Gustafsson

/Svante Eriksson

Innehåll

Sammanfattning och förslag	7
1 Utredningens uppdrag	27
1.1 Bakgrund	27
1.2 Uppdraget enligt utredningsdirektiven	29
1.3 Utredningens genomförande	30
1.4 Betänkandets disposition.....	33
2 Företeelsen nätpoker och Svenska Spels tillstånd	35
2.1 Nätpokern och dess framväxt	35
2.2 Bakgrund till Svenska Spels tillstånd	38
2.2.1 Remissinstansernas synpunkter.....	38
2.2.2 Regeringens beslut.....	38
2.3 Villkoren för Svenska Spels tillstånd	40
3 Spelmönster	47
3.1 Vilka är de svenska nätpokerspelarna?.....	47
3.2 Spelmönster hos svenska nätpokerspelare.....	49
4 Spelansvarsåtgärder i Svenska Spels nätpoker	53
4.1 Spelansvarsåtgärder som tillämpas	53
4.1.1 Allmänt om spelansvarsåtgärder på Svenska Spels webbplats.....	54
4.1.2 Individuella spelgränser vid pokerspel	55
4.1.3 Spärr av pokerkonto	56
4.1.4 Svensk valuta och tidpunkt för spel.....	56

4.1.5	Navigatorn.....	56
4.1.6	Kollektiv ”sit-out”.....	57
4.1.7	Krav på återstående tid för deltagande i turneringar.....	57
4.1.8	Övrigt	57
4.1.9	Åtgärder för att förhindra spel av minderåriga	58
4.2	Spelarnas användning av åtgärderna i praktiken	61
4.2.1	Gränssättning	63
4.2.2	Själavstängning	68
4.2.3	Övriga åtgärder	70
4.2.4	Sammanfattning av åtgärdernas användning	72
4.3	Spelarnas syn på spelansvarsåtgärderna.....	73
5	Spelproblem hos nätpokerspelare	75
5.1	Allmänt om spelproblem	75
5.1.1	Definitioner av spelproblem m.m.	75
5.1.2	Åtgärder mot spelproblem	78
5.2	Förekomst av spelproblem i nätpoker	81
5.2.1	Mätningar som gjorts inom ramen för utredningen	81
5.2.2	Vad visar mätningarna av spelproblem?.....	84
5.2.3	Jämförelse med tidigare studie	86
5.3	Hjälpsökande	88
6	Kanalisering.....	91
6.1	Nätpokerspelandet fördelat på sex grupper.....	92
6.2	Motiv för att spela där man gör	94
 Bilagor		
<i>Bilaga 1</i>	Kommittédirektiv	99
<i>Bilaga 2</i>	Tilläggsdirektiv	103
<i>Bilaga 3</i>	Nätpoker i Sverige 2007 – Jakob Jonsson, Spelinstitutet	105

Sammanfattning och förslag

Nät pokerutredningen har haft i uppdrag att utvärdera AB Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet.

Uppdraget har bl.a. omfattat att undersöka hur AB Svenska Spel (hädanefter Svenska Spel) har följt tillståndsvillkoren, kartlägga och utvärdera de åtgärder som bolaget vidtagit för att säkra att de sociala skyddsintressena har tillgodosetts, kartlägga förekomsten av spel bland minderåriga, kartlägga förekomsten av spelmissbruk och riskfyllt spelande i samband med pokerspel över Internet, undersöka i vilken utsträckning spelandet på poker över Internet har kanaliserats från de aktörer som inte har tillstånd i Sverige till Svenska Spel, samt – utifrån sina iakttagelser – bedöma om det finns behov av ändringar av de villkor som i dag gäller för verksamheten.

Utredningens uppdrag är i huvudsak avgränsat till att utvärdera Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet och hur bolaget har följt villkoren i tillståndet. Det handlar således inte om någon helt förutsättningslös utvärdering av företeelsen nätpoker och dess effekter på det svenska samhället. I uppdraget från regeringen har alltså inte ingått att jämföra Svenska Spels spelansvarsåtgärder, marknadsföring m.m. med motsvarande förhållanden hos andra bolag som anordnar nätpoker. Endast på en punkt – förekomsten av spelproblem m.m. – anger direktiven att utredningens uppdrag omfattar nätpokerspelare i allmänhet och inte endast Svenska Spels verksamhet.

I detta kapitel sammanfattar utredningen sina slutsatser samt redovisar sina förslag. Underlaget för utredningens ställningstaganden finns redovisat i betänkandets kapitel 1–6 samt bilaga 3, i vilken en av utredningen beställd rapport från Spelinstitutet återges i sin helhet.

Bakgrund

Svenska Spel ansökte i februari 2005 hos regeringen om tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Regeringen beslutade den 24 november 2005 att ge bolaget ett sådant tillstånd för perioden den 1 december 2005 t.o.m. den 31 december 2007. Med stöd av tillståndet började Svenska Spel att erbjuda pokerspel över Internet från mars 2006. I avvaktan på resultatet från föreliggande utredning beslutade regeringen den 8 november 2007 att, på oförändrade villkor, förlänga Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet t.o.m. den 30 juni 2008. Med den reglering som gäller för svensk spelmarknad är Svenska Spel ensamt om att ha tillstånd att anordna nätpoker med bas i Sverige.

I regeringsbeslutet av den 24 november 2005 angavs vissa villkor som ska gälla för Svenska Spels nätpokerverksamhet. Därtill har ytterligare villkor meddelats med stöd av tillståndet, genom att regeringen i beslutet uppdrog åt Lotteriinspektionen att utfärda närmare villkor för pokerspel över Internet. Tillståndsvillkoren handlar i hög grad om att sätta olika typer av gränser i verksamheten, i syfte att söka uppnå ett mer ansvarsfullt spelande.

Pokerspel över Internet sker genom att anordnaren av spelet erbjuder en plattform där spelet kan ske samt förmedlar insatser och vinster, allt mot provision (med ett engelskt begrepp brukar provisionen benämnas "rake"). Det handlar om spel där flera deltagare kan spela mot varandra på samma sätt som i fysiskt pokerspel, men där "kortet" fördelas genom ett slumpvalsprogram. Det är alltså inte frågan om spel mot anordnaren.

Av naturliga skäl är pokerspel över Internet en förhållandevis sentida företeelse. De första webbplatserna som erbjöd pokerspel om pengar etablerades omkring år 1998. Fram till dags dato har expansionen varit mycket kraftig, och i dagsläget finns flera hundra webbplatser som erbjuder pokerspel om pengar, med bas i olika länder såsom t.ex. Costa Rica, Malta och Gibraltar/Storbritannien. I och med att Internet är gränsöverskridande är de olika webbplatserna tillgängliga för svenska pokerspelare.¹ För svenskt vidkommande är det dock av särskilt intresse att ett relativt stort antal anordnare med bas i utlandet klart och tydligt riktar in sig mot bl.a. Sverige, t.ex. genom att spelsidorna finns tillgängliga på svenska.

¹ Om det eventuellt finns skäl att begränsa tillgängligheten för svenska spelare till utländska webbplatser, och om sådana begränsningar i sådana fall är möjliga och lämpliga, utreds för närvarande – utifrån en rad aspekter – av Spelutredningen (Fi 2007:07).

Förutsättningarna för den svenska marknaden för nätpoker förändrades i och med att regeringen i november 2005 beslutade att ge Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel om pengar över Internet. Svenska Spel bedömer att bolaget står för lite drygt en tredjedel av den svenska marknaden – definierad som de personer som med bas i Sverige spelar nätpoker. Därutöver kan antas att omkring en handfull företag står för cirka 5-10 procent vardera av den svenska marknaden samt att resten fördelar sig på ett stort antal bolag med i allmänhet mindre än en procent i marknadsandel.

Det totala antalet svenskar som – oavsett webbplats – spelar poker på Internet synes ha ökat stadigt fram till och med år 2006, för att därefter plana ut, eller till och med minska, något. Sett till hur många som vid åtminstone något tillfälle spelat nätpoker under den senaste tremånadsperioden visar undersökningar som SIFO gjort på uppdrag av Lotteriinspektionen att detta beträffande svenskar över 18 år torde ha gällt för cirka 100-120 000 under år 2005, för cirka 200 000 under år 2006 och för cirka 175 000 under år 2007. Dessa uppgifter bekräftas i huvudsak av en webbpanelundersökning bland cirka 2 000 personer som är nätpokerspelare, oavsett hos vilket bolag man spelar, vilken gjorts inom ramen för utredningen (per december 2007). Således visar denna att knappt 200 000 svenskar vid något tillfälle spelat nätpoker under den senaste tremånadsperioden.

Av de totalt cirka 200 000 aktiva nätpokerspelare, som webbpanelundersökningen påvisade, så hade under den senaste tremånadersperioden 55 000 enbart spelat hos Svenska Spel, 50 000 både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag, och 95 000 enbart hos övriga bolag. I genomsnitt spelar nätpokerspelaren aktivt på 1,95 pokersajter att döma av undersökningen.

Nätpokerspelandet har således ökat i Sverige efter den tidpunkt då regeringen gav Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Om denna utveckling i någon mån kan sägas bero på tillståndet i sig, eller om antalet svenska nätpokerspelare hade ökat i motsvarande grad även om Svenska Spel inte hade startat sin nätpokerverksamhet, är dock omöjligt att avgöra.

Den genomsnittliga svenska nätpokerspelaren är en man som är drygt 32 år. Av nätpokerspelarna är 12 procent kvinnor och 88 procent män. Bland de nätpokerspelare som enbart spelar hos Svenska Spel är andelen kvinnor och äldre spelare något högre än

bland nätpokerspelare som helt eller delvis spelar även hos andra bolag.

Den webbpanelundersökning bland nätpokerspelare som gjorts inom ramen för utredningen talar också för att andelen vanospelare (av utredningen definierat som att man minst en gång per vecka ägnar sig åt minst två timmars nätpokerspel) är lägre bland dem som enbart spelar hos Svenska Spel (15,7 procent) än bland dem som spelar både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag (41,3 procent) eller endast hos andra bolag (22,0 procent).

Bedömning av hur Svenska Spel levt upp till tillståndsvillkoren

I regeringens beslut om att bevilja Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet anges vissa villkor som ska gälla för verksamheten. Därtill anges i beslutet att beträffande förhållanden som inte regleras i tillståndet, så gäller lotterilagen (1994:1000) i tillämpliga delar. Utöver de villkor som regeringen angav i sitt tillståndsbeslut, har därtill ytterligare villkor meddelats med stöd av tillståndet. Detta genom att regeringen i beslutet uppdrog åt Lotteriinspektionen att utfärda närmare villkor för pokerspel över Internet och i enlighet med 10 § lotterilagen utfärda de särskilda kontroll- och ordningsbestämmelser som behövs för att spelverksamheten ska bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt.

De av regeringen uppsatta villkoren för Svenska Spels nätpoker anges i regeringsbeslutet i form av nio punkter. Dessa handlar i hög grad om att det som ram för nätpokerverksamheten ska sättas olika typer av gränser, i syfte att söka uppnå ett mer ansvarsfullt spelande. Således framgår bl.a. följande tillståndsvillkor av regeringens beslut:

- Svenska Spel får inte låta någon som är under 18 år delta i pokerspel över Internet.
- Svenska Spel får inte låta någon delta i pokerspel som inte själv satt upp en gräns för hur mycket han eller hon kan förlora – eller för hur länge han eller hon får spela – per dag, vecka och månad.

- Svenska Spel ska beakta och aktivt arbeta för att motverka problem med överdrivet spelande. I detta ingår bl.a. att Svenska Spel ska erbjuda möjlighet för spelare att själv stänga av sig från spel.

De villkor som Lotteriinspektionen angivit för Svenska Spels verksamhet med nätpoker handlar till en del om närmare preciseringar av vissa av de villkor regeringen angivit i tillståndsbeslutet (t.ex. hur kontroll ska göras av att ingen spelare är under 18 år), men också om exempelvis tekniska krav på spelsystemet.

Utredningens samlade bedömning är – mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts i utredningsarbetet – att Svenska Spel i alla delar helt klart har följt villkoren i tillståndet och villkor som meddelats med stöd av tillståndet. Således finns i verksamheten t.ex. de möjligheter till gränssättning som krävs enligt tillståndet. Vidare följer Svenska Spel såvitt utredningen kan bedöma exempelvis de riktlinjer som gäller för marknadsföring av nätpokerverksamheten. Utredningens intryck har också bekräftats vid de kontakter utredningen haft med Lotteriinspektionen, som är den statliga myndighet som ansvarar för tillsyn och kontroll av Svenska Spels verksamhet, inklusive nätpokern.

Åtgärder för att förhindra spel av minderåriga

I samband med utredningens diskussion om tillståndsvillkoren, finns skäl att också särskilt behandla frågan om Svenska Spels åtgärder för att förhindra att personer under 18 år spelar nätpoker.

För att kunna spela över Svenska Spels webbplats (oavsett om det handlar om nätpoker eller andra spel) måste man hos bolaget inneha ett s.k. spelkort och ett spelkonto. Spelkortet och spelkontot är personligt och får endast tecknas och användas av spelaren ifråga. För att kunna få spelkort och spelkonto krävs bl.a. att man är folkbokförd i Sverige och har fyllt 18 år. Vid ansökan om spelkonto gör Svenska Spel bl.a. en kontroll av den sökandes namn, personnummer och folkbokföringsadress mot det centrala SPARregistret. Om uppgifterna i ansökan stämmer skickas också ett välkomstbrev med posten till folkbokföringsadressen enligt SPAR. Detta kan inte ändras av kunden.

Vid spel via Svenska Spels webbplats krävs att spelaren har aktiverat ett spelkonto. När spelaren så begär överförs medel från hans

eller hennes bankkort, alternativt via spelarens Internetbank eller bank-/postgiro, till spelkontot. Endast bankkort som tillhör och är registrerade på den aktuella spelaren får användas för överföringar till dennes spelkonto. Spelaren kan lämna in spel för högst det belopp som motsvarar saldot på spelkontot subtraherat med eventuella avgifter i samband med spelet, dvs. man kan inte spela på kredit. Utbetalning av vinster från spelkontot sker också till det angivna bankkortet (motsvarande).

Såvitt Nätpokerutredningen kan bedöma innebär ovanstående att det i princip är uteslutet att en person under 18 år skulle kunna öppna ett spelkonto hos Svenska Spel. Risken för att personer under 18 år skulle kunna delta i Svenska Spels nätpoker torde därmed i praktiken begränsa sig till situationer där en minderårig olovligen kommit över, eller alternativt har fått låna, inloggningsuppgifter från någon närstående, t.ex. en förälder. Svenska Spel får enligt utredningen bedömas ha mycket små möjligheter att kontrollera/övervaka om sådant förekommer. Utredningen har dock inte fått några indikationer på att det skulle handla om mer än på sin höjd ett marginellt fenomen. Om någon olovligen använder en annan persons spelkort och spelkonto torde detta också komma att upptäckas tämligen omgående av den rättmätige innehavaren, med hänsyn till att spelkontot hos Svenska Spel är personligt och att eventuella inbetalningar till/utbetalningar ifrån det sker till det bankkort (motsvarande) som han eller hon har angivit vid sin ansökan.

Spelansvarsåtgärder i Svenska Spels nätpoker

I Svenska Spels nätpokerverksamhet tillämpas diverse åtgärder som syftar till att uppnå ett ansvarsfullt spelande. Det handlar dels om åtgärder som är generella för allt spelande via Svenska Spels webbplats, dels om åtgärder som är specifikt framtagna för nätpokern. Av de senare är vissa formulerade som krav i regeringens tillståndsvillkor, medan vissa har införts av Svenska Spel på eget initiativ. De generella åtgärderna handlar bl.a. om att information ges på Svenska Spels webbplats om vilka stödorganisationer spelarna kan vända sig till om de upplever att de har spelproblem samt telefonnummer till stödlinjen för spelberoende, och om att Svenska Spel erbjuder en möjlighet för spelarna att testa sitt eget

spelbeteende, det s.k. självtestet. Bland de åtgärder som införts specifikt för nätpokern finns skäl att i första hand nämna följande:

- Spelarna måste sätta *individuella spelgränser* vid nätpokerspel, avseende pengar och tid.
- Möjlighet för spelarna att helt stänga av sig från nätpokerspel hos Svenska Spel genom att *spärta sitt pokerkonto* hos bolaget.
- ”*Navigatorn*”, dvs. ett grafiskt instrument på Svenska Spels pokerplattform, som innebär att spelaren i realtid kan se hur lång tid samt hur mycket pengar som återstår inom spelarens individuella spelgränser.
- *Pokerskola* på Svenska Spels hemsida. Genom denna kan spelarna inhämta grundläggande kunskaper om hur man spelar poker på nätet, vilket kan antas bidra till ett mer ansvarsfullt spelande då poker är ett spel där kunskaper om reglerna och om sannolikhet, oddsräknande o.d. har ett relativt stort inflytande på det långsiktiga resultatet.
- *Kollektiv ”sit-out”*. Vid vissa av pokerborden på Svenska Spels pokerplattform tillämpas s.k. kollektiv sit-out, vilket kan beskrivas som en gemensam och obligatorisk femminuterspaus från spelet en gång i timmen.

En förutsättning för att spelansvarsåtgärder ska kunna ha effekt är givetvis att de olika verktygen används. Utredningen har undersökt hur spelarna använder de spelansvarsåtgärder som Svenska Spel tillämpar samt hur spelarna betar sig om åtgärderna ”slår till”, t.ex. när man når sin uppsatta tidsgräns. Underlaget för detta har i första hand utgjorts av en enkät riktad till cirka 1 000 personer som är nätpokerspelare hos Svenska Spel, av vilka vissa spelar enbart hos Svenska Spel och vissa utöver hos Svenska Spel även spelar hos minst ett annat bolag. I denna undersökning har också – efter respondenternas medgivande – enkätsvaren kontrollerats mot Svenska Spels registerdata med faktiska uppgifter.

I syfte att belysa eventuella skillnader mellan olika typer av spelare i tillämpningen av spelansvarsåtgärderna har enkätdeltagarna med utgångspunkt i sina svar delats in i olika grupper, bl.a. utifrån var man spelar och i vilken mån man är att betrakta som spelare med riskabla spelvanor eller ej. Den senare indelningen har kunnat göras genom att enkäten bl.a. innehöll frågor i enlighet med ett beprövat mätinstrument för diagnostisk självuppskattning av

förekomsten av spelproblem, det s.k. PGSI-testet (Problem Gambling Severity Index). När utredningen gjort jämförelser av beteendet mellan riskspelare och icke-riskspelare, så avses med "riskspelare" både de respondenter som avgivit svar som enligt PGSI tyder på "milda" spelproblem ("spelare med riskabla spelvanor") och de vars svar tyder på "grövre" problem enligt PGSI ("spelare med problematiska spelvanor").

I tabell 1 nedan sammanfattas vad som i utredningen framkommit om hur spelansvarsåtgärderna används i praktiken. I tabellen anges också "verkningsgraden" av olika åtgärder, i betydelsen hur pass mycket de synes styra spelarnas beteende i den riktning det är tänkt, t.ex. att avhålla sig från att överhuvudtaget spela nätpoker när man stoppats från spel hos Svenska Spel p.g.a. att sätta gränser har uppnåtts eller under den tid man spärrat sitt konto. Att det totala antalet svarande inte helt överensstämmer i de olika kolumnerna beror på ofullkomliga svar i vissa fall.

Som kommentar till tabellen bör också sägas att gruppindelningen avseende var man spelat (i tabellen: enbart hos Svenska Spel eller hos Svenska Spel och minst ett annat bolag) är baserad på var man vid enkättilfället (december 2007) hade spelat de senaste tre månaderna, dvs. det behöver inte motsvara var man spelade innan den aktuella perioden. I de fall då spelare som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel beträffande något beteende (t.ex. hur man agerat när en satt gräns hos Svenska Spel har stoppat från spel) har avgivit enkätsvar som visar att man spelat hos något annat bolag, så måste denna händelse alltså ha skett vid en tidigare tidpunkt än den senaste tremånadersperioden.

Tabell 1 Användande av och verkningsgrad för olika spelansvarsåtgärder hos Svenska Spel, enligt enkät riktad till nätpokerspelare hos Svenska Spel

Spelansvars- åtgärd		Samtliga svarande (1 031 svar)	Har under de senaste tre månaderna enbart spelat hos Svenska Spel (623 svar)	Har under de senaste tre månaderna spelat hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag (405 svar)	Riskspelare (271 svar)	Icke- riskspelare (753 svar)
Belopps- gränser	Satte gräns i paritet med, eller något högre än, vad man faktiskt planerade att spela för	66,7 %	71,9 %	59,7 %	63,8 %	68,1 %
Tidsgränser	Satte gräns i paritet med, eller något högre än, den tid man faktiskt planerade att spela	59,1 %	64,1 %	51,2 %	53,5 %	61,0 %
Beteende när nådd gräns stoppat från spel hos Svenska Spel	Verkningsgrad – ej spelat hos annat bolag	62,6 %	78,0 %	37,5 %	49,7 %	69,4 %
	Verkningsgrad – ej ändrat gränsen	67,7 %	68,2 %	67,0 %	70,8 %	66,1 %
Spärrat konto	Användande	5,4 %	3,9 %	7,7 %	11,1 %	3,3 %
	Verkningsgrad – ej spelat hos annat bolag	76,4 %	91,7 %	64,5 %	70,0 %	84,0 %
Navigatorn	Användande helt/delvis	56,6 %	64,0 %	45,3 %	51,7 %	58,4 %
Självtest	Användande	16,4 %	13,7 %	20,5 %	24,4 %	13,5 %
	Verkningsgrad – minskat spel vid gult/rött ljus ²	43,8 %	33,0 %	50,0 %	33,0 %	75,0 %
Pokerskola	Användande	21,8 %	24,3 %	17,8 %	22,1 %	21,6 %
Bord med kollektiv sit-out	Användande	5,7 %	4,2 %	7,9 %	5,5 %	5,6 %

I den aktuella enkäten ställdes också frågor om hur spelarna ser på vissa av de spelansvarsåtgärder som tillämpas i Svenska Spels nätpoker. Att döma av svaren är spelarna i huvudsak positivt inställda till spelansvarsåtgärderna. Således angav nästan åtta av tio att det är bra eller mycket bra att man får sätta beloppsgränser för sitt spelande hos Svenska Spel. Vidare sade sex-sju av tio att det är positivt att sätta tidsgränser och att de är positiva till Navigatorn. En klar majoritet av de svarande (fler än åtta av tio) ansåg också att

² I självtestet ska spelaren besvara ett tjugotal frågor, och får sedan utifrån sina svar återkoppling på sina spelvanor – i termer av ”grönt, gult eller rött ljus”.

Svenska Spels verktyg ger tillräckliga möjligheter att hålla poker-spelandet under kontroll.

Utredningens överväganden och förslag avseende Svenska Spels spelansvarsåtgärder

Utredningen ser i huvudsak positivt på de åtgärder som tillämpas i Svenska Spels nätpokerverksamhet i syfte att uppnå ett ansvarsfullt spelande. Spelansvarsåtgärderna förefaller till stor del att styra beteendet hos spelarna i önskad riktning och det kan också noteras att spelarna själva i huvudsak är positivt inställda till åtgärderna. Att Svenska Spel på eget initiativ har infört flera spelansvarsåtgärder än dem som det explicit ställs krav på enligt tillståndsvillkoren är också positivt enligt utredningens mening. Det bör såväl öka graden av ansvarsfullt spelande som stärka tilltron till Svenska Spel som en ansvarsfull aktör.

Samtidigt menar utredningen att det kan diskuteras hur verkningens graden av de aktuella spelansvarsåtgärderna egentligen bör mätas. Ytterst handlar det rimligen om huruvida de olika spelansvarsåtgärderna – var och en för sig och samlat – leder till mindre risk för att spelarna hamnar i ett problematiskt spelbeteende. Detta styrs dock av en mängd olika faktorer. I den internationella forskningen framställs på ett övergripande plan tillgången till spel som grunden till spelberoende och spelproblem. Forskningen visar också att individvariabler som alkoholmissbruk, personlighetsstörningar och psykiatriska symtom har samband med spelberoende. Släkt och vänners attityd till spel är också viktiga. Mot denna bakgrund är det svårt att med säkerhet avgöra hur stor effekt de här diskuterade spelansvarsåtgärderna egentligen har.

Utredningen har i sitt arbete sökt identifiera eventuella behov av ytterligare spelansvarsåtgärder i Svenska Spels nätpokerverksamhet. Detta bl.a. genom att deltagarna i den enkät som riktade sig till cirka 1 000 personer som är nätpokerspelare hos Svenska Spel ombads lämna förslag på hur Svenska Spel ytterligare skulle kunna hjälpa nätpokerspelarna med att hålla pokerspelandet under kontroll. Bland de svar som gavs var det i synnerhet förslag på en typ av åtgärd som återkom förhållandevis ofta, nämligen att spelarna bör ges återkommande återkopplingsinformation om den egna, ackumulerade vinst- eller förlustställningen i kronor räknat. Denna

information finns i dag tillgänglig hos Svenska Spel, men redovisas inte på Svenska Spels pokerplattform.

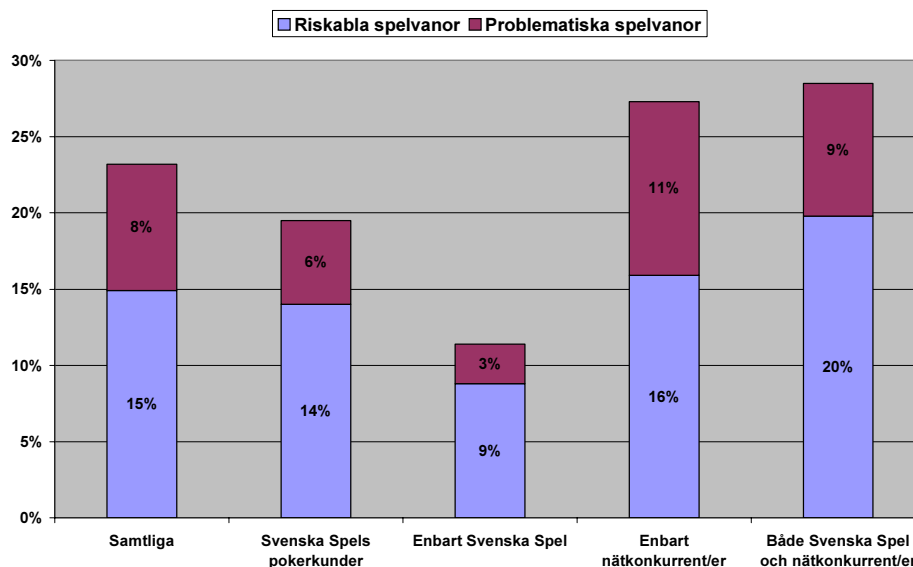
Enligt utredningens mening finns goda skäl att anta att graden av ansvarsfullt spelande skulle öka om spelarna återkommande gavs återkopplingsinformation om den egna, ackumulerade vinst- eller förlustställningen i kronor räknat. Såvitt utredningen kan bedöma bör det också tekniskt sett vara okomplicerat att ge spelarna sådan information via Svenska Spels pokerplattform. *Utredningen föreslår* mot denna bakgrund att regeringen i villkoren för Svenska Spels nätpokertillstånd skriver in att sådan information ska ges till spelarna. Att verktyg som bidrar till att skapa medvetenhet hos den enskilda spelaren är väsentliga ur spelansvarshänseende, ges också stöd för i den internationella forskningen.

Spelproblem hos nätpokerspelare

I syfte att kartlägga förekomsten av spelproblem hos nätpokerspelare, och hur detta varierar mellan olika typer av spelare, har frågor om dessa förhållanden ställts i båda de enkätundersökningar bland nätpokerspelare som genomförts inom ramen för utredningen. Detta genom att enkäterna bl.a. innehöll frågor i enlighet med PGSI-testet (Problem Gambling Severity Index), vilket som framgått är ett beprövat mätinstrument för diagnostisk självuppskattning av förekomsten av spelproblem.

Som framgått omfattade den webbpanelundersökning som genomförts inom ramen för utredningen 2 000 personer som är nätpokerspelare, oavsett hos vilket bolag man spelar. Av de tillfrågade hade under den senaste tremånadersperioden 28 procent enbart spelat hos Svenska Spel, 25 procent spelat både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag, och 47 procent enbart spelat hos övriga bolag. I figur 1 nedan visas hur andelen spelare med, enligt PGSI, relativt sett "milda" spelproblem ("spelare med riskabla spelvanor") respektive med "grövre" problem ("spelare med problematiska spelvanor") fördelar sig mellan dessa grupper i enkätundersökningen. Ur den senare gruppen utskiljs ofta även de personer som har mest allvarliga problem, "spelberoende", i en särskild grupp. I figuren visas också andelarna för samtliga respondenter i undersökningen samlat samt för samtliga Svenska Spel-kunder i undersökningen (alltså samtliga respondenter i grupperna "enbart Svenska Spel" och "både Svenska Spel och nätkonkurrenter").

Figur 1 Andel av spelare med riskabla och problematiska spelvanor, PGSI enligt webbpanelundersökning

Som framgår av figuren tyder undersökningen på att andelen spelare med riskabla eller problematiska spelvanor är minst hos de som enbart spelar hos Svenska Spel och störst hos de som både spelar hos Svenska Spel och minst ett annat bolag. Sett till andelen med ”grövre” problem – dvs. de med problematiska spelvanor – är dock andelen störst hos de som enbart spelar hos övriga bolag.

Varför andelen risk-/problemspelare varierar mellan de tre grupperna är svårt att säga med säkerhet. En tänkbar (del-)förklaring till att de som enbart spelar hos Svenska Spel uppvisar den minsta andelen riskabla/problematiska spelvanor *kan* givetvis vara att de spelansvarsåtgärder som tillämpas i Svenska Spels nätpoker har eftersträvad effekt.

Men variationerna kan också bero på att sammansättningen av spelarkollektiven tycks skilja sig åt mellan de olika grupperna, och att förekomsten av risk-/problemspelare uppvisar samma variation. Således har gruppen ”spelar enbart hos Svenska Spel” en högre andel av kvinnor, äldre spelare och yrkesarbetande än övriga grupper. Visserligen tycks förekomsten av spelproblem, i relativa

tal, inte skilja sig mellan män och kvinnor, att döma av de enkätundersökningar som gjorts inom ramen för utredningen. Men däremot tycks exempelvis både att ha annan sysselsättning än arbete (t.ex. att vara student, arbetssökande, sjukskriven eller pensionerad) och låg ålder svagt men signifikant öka risken för att en individ ska ha eller utveckla spelproblem. Och dessa demografiska omständigheter kännetecknar alltså i högre grad de som spelar hos andra bolag än Svenska Spel. Jämfört med övriga grupper tycks också de som enbart spelar hos Svenska Spel i särskilt hög grad värdesätta trygga ramförutsättningar för sitt pokerspelande, t.ex. att pokeranordnaren garanterar trygga penningtransaktioner o.d., vilket möjligen talar för att de är relativt sett mindre riskbenägna. I sammanhanget torde det också ha betydelse att webbpanelundersökningen, som framgått, visar att andelen vanespelare (av utredningen definierat som att man minst en gång per vecka ägnar sig åt minst två timmars nätpokerspel) är lägre bland dem som enbart spelar hos Svenska Spel än bland övriga grupper.

Enligt direktiven ska Nätpokerutredningen även kartlägga om det förekommer "sociala och hälsomässiga skadeverkningar" som en följd av nätpoker. Utredningen har visserligen inte haft möjlighet att mer i detalj studera dessa förhållanden. Men enligt utredningens mening får ändå förutsättas att förekomsten av spelproblem i sig medför att det också förekommer olika typer av sociala och hälsomässiga skadeverkningar av nätpokern. Ett tecken på det bör t.ex. kunna sägas vara att cirka 10–15 procent av respondenterna i de två enkätundersökningar som genomförts inom ramen för utredningen i PGSI-testet har angivit minst svaret "ibland" på frågan om pokerspelandet har orsakat dem några problem med sin hälsa, inräknat stress eller ångest. Ett annat tecken är att ett par procent av respondenterna i webbpanelundersökningen (motsvarande 40 personer) angivit att man under de senaste 12 månaderna har sökt hjälp för upplevda problem med nätpokerspelandet – något som får sägas peka i samma riktning. Av dessa 40 personer uppgav 4,8 procent att de enbart spelar hos Svenska Spel, 19 procent att de spelar både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag, och 76,2 procent att de enbart spelar hos andra bolag än Svenska Spel.

Utredningens överväganden om spelproblem

Att det förekommer spelproblem bland nätpokerspelare – oavsett var man spelar – kan alltså konstateras. Låt vara att de undersökningar som gjorts inom ramen för Nätpokerutredningen som framgått talar för att andelen problemspelare är lägre bland dem som spelar hos Svenska Spel, än bland nätpokerspelare i allmänhet.

Andelen problemspelare bland nätpokerspelare är också klart högre än vad som gäller bland befolkningen i allmänhet. Av s.k. prevalensstudier som gjorts i Sverige över spelproblem allmänt sett, kan man således dra slutsatsen att åtminstone 2 procent av den totala vuxna befolkningen – dvs. inkluderat såväl spelare som icke-spelare – har problem med sitt spelande. Det bör dock framhållas att dessa mätningar dels inte är gjorda med exakt samma mätinstrument som här använts, dels ofta inte är helt nya, t.ex. genomfördes den svenska prevalensstudie kring spelproblem som oftast refereras till under åren 1997–1998³ eller med andra ord innan internetspelandet tog ordentlig fart.

Att andelen problemspelare är hög bland nätpokerspelare framgår också genom andra mätningar. I den webbpanelundersökning som genomförts inom ramen för utredningen ställdes frågor även utifrån ett annat mätinstrument för uppskattning av spelproblem – det s.k. FORS-testet (Folkhälsofrågorna Om Riskabla Spelvanor). Detta mätinstrument används även för mätningar av spelproblem i de riksomfattande folkhälsoenkäterna, som administreras av Statens folkhälsoinstitut. Genom de nationella folkhälsoenkäterna finns data för åren 2004–2007 avseende hela befolkningen. En jämförelse mellan vad som framkommit i webbpanelundersökningen respektive i de nationella folkhälsoenkäterna talar för att andelen personer med riskabla spelvanor är cirka 5–7 gånger högre bland nätpokerspelare än bland befolkningen i stort.

I sammanhanget vill utredningen framhålla att vetskapen om att nätpoker kan utlösa beroendeliknande problem hos spelarna inte är ny. Tvärtom var denna kunskap väl känd redan innan regeringen fattade sitt beslut om att ge Svenska Spel tillstånd att anordna nätpoker.

Exempelvis avrådde Statens folkhälsoinstitut – i sitt yttrande över Svenska Spels ansökan om att få anordna nätpoker – från att introducera nya potentiellt riskabla spel på den svenska reglerade

³ Rönnerberg, Volberg, Abbott, Moore, Andrén, Munck, Jonsson, Nilsson, Svensson, *Spel och Spelberoende i Sverige*, Statens folkhälsoinstitut, 1999.

marknaden. Institutet hänvisade till att spelen och deras utformning i sig innebär risker för spelberoende. Till detta kommer enligt institutet de speciella egenskaper som är utmärkande för spel som bedrivs via Internet, bl.a. att spelen är lättillgängliga och snabba, att de kan pågå kontinuerligt och att man kan spela under påverkan av alkohol eller droger. Beträffande poker anförde institutet bl.a. att studier visar att Internetpoker är ett högriskspel för utveckling av spelberoende. Sammanfattningsvis menade institutet att nätpoker är att betrakta som mycket riskabel ur spelberoendesynpunkt och ställde sig tveksamt till att introducera denna spelform på den svenska marknaden.

I regeringens beslut av den 24 november 2005 om att bevilja Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet, sades bl.a. att ”regeringen gör i huvudsak inte någon annan bedömning än Statens folkhälsoinstitut när det gäller de risker som är förknippade med pokerspel, särskilt om det bedrivs via Internet”. I beslutet gjorde regeringen dock samtidigt bedömningen att förutsättningarna för att förebygga och komma till rätta med det riskabla spelandet och dess följder ökar om spelarna erbjuds en spelarrangör som har att följa villkoren i ett tillstånd som lever upp till den skyddsnivå som enligt regeringen är nödvändig.

Sammantaget bedömer utredningen mot denna bakgrund att de spelproblem som kan iakttas bland nätpokerspelarna i stort sett motsvarar vad som kunde förutses när regeringen gav Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet.

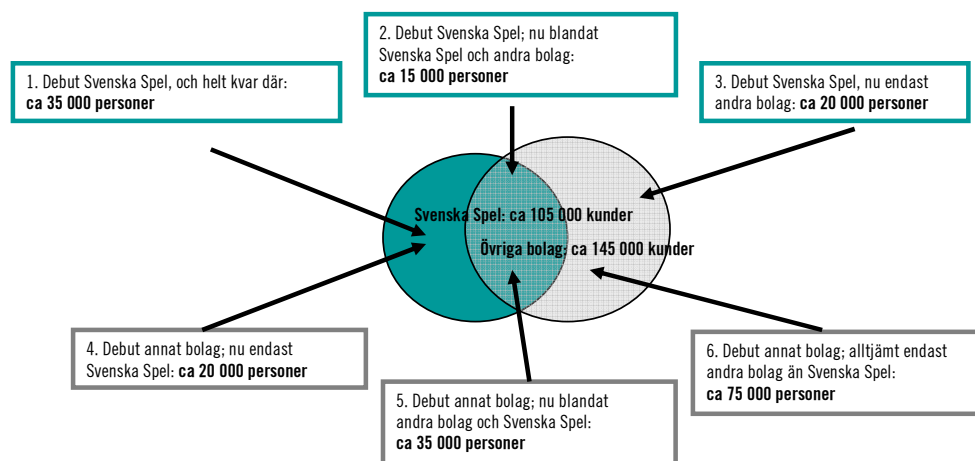
Kanalisering

Det tillstånd regeringen gav till Svenska Spel att anordna och förmedla pokerspel över Internet, syftade till att kanalisera spelintresset till en aktör vars verksamhet omgärdas av villkor som sätts upp för att skydda spelarna. Mot denna bakgrund ska utredningen enligt direktiven belysa om kanaliseringen till Svenska Spel från de aktörer som inte har tillstånd i Sverige har fungerat.

Det viktigaste underlaget för utredningens analys av kanaliseringen har utgjorts av webbpanelundersökningen omfattande cirka 2 000 personer som är nätpokerspelare, oavsett hos vilket bolag man spelar. I denna undersökning tillfrågades de svarande om på vilken nätpokerwebbplats man började spela och var man nu spelar.

I ljuset av den kanalisering som här diskuteras utkristalliserar sig i detta hänseende sex olika grupper bland undersökningens deltagare, i enlighet med figur 2 nedan.

Figur 2 Debutwebbplats och nuvarande spelplats

Som framgått ovan gav webbpanelundersökningen vid handen att totalt cirka 200 000 svenskar har spelat nätpoker under de tre senaste månaderna (oktober-december 2007). Undersökningen visade också att av dessa personer så spelade 55 000 enbart hos Svenska Spel, 50 000 både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag, och 95 000 enbart hos övriga bolag. Detta innebär alltså att antalet personer som spelade helt eller delvis hos Svenska Spel var 105 000 (grupperna 1, 2, 4 och 5 i figuren ovan), medan antalet personer som spelade helt eller delvis hos andra bolag var 145 000 (grupperna 2, 3, 5 och 6 i figuren).

Som framgår av figuren synes 55 000 personer som började spela nätpoker hos något annat bolag än Svenska Spel helt eller delvis ha kanaliserats till Svenska Spel (grupperna 4 och 5 i figuren). Å andra sidan har också 35 000 personer som började spela nätpoker hos Svenska Spel valt att helt eller delvis gå över till att spela på annan webbplats (grupperna 2 och 3 i figuren).

I webbpanelundersökningen fick deltagarna också besvara frågor om varför de spelar på de pokerwebbplatser som de gör. Om detta kan sammanfattningsvis sägas att de personer som spelar hos

Svenska Spel främst betonar att spelet hos Svenska Spel sker med svensk valuta, och att trygga penningtransaktioner samt driftsäker och användarvänlig pokerklient är väsentligt. Som motiv för att spela på andra webbplatser än Svenska Spel betonar de personer som gör det att det är lättare att vinna pengar där samt att turneringarna är bättre avseende vinstpengar och utbud. De som är kunder hos andra pokerarrangörer uppskattar också de olika former av bonussystem dessa bolag erbjuder. Det kan t.ex. handla om att det förekommer s.k. rake-back, dvs. att en viss andel av avgifterna går tillbaka till spelaren, och s.k. free-rolls, dvs. gratis deltagande i turneringar.⁴

Utredningens överväganden och förslag avseende kanaliseringen

Utredningen vill betona att begreppet kanalisering inte är oproblemiskt, vilket också gör det svårt att exakt mäta dess effekt. Utifrån utredningens utgångspunkter består svårigheten framför allt i hur man bör betrakta de spelare som börjat hos Svenska Spel och sedan stannat kvar där. Vad skulle dessa personer ha gjort om Svenska Spel inte startat sin nätpokerverksamhet? Hade de ändå börjat spela nätpoker, men då hos någon annan spelarrangör? Eller hade dessa personer överhuvudtaget inte börjat spela nätpoker om Svenska Spel inte hade startat sin verksamhet? Om detta kan man bara spekulera. Men för bedömningen av i vilken mån kanaliseringen har lyckats har frågorna betydelse – om dessa personer ändå hade börjat spela nätpoker så kan man möjligen hävda att deras spelande har kanaliserats till Svenska Spel, men om de inte hade börjat så blir rimligen tolkningen en annan. Mot denna bakgrund kan utredningen inte uttala sig om huruvida de kundströmmar som speglas i figur 2 påvisar en lyckad eller misslyckad kanalisering.

Oavsett om den hittillsvarande kanaliseringen varit lyckad eller ej, så kan man dock ändå fråga sig vad som eventuellt skulle kunna göras för att öka kanaliseringen till, och minska avhoppet från, Svenska Spels nätpoker. Detta kan lämpligen prövas mot bakgrund av vad spelarna själva – att döma av vad som sagts ovan – synes värdesätta hos andra bolag än Svenska Spel, dvs. främst olika typer av bonussystem och bättre turneringsutbud. Om målsättningen endast vore att öka Svenska Spels marknadsandel skulle förmodligen – hypotetiskt sett – exempelvis de typer av bonussystem

⁴ Dessa typer av erbjudanden finns inte hos Svenska Spel.

som de internationella bolagen erbjuder kunna fungera. Enligt utredningens mening vore det dock i bl.a. spelansvarshänseende knappast försvarligt att i Svenska Spels verksamhet införa sådant som rake-backs, free-rolls o.d. Däremot torde ett bättre turneringsutbud hos Svenska Spel knappast i sig medföra problem i spelansvarshänseende. Om ambitionen är att öka kanaliseringen kan en sådan åtgärd därför vara värd att pröva enligt utredningens mening.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att regeringen – i syfte att öka kanaliseringen – bör ge Svenska Spel tillstånd att på nätpokerområdet samarbeta med statskontrollerade, nationella spelbolag i andra länder, så att bolagen gemensamt kan erbjuda turneringsspel med ett större antal deltagare – och därmed också större prispengar – än vad Svenska Spel kan göra på egen hand. En förutsättning för ett sådant samarbete måste dock enligt utredningen vara att samarbetsparterna har spelansvarsprogram av samma omfattning som Svenska Spel och att de står under tillsyn av nationella tillsynsmyndigheter motsvarande Lotteriinspektionen. Visserligen kan inte uteslutas att sådana, större turneringar skulle generera nya spelare, som annars inte skulle ha börjat spela nätpoker. Men enligt utredningen kan ändå antas att kanaliseringseffekten skulle bli större än detta eventuella nytillskott.

Utredningens överväganden och förslag i sammanfattning

Nätpokerutredningens uppdrag har varit att utvärdera Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Därvid ska utredningen bl.a. undersöka hur Svenska Spel har följt villkoren i tillståndet och villkor som meddelats med stöd av tillståndet samt – utifrån sina iakttagelser – bedöma om det finns behov av ändringar av de villkor som i dag gäller för verksamheten och föreslå de ändringar som behövs.

De erfarenheter som gjorts i utredningsarbetet talar, vid en samlad bedömning, för att Svenska Spel i alla delar helt klart har följt villkoren i tillståndet och villkor som meddelats med stöd av tillståndet.

Utredningen ser få behov av ändringar av de villkor som i dag gäller för verksamheten. I syfte att öka graden av ansvarsfullt spelande föreslår utredningen dock att regeringen i villkoren för Svenska Spels nätpokertillstånd skriver in att nätpokerspelarna via

bolagets pokerplattform återkommande ska ges återkopplingsinformation om den egna, ackumulerade vinst- eller förlustställningen i kronor räknat. Vidare föreslår utredningen, i syfte att öka kanaliseringen, att regeringen på nätpokerområdet ger Svenska Spel tillstånd att samarbeta med statskontrollerade, nationella spelbolag i andra länder, så att bolagen gemensamt kan erbjuda turneringsspel med ett större antal deltagare än vad Svenska Spel kan göra på egen hand.

Utredningen har inte haft i uppdrag att avgöra om Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet bör förnyas, utan endast att – utifrån sina iakttagelser – bedöma om villkoren i sådana fall bör ändras – och som framgått ovan förordar utredningen vissa förändringar av tillståndsvillkoren. Beträffande frågan om huruvida tillståndet bör förnyas eller ej, vill utredningen dock avslutningsvis framhålla att regeringens beslutssituation inte ser likadan ut i dag, som den gjorde när det ursprungliga tillståndsbeslutet fattades. För bedömningen bör det således vara av betydelse att Svenska Spel under de två år då bolaget har bedrivit nätpokerverksamhet har tagit en stor del av den svenska marknaden (uppskattningsvis drygt en tredjedel) och att bolaget har ett betydande antal nätpokerkunder. Som framgått visar den webbpanelundersökning som genomförts inom ramen för utredningen att under perioden oktober-december 2007, så var det 55 000 personer som spelade nätpoker exklusivt hos Svenska Spel och ytterligare 50 000 personer som spelade både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag. Om Svenska Spels nätpokerverksamhet – vilken i spelansvarshänseende torde vara förhållandevis väl utvecklad – skulle avvecklas, så finns det skäl att fråga sig vart dessa personer skulle ta vägen? Ett rimligt antagande torde vara att ett betydande antal av dem skulle fortsätta att spela nätpoker på andra webbplatser.

1 Utredningens uppdrag

I detta kapitel ges först en bakgrund till utredningsuppdraget (1.1). Därefter beskrivs innehållet i utredningsdirektiven (1.2) och utredningens genomförande (1.3). Slutligen redogörs för betänkandets disposition (1.4).

1.1 Bakgrund

Målet för den svenska spelpolitiken är en sund och säker spelmarknad där sociala skyddsintressen och efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former. Överskott från spel ska värnas och vara förbehållet det allmänna eller allmännyttiga ändamål. Inriktningen är att prioritera sociala skyddshänsyn samtidigt som intresset av ett varierat spelutbud och risken för bedrägerier och olagligt spel beaktas.

Sedan ett antal år tillbaka pågår en utveckling som innebär att människor i Sverige i ökande utsträckning via Internet deltar i spel och lotterier som anordnas av internationella aktörer etablerade utomlands. Dessa aktörers verksamhet omfattas inte av de regler och restriktioner som gäller för svenska aktörer. Detta gäller inte minst för pokerspel över Internet.

Svenska Spel ansökte i februari 2005 hos regeringen om tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Regeringen beslutade den 24 november 2005 att ge bolaget ett sådant tillstånd för perioden den 1 december 2005 t.o.m. den 31 december 2007. Med stöd av tillståndet började Svenska Spel att erbjuda pokerspel via sin hemsida från mars 2006.

Som bakgrund till regeringens beslut att ge Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet angavs bl.a. att en fortsatt ökande andel spel från Sverige till utländska bolag minskar svenska myndigheters möjligheter till kontroll över det

spel som i praktiken sker i Sverige, eftersom sådant spel inte står under svenska myndigheters tillsyn. Regeringen menade att de sociala skyddsintressena därmed blir svårare att tillgodose, vilket enligt regeringen kan leda till ett spelberoende som det svenska samhället har små möjligheter att kontrollera och reglera men lika fullt får ta de sociala och ekonomiska konsekvenserna av. I beslutet framhöll regeringen att pokerspel visserligen är förknippat med risker, särskilt om det bedrivs via Internet. Men att förutsättningarna för att förebygga och komma till rätta med det riskabla spelet och dess följder ökar om spelarna erbjuds en spelarrangör som har att följa villkoren i ett tillstånd som lever upp till den skyddsnivå som enligt regeringen är nödvändig.

Sammantaget gjorde regeringen bedömningen att det svenska deltagandet i pokerspel över Internet som anordnas av aktörer utan svenskt tillstånd får sådana sociala och ekonomiska konsekvenser att det finns anledning att försöka kanalisera spelet till en spelordnare som står under svenska myndigheters kontroll och som inte drivs av privata vinstintressen. Det tillstånd regeringen gav till Svenska Spel att anordna och förmedla pokerspel över Internet syftade därför bl.a. till att kanalisera spelintresset till en aktör vars verksamhet omgärdas av villkor som sätts upp för att skydda spelarna.

I regeringsbeslutet angavs vissa villkor som skulle gälla för Svenska Spels nätpokerverksamhet. Därtill har ytterligare villkor meddelats med stöd av tillståndet, genom att regeringen i beslutet uppdrog åt Lotteriinspektionen att utfärda närmare villkor för pokerspel över Internet.

I samband med att Svenska Spel gavs tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet angav regeringen också att den avsåg att låta utvärdera pokerspelet under år 2007.

I avvaktan på resultatet från föreliggande utredning beslutade regeringen den 8 november 2007 att, på oförändrade villkor, förlänga Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet t.o.m. den 30 juni 2008.

1.2 Uppdraget enligt utredningsdirektiven

Enligt sina direktiv (2007:66) ska Nätpokerutredningen utvärdera Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Sammanfattningsvis anges i direktiven att utredningen ska behandla följande frågor:

- undersöka hur Svenska Spel har följt villkoren i tillståndet och villkor som meddelats med stöd av tillståndet samt kartlägga och utvärdera de åtgärder som bolaget vidtagit för att säkra att de sociala skyddsintressena har tillgodosetts,
- kartlägga förekomsten av spel bland minderåriga och, för det fall sådant spel förekommer, föreslå åtgärder för att minska sådant spel,
- kartlägga förekomsten av sociala och hälsomässiga skadeverkningar samt förekomsten av spelmissbruk och riskfyllt spelande i samband med pokerspel över Internet,
- undersöka i vilken utsträckning spelandet på poker över Internet har kanaliserats från de aktörer som inte har tillstånd i Sverige till Svenska Spel,
- bedöma om det finns behov av ändringar av de villkor som i dag gäller för verksamheten och föreslå de ändringar som behövs.

I direktiven anges vidare att utredningen ska kartlägga spelmönster och spelberoende hos spelare hos Svenska Spel och då särskilt lägga vikt vid jämförelser mellan spelare som utnyttjat det av Svenska Spel tillhandahållna spelansvarsprogrammet (t.ex. genom självavstängning) och de som inte gjort detta. Förekomsten av spelmissbruk bland de spelare som inte utnyttjat spelansvarsåtgärder ska särskilt uppmärksammas.

Beträffande sociala och hälsomässiga skadeverkningar samt förekomsten av spelmissbruk är det enligt direktiven bl.a. av intresse att kartlägga i vilken utsträckning som nätpokerspelare söker hjälp och stöd via stödlinjen för spelberoende – som ger professionell hjälp och rådgivning om spelberoende – och via olika behandlingsalternativ samt undersöka hur de spelberoendes problembild ser ut.

Vidare anger direktiven att utredningen ska undersöka om nätpokerspelandet har ökat i Sverige efter regeringens tillstånd till Svenska Spel att anordna och förmedla pokerspel över Internet och om detta i någon del beror på tillståndet.

Direktiven anger också att utredningen ska göra en sammanfattande bedömning bl.a. av eventuella spelberoendeproblem och om kanaliseringen till Svenska Spel från de aktörer som inte har tillstånd i Sverige har fungerat.

I direktiven anges vidare att utredningen ska samråda med Lotteriinspektionen och Statens folkhälsoinstitut samt övriga berörda myndigheter och organisationer.

Enligt de ursprungliga direktiven skulle uppdraget redovisas senast den 1 november 2007. Genom tilläggsdirektiv (2007:144) har regeringen emellertid förlängt utredningstiden. Utredningens uppdrag ska således redovisas senast den 31 mars 2008.

I bilagorna 1 och 2 återges utredningens ursprungliga direktiv och tilläggsdirektiv i sin helhet.

1.3 Utredningens genomförande

Som framgår av utredningsdirektiven är Nätpokerutredningens uppdrag i huvudsak avgränsat till att utvärdera Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet och hur bolaget har följt villkoren i tillståndet. Det handlar således inte om någon helt förutsättningslös utvärdering av företeelsen nätpoker och dess effekter på det svenska samhället. På en punkt – men endast denna – anger dock regeringens direktiv att utredningens uppdrag omfattar mer än endast Svenska Spels verksamhet. Beträffande den kartläggning som enligt direktiven ska göras av förekomsten av sociala eller hälsomässiga skadeverkningar samt av spelmissbruk och riskfyllt spelande vid pokerspel över Internet ska utredningen således behandla både Svenska Spel och andra spelbolag.

Med hänsyn bl.a. till att nätpoker är en relativt ny företeelse, så är den också förhållandevis lite undersökt av forskare, myndigheter m.fl. Som underlag för sitt arbete har utredningen visserligen tagit del av en mängd skriftligt material, av vilket väsentligare källor anges löpande i betänkandet. Men för att få ett empiriskt underlag har utredningen dock funnit behov av att ta initiativ till flera egna undersökningar. Således har följande underlagsmaterial framtagits genom särskilda uppdrag som initierats av utredningen:

- Undersökningsföretaget Norstat har genomfört en undersökning riktad till en webbpanel omfattande drygt 60 000 personer,

samtliga minst 18 år. Bland dessa fanns cirka 2 000 nätpoker-spelare, av vilka somliga spelade enbart hos Svenska Spel, somliga hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag och somliga enbart hos andra bolag. Till dessa cirka 2 000 nätpoker-spelare ställdes frågor om spelmönster m.m.

- Spelinstitutet, i samarbete med Svenska Spel, har genom en enkät riktad till cirka 1 000 nätpokerspelare hos Svenska Spel undersökt spelmönster m.m. hos dessa samt har – efter respondenternas medgivande – kontrollerat enkätsvaren mot Svenska Spels registerdata med faktiska uppgifter. För denna s.k. registerstudie har inhämtats respondenternas tillåtelse för att göra jämförelsen med registerdata.
- Stödlinjen: En enkät har gjorts bland personer som ringt stödlinjen under hösten 2007.
- Självhjälpsgrupper: En enkät har gjorts bland personer som vänt sig till dessa.
- Spelinstitutet (Jakob Jonsson) har gjort en samlad analys av de enkäter som genomförts inom ramen för utredningen, vilket redovisats i en särskild rapport till utredningen. Rapporten har utgjort ett väsentligt underlag för utredningens betänkande. Därtill innehåller rapporten fördjupande analyser beträffande flera av de frågeställningar som tas upp i utredningens direktiv.

Utredningen har också inhämtat synpunkter vid olika möten med ett flertal intressenter. De bilaterala kontakterna har bl.a. avsett myndigheter som är verksamma inom spelområdet (främst Lotteriinspektionen och Statens folkhälsoinstitut), Spelutredningen (Fi 2007:07), Svenska Spel, Spelinstitutet, Spelberoendes riksförbund m.fl.

Då Spelutredningens arbete är väsentligt för den fortsatta utvecklingen av svensk spelpolitik, och därmed också för nätpokerns ramförutsättningar, finns skäl att här kort nämna något om den utredningens uppdrag. Enligt sina direktiv (dir. 2007:79) ska Spelutredningen föreslå en långsiktigt hållbar svensk spelreglering. Den nya regleringen ska tillvarata och stärka de sociala skyddsaspekterna och motverka spelberoende, bedrägerier och kriminalitet. Grunden för den nuvarande modellen för spelregleringen ska alltså även i fortsättningen tjäna som förebild. Modellen ska förena kravet på en stark och förbättrad social skyddsnivå med behovet av

en anpassning till det moderna IT-samhällets villkor och de skyldigheter som följer av EG-rätten. Utredningen, som ska redovisas senast den 15 december 2008, ska bl.a.

- föreslå hur en uppstramning och modernisering av regelverket kan ske i syfte att stärka de allmänna skyddsbehov som ska stå i förgrunden för svensk spelpolitik, inklusive marknadsföringsrestriktioner och tydligare krav på de statligt kontrollerade bolagen,
- kartlägga i vilken utsträckning vissa spel kan anses framkalla spelberoende med utgångspunkt i den nuvarande modellen för spelregleringen och att de mest bekymmersamma spelen endast ska kunna bedrivas i strikt reglerade former,
- bedöma om det av EG-rättsliga, tekniska eller andra skäl inte är möjligt att inom alla spelformer strama upp det nuvarande regelverket och i så fall föreslå ett delvis nytt system som också inbegriper andra aktörer än befintliga, med en inriktning på att de sociala skyddsaspekterna genomgående ges hög prioritet.

Kvantitativa uppgifter i betänkandet, om verksamhetens omfattning m.m., avser främst tiden till och med år 2007. Såvitt utredningen kan bedöma har dock utvecklingen under år 2008 inte varit sådan att den bild som förmedlas har förändrats på något påtagligt sätt. Eventuella undantag från detta framgår av den löpande texten.

I utredningsdirektiven anger regeringen att det är angeläget att det dataunderlag som utredningen använder sig av kvalitetssäkras. Utredningen har sökt uppnå en sådan kvalitetssäkring genom flera åtgärder. Ett exempel på detta är att använt enkätmaterial både har framtagits och analyserats i samarbete med oberoende forskare (Jakob Jonsson, Spelinstitutet) och att enkätfrågorna även har stämts av med Statens folkhälsoinstitut. Likaså har Statens folkhälsoinstitut beretts tillfälle att lämna synpunkter på Spelinstitutets rapport till utredningen. Ett annat exempel är att tillförlitligheten i enkätsvar i tillämpliga fall – och efter respondenternas medgivande – har kontrollerats mot Svenska Spels registerdata med faktiska uppgifter (se beskrivningen av den s.k. registerstudien ovan). Ett tredje exempel är att Statens folkhälsoinstitut, Lotteriinspektionen och Svenska Spel har beretts möjlighet att underhand lämna synpunkter på utkast till utredningens betänkande.

1.4 Betänkandets disposition

Den fortsatta framställningen har disponerats på följande sätt.

I *kapitel 2* ger utredningen en översiktlig redogörelse för företeelsen nätpoker samt beskriver villkoren i Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet.

Kapitel 3 behandlar spelmönster bland nätpokerspelare.

I *kapitel 4* beskriver utredningen först de spelansvarsåtgärder som tillämpas i Svenska Spels nätpoker. Därefter diskuteras spelansvarsåtgärdernas tillämpning och verkningsgrad i praktiken samt ges en bild av spelarnas syn på åtgärderna.

Kapitel 5 behandlar spelproblem hos nätpokerspelare.

I *kapitel 6* diskuterar utredningen hur regeringens målsättning att söka kanalisera nätpokerspelet från utländska anordnare till en spelanordnare som står under svenska myndigheters kontroll har fungerat.

Utredningens överväganden och förslag har redovisats i det inledande kapitlet *Sammanfattning och förslag*.

Som bilagor till betänkandet har fogats utredningens direktiv och tilläggsdirektiv (*bilagorna 1–2*), samt Spelinstitutets rapport till utredningen (*bilaga 3*).

2 Företeelsen nätpoker och Svenska Spels tillstånd

Nätpokerutredningen ska utvärdera Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Som bakgrund till utredningens mer analytiska resonemang, vilka presenteras i senare kapitel och den inledande sammanfattningen, ges i detta kapitel en översiktlig redogörelse för företeelsen nätpoker (2.1) samt beskrivs bakgrunden till att regeringen beviljade Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet (2.2) och tillståndsvillkoren (2.3). Syftet med kapitlet är i första hand deskriptivt.

2.1 Nätpokern och dess framväxt¹

Pokerspel över Internet sker genom att anordnaren av spelet erbjuder en plattform där spelet kan ske samt förmedlar insatser och vinster, allt mot provision.² Det handlar om spel där flera deltagare kan spela mot varandra på samma sätt som i fysiskt pokerspel, men där ”kortet” fördelas genom ett slumpvalsprogram. Det är alltså inte frågan om spel mot anordnaren.

Webbplatserna med pokerspel erbjuder en mängd olika poker varianter och spelet sker både på traditionellt sätt med nya insatser för varje hand och i turneringsform där varje spelare erlägger en fast anmälningsavgift. Den vanligaste spelformen är så kallad Texas hold'em, men i stort sett alla pokervarianter förekommer. Den

¹ Källor till detta avsnitt har bl.a. utgjorts av Lotteriutredningens slutbetänkande, *Spel i en föränderlig värld* (SOU 2006:11), Lotteriinspektionens rapporter om utvecklingen på spelmarknaden åren 2004-2006 (med diarienumren 105/2005, 72/2006 respektive 31/2007), fem undersökningar om spel på Internet som SIFO utförde på uppdrag av Lotteriinspektionen våren och hösten 2005, våren och hösten 2006 samt hösten 2007, Spelinstitutets rapport till utredningen (se bilaga 3) samt Tryggvesson, K., *Nätpokerspelandet i Sverige – Omfattning, utveckling och karaktär 2006* (Stockholms universitet, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, forskningsrapport nr 43 – 2007).

² Med ett engelskt begrepp brukar denna provision benämnas ”rake”.

grafiska representationen är i allmänhet väl utvecklad. På datorskärmen visas hur spelaren ”sätter sig ned” vid ett pokerbord tillsammans med ett varierande antal motspelare, och spelar om det antal marker man köpt in sig med.

Av naturliga skäl är pokerspel över Internet en förhållandevis sentida företeelse. De första webbplatserna som erbjöd pokerspel om pengar etablerades omkring år 1998. Fram till dags dato har expansionen varit mycket kraftig, t.ex. beräknas marknaden för Internet-poker ha växt med omkring 600 procent under 2003–2004. Till expansionen torde bl.a. ha bidragit att poker rent allmänt rönt ett ökande massmedialt intresse, bl.a. i form av att pokerturneringar sänts på TV och att tidningarna skrivit mycket om poker. Under de senaste 1–2 åren synes dock tillväxten ha mattats av något och pokermarknaden börjat närma sig mer av en mognadsfas.

I dagsläget finns flera hundra webbplatser som erbjuder pokerspel om pengar, med bas i olika länder såsom t.ex. Costa Rica, Malta och Gibraltar/Storbritannien. I och med att Internet är gränsöverskridande är de olika webbplatserna tillgängliga för svenska pokerspelare.³ För svenskt vidkommande är det dock av särskilt intresse att ett relativt stort antal anordnare med bas i utlandet klart och tydligt riktar in sig mot bl.a. Sverige, t.ex. genom att spelsidorna finns tillgängliga på svenska. Bland dessa företag kan t.ex. nämnas Unibet, Expekt.com, Ladbrokes, Betsson, PartyPoker m.fl.

Förutsättningarna för den svenska marknaden för nätpoker förändrades i och med att regeringen i november 2005 beslutade att ge Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel om pengar över Internet. Med stöd av tillståndet började Svenska Spel att erbjuda pokerspel över Internet från mars 2006. Svenska Spels webbplats för poker tog snabbt en betydande andel av den svenska marknaden (se nedan).

Det totala antalet svenskar som – oavsett webbplats – spelar poker på Internet synes ha ökat stadigt fram till och med år 2006, för att därefter plana ut, eller till och med minska, något. Hur antalet spelare bör definieras är i och för sig inte givet. Av betydelse i sammanhanget är t.ex. om man endast bör räkna personer som spelar något så när regelbundet eller om även de som endast

³ Om det eventuellt finns skäl att begränsa tillgängligheten för svenska spelare till utländska webbplatser, och om sådana begränsningar i sådana fall är möjliga och lämpliga, utreds för närvarande – utifrån en rad aspekter – av Spelutredningen (Fi 2007:07).

någon gång provat på bör ingå. I synnerhet i det senare fallet har det givetvis även betydelse hur lång tidsperiod som statistiken omfattar. Sett till hur många som vid åtminstone något tillfälle spelat nätpoker under den senaste tremånadsperioden visar dock undersökningar som SIFO gjort på uppdrag av Lotteriinspektionen att detta beträffande svenskar över 18 år torde ha gällt för cirka 100–120 000 under år 2005, för cirka 200 000 under år 2006 och för cirka 175 000 under år 2007. Dessa uppgifter bekräftas i huvudsak av den webbpanelundersökning bland nätpokerspelare som gjorts inom ramen för utredningen (per december 2007). Således visar denna att knappt 200 000 svenskar vid något tillfälle spelat nätpoker under den senaste tremånadsperioden.

Som synes har nätpokerspelet ökat i Sverige efter den tidpunkt då regeringen gav Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Om denna utveckling i någon mån kan sägas bero på tillståndet i sig, eller om antalet svenska nätpokerspelare hade ökat i motsvarande grad även om Svenska Spel inte hade startat sin nätpokerverksamhet, är dock omöjligt att avgöra (se vidare kapitel 6).

Hur stora marknadsandelar de olika bolagen har av den svenska nätpokermarknaden är svårt att exakt beräkna, bl.a. med hänsyn till att de uppgifter som behövs för en sådan beräkning sällan är offentliga. Svenska Spel bedömer dock att bolaget står för lite drygt en tredjedel av den svenska marknaden.⁴ Svenska Spels intäkter från nätpokerverksamheten – dvs. den provision, ”rake”, som bolaget tar av spelarna för att anordna spelet – uppgick under år 2006 till 206 miljoner kronor och under år 2007 till 383 miljoner kronor.

Att döma av hur respondenterna svarat om sina spelmönster, oavsett webbplats, i den webbpanelundersökning bland nätpokerspelare som utförts inom ramen för utredningen, kan antas att – utöver Svenska Spel – omkring en handfull företag står för cirka 5–10 procent vardera av den svenska marknaden (till dessa företag torde, i bokstavsordning, höra bl.a. Betsson, Expekt.com, Ladbrokes, Partypoker och Unibet) samt att resten fördelar sig på ett stort antal bolag med i allmänhet mindre än en procent i marknadsandel.

⁴ Den svenska nätpokermarknaden omfattar i detta sammanhang de personer som med bas i Sverige spelar nätpoker.

2.2 Bakgrund till Svenska Spels tillstånd

Svenska Spel ansökte i februari 2005 hos regeringen om tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Som underlag för sitt beslut anmodade regeringen Statens folkhälsoinstitut och Lotteriinspektionen att yttra sig över ansökan.

2.2.1 Remissinstansernas synpunkter

Statens folkhälsoinstitut avrådde i sitt yttrande från att introducera nya potentiellt riskabla spel på den svenska reglerade marknaden. Institutet hänvisade till att spelen och deras utformning i sig innebär risker för spelberoende. Till detta kommer enligt institutet de speciella egenskaper som är utmärkande för spel som bedrivs via Internet, bl.a. att spelen är lättillgängliga och snabba, att de kan pågå kontinuerligt och att man kan spela under påverkan av alkohol eller droger. Beträffande poker anförde institutet bl.a. att studier visar att Internetpoker är ett högriskspel för utveckling av spelberoende. Sammanfattningsvis menade institutet att nätpoker är att betrakta som mycket riskabel ur spelberoendesynpunkt och ställde sig tveksamt till att introducera denna spelform på den svenska marknaden.

Lotteriinspektionen pekade bl.a. på risker med ett ensidigt agerande för att höja de svenska aktörernas konkurrenskraft, både vad gäller spelberoende och frågan om den svenska spelregleringens överensstämmelse med EG-rätten. Inspektionen menade att en ensidig höjning av Svenska Spels konkurrenskraft, utan att åtgärder samtidigt vidtas för att uppnå lotterilagens skyddssyften, skulle kunna medföra att den svenska spelregleringen inte längre skulle anses vara förenlig med EG-rätten. Enligt inspektionen torde vad Svenska Spel i sin ansökan anført om spelansvar inte vara tillräckligt för att lagens skyddssyften skulle kunna upprätthållas. Lotteriinspektionen avstyrkte Svenska Spels ansökan om tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet.

2.2.2 Regeringens beslut

Regeringen beslutade den 24 november 2005 att ge Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet för perioden den 1 december 2005 t.o.m. den 31 december 2007. I av-

vaktan på resultatet från föreliggande utredning beslutade regeringen vidare den 8 november 2007 att, på oförändrade villkor, förlänga Svenska Spels tillstånd t.o.m. den 30 juni 2008.

Som bakgrund till regeringens beslut den 24 november 2005 angavs bl.a. att en fortsatt ökande andel spel från Sverige till utländska bolag minskar svenska myndigheters möjligheter till kontroll över det spel som i praktiken sker i Sverige, eftersom sådant spel inte står under svenska myndigheters tillsyn. Regeringen menade att de sociala skyddsintressena därmed blir svårare att tillgodose, vilket enligt regeringen kan leda till ett spelberoende som det svenska samhället har små möjligheter att kontrollera och reglera men lika fullt får ta de sociala och ekonomiska konsekvenserna av. I beslutet framhöll regeringen att pokerspel visserligen är förknippat med risker, särskilt om det bedrivs via Internet – i beslutet sades bl.a. att ”regeringen gör i huvudsak inte någon annan bedömning än Statens folkhälsoinstitut när det gäller de risker som är förknippade med pokerspel, särskilt om det bedrivs via Internet”. Men att förutsättningarna för att förebygga och komma till rätta med det riskabla spelandet och dess följder ökar om spelarna erbjuds en spelarrangör som har att följa villkoren i ett tillstånd som lever upp till den skyddsnivå som enligt regeringen är nödvändig.

Vidare pekade regeringen i beslutet på att den sedan ett antal år tillbaka pågående utvecklingen att människor i Sverige i ökande utsträckning via Internet deltar i spel och lotterier som anordnas av internationella aktörer etablerade utomlands även får till följd att överskottet från en inte försumbar del av svenskt spelande inte kommer det allmänna eller allmännyttiga ändamål till godo utan istället tillfaller privata vinstintressen.

Sammantaget gjorde regeringen bedömningen att det svenska deltagandet i pokerspel över Internet som anordnas av aktörer utan svenskt tillstånd får sådana sociala och ekonomiska konsekvenser att det finns anledning att försöka kanalisera spelandet till en spelordnare som står under svenska myndigheters kontroll och som inte drivs av privata vinstintressen.

Beträffande frågan om ett bifall till Svenska Spels ansökan vore förenlig med EG-rätten gjorde regeringen följande överväganden. Inledningsvis konstaterade regeringen att huvudsyftena med den svenska lotteriregleringen – däribland att motverka sociala skadeverkningar – ligger i linje med vad EG-domstolen ansett som godtagbara skäl för att avsteg från friheten att tillhandahålla

tjänster och etableringsfriheten ska kunna komma i fråga. På spelområdet är det enligt domstolen också möjligt att tillämpa ett system med generellt tillståndskrav och att i realiteten reservera marknaden för ett fåtal aktörer. Mot denna bakgrund anförde regeringen i beslutet att det också torde vara förenligt med EG-rätten att göra det möjligt för spelintresserade i Sverige att via Internet delta i pokerspel som anordnas av en aktör med svenskt tillstånd och på så sätt försöka kanalisera spelandet till en aktör som har att följa de villkor som svenska myndigheter anser nödvändiga för att uppnå ett tillfredsställande skydd mot sociala skadeverkningar.⁵

Sammantaget syftade det tillstånd regeringen gav till Svenska Spel att anordna och förmedla pokerspel över Internet till att kanalisera spelintresset till en aktör vars verksamhet omgärdas av villkor som sätts upp för att skydda spelarna. Därmed skulle enligt regeringen uppnås – med beaktande av EG-rätten – en förstärkning av möjligheterna att tillgodose lotterilagstiftningens skyddsintressen.

2.3 Villkoren för Svenska Spels tillstånd

I regeringens beslut om att bevilja Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet anges vissa villkor som ska gälla för verksamheten. Därtill anges i beslutet att beträffande förhållanden som inte regleras i tillståndet, så gäller lotterilagen (1994:1000) i tillämpliga delar.

I regeringsbeslutet anges villkoren i form av nio punkter. Som framgår av faktaruta 2.1 nedan handlar dessa i hög grad om att sätta olika typer av gränser (ålder för deltagande, att individen aktivt måste definiera för hur mycket och hur länge man får spela, etc.), i syfte att söka uppnå ett mer ansvarsfullt spelande.

⁵ Som framgått av kapitel 1 utreder Spelutredningen (Fi 2007:07) för närvarande hur en långsiktigt hållbar svensk spelreglering som beaktar de skyldigheter som följer av EG-rätten bör utformas.

Faktaruta 2.1 Av regeringen angivna villkor för Svenska Spels nätpoker

1. Bolaget får inte låta någon som är under 18 år delta i pokerspel över Internet.
2. Bolaget får inte låta någon delta i pokerspel som inte själv har satt en gräns för hur mycket han eller hon kan förlora
 - per dag, som kan ändras uppåt tidigast nästföljande dag, men nedåt när som helst,
 - per kalendervecka, som kan ändras uppåt tidigast nästföljande kalendervecka, men nedåt när som helst,
 - per kalendermånad, som kan ändras uppåt tidigast nästföljande kalendermånad, men nedåt när som helst.Gränsen per dag får aldrig överstiga gränsen per vecka, och gränsen per vecka får aldrig överstiga gränsen per månad.
3. Bolaget får inte låta någon delta i pokerspel som inte själv har satt en gräns för hur länge han eller hon kan spela
 - per dag, som kan förlängas tidigast nästföljande dag, men förkortas när som helst,
 - per kalendervecka, som kan förlängas tidigast nästföljande kalendervecka, men förkortas när som helst,
 - per kalendermånad, som kan förlängas tidigast nästföljande kalendermånad, men förkortas när som helst.Gränsen per dag får aldrig överstiga gränsen per vecka, och gränsen per vecka får aldrig överstiga gränsen per månad.
4. Marknadsföring får endast ske i tidningar och på Internet. Marknadsföring på Internet får dock inte ske med länk till bolagets hemsida eller den hemsida på vilken pokerspelet anordnas. Bolaget ska i sin marknadsföring ha en inriktning som är socialt ansvarstagande så att den inte uppfattas som alltför påträngande.
Bolaget ska i samband med marknadsföringen och på spelplatsen ange telefonnumret till stödlinjen.⁶
5. Bolaget ska beakta och aktivt arbeta för att motverka problem med överdrivet spelande. Bland annat följande ska ingå i detta arbete:
 - Bolaget ska erbjuda möjlighet för spelare att själv stänga av sig från spel.
 - Bolaget ska till regeringen minst en gång per kalenderkvartal redovisa de konkreta åtgärder som bolaget vidtagit i syfte att säkra de sociala skyddsintressena.

⁶ Stödlinjen för spelberoende inrättades år 1999. Den administreras av Spelinstitutet och finansieras av Statens folkhälsoinstitut. Spelinstitutet är ett privat företag som specialiserat sig på spel och dess negativa konsekvenser för individen, familjen och samhället.

6. Bolaget får tillstånd att göra de anpassningar av spelreglerna som behövs p.g.a. att spelet anordnas och förmedlas över Internet. Anpassningen av spelreglerna får inte leda till att spelet av kunden uppfattas som en ny eller annan spelform. De anpassningar bolaget föreslår ska i god tid underställas Lotteriinspektionen.
7. Den högsta tillåtna insatsen är två prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring på varje särskild vinstmöjlighet.
8. AB Svenska Spel får inte erbjuda allmänheten pokerspel över Internet innan Lotteriinspektionen har meddelat villkor samt kontroll- och ordningsbestämmelser.
9. Regeringen kan komma att meddela ytterligare föreskrifter för bolagets verksamhet, villkor för spelverksamheten och för tillsynen av denna, samt att, om förhållandena så påkallar det, omedelbart återkalla eller ändra detta tillstånd.

Som kommentar till ovanstående bör sägas att ett prisbasbelopp (se punkt 7) för närvarande (mars 2008) är 41 000 kronor. Med ”varje särskild vinstmöjlighet” avses i pokersammanhang varje enskild giv.

Utöver de villkor som regeringen angav i sitt tillståndsbeslut, har därtill ytterligare villkor meddelats med stöd av tillståndet. Detta genom att regeringen i beslutet uppdrog åt Lotteriinspektionen att utfärda närmare villkor för pokerspel över Internet och i enlighet med 10 § lotterilagen utfärda de särskilda kontroll- och ordningsbestämmelser som behövs för att spelverksamheten ska bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt.

I enlighet med lotterilagen ansvarar Lotteriinspektionen för tillsyn och kontroll av Svenska Spels verksamhet. Lotteriinspektionen ska därvid genomföra den granskning och de kontroller som inspektionen anser påkallade. Svenska Spel ska vid anordnande och förmedling av pokerspel över Internet följa de föreskrifter och villkor som Lotteriinspektionen meddelar. Svenska Spel ska betala kostnaderna för kontrollen.

Som en del i tillsynen av Svenska Spels nätpokerverksamhet har Lotteriinspektionen regelbundna möten – varje månad – med Svenska Spel. Inför dessa möten lämnar Svenska Spel skriftliga rapporter till Lotteriinspektionen om verksamheten, med uppgifter om bl.a. omsättning, hur spelet har fördelat sig mellan de olika speltyperna, hur många av spelarna som har nått sina begränsningar respektive stängt av sig själva, hur många spelare som har stängt av

på grund av regelbrott m.m. Vid mötena diskuteras bl.a. rapporterna, eventuella planerade förändringar i pokersystemet samt tidplaner för Lotteriinspektionens granskning av sådana förändringar m.m. Beträffande tillsynen bör även nämnas att Svenska Spel i enlighet med pokertillståndet kvartalsvis ger regeringen en skriftlig redogörelse för de konkreta åtgärder som bolaget har vidtagit för att säkra de sociala skyddsintressena i pokerverksamheten.

De villkor som Lotteriinspektionen angivit för Svenska Spels verksamhet med nätpoker återges i faktaruta 2.2 nedan. Som framgår av denna handlar det till en del om närmare preciseringar av vissa av de villkor regeringen angivit i tillståndsbeslutet (t.ex. hur kontroll ska göras av att ingen spelare är under 18 år), men också om exempelvis tekniska krav på spelsystemet.

Poker hänförs med hänsyn till sin karaktär till lotteri enligt lotterilagen, varför det i de av Lotteriinspektionen angivna villkoren för Svenska Spels nätpoker ofta talas om "lotteriet".

Faktaruta 2.2 Av Lotteriinspektionen angivna villkor för Svenska Spels nätpoker (version december 2006)

1. Allmänt

1.1 Tillståndshavaren ansvarar för att Lotteriinspektionen får åtkomst till de lokaler, den utrustning och den information inspektionen behöver för att kunna utöva kontroll och tillsyn av lotteriet. Detta gäller även om tillståndshavaren använder sig av serviceföretag för teknik eller administration av lotterier.

1.2 Att den som vill delta i lotteriet har fyllt 18 år och vistas i Sverige ska kontrolleras med tillförlitlig tredje man. Senast samma dag ska en bekräftelse skickas till den adress kontrollen utvisat.

1.3 Deltagare i lotteriet ska alltid själv aktivt ange och bekräfta sin insats.

2. Anmälningsplikt och information till Lotteriinspektionen

2.1 Planerade ändringar i spelsystemet ska i god tid anmälas till Lotteriinspektionen. Dessa ska granskas av inspektionen, som ska ge besked innan ändringarna får genomföras.

2.2 Andra planerade väsentliga ändringar i lotteriet ska i god tid anmälas till Lotteriinspektionen. Dessa ska granskas av inspektionen, som ska ge besked innan ändringarna får genomföras.

2.3 Tillståndshavaren ska vid anfordran till Lotteriinspektionen lämna avidentifierade uppgifter med information om antal sålda lotter/spel, antal deltagare och deras åldersstruktur, omsättning per viss tid samt omsättning för enskild deltagare.

3. Kontroll och tillsyn

3.1 Försäljning av lotter, vad eller motsvarande får inte påbörjas förrän Lotteriinspektionen har fungerande kontrollrutiner för lotteriet och att aktuell slumpalsgenerator är typgodkänd.

3.2 Samtliga versioner av dragningsystemet ska sparas i minst 12 månader.

4. Teknisk utrustning

4.1 Spelsystemet ska vara placerat i ett därför avsett rum. Tilldelning av fysiska åtkomstprivilegier för tillståndshavarens personal ska begränsas och kontrolleras.

4.2 Spelsystemets funktion för upptäckande av skadlig programkod enligt 7 § LIFS 2002:1⁷ ska revideras kontinuerligt.

4.3 Säkerhetskopiering enligt 9 § LIFS 2002:1 ska ske minst dagligen. En säkerhetskopia ska förvaras på annan plats än där spelsystemet är placerat. En säkerhetskopia ska sparas så länge den är aktuell.

4.4 Tillståndshavaren ska ha kontroll över flyttbara datamedia, t.ex. magnetband, disketter, kassetter och tryckta rapporter.

4.5 System för drift och test ska hållas logiskt skilda från varandra.

4.6 Uppgifter som enligt 6, 8 och 12 §§ LIFS 2002:1 ska registreras av spelsystemet ska bevaras i minst tre månader avseende 6 § och minst 12 månader avseende 8 och 12 §§ LIFS.

4.7 Anordnarens behörighetskoder enligt 13 § LIFS 2002:1 ska bestå av minst åtta alfanumeriska tecken.

4.8 Spelsystemet ska kräva att behörighetskoden för anordnaren byts efter högst 60 dagar.

4.9 Deltagarens behörighetskod enligt 14 § LIFS 2002:1 ska bestå av minst sex tecken.

4.10 Verifikationssystemet ska registrera deltagarens namn, adress och personnummer eller motsvarande första gången denne deltar i lotteriet.

4.11 Verifikationssystemet ska kontrollera att deltagaren är behörig att delta i lotteriet. Detta innefattar kontroll av behörighetskod och att medel finns för spel.

5. Dokumentationskrav m.m.

5.1 Den redovisade systemdokumentationen ska vid ändringar uppdateras.

5.2 Versionshantering ska finnas för tidigare och gällande programvara i spelsystemet.

⁷ Lotteriinspektionens föreskrifter om krav på utrustning som används av anordnare av vissa lotterier som förmedlas med hjälp av elektromagnetiska vågor.

5.3 Rutinbeskrivning för felhantering och incidentrapportering avseende spelsystemet ska finnas. Dessa ska åtföljas av en åtgärdsplan.

5.4 Avbrottsplan ska finnas.

5.5 Anteckningar ska föras över säkerhetsrelevanta händelser som sker utanför den tekniska utrustningen och som påverkar spelsystemet, exempelvis administrativa rutiner. Anteckningarna ska minst bevaras i 12 månader.

6. Information till deltagare m.m.

6.1 Följande information ska ges till deltagare i lotteriet på ett för mediet anpassat sätt: a) tillståndshavare, b) kostnad för deltagande och uppgift om förmedlingskostnad, c) vinstutdelning vid turneringsspel, d) tid och sätt för vinstutlämning, e) sista vinstutlämningsdag, f) spelregler m.m., g) kontohistorik, h) deltagarens egna begränsningar avseende förlust och speltid samt aktuell status i förhållande till egna satta gränser. Vid deltagande i lotteriet ska deltagaren erhålla information om sina insatser, vinster och tillgodohavande.

6.2 Lotter eller motsvarande, informationsmaterial, reklam och liknande för lotteriet ska på ett tydligt och framträdande sätt ange tillståndshavaren.

6.3 Informationsmaterial, reklam och liknande för lotteriet får inte adresseras till deltagare som exkluderat sig själva från lotteriet.

6.4 Tillståndshavaren ska ha rutiner och bemanning dygnet runt för hantering av klagomål och andra frågor rörande lotteriet.

6.5 Tillståndshavaren ska ha rutiner för att upptäcka förekomst av bedrägeri, försök till bedrägeri, otillåtet samarbete mellan spelare och försök till otillåtet samarbete mellan spelare.

6.6 Tillståndshavaren ska ha rutiner för sanktioner gentemot spelare som kan misstänkas för bedrägeri, försök till bedrägeri, otillåtet samarbete mellan spelare och försök till otillåtet samarbete mellan spelare.

6.7 Deltagare i lotteriet ska omedelbart till tillståndshavaren kunna rapportera misstänkt bedrägeri, försök till bedrägeri, otillåtet samarbete mellan spelare och försök till otillåtet samarbete mellan spelare.

7 Övrigt

7.1 Tillståndshavaren får inte erbjuda pengar eller motsvarande för deltagande i lotteriet. Tillståndshavaren får inte heller låta någon delta i lotteriet utan insats eller till reducerad insats.

7.2 Vinster i lotteriet får endast utgöras av de insatser och anmälningsavgifter som deltagarna själva erlägger.

7.3 Anställda eller funktionärer hos tillståndshavaren som har tillgång till detaljerad information om lotteriet och dess deltagare får inte delta i lotteriet.

- 7.4 Endast fysiska personer som innehar spelkonto får delta i lotteriet.
- 7.5 Pågående lotteri ska kunna ses av alla som är registrerade för lotteriet.
- 7.6 Villkoren kan komma att ändras under tillståndstiden.

3 Spelmönster

I direktiven anges att utredningen ska kartlägga spelmonster hos nätpokerspelare hos Svenska Spel. Detta har utredningen bl.a. sökt göra genom två av de enkätundersökningar som genomförts inom ramen för utredningen, nämligen dels en enkät som riktade sig till en webbpanel av nätpokerspelare hos såväl Svenska Spel som andra nätpokerföretag, dels den enkät som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel. I den senare studien kontrollerades också enkätsvaren – efter respondenternas medgivande – mot Svenska Spels registerdata med faktiska uppgifter. Därutöver har uppgifter om spelmonster inhämtats genom att Svenska Spel, efter önskemål från utredningen, sammanställt statistik över beteendet hos bolagets nätpokerspelare på aggregerad nivå samt via befintligt skriftligt material m.m.

I detta kapitel redovisas vad som i utredningsarbetet framkommit om spelmonster. I avsnitt 3.1 ges en översiktlig beskrivning av vilka de svenska nätpokerspelarna är, och i avsnitt 3.2 beskrivs deras spelmonster.

3.1 Vilka är de svenska nätpokerspelarna?

Som framgått av kapitel 2 synes det totala antalet svenskar som – oavsett webbplats – spelar poker på Internet ha ökat stadigt fram till och med år 2006, för att därefter plana ut, eller till och med minska, något. Sett till hur många som vid åtminstone något tillfälle spelat nätpoker under den senaste tremånadsperioden visar således undersökningar som SIFO gjort på uppdrag av Lotteriinspektionen att detta beträffande svenskar över 18 år torde ha gällt för cirka 100–120 000 under år 2005, för cirka 200 000 under år 2006 och för cirka 175 000 under år 2007. Dessa uppgifter bekräftas i huvudsak av den webbpanelundersökning bland nätpoker-

spelare som gjorts inom ramen för utredningen (per december 2007). Således visar denna att knappt 200 000 svenskar vid något tillfälle spelat nätpoker under den senaste tremånadsperioden.

I webbpanelundersökningen inom ramen för utredningen framkom vidare att av de totalt cirka 200 000 aktiva nätpokerspelare, som studien påvisade, så hade under den senaste tremånadersperioden 55 000 enbart spelat hos Svenska Spel, 50 000 hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag, och 95 000 enbart hos övriga bolag. I genomsnitt spelar nätpokerspelaren aktivt på 1,95 pokersajter att döma av undersökningen.

Vilka är då nätpokerspelarna? Att döma av den webbpanelundersökning bland nätpokerspelare som gjorts inom ramen för utredningen är den genomsnittliga svenska nätpokerspelaren en man som är drygt 32 år. Av nätpokerspelarna är 12 procent kvinnor och 88 procent män.

Undersökningen visar också på vissa skillnader mellan svenska nätpokerspelare som enbart spelar hos Svenska Spel och sådana som till någon del eller exklusivt spelar hos andra bolag. I tabell 3.1 nedan visas vad som i webbpanelundersökningen framkommit om fördelning på kön, ålder och sysselsättning för de tre grupperna ”spelar enbart hos Svenska Spel”, ”spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag” respektive ”spelar enbart hos övriga bolag”. Undersökningen omfattade 2 000 personer, dvs. $n=2\ 000$. I tabellen har undersökningsdeltagarnas svar beträffande sysselsättning delats in i kategorierna arbetare, tjänsteman, egenföretagare, student och annat. I kategorin annat ingår bland annat arbetssökande, sjuk-skrivna, pensionerade och föräldralediga.

Tabell 3.1 Kön, ålder och sysselsättning bland aktuella spelgrupper av nätpokerspelare (n=2 000)

	Spelar enbart hos Svenska Spel (567 svar)	Spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag (495 svar)	Spelar enbart hos övriga bolag (938 svar)
<i>Kön</i>			
– Män	85,9 %	91,1 %	87,3 %
– Kvinnor	14,1 %	8,9 %	12,7 %
<i>Ålder</i>			
– Genomsnittlig	34,5 år	32,4 år	30,9 år
– 18–27 år	29,6 %	34,2 %	43,7 %
– 28–40 år	46,9 %	48,4 %	41,6 %
– 41 år och uppåt	23,5 %	17,4 %	14,7 %
<i>Huvudsaklig sysselsättning</i>			
– Arbetare	33,5 %	30,7 %	33,7 %
– Tjänsteman	41,1 %	37,2 %	28,3 %
– Egenföretagare	5,5 %	5,9 %	6,1 %
– Student	10,1 %	13,9 %	19,3 %
– Annat	9,9 %	12,3 %	12,6 %

Som framgår av tabell 3.1 har gruppen ”spelar enbart hos Svenska Spel” en högre andel av kvinnor och äldre spelare än övriga grupper. Gruppen har även högst andel tjänstemän. Genomsnittsåldern är signifikant högre än för övriga grupper, 34,5 år, jämfört med 32,4 år för den blandade gruppen och 30,9 år för de som enbart spelar hos övriga bolag.

3.2 Spelmönster hos svenska nätpokerspelare

I den webbpanelundersökning bland nätpokerspelare som gjorts inom ramen för utredningen fick de svarande frågor om mönstret för sitt nätpokerspelande hos Svenska Spel respektive hos andra bolag. Dessa frågor avsåg hur ofta respondenterna hade spelat de senaste tre månaderna, och hur länge man spelat en typisk speldag de senaste tre månaderna.

För samtliga svenska nätpokerspelare – oavsett webbplats – visar undersökningen att cirka 46 procent spelar mindre än en gång per vecka, medan cirka 54 procent spelar minst en gång per vecka. Fördelningen är i stort sett densamma beträffande hur länge man

spelar vid varje speltillfälle – cirka 44 procent av spelarna spelar mindre än två timmar vid ett typiskt speltillfälle, medan cirka 56 procent spelar mer än två timmar. De som uppgivit att de både spelar minst en gång per vecka och mer än två timmar per gång – och som därmed kanske kan betecknas som vanespelare – utgör cirka 25 procent av det totala antalet svarande.

Liksom beträffande de demografiska förhållandena (se avsnitt 3.1) finns vissa skillnader i spelmönster mellan svenska nätpokerspelare som enbart spelar hos Svenska Spel och sådana som till någon del eller exklusivt spelar hos andra bolag. Som framgår av tabell 3.2 nedan uppvisar således gruppen ”spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag” en signifikant högre andel (68,0 procent) som spelar minst två timmar per tillfälle, än de som enbart spelar hos övriga bolag (56,4 procent) och de som enbart spelar hos Svenska Spel (43,4 procent). Den blandade gruppen har dessutom en större andel som spelar nätpoker minst en gång per vecka (56,8 procent) än övriga grupper (enbart Svenska Spel 32,1 procent; enbart övriga bolag 31,4 procent). Om måtten kombineras till ett försök att definiera vanespelare, alltså minst två timmars nätpokerspel minst en gång per vecka, har även här gruppen ”spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag” högst andel (41,3 procent) jämfört med gruppen enbart Svenska Spel (15,7 procent) och gruppen som enbart spelar hos övriga bolag (22 procent).

Tabell 3.2 Olika självrapporterade konsumtionsmätt för aktuella spelgrupper (n=2 000)

	Spelar enbart hos Svenska Spel (567 svar)	Spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag (495 svar)	Spelar enbart hos övriga bolag (938 svar)
<i>Tid poker</i>			
– Mindre än 2 timmar per gång	56,6 %	32,0 %	43,6 %
– Minst 2 timmar per gång	43,4 %	68,0 %	56,4 %
<i>Frekvens poker</i>			
– Mindre än 1 gång per vecka	67,9 %	43,2 %	68,6 %
– Minst 1 gång per vecka	32,1 %	56,8 %	31,4 %
<i>Vanespelare poker?</i>			
– Mindre än 2 timmar per gång och/eller mindre än 1 gång per vecka	84,3 %	58,7 %	78,0 %
– Mer än 2 timmar per gång och mer än 1 gång per vecka	15,7 %	41,3 %	22,0 %

Det bör påpekas att uppgifterna i tabellen bygger på webbpanelundersökningens deltagares egna uppskattningar av den nedlagda tiden, och därmed givetvis kan innehålla fel. Samtidigt ska dock sägas att svaren om spelmönster i webbpanelundersökningen i stort sett överensstämmer med motsvarande svar i den enkät som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel. De kontroller av enkätsvaren som i den senare studien – efter respondenternas medgivande – gjordes mot Svenska Spels registerdata med faktiska uppgifter, tyder också på att respondenterna i stort sett svarat sanningsenligt.

4 Spelansvarsåtgärder i Svenska Spels nätpoker

I detta kapitel redogör utredningen för de åtgärder för ett ansvarsfullt spelande som tillämpas i Svenska Spels nätpoker. Först beskrivs de olika åtgärderna (4.1). Därefter diskuteras hur spelarna använder åtgärderna i praktiken (4.2) samt redovisas spelarnas syn på åtgärderna (4.3).

4.1 Spelansvarsåtgärder som tillämpas¹

Som framgått av kapitel 2 anges i regeringens beslut om att bevilja Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet vissa villkor som ska gälla för verksamheten. Därtill har ytterligare villkor meddelats med stöd av tillståndet, genom att regeringen i beslutet uppdrog åt Lotteriinspektionen att utfärda närmare villkor för pokerspel över Internet. Tillståndsvillkoren framgår av faktarutorna 2.1 och 2.2 i kapitel 2.

Till stor del innebär tillståndsvillkoren olika typer av begränsningar som ska vara till skydd för spelarna. Utöver de tillståndsvillkor som angivits av regeringen och Lotteriinspektionen har Svenska Spel även på eget initiativ vidtagit vissa åtgärder i syfte att förebygga ett riskabelt pokerspelande och dess följder. I Svenska Spels verksamhet tillämpas även vissa allmänna åtgärder – som gäller för alla typer av internetspel – som även är av betydelse för förutsättningarna att uppnå ett ansvarsfullt spelande i Svenska Spels nätpoker. Ett exempel på det senare är Svenska Spels åtgärder för att förhindra spel av personer under 18 år, vilket är en fråga som är särskilt utpekad i Nätpokerutredningens direktiv.

¹ Avsnittet bygger till stor del på Svenska Spels rapport *Analys av Svenska Spels poker över Internet* (2007-05-15).

I avsnitten 4.1.1 till 4.1.9 nedan ger utredningen en översiktlig redogörelse för de åtgärder för ett ansvarsfullt spelande som tillämpas i Svenska Spels nätpoker. Då frågan om Svenska Spels åtgärder för att förhindra spel av personer under 18 år är särskilt utpekad i utredningens direktiv, behandlas den i ett separat avsnitt (4.1.9).

4.1.1 Allmänt om spelansvarsåtgärder på Svenska Spels webbplats

På Svenska Spels webbplats presenteras spelansvarsfrågorna för besökarna under rubriken ”Spela lagom”. Där ges bl.a. information om:

- Att man som spelare på webbplatsen har möjlighet att sätta en individuell spelbudget. För deltagande i poker är det obligatoriskt att sätta en sådan spelbudget (se avsnitt 4.1.2 nedan), för övriga spel är det frivilligt.
- Vilka stödorganisationer man kan vända sig till vid behov av hjälp samt telefonnummer till stödlinjen för spelberoende. Som framgått av kapitel 2 inrättades stödlinjen år 1999. Den administreras av Spelinstitutet och finansieras av Statens folkhälsoinstitut. Spelinstitutet är ett privat företag som specialiserat sig på spel och dess negativa konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- Att Svenska Spel erbjuder en möjlighet för spelarna att testa sitt eget spelbeteende, det s.k. självtestet. Samma information presenteras för övrigt även på den särskilda webbsidan för poker. I självtestet ska spelaren besvara ett tjugotal frågor, och får sedan utifrån sina svar återkoppling på sina spelvanor – i termer av ”grönt, gult eller rött ljus”. Målsättningen är att personer som får gult eller rött ljus ska börja fundera på och se över sina spelvanor. Den röda gruppen uppmanas även att ta kontakt med exempelvis stödlinjen för spelberoende.
- Att Svenska Spel erbjuder ett verktyg för att aktivt förebygga problemspelande (”Spelkoll”). Spelkoll, som är frivilligt att använda för spelarna, är en interaktiv tjänst som följer spelarens spelbeteende för att ”ta temperaturen” på spelandet. Spelkoll ger också förslag till agerande om spelandet ter sig riskfyllt. Spelkoll finns ännu inte för poker, men ett utvecklingsarbete pågår och

spelkoll för poker förväntas komma att introduceras under våren 2008.

4.1.2 Individuella spelgränser vid pokerspel

I enlighet med vad som anges i tillståndsvillkoren för Svenska Spels verksamhet med nätpoker, måste varje spelare sätta individuella spelgränser innan man tillåts spela. Varje spelare måste således ange hur länge man tillåts spela (per speltillfälle, dag, vecka respektive månad) samt hur mycket pengar man tillåts förlora (per dag, vecka respektive månad).

Spelaren kan när som helt ändra sina individuella spelgränser. En ändring som innebär att spelaren sänker sina gränser (tillåts spela under kortare tid eller för lägre belopp) får omedelbart genomslag i spelsystemet. En ändring som däremot innebär att spelaren höjer sina gränser har en viss fördröjning innan spelsystemet uppdateras med de nya gränserna. Detta för att spelaren inte omedelbart ska kunna höja sin gräns när man slår i taket. Hur lång fördröjningen är beror på vilken förändring spelaren vill göra, enligt följande:

- Spelbudget i kronor per dag: uppdatering sker två dagar senare.
- Spelbudget i kronor per vecka: uppdatering sker måndag efterföljande vecka.
- Spelbudget i kronor per månad: uppdatering sker den första dagen efterföljande månad.
- Speltimmar per speltillfälle: uppdatering sker dagen efter.
- Speltimmar per dag: uppdatering sker två dagar senare.
- Speltimmar per vecka: uppdatering sker måndag efterföljande vecka.
- Speltimmar per månad: uppdatering sker den första dagen efterföljande månad.
- Spelbudget antal turneringar² per dag: uppdatering sker två dagar senare.
- Spelbudget antal turneringar per vecka: uppdatering sker måndag efterföljande vecka.

² Som framgått av kapitel 2 spelas nätpoker både på traditionellt sätt med nya insatser för varje hand och i turneringsform där varje spelare erlägger en fast anmälningsavgift. I det första fallet (s.k. Cash Games) kan olika spelare komma och gå vid ett bord, ungefär som vid ett roulettbord på ett kasino. Vid turneringar deltar däremot en avgränsad krets spelare, som i och för sig kan vara mycket stor, i en utslagstävling tills dess en person står som slutlig segrare.

- Spelbudget antal turneringar per månad: uppdatering sker den första dagen efterföljande månad.

Som framgått av kapitel 2 ingår de krav som ställs på spelarna ifråga om individuella spelgränser avseende spelbudget i kronor räknat och avseende tid uttryckligen bland de villkor för tillståndet som regeringen angivit. Kraven på gränser för turneringar har Svenska Spel däremot infört på eget initiativ.

4.1.3 Spärr av pokerkonto

Varje spelare har möjlighet att helt stänga av sig från pokerspel genom att spärra sitt pokerkonto hos Svenska Spel under en vecka, en månad (möjligheten till en månads avstängning infördes från början av år 2008), tre månader, sex månader eller ett år. Ett konto som spärrats av spelaren öppnas inte förrän hela den valda tidsperioden har passerat, även om spelaren själv skulle begära det.

Att Svenska Spel ska erbjuda möjlighet för en spelare att själv stänga av sig från spel framgår av regeringens tillståndsvillkor, men tidsintervallen har Svenska Spel infört på eget initiativ.

4.1.4 Svensk valuta och tidpunkt för spel

Svenska Spel använder svensk valuta för att ange insatser, avgifter och vinster. För svenska spelare antas detta enligt Svenska Spel höja medvetenheten om värdet av insatser, avgifter och vinster.

I och med att Svenska Spels pokerverksamhet är helt anpassad till svenska förhållanden har även den period av dygnet då det pågår mest spel förskjutits till mer "normala" tider. Hos Svenska Spel infaller denna period mellan klockan 19 och 22. Hos internationella aktörer, som delvis kan rikta sig till utomeuropeiska spelare, kan den period av dygnet då det pågår mest spel ligga senare, sett till svensk tid.

4.1.5 Navigatorn

Svenska Spels pokerplattform inkluderar ett grafiskt instrument, den s.k. Navigatorn, som innebär att spelaren i realtid kan se hur lång tid samt hur mycket pengar som återstår inom spelarens individuella spelgränser. Navigatorn öppnas när man loggar in på

Svenska Spels pokerklient. Instrumentet kan dock i och för sig ”klickas bort” av spelaren.

Funktionen med Navigatorn har Svenska Spel infört på eget initiativ.

4.1.6 Kollektiv ”sit-out”

Vid vissa av pokerborden på Svenska Spels pokerplattform finns s.k. kollektiv sit-out, vilket kan beskrivas som en gemensam och obligatorisk femminuterspaus från spelet en gång i timmen. Tanken är att spelaren ska få en paus i spelandet, som kan fungera som en väckarklocka om man riskerar att tappa kontrollen över spelandet. Om man vill spela vid bord med kollektiv sit-out eller bord utan denna funktion är upp till spelaren att välja.

Funktionen med kollektiv sit-out har Svenska Spel infört på eget initiativ.

4.1.7 Krav på återstående tid för deltagande i turneringar

På eget initiativ har Svenska Spel infört en spärr som innebär att endast spelare som har minst två timmars speltid kvar tillåts delta i turneringar.

4.1.8 Övrigt

Från och med december 2006 har Svenska Spels internetpoker öppet dygnet runt.³ Svenska Spel bedömer att många spelare tidigare gick vidare till de internationella spelbolagen efter Svenska Spels stängning av webbplatsen, men att detta flöde nu kunnat minska.

Tillståndsvillkoren för Svenska Spels pokerverksamhet innebär också vissa ytterligare begränsningar jämfört med många av de internationella spelbolagen. Ett exempel på detta är att Svenska Spels marknadsföring av pokerverksamheten endast sker i tidningar och

³ Med undantag för tiden mellan 0300-0600 varje onsdag, då teknisk översyn av systemet sker.

på Internet, och f.ö. också i förhållandevis begränsad omfattning jämfört med de övriga spel bolaget tillhandahåller.⁴

Ett annat exempel är att Svenska Spel inte får erbjuda varuvinster i sin pokerverksamhet. Detta innebär bl.a. att Svenska Spel inte får anordna s.k. satellitturneringar – i vilka vinsten utgörs av rätten till deltagande i en större turnering – eftersom Lotteriinspektionen bedömt att sådana vinster är att jämställa med en varuvinst. Svenska Spel får heller inte erbjuda s.k. ”free-rolls”, dvs. deltagande i spel utan eller till reducerad insats, vilket enligt inspektionens villkor är förbjudet. Svenska Spel erbjuder heller inte s.k. ”rake-backs”⁵, dvs. återbetalning av delar av de avgifter som erlagts, även om det inte finns något myndighetsförbud mot detta. Satellitturneringar, free-rolls och rake-backs är erbjudanden som är vanligt förekommande bland de internationella spelbolagen.

I sammanhanget finns också skäl att nämna den pokerskola som Svenska Spel har på sin hemsida, i vilken spelarna kan inhämta grundläggande kunskaper om hur man spelar poker på nätet. Pokerskolan kan enligt Svenska Spel antas bidra till ett mer ansvarsfullt spelande. Detta med hänsyn bl.a. till att poker är ett spel där grundläggande kunskaper om reglerna och om sannolikhet, oddsräknande o.d. har ett relativt stort inflytande på det långsiktiga resultatet. Till detta kan även läggas strategier för hur man ska hantera sin spelkassa och vikten av att inte tappa kontrollen över sitt spelande då man förlorar.

4.1.9 Åtgärder för att förhindra spel av minderåriga⁶

För att kunna spela över Svenska Spels webbplats måste man hos bolaget inneha ett s.k. spelkort och ett spelkonto. Spelkortet och spelkontot är personligt och får endast tecknas och användas av spelaren ifråga.

⁴ Som framgått av kapitel 1 utreder Spelutredningen (Fi 2007:07) för närvarande hur en långsiktigt hållbar svensk spelreglering bör utformas. I detta ingår bl.a. hur en uppstramning och modernisering av regelverket kan ske i syfte att stärka de allmänna skyddsbehov som ska stå i förgrunden för svensk spelpolitik, inklusive marknadsföringsrestriktioner och tydligare krav på de statligt kontrollerade bolagen.

⁵ Som framgått av kapitel 2 är ”rake” den provision som anordnaren av pokerspel över Internet tar ut av spelarna.

⁶ De i avsnittet angivna villkoren är hämtade från dokumentet *Villkor för spelkortet och spelkonto hos AB Svenska Spel*, daterat november 2007.

Spelkort kan innehas av den som:

- är folkbokförd i Sverige,
- är fyllda 18 år, och
- i övrigt bedöms lämplig att inneha spelkort.

Spelkonto kan innehas av den som har spelkort samt:

- inte är försatt i konkurs och inte heller har förvaltare förordnad enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken, och
- i övrigt bedöms lämplig att inneha spelkonto.

Med en personlig sexsiffrig kod kan spelaren ansluta till personliga tjänster på Svenska Spels webbplats, bl.a. möjlighet att spela nätpoker. Vid spel via webbplatsen krävs att spelaren har aktiverat ett spelkonto. När spelaren så begär överförs medel från hans eller hennes bankkort, alternativt via spelarens Internetbank eller bank-/postgiro, till spelkontot. Endast bankkort som tillhör och är registrerade på den aktuella spelaren får användas för överföringar till dennes spelkonto. Spelaren kan lämna in spel för högst det belopp som motsvarar saldot på spelkontot subtraherat med eventuella avgifter i samband med spelet, dvs. man kan inte spela på kredit. Utbetalning av vinster från spelkontot sker också till det angivna bankkortet (motsvarande).

Ansökan om spelkonto via Internet sker i följande sekvens och med följande kontroller:

Steg 1:

- Kunden anger för- och efternamn samt personnummer.

Kontroll efter steg 1:

- 18-årsgräns.
- Om det angivna personnumret är korrekt.
- Om personnumret redan finns registrerat hos Svenska Spel.
- Kontroll av att personnumret finns registrerat i det centrala SPAR-registret samt att angivna namn i steg 1 överensstämmer med SPAR.

Steg 2:

- Namn och folkbokföringsadress från SPAR presenteras för kunden på skärmen.
- Kunden ges möjlighet att bl.a. registrera e-post, mobiltelefonnummer och eventuell c/o-adress.

Händelser i samband med att kunden godkänner steg 2:

- Välkomstmail skickas om kunden angivit e-post.
- Välkomst-SMS skickas om kunden angivit mobiltelefonnummer.
- Välkomstbrev skickas med posten till folkbokföringsadressen enligt SPAR. Detta kan inte ändras av kunden.

Steg 3:

- Kunden väljer en sexsiffrig inloggningskod och kan sedan logga in. Anger spelaren fel personlig kod tre gånger i följd spärras koden i syfte att förhindra obehörig åtkomst till den personliga informationen samt spelkontot.

Såvitt Nätpokerutredningen kan bedöma innebär ovanstående att det i princip är uteslutet att en person under 18 år skulle kunna öppna ett spelkonto hos Svenska Spel. Risken för att personer under 18 år skulle kunna delta i Svenska Spels nätpoker torde därmed i praktiken begränsa sig till situationer där en minderårig olovligen kommit över, eller alternativt har fått låna, inloggningsuppgifter från någon närstående, t.ex. en förälder. Svenska Spel får enligt utredningen bedömas ha mycket små möjligheter att kontrollera/övervaka om sådant förekommer. Utredningen har dock inte fått några indikationer på att det skulle handla om mer än på sin höjd ett marginellt fenomen. Om någon olovligen använder en annan persons spelkort och spelkonto torde detta också komma att upptäckas tämligen omgående av den rättmätige innehavaren, med hänsyn till att spelkontot hos Svenska Spel är personligt och att eventuella inbetalningar till/utbetalningar ifrån det sker till det bankkort (motsvarande) som han eller hon har angivit vid sin ansökan.

I sammanhanget bör samtidigt påpekas att nätpokerspelande bland minderåriga allmänt sett inte synes vara någon ovanlig företeelse. Av den senaste undersökningen av skolelevers drogvänor m.m. från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)⁷ framgår exempelvis att bland de ungdomar som svarat på studiens enkät, så var det 17 procent av pojkarna i årskurs 9 (4 procent för flickorna) och 23 procent av pojkarna i årskurs 2 på gymnasiet (4 procent för flickorna) som uppgav att de under de senaste 12 månaderna vid åtminstone något tillfälle hade spelat

⁷ Hvitfeldt, T. och Rask, L. (2007): *Skolelevers drogvänor 2006*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, rapport nr 103.

nätpoker om pengar.⁸ Såvitt Nätpokerutredningen kan bedöma får dock förutsättas att detta spelande avsett andra webbplatser än Svenska Spels. Detta bl.a. med hänsyn till att den aktuella undersökningen genomfördes under mitten–slutet av mars 2006, dvs. i praktiken innan Svenska Spel startat sin nätpokerverksamhet.⁹

4.2 Spelarnas användning av åtgärderna i praktiken

En förutsättning för att spelansvarsåtgärder ska kunna ha effekt är givetvis att de olika verktygen används. I detta avsnitt redogörs för vad som i utredningsarbetet framkommit om hur spelarna använder de spelansvarsåtgärder som Svenska Spel tillämpar samt hur spelarna beter sig om åtgärderna ”slår till”, t.ex. när man når sin uppsatta tidsgräns. För dispositionen av avsnittet har spelansvarsåtgärderna delats in i tre grupper: gränssättning (4.2.1), självavstängning (4.2.2) samt övrigt (4.2.3).

Ambitionen med avsnittet har varit att i möjligaste mån ge både en översiktlig beskrivning avseende hela kollektivet av spelare och behandla eventuella skillnader mellan olika typer av spelare, t.ex. med avseende på kön och ålder.

För jämförelsens skull har de svarande i enkäterna även delats in i spelare som enbart spelar hos Svenska Spel, spelare som spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag samt spelare som enbart spelar hos andra bolag. Det bör påpekas att denna gruppindelning är baserad på var man vid mättillfället (december 2007) hade spelat de senaste tre månaderna, dvs. det behöver inte motsvara var man spelade innan den aktuella perioden. Detta innebär att slutsatserna av denna typ av jämförelser kan bli något osäkra beroende på vad de avser. I det fall en jämförelse avser aktuella förhållanden under den senaste tremånadersperioden (t.ex. hur man använder Navigatorn eller om man är att betrakta som riskspelare) så bör jämförelsen definitivt vara relevant. Däremot är osäkerheten större i det fall de förhållanden en jämförelse tar sikte på kan avse en tidigare period, t.ex. beträffande hur spelarna tänkte när de satte

⁸ För årskurs 2 på gymnasiet redovisas i rapporten även jämförelsesiffror från motsvarande undersökning år 2005, då andelen pojkar som uppgav att de under de senaste 12 månaderna vid åtminstone något tillfälle hade spelat nätpoker om pengar uppgick till 16 procent (2 procent för flickorna).

⁹ Som framgått av kapitel 1 utreder Spelutredningen (Fi 2007:07) för närvarande hur en långsiktigt hållbar svensk spelreglering bör utformas. Detta inkluderar bl.a. frågan om minderårigas spelande.

gränser för sitt spelande hos Svenska Spel, vilket ju kan skett vid en tidigare tidpunkt än de senaste tre månaderna. Givet denna reservation menar utredningen dock att det ändå finns skäl att redovisa även dessa typer av jämförelser.

I sammanhanget är det också intressant att jämföra beteendet hos spelare med riskabla spelvanor och spelare utan sådana problem. Utredningen kommer att behandla förekomsten av spelproblem hos nätpokerspelare mer ingående i kapitel 5. Här bör dock sägas att det finns en mängd olika instrument för att mäta spelproblem. I allmänhet bygger sådana mätningar på olika typer av frågeformulär i vilka de svarande ombeds att själva bedöma sitt spelande och dess konsekvenser i ett antal olika avseenden. Frågeformulären fungerar således som självuppskattande, diagnostiska instrument. Beroende på hur man svarat grupperas de svarande sedan i olika grupper, t.ex. spelare utan problem, riskspelare (med relativt sett mildare problem) och problemspelare (med relativt sett grövre problem; ur denna grupp utskiljs ofta även de personer som har mest allvarliga problem, ”spelberoende”, i en särskild grupp). I de enkätundersökningar som genomförts inom ramen för utredningen har frågor om spelproblem ställts utifrån ett par olika mätinstrument, bl.a. PGSI (Problem Gambling Severity Index). För en redogörelse för detta instrument, och vad enkätundersökningarna visat beträffande spelproblem, hänvisar utredningen till kapitel 5. Som bakgrund till de jämförelser mellan olika typer av spelare, som görs i föreliggande kapitel, nöjer utredningen sig med att påpeka att när det här görs jämförelser mellan riskspelare och icke-riskspelare, så avses med ”riskspelare” både de respondenter som i enkätundersökningarna avgivit svar som enligt PGSI tyder på ”milda” spelproblem (”spelare med riskabla spelvanor”) och de vars svar tyder på ”grövre” problem enligt PGSI (”spelare med problematiska spelvanor”).

De beskrivningar av spelarnas beteende som ges i avsnittet bygger i första hand dels på uppgifter som utredningen erhållit från Svenska Spel, dels på vad som framkommit i de två enkätundersökningar bland nätpokerspelare som genomförts inom ramen för utredningen. Som framgått av kapitel 1 har dessa undersökningar handlat om:

- en webbpanelundersökning omfattande cirka 2 000 personer som är nätpokerspelare, oavsett hos vilket bolag man spelar, samt

- en enkät riktad exklusivt till cirka 1 000 nätpokerspelare hos Svenska Spel, av vilka vissa spelar enbart hos Svenska Spel och vissa utöver hos Svenska Spel även spelar hos minst ett annat bolag. I denna undersökning har också – efter respondenternas medgivande – enkätsvaren kontrollerats mot Svenska Spels registerdata med faktiska uppgifter.

4.2.1 Gränssättning

Som framgått av avsnitt 4.1.2 måste varje person som önskar spela nätpoker hos Svenska Spel först sätta individuella spelgränser innan man tillåts spela. Varje spelare måste således ange hur mycket pengar man tillåts förlora (per dag, vecka respektive månad) samt hur länge man tillåts spela (per speltillfälle, dag, vecka respektive månad).

Från Svenska Spel har utredningen erhållit aktuella uppgifter om hur spelarna sätter sina gränser. I tabellerna 4.1 och 4.2 nedan visas vilka gränser som sätts avseende pengar respektive tid av hela kollektivet av spelare samt hur dessa värden fördelar sig mellan män och kvinnor. "Hela kollektivet av spelare" är här definierat som samtliga personer som spelade nätpoker hos Svenska Spel vid minst ett tillfälle under en bestämd tremånadersperiod, vilken ungefär omfattade november 2007 till och med januari 2008. I båda tabellerna visas gränser per dag, vecka och månad. Beträffande tid har således gränsen per speltillfälle utelämnats.

Att värdena för hela kollektivet i tabellerna ligger närmare värdena för männen än för kvinnorna förklaras av att det är klart fler män än kvinnor som spelar nätpoker. Som framgått av avsnitt 3.1 visar således den webbpanelundersökning bland nätpokerspelare som gjorts inom ramen för utredningen att 88 procent av de svenska nätpokerspelarna är män och att 12 procent är kvinnor. Att döma av webbpanelundersökningen kan den genomsnittliga svenska nätpokerspelaren beskrivas som en man som är drygt 32 år.

Tabell 4.1 Av spelarna satta gränser för pengar, mätt som andel av hela kollektivet av Svenska Spels nätpokerspelare (avrundningsfel förekommer)

Gräns	Samtliga spelare	Män	Kvinnor
<i>Dagsgräns:</i>			
– mindre än 100 kr	2,4 %	2,3 %	3,6 %
– 100–299 kr	17,0 %	16,3 %	22,0 %
– 300–999 kr	24,2 %	23,9 %	26,5 %
– 1 000–5 000 kr	27,9 %	28,2 %	25,7 %
– 5 000–20 000 kr	17,4 %	17,8 %	14,0 %
– mer än 20 000 kr	11,2 %	11,6 %	8,2 %
<i>Veckogräns:</i>			
– mindre än 100 kr	0,5 %	0,5 %	0,7 %
– 100–299 kr	5,6 %	5,3 %	7,5 %
– 300–999 kr	18,4 %	17,9 %	21,7 %
– 1 000–5 000 kr	29,8 %	29,7 %	30,8 %
– 5 000–20 000 kr	23,7 %	24,0 %	21,7 %
– mer än 20 000 kr	22,0 %	22,6 %	17,6 %
<i>Månadsgräns:</i>			
– mindre än 100 kr	0,2 %	0,2 %	0,3 %
– 100–299 kr	2,1 %	2,0 %	2,9 %
– 300–999 kr	10,5 %	10,1 %	13,7 %
– 1 000–5 000 kr	28,9 %	28,8 %	30,1 %
– 5 000–20 000 kr	23,4 %	23,5 %	22,9 %
– mer än 20 000 kr	34,8 %	35,4 %	30,1 %

Tabell 4.2 Av spelarna satta gränser för tid, mätt som andel av hela kollektivet av Svenska Spels nätpokerspelare (avrundningsfel förekommer)

Gräns	Samtliga spelare	Män	Kvinnor
<i>Dagsgräns:</i>			
– upp till 2 timmar	46,8 %	47,2 %	43,8 %
– 3–4 timmar	3,5 %	3,5 %	3,6 %
– 5–9 timmar	10,8 %	10,8 %	11,1 %
– 10 timmar eller mer	38,8 %	38,5 %	41,5 %
<i>Veckogräns:</i>			
– upp till 4 timmar	38,0 %	38,4 %	35,4 %
– 5–14 timmar	8,0 %	8,0 %	8,3 %
– 15–49 timmar	19,4 %	19,4 %	19,1 %
– 50 timmar eller mer	34,6 %	34,2 %	37,2 %
<i>Månadsgräns:</i>			
– upp till 4 timmar	26,4 %	26,7 %	24,3 %
– 5–14 timmar	7,3 %	7,3 %	7,9 %
– 15–49 timmar	13,6 %	13,8 %	12,4 %
– 50 timmar eller mer	52,7 %	52,3 %	55,4 %

Som framgår av tabellerna synes män sätta något högre individuella spelgränser än kvinnor avseende hur mycket pengar man tillåts förlora, medan kvinnor möjligen är något mer frikostiga beträffande tid. Från Svenska Spel har utredningen också inhämtat att yngre spelare i viss mån tenderar att sätta generösare spelbudgetar (avseende både pengar och tid) än äldre spelare.

Tabellerna ovan ger en momentan bild av gränssättningen för hela kollektivet av Svenska Spels nätpokerspelare per januari 2008. I syfte att även spegla om spelarna tenderar att ändra sina gränser över tid har utredningen också bett Svenska Spel att ta fram uppgifter om vilka gränser samtliga de nätpokerspelare som spelade under *både* december 2006 *och* december 2007 hade vid dessa två tillfällen. Av de undersökta spelarna hade 38 procent inte ändrat en enda parameter avseende vare sig tid eller pengar mellan dessa två tillfällen. Vidare kan sägas att fördelningen mellan olika beloppsgränser i stort sett var identisk vid de två tillfällena.

Det bör påpekas att de satta gränserna inte behöver avspegla faktiskt spelbeteende. Beträffande gränserna för hur mycket pengar man kan tänka sig att maximalt förlora kan t.ex. antas att få spelare torde vara villiga att fortsätta någon längre tid om man bara förlorar. Tvärtom torde det vanliga för flertalet personer som spelar något så när regelbundet vara att man omväxlande vinner och förlorar.

I genomsnitt tycks dock majoriteten av spelarna ligga på minus. Av den enkätundersökning inom ramen för utredningen som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel – och i vilken enkätsvaren efter respondenternas medgivande kontrollerades mot Svenska Spels registerdata med faktiska uppgifter – framgår t.ex. att det genomsnittliga pokernettot för berörda spelare låg på ungefär minus tusen kronor sett över de senaste tolv månaderna. Från Svenska Spel har utredningen också inhämtat uppgifter om den ackumulerade vinst-/förlustställningen för samtliga nätpokerspelare som har spelat hos Svenska Spel från mars 2006 till februari 2008. Dessa siffror visar att relationen mellan de som ligger på minus och de som ligger på plus är cirka 80/20, dvs. åtta av tio spelare är nettoförlorare. Sett till hela kollektivet av Svenska Spels nätpokerspelare kan sägas att drygt 90 procent har ett nettoresultat på minus 10 000 kronor eller bättre (alltså inklusive de som ligger på plus), medan knappt 10 procent av spelarna har förlorat mer än 10 000 kronor. Några få procent har förlorat

mer än 30 000 kronor. Av de spelare som ligger på plus har flertalet vunnit totalt högst 2 000 kronor.

Vidare tycks somliga spelare sätta så höga gränser (t.ex. 24 timmar per dag) att man i praktiken avsett att sätta gränssättandet ur system, vilket kan förklara en del av de högsta gränserna i tabellerna ovan. Det vanligaste förefaller dock vara att spelarna sätter gränser som är i paritet med, eller något högre än, vad de faktiskt planerar att spela för. I den enkät inom ramen för utredningen som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel tillfrågades respondenterna om hur man tänkte vid gränssättandet. Svartsfördelningen framgår av tabell 4.3 nedan.

Tabell 4.3 Utgångspunkt för gränssättande, enligt enkät riktad till nätpokerspelare hos Svenska Spel (n=1 026)

Svarsalternativ	Andel svarande avseende penninggräns	Andel svarande avseende tidsgräns
Satte en gräns som överensstämde med vad man planerade att spela för.	42,2 %	31,2 %
Satte en något högre gräns än vad man planerade att spela för.	24,9 %	27,9 %
Satte en betydligt högre gräns än vad man planerade att spela för.	32,9 %	40,9 %

Att ha satt gränser som är i paritet med, eller något högre än, vad man faktiskt planerade att spela för synes – att döma av den aktuella enkäten – vara något vanligare bland de nätpokerspelare som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel än bland med dem som spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag: 71,9 procent vs 59,7 procent för penninggränserna och 64,1 procent vs 51,2 procent för tidsgränserna.

Vid en jämförelse av riskspelare (enligt PGSI) och icke-riskspelare visar den aktuella enkäten vidare att 63,8 procent av riskspelarna hade satt penninggränser i paritet med, eller något högre än, vad man faktiskt planerade att spela för, att jämföra med 68,1 procent för icke-riskspelare. Beträffande tidsgränserna var motsvarande siffror 53,5 procent för riskspelarna och 61,0 procent för icke-riskspelarna.

Hur ofta når då Svenska Spels nätpokerspelare de gränser de satt upp för sitt spelande? Allmänt sett kan sägas att det är klart vanligare att spelarna når sina beloppsgränser än sina tidsgränser. Bland samtliga Svenska Spels nätpokerspelare uppgick således det totala antalet tillfällen under år 2007 då någon gräns uppnåddes av någon spelare till följande värden, enligt vad utredningen inhämtat från Svenska Spel:

- *Totalt antal tillfällen då dagsgränser uppnåtts under år 2007:* cirka 80 000 gånger för beloppsgränser och cirka 25 000 gånger för tidsgränser.
- *Totalt antal tillfällen då veckogränser uppnåtts under år 2007:* cirka 22 000 gånger för beloppsgränser och cirka 7 000 gånger för tidsgränser.
- *Totalt antal tillfällen då månadsgränser uppnåtts under år 2007:* cirka 16 000 gånger för beloppsgränser och cirka 7 000 gånger för tidsgränser.

Vidare kan sägas att i den enkät inom ramen för utredningen som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel, så angav 44,8 procent av de svarande att de någon gång blivit stoppade från att spela på grund av gränserna. Flertalet av dessa (drygt sex av tio) hade blivit stoppade en eller två gånger. En knapp fjärdedel hade blivit stoppade fem gånger eller fler.

Av dem som någon gång stoppats från att spela vidare på grund av att de nått sina gränser visade enkäten också att 62,6 procent inte hade spelat poker på Internet (hos något annat bolag) sedan de blivit stoppade, och att 67,7 procent inte hade ändrat sina gränser.

Sett till olika typer av spelare kan sägas att de nätpokerspelare som – under den senaste tremånadersperioden – enbart spelat hos Svenska Spel respektive de som spelat hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag uppvisar i stort sett samma mönster beträffande i vilken mån man någon gång stoppats från spel hos Svenska Spel på grund av de gränser man satt. Enligt enkäten som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel gällde detta således för 46,1 procent i gruppen som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel och för 43,5 procent i gruppen som även spelar poker hos minst ett annat bolag. Det var också liten skillnad i andelen som ändrade sina gränser efter att ha blivit stoppade, 68,2 procent för gruppen enbart

Svenska Spel och 67,0 procent för den andra gruppen. Däremot fanns en klar skillnad mellan grupperna beträffande om man efter att ha stoppats hos Svenska Spel hade valt att spela vidare hos något annat bolag. I gruppen som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel spelade 78 procent inte poker på någon annan webbplats vid det tillfälle då de blivit stoppade av gränserna, för den andra gruppen var det bara 37,5 procent som inte spelade vidare hos något annat bolag.

Om man jämför riskspelare (enligt PGSI) och icke-riskspelare visar den enkät inom ramen för utredningen som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel, att 59,4 procent av riskspelarna hade blivit stoppade av sina gränser någon gång, jämfört med 40,0 procent bland gruppen icke-riskspelare. Av riskspelarna spelade 49,7 procent inte poker på någon annan webbplats då de blev stoppade av gränserna, och 70,8 procent ändrade inte gränserna. Motsvarande siffror för gruppen icke-riskspelare var 69,4 procent och 66,1 procent. Riskspelarna når alltså klart oftare än icke-riskspelarna de gränser de satt upp för sitt spelande hos Svenska Spel, och tenderar också att klart oftare spela vidare på någon annan webbplats när de stoppats av sina gränser. Däremot är skillnaden mindre vad beträffar om man ändrar gränsen eller ej.

4.2.2 Självavstängning

Varje spelare har möjlighet att helt stänga av sig från pokerspel genom att spärra sitt pokerkonto hos Svenska Spel under en vecka, en månad (möjligheten till en månads avstängning infördes från början av år 2008), tre månader, sex månader eller ett år. Ett konto som spärrats av spelaren öppnas inte förrän hela den valda tidsperioden har passerat, även om spelaren själv skulle begära det.

Enligt enkäten som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel har 5,4 procent av Svenska Spels nätpokerspelare spärrat sitt pokerkonto någon gång. Enligt vad utredningen inhämtat från Svenska Spel är det klart vanligast att man stänger av sig under en vecka. Av de självavstängningar som skedde bland samtliga nätpokerspelare som spelade hos Svenska Spel under år 2007 avsåg således omkring 59 procent perioden en vecka, medan 21 pro-

cent avsåg tre månader, fyra procent sex månader och 16 procent ett år.¹⁰

Det verkar inte vara ovanligt att spelare som stänger av sig själva gör det återkommande. Enligt vad utredningen inhämtat från Svenska Spel gällde exempelvis för samtliga nätpokerspelare som spelade hos bolaget under perioden ungefär november 2007 till och med januari 2008, att de som stängde av sig en vecka under den aktuella perioden i genomsnitt gjorde detta vid 2,5 tillfällen under perioden. Vidare kan sägas att beteendet att stänga av sig själv från spel verkar vara lika vanligt bland kvinnor och män. Bland dem som stängde av sig åtminstone någon gång under den aktuella perioden var således fördelningen mellan kvinnor och män i stor sett identisk med motsvarande fördelning bland samtliga Svenska Spels nätpokerspelare.

Enligt enkäten som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel – dessa kan spela enbart hos Svenska Spel eller även hos minst ett annat bolag – hade av de svarande, som någon gång stängt av sig själva från spel hos Svenska Spel, cirka tre fjärdedelar inte spelat nätpoker på någon annan webbplats under tiden för avstängningen, medan knappt en fjärdedel hade valt att fortsätta spela nätpoker hos något annat bolag. Sett till några olika grupper av spelare visade den aktuella enkäten att:

- Av gruppen som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel hade 3,9 procent någon gång spärrat sitt pokerkonto hos Svenska Spel. Av dessa spelade 91,7 procent inte nätpoker under tiden de var spärrade. Observera att de 8,3 procent som svarade att de hade spelat hos något annat bolag under tiden för självavstängningen alltså med detta måste ha avsett en tidigare period, eftersom de i enkäten uppgivit att de under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel. För gruppen som även spelar på minst en annan webbplats hade 7,7 procent någon gång spärrat sitt nätpokerkonto hos Svenska Spel. Av dessa spelade 64,5 procent inte nätpoker under tiden de spärrat sitt konto.

¹⁰ Observera att möjligheten att stänga av sig själv under en månad alltså infördes först i början av år 2008.

- I gruppen riskspelare hade 11,1 procent någon gång spärrat sitt pokerkonto hos Svenska Spel, och av dessa hade 70 procent inte spelat nätpoker hos något annat bolag under den perioden. Motsvarande siffror för gruppen icke-riskspelare var 3,3 procent och 84,0 procent.

4.2.3 Övriga åtgärder

Om övriga spelansvarsåtgärders användning finns skäl att översiktligt nämna följande utifrån den enkät inom ramen för utredningen som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel, vilka alltså kan spela helt hos Svenska Spel eller hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag.

Navigatorn

Av de svarande i enkäten uppgav totalt 56,6 procent att de använder Navigatorn helt eller delvis, av vilka cirka två av fem har den uppe på bildskärmen hela tiden och cirka tre av fem släcker ner den ibland. I gruppen som bara spelar på Svenska Spel har 28,0 procent uppe Navigatorn hela tiden, och 36 procent släcker ner den ibland. Motsvarande siffror för gruppen som även spelar på minst en annan pokerwebbplats är 12,9 procent och 32,4 procent. Av riskspelarna uppgav 18,1 procent att de har Navigatorn uppe hela tiden och 33,6 procent att de släcker ner den ibland. Motsvarande siffror för gruppen icke-riskspelare är 23,5 procent och 34,9 procent.

Svenska Spels självttest

Av deltagarna i undersökningen hade 16,4 procent gjort självtestet minst en gång. Att ha gjort testet var vanligare bland spelare som inte bara spelar hos Svenska Spel utan även hos minst ett annat bolag, än hos rena Svenska Spel-spelare (20,5 procent vs 13,7 procent) och vanligare bland riskspelare än bland icke-riskspelare (24,4 procent vs 13,5 procent).

Av dem som fått resultatet rött eller gult ljus i självtestet (6,0 procent respektive 13,1 procent av dem som gjort testet) uppgav 43,8 procent att de hade minskat sitt spelande som en följd

av resultatet på självtestet. Detta beteende var vanligare bland dem som utöver hos Svenska Spel även spelar hos minst ett annat bolag, än hos dem som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel (50,0 procent vs 33,0 procent) och vanligare bland icke-riskspelare än bland riskspelare (75,0 procent vs 33,0 procent). I sammanhanget bör dock noteras att så många som 42,2 procent av de som uppgav att de gjort självtestet inte mindes vilket resultat de fått på testet.

Svenska Spels pokerskola

Svenska Spel har en pokerskola på sin hemsida där spelarna kan lära sig grundläggande kunskaper om hur man spelar poker på nätet. I undersökningen hade 21,8 procent tittat på pokerskolan i någon utsträckning. Ytterligare 42,3 procent kände till att den fanns.

I gruppen som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel hade 24,3 procent tittat på pokerskolan, att jämföra med 17,8 procent i gruppen som även spelar på minst en annan webbplats. I gruppen riskspelare hade 22,1 procent tittat på pokerskolan, mot 21,6 procent i gruppen icke-riskspelare.

Bord med kollektiv sit-out

På Svenska Spels pokerwebbplats kan man välja att spela vid bord med kollektiv sit-out, dvs. bord där det tas fem minuters kollektiv paus under varje speltimme. Dessa bord väljs aktivt i första hand av 5,7 procent i undersökningen, medan ytterligare 38,2 procent spelar någon gång på borden, antingen för att det inte finns några andra lediga bord (8,2 procent) eller för att de hamnar där utan att ha sökt sig aktivt dit (30 procent).

I gruppen som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel väljer 4,2 procent borden med kollektiv sit-out i första hand, mot 7,9 procent i gruppen som även spelar på minst en annan webbplats. I gruppen riskspelare väljer 5,5 procent borden med kollektiv sit-out i första hand, mot 5,6 procent i gruppen icke-riskspelare.

4.2.4 Sammanfattning av åtgärdernas användning

I tabell 4.4 nedan sammanfattas vad som i avsnitten 4.2.1–4.2.3 redovisats om hur spelansvarsåtgärderna används i praktiken.

I tabellen anges också ”verkningsgraden” av olika åtgärder. Hur verkningsgraden egentligen bör mätas kan givetvis diskuteras. Ytterst handlar det rimligen om huruvida de olika spelansvarsåtgärderna – var och en för sig och samlat – leder till mindre risk för att spelarna hamnar i ett problematiskt spelbeteende. Detta styrs dock av en mängd olika faktorer. I den internationella forskningen framställs på ett övergripande plan tillgången till spel som grunden till spelberoende och spelproblem. Forskningen visar också att individvariabler som alkoholmissbruk, personlighetsstörningar och psykiatriska symtom har samband med spelberoende. Släkt och vänners attityd till spel är också viktiga. Mot denna bakgrund är det svårt att med säkerhet avgöra vilken effekt de här diskuterade spelansvarsåtgärderna egentligen har (som framgått kommer utredningen att behandla förekomsten av spelproblem hos nätpokerspelare mer ingående i kapitel 5).

Med reservation för ovanstående bör det dock vara möjligt att ange verkningsgraden för enskilda spelansvarsåtgärder i termer av hur pass mycket de verkar styra spelarnas beteende i den riktning det är tänkt, t.ex. att avhålla sig från att överhuvudtaget spela nätpoker när man stoppats från spel hos Svenska Spel på grund av att satta gränser har uppnåtts eller under den tid man spärrat sitt konto. Detta görs i tabellen nedan – att det totala antalet svarande inte helt överensstämmer i de olika kolumnerna beror på ofullkomliga svar i vissa fall.

I sammanhanget vill utredningen upprepa att gruppindelningen beträffande var man spelat (i tabellen: enbart hos Svenska Spel eller hos Svenska Spel och minst ett annat bolag) utgår från den senaste tremånadersperioden. I de fall då spelare som under den senaste tremånadersperioden enbart har spelat hos Svenska Spel beträffande något beteende (t.ex. hur man agerat när en satt gräns hos Svenska Spel har stoppat från spel) har avgivit enkätsvar som visar att man spelat hos något annat bolag, så måste denna händelse alltså ha skett vid en tidigare tidpunkt än den senaste tremånadersperioden.

Tabell 4.4 Sammanfattning av användande av och verkningsgrad för olika spelansvarsåtgärder hos Svenska Spel, enligt enkät riktad till nätpokerspelare hos Svenska Spel

Spelansvars-åtgärd		Samtliga svarande (1 031 svar)	Har under de senaste tre månaderna enbart spelat hos Svenska Spel (623 svar)	Har under de senaste tre månaderna spelat hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag (405 svar)	Riskspelare (271 svar)	Icke-riskspelare (753 svar)
Beloppsgränser	Satte gräns i paritet med, eller något högre än, vad man faktiskt planerade att spela för	66,7 %	71,9 %	59,7 %	63,8 %	68,1 %
Tidsgränser	Satte gräns i paritet med, eller något högre än, den tid man faktiskt planerade att spela	59,1 %	64,1 %	51,2 %	53,5 %	61,0 %
Beteende när nådd gräns stoppat från spel hos Svenska Spel	Verkningsgrad – ej spelat hos annat bolag	62,6 %	78,0 %	37,5 %	49,7 %	69,4 %
	Verkningsgrad – ej ändrat gränsen	67,7 %	68,2 %	67,0 %	70,8 %	66,1 %
Spärrat konto	Användande	5,4 %	3,9 %	7,7 %	11,1 %	3,3 %
	Verkningsgrad – ej spelat hos annat bolag	76,4 %	91,7 %	64,5 %	70,0 %	84,0 %
Navigatorn	Användande helt/delvis	56,6 %	64,0 %	45,3 %	51,7 %	58,4 %
Självtest	Användande	16,4 %	13,7 %	20,5 %	24,4 %	13,5 %
	Verkningsgrad – minskat spel vid gult/rött ljus	43,8 %	33,0 %	50,0 %	33,0 %	75,0 %
Pokerskola	Användande	21,8 %	24,3 %	17,8 %	22,1 %	21,6 %
Bord med kollektiv sit-out	Användande	5,7 %	4,2 %	7,9 %	5,5 %	5,6 %

4.3 Spelarnas syn på spelansvarsåtgärderna

I den enkät inom ramen för utredningen som riktade sig exklusivt till nätpokerspelare hos Svenska Spel ställdes också frågor om hur spelarna ser på vissa av de spelansvarsåtgärder som tillämpas i Svenska Spels nätpoker. Som framgår av tabell 4.5 nedan, så synes spelarna vara i huvudsak positivt inställda till spelansvarsåtgärderna.

Tabell 4.5 Spelarnas syn på spelansvarsåtgärderna, enligt enkät riktad till nätpokerspelare hos Svenska Spel (n=1 031)

Åtgärd	Mycket bra	Bra	Varken bra eller dåligt	Dåligt	Mycket dåligt
Beloppsgränser	42,4 %	36,6 %	17,1 %	2,3 %	1,6 %
Tidsgränser	28,3 %	35,0 %	29,6 %	4,6 %	2,0 %
Navigatorn	25,9 %	39,1 %	30,7 %	3,1 %	1,2 %

Som framgår av tabellen synes nästan åtta av tio av Svenska Spels nätpokerspelare anse att det är bra eller mycket bra att man får sätta beloppsgränser för sitt spelande hos Svenska Spel. Likaså ser sex-sju av tio det som positivt att sätta tidsgränser och är positiva till Navigatorn, vilken visar förbrukad tid och pengar i förhållande till de egenhändigt uppsatta gränserna.

Det bör också noteras att påfallande få anser att spelansvarsåtgärderna är dåliga eller mycket dåliga, mellan 3,9 procent och 6,6 procent av de svarande i enkäten. Huvuddelen av dem som inte anser att spelansvarsåtgärderna är bra anser att de är varken bra eller dåliga.

I undersökningen fick spelarna även frågan om de anser att Svenska Spels verktyg ger tillräckliga möjligheter att hålla pokerspelet under kontroll. En majoritet, 83,3 procent, ansåg att det var helt tillräckligt, 5,9 procent ansåg att det gav möjligheter men inte var tillräckligt, 2,3 procent svarade inte alls och 8,5 procent visste inte.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att Svenska Spels nätpokerspelare i hög grad förefaller uppskatta de spelansvarsåtgärder som tillämpas.

I den aktuella enkäten fick respondenterna också en öppen fråga om de hade något förslag på hur Svenska Spel ytterligare skulle kunna hjälpa nätpokerspelarna med att hålla pokerspelet under kontroll. Bland de svar som gavs var det i synnerhet förslag på en typ av åtgärd som återkom förhållandevis ofta, nämligen att spelarna bör ges återkommande återkopplingsinformation om den egna, ackumulerade vinst- eller förlustställningen i kronor räknat. Denna information lämnas i dag inte på Svenska Spels pokerplattform.

5 Spelproblem hos nätpokerspelare

Enligt direktiven ska Nätpokerutredningen kartlägga förekomsten av sociala och hälsomässiga skadeverkningar samt förekomsten av spelmissbruk och riskfyllt spelande i samband med pokerspel över Internet. Vidare anges att utredningen ska kartlägga spelmönster och spelberoende hos spelare hos Svenska Spel och då särskilt lägga vikt vid jämförelser mellan spelare som utnyttjat det av bolaget tillhandahållna spelansvarsprogrammet och de som inte gjort detta. Förekomsten av spelmissbruk bland de spelare som inte utnyttjat spelansvarsåtgärder ska särskilt uppmärksammas.

Spelmönstren har behandlats i kapitel 3 och Svenska Spels spelansvarsåtgärder avseende nätpoker har behandlats i kapitel 4. I detta kapitel diskuterar utredningen förekomsten av spelproblem bland nätpokerspelare. Först ges en översiktlig redogörelse för begreppet spelproblem och hur det mäts m.m. (5.1). Därefter behandlas vad som i utredningsarbetet framkommit om spelproblem bland nätpokerspelare (5.2) samt om i vilken mån nätpokerspelare söker hjälp för spelproblem (5.3).

5.1 Allmänt om spelproblem¹

5.1.1 Definitioner av spelproblem m.m.

Det finns en mängd olika instrument för att mäta spelproblem. I allmänhet bygger sådana mätningar på olika typer av frågeformulär i vilka de svarande ombeds att själva bedöma sitt spelande och dess konsekvenser i ett antal olika avseenden. Frågorna kan t.ex. behandla omständigheter såsom om man ständigt tänker på spel,

¹ Väsentliga källor till avsnittet har varit Lotteriutredningens slutbetänkande, *Spel i en föränderlig värld* (SOU 2006:11) samt Spelinstitutets rapport till utredningen (se bilaga 3).

behöver spela med allt större summor för att uppnå den önskade spänningseffekten, återkommande misslyckats med att kontrollera sitt spelande, efter att ha spelat bort pengar ofta återvänder en annan dag för att revanschera sig, ljuger för anhöriga för att dölja vidden av sitt spelande, o.d.

Frågeformulären fungerar således som självuppskattande, diagnostiska instrument. Beroende på hur de svarat grupperas de svarande ofta i följande grupper:

- Personer som inte spelar samt personer som spelar, men som inte har några spelproblem.
- Riskspelare, med relativt sett mildare problem.
- Problemspelare, med relativt sett grövre problem.
- Personer med spelberoende, dvs. troliga patologiska spelare. Denna grupp kan också sägas utgöra en delmängd – de personer som har mest allvarliga problem – av gruppen problemspelare.

I utredningens direktiv används genomgående begreppen ”riskfyllt spelande” och ”spelmissbruk”. Utredningen har tolkat detta som att spelare med ”riskfyllt spelande” är liktydigt med riskspelare enligt ovan och att personer med ”spelmissbruk” är liktydigt med dem som kan betraktas som minst problemspelare enligt ovan, dvs. både problemspelare och personer med spelberoende.

Vilka gruppindelningar som i praktiken är relevant att göra kan dock variera beroende på syfte. Som framgått av kapitel 4 har utredningen exempelvis vid jämförelser av beteendet mellan riskspelare och icke-riskspelare i begreppet ”riskspelare” valt att inkludera såväl spelare med ”milda” spelproblem (”spelare med riskabla spelvanor”) som spelare med ”grövre” problem (”spelare med problematiska spelvanor”). Detta då redan ”milda” spelproblem kan vara viktiga att försöka behandla förebyggande genom olika typer av spelansvarsåtgärder.

I den kategori som utredningen valt att betrakta som ”riskspelare” kan det i andra sammanhang vara rationellt att göra en distinktion mellan risk- och problemspelarna å ena sidan och de spelberoende å den andra. Således kan risk- och problemspelarna sägas vara dem som spelansvarsåtgärder främst riktar sig till när det gäller att förebygga problem, eftersom man har större möjlighet att med sådana åtgärder påverka spelvanorna hos dessa typer av spelare

än hos de spelberoende. De spelberoende vill man snarare hänvisa till hjälpinstanser än att få att spela kontrollerat.

I forskning kring spelproblem används ofta begreppet prevalens, t.ex. prevalens av spelproblem eller prevalensstudie. Med prevalens avses andel av befolkningen som vid en viss tidpunkt har en viss sjukdom eller problematik. Man skiljer på livstidsprevalens (andel personer som haft problem någon gång i livet) och aktuell prevalens (andel personer som haft problem under det senaste året). Av prevalensstudier som gjorts i Sverige över spelproblem allmänt sett, kan man dra slutsatsen att åtminstone 2 procent av den totala vuxna befolkningen – dvs. inkluderat såväl spelare som icke-spelare – har problem med sitt spelande. Det bör dock framhållas att dessa mätningar ofta inte är helt nya, t.ex. genomfördes den svenska prevalensstudie kring spelproblem som oftast refereras till under åren 1997–1998² eller med andra ord innan internetspelandet tog ordentlig fart. Då män spelar mer än kvinnor är det också, i absoluta tal, fler män än kvinnor som har spelproblem. Man har dock inte funnit några biologiska orsaker som förklarar detta varför skillnaden får ses som socialt betingad.

Som framgått av kapitel 4 framställs i den internationella forskningen tillgången till spel som grunden till spelberoende och spelproblem på ett övergripande plan. Forskningen visar också att individvariabler som alkoholmissbruk, personlighetsstörningar och psykiatriska symtom har samband med spelberoende. Släkt och vänners attityd till spel är också viktiga.

Risken för att utveckla spelproblem antas också variera mellan olika spelformer. Sålunda anses spelens utformning såsom snabb återkoppling mellan insats och utfall, att spelandet sker kontinuerligt och spänningsnivån vara sådana faktorer som påverkar spelaren att spela mer än avsett. En del funktioner hos spel, som synintryck och snabba bildväxlingar på kommando, kan också bidra till att spelaren leds in i ett transliktande tillstånd. Även den omständigheten att spelaren, genom spelets utformning, förleds att överskatta den egna skickligheten anses vara en riskfaktor.

Som framgått av kapitel 2 avrådde Statens folkhälsoinstitut – i sitt yttrande över Svenska Spels ansökan om att få anordna nätpoker – från att introducera nya potentiellt riskabla spel på den svenska reglerade marknaden. Institutet hänvisade till att spelen och deras utformning i sig innebär risker för spelberoende. Till

² Rönnberg, Volberg, Abbott, Moore, Andrén, Munck, Jonsson, Nilsson, Svensson, *Spel och Spelberoende i Sverige*, Statens folkhälsoinstitut, 1999.

detta kommer enligt institutet de speciella egenskaper som är utmärkande för spel som bedrivs via Internet, bl.a. att spelen är lättillgängliga och snabba, att de kan pågå kontinuerligt och att man kan spela under påverkan av alkohol eller droger. Beträffande poker anförde institutet bl.a. att studier visar att Internetpoker är ett högriskspel för utveckling av spelberoende. Sammanfattningsvis menade institutet att nätpoker är att betrakta som mycket riskabel ur spelberoendesynpunkt och ställde sig tveksamt till att introducera denna spelform på den svenska marknaden.

I regeringens beslut av den 24 november 2005 om att bevilja Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet, sades bl.a. att "regeringen gör i huvudsak inte någon annan bedömning än Statens folkhälsoinstitut när det gäller de risker som är förknippade med pokerspel, särskilt om det bedrivs via Internet". I beslutet gjorde regeringen dock samtidigt bedömningen att förutsättningarna för att förebygga och komma till rätta med det riskabla spelandet och dess följder ökar om spelarna erbjuds en spelarrangör som har att följa villkoren i ett tillstånd som lever upp till den skyddsnivå som enligt regeringen är nödvändig.

5.1.2 Åtgärder mot spelproblem

Ansvariga organ

Ansvar för att förebygga och minska de negativa effekterna av spelproblem ligger framför allt hos staten och anordnarna. Staten verkar genom lagstiftning, tillståndsgivning och tillsyn samt genom att tillhandahålla vård, information och forskning. På myndighetsnivå är framför allt Lotteriinspektionen och Statens folkhälsoinstitut av intresse i sammanhanget:

- *Lotteriinspektionen* är en central förvaltningsmyndighet som ska säkerställa att spelverksamheten i Sverige utövas lagligt, säkert och tillförlitligt. I enlighet med lotterilagen ansvarar inspektionen för tillsyn och kontroll av Svenska Spels verksamhet, däribland avseende nätpoker. Lotteriinspektionen ska därvid genomföra den granskning och de kontroller som inspektionen anser påkallade. Som framgått av kapitel 2 ska Svenska Spel vid anordnande och förmedling av pokerspel över Internet följa de föreskrifter och villkor som Lotteriinspektionen meddelar.

- *Statens folkhälsoinstitut* har regeringens uppdrag att bl.a. motverka och förebygga spelproblem. Folkhälsoinstitutet fungerar som ett nationellt kunskapscentrum för spelberoendefrågor, stimulerar forskning och annan utveckling på området, sprider kunskap om spelberoende till strategiska grupper i samhället samt verkar för förebyggande insatser och andra åtgärder för att minska spelberoendet.

De svenska *spelarrangörerna* arbetar såväl individuellt som gemensamt för att förebygga spelproblem. I Svenska Spels tillstånd att anordna lotterier anges särskilt att bolaget ska säkerställa sociala och hälsomässiga skyddshänsyn. I kapitel 4 har utredningen beskrivit de spelansvarsåtgärder som särskilt avser nätpoker. De svenska spelarrangörerna har också ett informellt branschråd, Spelrådet. I rådet arbetar man bl.a. med etiska riktlinjer för marknadsföring samt informationsmaterial om spelproblem. Representanter från spelbranschen, Folkhälsoinstitutet, Lotteriinspektionen och Spelberoendes Riksförbund samverkar i spelansvarsfrågor i OSS, Oberoende spelsamverkan.

Utöver staten och spelarrangörerna finns också en mängd ideella och privata organisationer och företag som arbetar för att motverka spelproblem. En sådan aktör är *Spelberoendes Riksförbund*, som bildades i mars 2000. Förbundet är en partipolitiskt och religiöst obunden sammanslutning av spelberoendeföreningar, spelberoende och anhöriga som verkar för att avhjälpa och förebygga spelberoende. För närvarande finns omkring ett femtontal spelberoendeföreningar eller stödgrupper anslutna till Spelberoendes Riksförbund, med spridning över landet. I sammanhanget kan också nämnas *Spelinstitutet*. Detta är ett privatägt kunskapsföretag, som har specialiserat sig på spel om pengar och dess negativa konsekvenser för individen, familjen och samhället. Företaget utbildar, handleder, forskar och informerar om spelberoende. På uppdrag av Statens folkhälsoinstitut driver och bemannar Spelinstitutet också Stödlinjen för spelberoende och deras anhöriga.

Behandling av spelproblem

Möjligheterna till behandling för spelberoende i Sverige har utvecklats under senare år. De flesta behandlingsutbuden inom området är privata. Flera behandlingshem och behandlingsenheter som

erbjuder behandling mot droger har breddat sin verksamhet och tar emot personer med spelproblem. Det finns också behandlingshem där man specialiserat sig på spelberoende. Även enskilda personer med erfarenhet av spelproblem erbjuder individuell terapi och gruppterapi. Enligt uppgifter som redovisas i SOU 2006:11 fanns det vid mitten av 00-talet cirka 10–12 behandlingsutbud som var specialiserade på spelberoende och cirka 20–25 behandlingsutbud som erbjöd behandling för spelberoende. Möjlighet till behandling mot spelproblem finns huvudsakligen i storstäderna. I Stockholm, Göteborg och Malmö finns sedan år 2004 också öppenvårdsprojekt där man erbjuder behandling i grupp enligt kognitiva beteendeterapeutiska principer.

Genomgående för behandling av spelberoende i Sverige, liksom i övriga Norden, är att behandling ofta sker enligt samma modell som för drogberoende. Ofta används kognitiv beteendeterapi som fokuserar på att komma tillrätta med de felaktiga tankar som en spelberoende har om spel. De flesta behandlingshem använder 12-stegsmodellen, en behandlingsmetod som är vanlig för alkohol- och narkotikaberoende. Viss behandling erbjuder också ekonomisk handledning.

I sammanhanget kan också nämnas att Statens folkhälsoinstitut har producerat två internetbaserade utbildningar som en del i ett handlingsprogram mot spelmissbruk. Syftet är att öka kunskapen om spel om pengar samt spelmissbruk. Både utbildningarna är kostnadsfria. Den ena utbildningen – ”Spelets baksida” – är en informationssida om spelproblem som vänder sig till alla som vill veta mer om sådana frågor. Den andra utbildningen – ”Spel och spelberoende” – är en påbyggnadsutbildning som vänder sig till personer som arbetar med beroende- och missbruksfrågor och behöver veta mer om spelproblem och spelberoende. Denna utbildning är en webbaserad distansutbildning och omfattar cirka 120 timmar inklusive eget arbete. Utbildningen innefattar spelkunskap, teorier om spelberoende, diagnostisering, behandling av spelberoende samt aktuell lagstiftning.

Statens folkhälsoinstitut har också lämnat bidrag till utveckling och utvärdering av ett självhjälsprogram via Internet för spelberoende. Arbetet genomförs av Spelinstitutet och Linköpings Universitet. Projektet innebär att klienten tar del av ett självhjälsprogram på Internet, baserat på kognitiv beteendeterapi (KBT). Han eller hon får också delta i ett diskussionsforum med andra som genomgår samma program. En gång per vecka har klienten

telefonkontakt med en KBT-terapeut. Självhjälpsprogrammet är gratis.

5.2 Förekomst av spelproblem i nätpoker

I detta avsnitt redogörs för vad som i utredningsarbetet framkommit om förekomsten av spelproblem bland nätpokerspelare. Först beskrivs de metoder som använts för att mäta förekomsten av problem (5.2.1). Därefter redovisas resultaten av mätningarna – allmänt sett och uppdelat på olika typer av spelare (5.2.2). Slutligen görs en jämförelse med resultaten från en tidigare studie av spelproblem bland nätpokerspelare (5.2.3).

5.2.1 Mätningar som gjorts inom ramen för utredningen

I syfte att kartlägga förekomsten av spelproblem hos nätpokerspelare, och hur detta varierar mellan olika typer av spelare, har frågor om dessa förhållanden ställts i båda de enkätundersökningar bland nätpokerspelare som genomförts inom ramen för utredningen. Som framgått av kapitel 1 har dessa undersökningar handlat om:

- en webbpanelundersökning omfattande cirka 2 000 personer som är nätpokerspelare, oavsett hos vilket bolag man spelar, samt
- en enkät riktad exklusivt till cirka 1 000 nätpokerspelare hos Svenska Spel, av vilka vissa spelar enbart hos Svenska Spel och vissa utöver hos Svenska Spel även spelar hos minst ett annat bolag. I denna undersökning har också – efter respondenternas medgivande – enkätsvaren kontrollerats mot Svenska Spels registerdata med faktiska uppgifter.

I båda enkäterna ställdes frågor i enlighet med två sådana diagnostiska mätinstrument som beskrevs i avsnitt 5.1.1, dels ett mer omfattande instrument, PGSI (Problem Gambling Severity Index), dels ett mer kortfattat, FORS (Folkhälsofrågorna Om Riskabla Spelvanor). Det senare användes i hög grad för att kunna jämföra

resultaten med resultaten från en tidigare studie³ av spelproblem bland nätpokerspelare.

De frågor – och svarsalternativ – som användes i de två undersökningarna framgår av tabellerna 5.1 och 5.2 nedan. Som kommentar bör sägas att i PGSI ges svarsalternativen ”aldrig”, ”ibland”, ”för det mesta” respektive ”nästan alltid” noll, ett, två respektive tre poäng per fråga. I testet anses en spelare ha ”riskabla spelvanor” om man har totalt 3–7 poäng och ha ”problematiska spelvanor” om man har totalt 8 poäng eller mer. Observera att en totalpoäng på exempelvis 3 alltså kan uppnås genom både tre ”ibland-svar” och ett ”nästan alltid-svar”. I FORS betraktas en spelare som riskspelare om man har avgivit minst ett problemsvar, dvs. svarat åtminstone ”1–2 gånger” på minst en fråga.

³ Tryggvesson, K., *Nätpokerspelandet i Sverige – Omfattning, utveckling och karaktär 2006* (Stockholms universitet, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, forskningsrapport nr 43 – 2007).

Tabell 5.1 Frågor och svarsalternativ som används i PGSI-testet

<i>Hur väl stämmer följande in på dig och ditt pokerspelande de senaste 12 månaderna?</i>				
	Aldrig	Ibland	För det mesta	Nästan alltid
Har du spelat poker för mer än du verkligen haft råd att förlora?				
Har du behövt spela poker med större summor för att få samma känsla av spänning?				
När du spelat poker, återvände du en annan dag för att försöka vinna tillbaka pengarna du förlorat?				
Har du lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela poker för?				
Har du känt att du kanske har problem med ditt pokerspelande?				
Har pokerspelandet orsakat dig några problem med din hälsa, inräknat stress eller ångest?				
Har andra kritiserat ditt pokerspelande eller sagt att du har problem med pokerspelandet, oavsett om du tyckt det varit sant eller inte?				
Har ditt pokerspelande orsakat några ekonomiska problem för dig eller ditt hushåll?				
Har du känt skuld över hur du spelar poker eller vad som händer när du spelar poker?				

Tabell 5.2 Frågor och svarsalternativ som används i FORS-testet

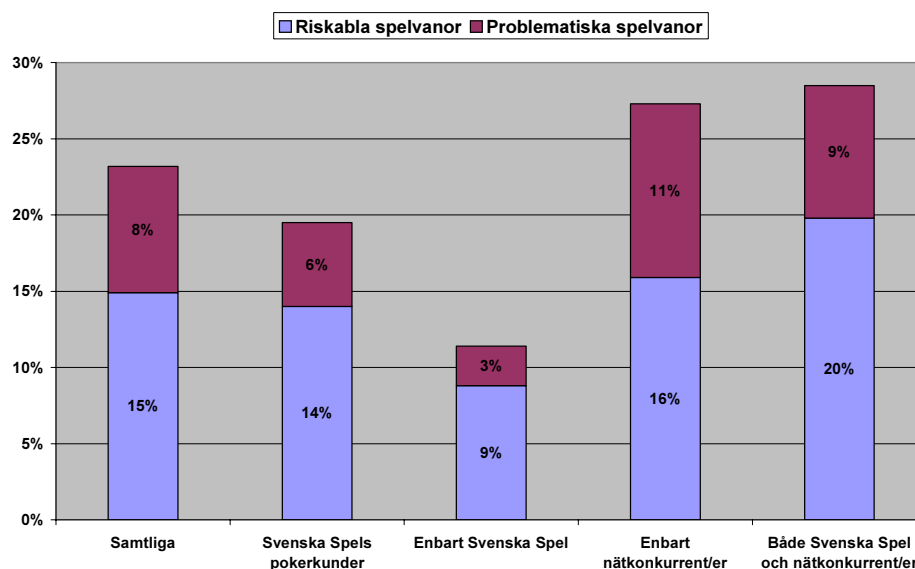
<i>Hur väl stämmer följande in på dig och ditt spelande om pengar de senaste 12 månaderna?</i>			
	Aldrig	1–2 gånger	3 gånger eller oftare
Försökt minska ditt spelande?			
Känt dig rastlös och irriterad om du inte kunnat spela?			
Ljugit om hur mycket du spelat?			

5.2.2 Vad visar mätningarna av spelproblem?

Webbpanelundersökningen inom ramen för utredningen omfattade alltså 2 000 personer som är nätpokerspelare, oavsett hos vilket bolag man spelar. Av de tillfrågade hade under den senaste tremånadersperioden 28 procent enbart spelat hos Svenska Spel, 25 procent spelat hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag, och 47 procent enbart spelat hos övriga bolag.

Utifrån PGSI visas i figur 5.1 nedan hur andelen med riskabla spelvanor (PGSI 3-7) och problematiska spelvanor (PGSI 8+) fördelar sig mellan dessa grupper i enkätundersökningen. I figuren visas också andelarna för samtliga respondenter i undersökningen samlat samt för samtliga Svenska Spel-kunder i undersökningen (alltså samtliga respondenter i grupperna ”enbart Svenska Spel” och ”både Svenska Spel och nätkonkurrenter”). Procenttalen är avrundade till närmaste hela procent.

Figur 5.1 Andel av spelare med riskabla och problematiska spelvanor, PGSI enligt webbpanelundersökning

Som framgår av figuren tyder undersökningen på att andelen spelare med riskabla eller problematiska spelvanor är minst hos de som enbart spelar hos Svenska Spel och störst hos de som spelar hos

både Svenska Spel och minst ett annat bolag. Sett till andelen med ”grövre” problem – dvs. de med problematiska spelvanor – är dock andelen störst hos de som enbart spelar hos övriga bolag.

Varför andelen risk-/problemspelare varierar mellan de tre grupperna är svårt att säga med säkerhet. En tänkbar (del-) förklaring till att de som enbart spelar hos Svenska Spel uppvisar den minsta andelen riskabla/problematiska spelvanor *kan* givetvis vara att de spelansvarsåtgärder som tillämpas i Svenska Spels nätpoker (se kapitel 4) har eftersträvad effekt.

Men variationerna kan också bero på att sammansättningen av spelarkollektiven tycks skilja sig åt mellan de olika grupperna, och att förekomsten av risk-/problemspelare uppvisar samma variation. Som framgått av kapitel 3 har gruppen ”spelar enbart hos Svenska Spel” en högre andel av kvinnor, äldre spelare och yrkesarbetande än övriga grupper. Visserligen tycks förekomsten av spelproblem, i relativa tal, inte skilja sig mellan män och kvinnor, att döma av de enkätundersökningar som gjorts inom ramen för utredningen. Men däremot tycks exempelvis både att ha annan sysselsättning än arbete (t.ex. att vara student, arbetssökande, sjukskriven eller pensionerad) och låg ålder svagt men signifikant öka risken för att en individ ska ha eller utveckla spelproblem. Och dessa demografiska omständigheter kännetecknar alltså i högre grad de som spelar hos andra bolag än Svenska Spel. Jämfört med övriga grupper tycks också de som enbart spelar hos Svenska Spel i särskilt hög grad värdesätta trygga ramförutsättningar för sitt pokerspelande, t.ex. att pokeranordnaren garanterar trygga penningtransaktioner o.d. (se vidare kapitel 6). I sammanhanget torde det också ha betydelse att webbpanelundersökningen, som framgått av kapitel 3, visar att andelen vanespelare (av utredningen definierat som att man minst en gång per vecka ägnar sig åt minst två timmars nätpokerspel) är lägre bland dem som enbart spelar hos Svenska Spel (15,7 procent) än bland dem som spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag (41,3 procent) eller endast hos andra bolag (22,0 procent).

Att det förekommer spelproblem bland nätpokerspelare kan således konstateras. Enligt direktiven ska Nätpokerutredningen också kartlägga om det förekommer ”sociala och hälsomässiga skadeverkningar” som en följd av nätpoker. Utredningen har visserligen inte haft möjlighet att mer i detalj studera dessa förhållanden. Men enligt utredningens mening får ändå förutsättas att förekomsten av spelproblem i sig medför att det också förekommer olika typer av sociala och hälsomässiga skadeverkningar av nät-

pokern. Ett tecken på det bör t.ex. kunna sägas vara att cirka 10–15 procent av respondenterna i de två enkätundersökningar som genomförts inom ramen för utredningen i PGSI-testet har angivit minst svaret ”ibland” på frågan om pokerspelandet har orsakat dem några problem med sin hälsa, inräknat stress eller ångest. Som kommer att framgå närmare av avsnitt 5.3 har också ett par procent av respondenterna angivit att man under de senaste 12 månaderna har sökt hjälp för upplevda problem med nätpokerspelandet – något som får sägas peka i samma riktning.

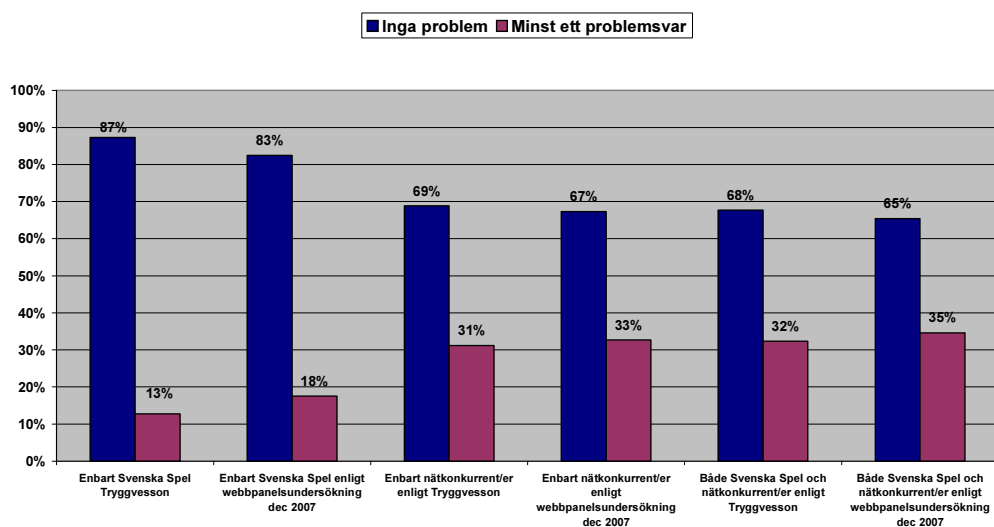
5.2.3 Jämförelse med tidigare studie

Förekomsten av spelproblem bland nätpokerspelare har tidigare undersökts i en rapport från Stockholms universitet.⁴ Den studien omfattade färre nätpokerspelare (318 stycken) än den webbpanelundersökning som gjorts inom ramen för Nätpokerutredningen, men åldersfördelningen bland de svarande fördelat på aktuella typer av pokerwebbplatser var i huvudsak densamma.

Studien från Stockholms universitet använde FORS som mätinstrument. Som framgått ovan har detta instrument även använts i de enkäter som genomförts inom ramen för utredningen – i hög grad just för att kunna jämföra resultaten med resultaten från den tidigare studien. Denna jämförelse redovisas i figur 5.2 nedan.

⁴ Tryggvesson, K., *Nätpokerspelandet i Sverige – Omfattning, utveckling och karaktär 2006* (Stockholms universitet, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, forskningsrapport nr 43 – 2007).

Figur 5.2 Andel av spelare med riskabla och problematiska spelvanor, FORS enligt webbpanelundersökning och Tryggvesson

Som framgår av figuren är mönstren mellan spelgrupperna desamma mellan undersökningarna. Den webbpanelundersökning som gjorts inom ramen för utredningen uppvisar dock genomgående något högre andel med minst ett problemsvar i de aktuella spelgrupperna. Skillnaden skulle kunna förklaras av att det handlat just om en webbpanel, medan Tryggvesson använde telefonintervjuer och att urvalen skiljer sig något åt. Exempelvis är webbundersökningens deltagare sannolikt mer datorvana, och därmed möjligen mera aktiva nätpokerspelare. En alternativ förklaring är att skillnaden kan förklaras av hur undersökningarna administrerades, då det sannolikt är lättare att medge problem i en webbenkät än i en telefonintervju.

Som kommentar till figuren kan också sägas att FORS-testet även används för mätningar av spelproblem i de riksomfattande folkhälsoenkäterna, som administreras av Statens folkhälsoinstitut. Genom de nationella folkhälsoenkäterna finns data för åren 2004–2007 avseende hela befolkningen. En jämförelse mellan vad som framkommit i webbpanelundersökningen respektive i de nationella folkhälsoenkäterna talar för att andelen personer med riskabla spelvanor är cirka 5–7 gånger högre bland nätpokerspelare än bland befolkningen i stort.

5.3 Hjälsökande

Webbpanelundersökningen inom ramen för utredningen omfattade alltså 2 000 personer som är nätpokerspelare, oavsett hos vilket bolag man spelar. Av de tillfrågade i undersökningen uppgav totalt två procent (40 personer) att man under de senaste 12 månaderna har sökt hjälp för att man upplevt problem med sitt nätpokerspelande. Av dessa 40 personer uppgav 4,8 procent att de enbart spelar hos Svenska Spel, 19 procent att de spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag, och 76,2 procent att de enbart spelar hos andra bolag än Svenska Spel. Annorlunda uttryckt kan sägas att hjälp hade sökts av 0,4 procent av dem som bara spelar på Svenska Spel, av 1,6 procent av dem som spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag samt av 3,4 procent av dem som bara spelar på annan webbplats.

Av de 40 individer som sökt hjälp har 12 kontaktat Stödlinjen för spelberoende och lika många sjukvården. Nio har kontaktat socialtjänsten, 6 behandlingshem och lika många privat psykoterapeut samt behandling via Internet. Fyra har sökt hjälp hos kamratförening och två har sökt hjälp hos den specialiserade öppenvården som finns i Stockholm, Göteborg och Malmö. Tre personer har sökt annan hjälp. Några hade sökt hjälp hos fler än ett behandlingsalternativ, vilket förklarar att summan av siffrorna är högre än 40.

Av de 40 som sökt hjälp det senaste året klassificerades i webbpanelundersökningen 87,5 procent som att de hade problematiska spelvanor, 5 procent att de hade riskabla spelvanor och 7,5 procent att de inte hade några spelproblem alls.⁵

Att nätpokerspelare söker hjälp för spelproblem finns också indikationer på från andra håll. Ett exempel är att nätpoker under det senaste året utvecklats till det spel som störst andel av dem som ringer till Stödlinjen för spelberoende i första hand anger som sitt problemspel – under första halvåret 2007 uppgick denna andel till cirka 30 procent, motsvarande knappt 100 personer. Endast ett mindre antal av dessa (sex personer) angav dock Svenska Spels pokerwebbplats som sitt huvudproblem.⁶

⁵ Det är dock inte ovanligt att ett probleminstrument som PGSI missar en liten andel som borde ha klassificerats med någon grad av problem. Inte sällan kan det bero på att personerna fyllt i frågorna utifrån sin nuvarande situation och inte för de senaste 12 månaderna, som är instruktionen.

⁶ Källa: Stödlinjens halvårsrapport 2007.

Utredningen har också från Spelberoendes Riksförbund erhållit statistik om verksamheten inom ramen för förbundet, som i huvudsak ger en liknande bild som den från Stödlinjen.

6 Kanalisering

Det tillstånd regeringen gav till Svenska Spel att anordna och förmedla pokerspel över Internet, syftade till att *kanalisera* spelintresset till en aktör vars verksamhet omgärdas av villkor som sätts upp för att skydda spelarna. Mot denna bakgrund ska utredningen enligt direktiven belysa om kanaliseringen till Svenska Spel från de aktörer som inte har tillstånd i Sverige har fungerat.

Det viktigaste underlaget för analysen av kanaliseringen har utgjorts av den inom ramen för utredningen genomförda enkäten riktad till en webbpanel omfattande drygt 60 000 personer. Bland dessa fanns cirka 2 000 nätpokerspelare, av vilka somliga spelade enbart hos Svenska Spel, somliga hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag och somliga enbart hos andra bolag. I denna undersökning tillfrågades de cirka 2 000 personer som var nätpokerspelare bl.a. om på vilken nätpokerwebbplats man började spela och var man nu spelar. I ljuset av den kanalisering som här diskuteras utkristalliserar sig i detta hänseende sex olika grupper bland undersökningens deltagare:

1. De som började spela nätpoker hos Svenska Spel och alltjämt endast spelar hos Svenska Spel – ”trogna Svenska Spel”.
2. De som började spela nätpoker hos Svenska Spel och numera spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag – ”delvis trogna Svenska Spel”.
3. De som började spela nätpoker hos Svenska Spel och numera endast spelar hos andra bolag än Svenska Spel – ”helt lämnat Svenska Spel”.
4. De som började spela nätpoker hos något annat bolag än Svenska Spel och numera endast spelar hos Svenska Spel – ”kanaliserade Svenska Spel”.

5. De som började spela nätpoker hos något annat bolag än Svenska Spel och numera spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag – ”delvis kanaliserade Svenska Spel”.
6. De som började spela nätpoker hos något annat bolag än Svenska Spel och alltså endast spelar hos andra bolag än Svenska Spel – ”trognä andra bolag”.

I enkäten ställdes också frågor om varför man spelar där man gör.

I enlighet med ovanstående redovisas i det följande vad som i utredningsarbetet framkommit om kanaliseringen. I avsnitt 6.1 redovisas hur antalet spelare fördelar sig mellan de sex olika grupper som anges ovan. I avsnitt 6.2 redogörs för spelarnas syn på vad som är styrande för var man spelar. Mot bakgrund av detta för utredningen också vissa resonemang om åtgärder som eventuellt skulle kunna genomföras om ambitionen är att öka kanaliseringen.

Redan inledningsvis bör sägas att begreppet kanalisering inte är oproblematiskt, vilket också gör det svårt att exakt mäta dess effekt. Utifrån utredningens utgångspunkter består svårigheten framför allt i hur man bör betrakta de spelare som börjat hos Svenska Spel och sedan stannat kvar där. Vad skulle dessa personer ha gjort om Svenska Spel inte startat sin nätpokerverksamhet? Hade de ändå börjat spela nätpoker, men då hos någon annan spelarrangör? Eller hade dessa personer överhuvudtaget inte börjat spela nätpoker om Svenska Spel inte hade startat sin verksamhet? Om detta kan man bara spekulera. Men för bedömningen av i vilken mån kanaliseringen har lyckats har frågorna betydelse – om dessa personer ändå hade börjat spela nätpoker så kan man möjligen hävda att deras spelande har kanaliserats till Svenska Spel, men om de inte hade börjat så blir rimligen tolkningen en annan.

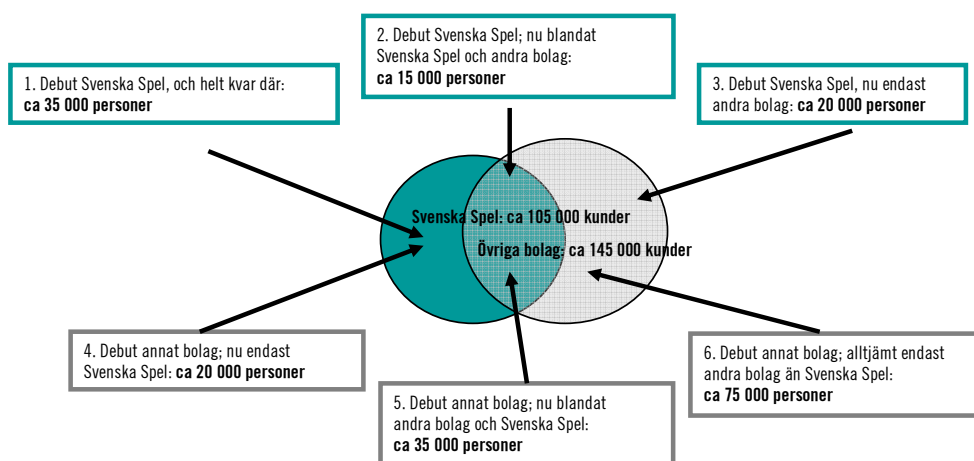
6.1 Nätpokerspelandet fördelat på sex grupper

Som framgått av kapitel 3 gav webbpanelundersökningen vid handen att totalt cirka 200 000 svenskar har spelat nätpoker under de tre senaste månaderna (oktober–december 2007). Undersökningen visade också att av dessa personer så spelade 55 000 enbart hos Svenska Spel, 50 000 hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag, och 95 000 enbart hos övriga bolag. Detta innebär alltså att antalet personer som spelade helt eller delvis hos Svenska Spel var 105 000 (grupperna 1, 2, 4 och 5 i figur 6.1 nedan), medan antalet

personer som spelade helt eller delvis hos andra bolag var 145 000 (grupperna 2, 3, 5 och 6 i figur 6.1). I genomsnitt spelade en nätpokerspelare aktivt på 1,95 pokersajter att döma av undersökningen.

I undersökningen ställdes alltså frågan om på vilken nätpokerwebbplats man börjat spela och var man nu spelar. Resultatet framgår av figur 6.1 nedan.

Figur 6.1 Debutwebbplats och nuvarande spelplats

Som framgår av figuren synes 55 000 personer som började spela nätpoker hos något annat bolag än Svenska Spel helt eller delvis ha kanaliserats till Svenska Spel (grupperna 4 och 5 i figuren). Å andra sidan har också 35 000 personer som började spela nätpoker hos Svenska Spel valt att helt eller delvis gå över till att spela på annan webbplats (grupperna 2 och 3 i figuren).

Av de spelare som började sin "nätpokerkarriär" hos Svenska Spel är det således cirka 50 procent som alltså endast spelar hos Svenska Spel. För frågan om en spelare som börjat hos Svenska Spel sedan väljer att helt eller delvis gå över till andra bolag eller ej, tycks det ha viss betydelse hur länge spelaren förblir Svenska Spel "troget" efter debuten. Bland dem som börjat sitt nätpokerspelande hos Svenska Spel är det således en klart större andel som helt stannat kvar hos bolaget om man inte spelade på någon annan webbplats under de första tre månaderna av "pokerkarriären"

(83,1 procent) än i gruppen i stort. Detta talar alltså för att avhoppet minskar ju längre tid Svenska Spel förmår spelarna att vara helt trogna Svenska Spel.

6.2 Motiv för att spela där man gör

I webbpanelundersökningen fick deltagarna också besvara frågor om varför de spelar på de pokerwebbplatser som de gör. Frågorna formulerades i termer av ett antal påståenden, vilka respondenterna skulle ange om de ”stämmer helt”, ”stämmer delvis”, ”varken eller”, ”stämmer dåligt” eller ”stämmer inte alls”.

Flertalet av påståendena var gemensamma oavsett om de avsåg spel hos Svenska Spel eller hos annan pokerarrangör; dessa påståenden omfattade:

- bra support vid frågor och problem,
- driftsäker pokerklient,
- trygga penningtransaktioner,
- användarvänlig pokerklient,
- lätt att vinna pengar,
- bra turneringsutbud,
- bra prispengar i turneringarna, samt
- låg rake, dvs. den avgift som spelbolaget tar.

För de som spelade hos Svenska Spel behandlades därutöver vissa specifika förhållanden avseende Svenska Spels pokerwebbplats:

- spel med svenska kronor (hos övriga bolag sker spelet i allmänhet i dollar eller euro),
- chatt på svenska,
- att få sätta egna gränser för spelet, samt
- att det är ett statligt spelbolag.

Likaså behandlades vissa specifika förhållanden för de som spelade på andra webbplatser än Svenska Spel¹:

- att det förekommer s.k. rake-back, dvs. att en viss andel av avgifterna går tillbaka till spelaren,

¹ Inga av nedanstående typer av erbjudanden finns hos Svenska Spel.

- att s.k. free-rolls (gratisturneringar) förekommer,
- bonuserbudanden, samt
- att s.k. satelliter förekommer, där vinsten i en turnering innebär att man får plats i liveturneringar utanför Sverige.

I tabell 6.1 nedan anges hur stor andel av de svarande som på frågan ”hur väl stämmer följande påstående med varför du spelar poker på din nuvarande sajt/sajter” för respektive påstående svarade ”stämmer helt” eller ”stämmer delvis”. Svaren redovisas uppdelat på de sex olika grupper av spelare som presenterades i inledningen, dvs.:

1. ”Trogna Svenska Spel” (debut Svenska Spel, spelar nu enbart hos Svenska Spel)
2. ”Delvis trogna Svenska Spel” (debut Svenska Spel, spelar nu hos både Svenska Spel och andra bolag)
3. ”Helt lämnat Svenska Spel” (debut Svenska Spel, spelar nu enbart hos andra bolag)
4. ”Kanaliserade Svenska Spel” (debut annat bolag, spelar nu enbart hos Svenska Spel)
5. ”Delvis kanaliserade Svenska Spel” (debut annat bolag, spelar nu hos både Svenska Spel och andra bolag)
6. ”Trogna andra bolag” (debut annat bolag, spelar nu enbart hos andra bolag)

I syfte att förtydliga har utredningen tabellen med fetstil angivit de tre alternativ i respektive grupp som renderat flest antal ”stämmer helt” eller ”stämmer delvis”. Då grupperna 2 och 5 består av spelare som spelar hos både Svenska Spel och andra bolag har dessa personer av förklarliga skäl uttalat sig om båda typerna, varför deras svar omfattar två kolumner var i tabellen. Observera också att svaren i grupp 3 är relativt jämnt fördelade, dvs. värdena för de fetstilade alternativen är endast marginellt högre än de övriga.

Tabell 6.1 Motiv för att spela där man gör – andel av de svarande som i webbpanelundersökningen angivit ”stämmer helt” eller ”stämmer delvis”

Motiv	Grupp 1 – spel hos Svenska Spel	Grupp 2 – spel hos Svenska Spel	Grupp 2 – spel hos andra bolag	Grupp 3 – spel hos andra bolag	Grupp 4 – spel hos Svenska Spel	Grupp 5 – spel hos Svenska Spel	Grupp 5 – spel hos andra bolag	Grupp 6 – spel hos andra bolag
Bra support vid frågor och problem	38 %	48 %	26 %	40 %	26 %	28 %	25 %	32 %
Driftsäker pokerklient	61 %	70 %	53 %	38 %	67 %	61 %	51 %	64 %
Trygga penningtransaktioner	80 %	79 %	42 %	47 %	82 %	77 %	42 %	59 %
Användarvänlig pokerklient	70 %	76 %	58 %	51 %	73 %	64 %	61 %	73 %
Lätt att vinna pengar	29 %	41 %	50 %	46 %	33 %	39 %	56 %	41 %
Bra turneringsutbud	43 %	52 %	62 %	46 %	43 %	30 %	73 %	56 %
Bra prispengar turneringar	31 %	35 %	65 %	44 %	26 %	24 %	68 %	50 %
Låg rake	33 %	41 %	37 %	34 %	34 %	38 %	34 %	36 %
Spel med svenska kronor	82 %	78 %	–	–	82 %	68 %	–	–
Får sätta gränser för mitt spelande	56 %	61 %	–	–	38 %	38 %	–	–
Statligt spelbolag	55 %	44 %	–	–	40 %	35 %	–	–
Chatt på svenska	49 %	56 %	–	–	49 %	41 %	–	–
Rake-back	–	–	48 %	43 %	–	–	53 %	32 %
Free-rolls	–	–	59 %	47 %	–	–	62 %	52 %
Bonuserbjudanden	–	–	58 %	41 %	–	–	68 %	48 %
Livesatelliter	–	–	33 %	28 %	–	–	41 %	26 %
Inte statligt	–	–	–	33 %	–	–	–	26 %

Om man jämför de olika grupperna synes huvudmotiven för att spela hos Svenska Spel vara desamma i samtliga fall där så är aktuellt; oavsett om man tillhör grupp 1 (”trogna Svenska Spel”), 2 (”delvis trogna Svenska Spel”), 4 (”kanaliserade Svenska Spel”) eller 5 (”delvis kanaliserade Svenska Spel”). Således lyfter samtliga dessa grupper fram motiv som ”spel med svenska kronor”, ”trygga penningtransaktioner” och ”användarvänlig pokerklient” som viktigt – möjligen med något mindre eftertryck i grupp 5.

Vidare kan sägas att de personer som spelar hos både Svenska Spel och minst ett annat bolag (grupperna 2 och 5) i hög grad lyfter fram ”bra turneringsutbud” och ”bra prispengar i turneringarna”

som motiv för att de spelar även på andra webbplatser än hos Svenska Spel. Därtill pekades därvid på att andra webbplatser erbjuder free-rolls, olika typer av bonusar m.m.

I undersökningen fick de spelare som inte alls spelar hos Svenska Spel (grupperna 3 och 6) också svara på varför de inte spelar hos Svenska Spel. Svaren skiljer sig en aning mellan de som lämnat Svenska Spel (grupp 3) och de som debuterade hos något annat bolag än Svenska Spel och alltså endast spelar hos andra bolag än Svenska Spel (grupp 6), enligt följande:

- I grupp 3 gavs påståendet ”svårare att vinna pengar” den högsta andelen (19 procent), följt av ”sämre prispengar i turneringar” (13 procent), att det inte finns free-rolls (10 procent), att man är tvungen att sätta gränser hos Svenska Spel (10 procent) samt Svenska Spels avsaknad av bonuserbudanden (7 procent).
- I grupp 6 sticker två skäl ut: ”ser inga mervärden”, som rangordnades först av 20 procent, och att Svenska Spel är ett statligt bolag (18 procent). På tredje plats kom kategorin ”annat”, där respondenterna fick ange i fritext vad man avsåg. Till stor del gick även dessa svar att hänföra till kategorierna ”inga mervärden” och att ”Svenska Spel är statligt”. Svarsmönstret kan tolkas som att det finns en undergrupp som inte spelar hos Svenska Spel för att man trivs där man spelar nu, och heller inte ser några skäl till att byta. För dessa spelare sticker inte Svenska Spels nätpoker ut på något attraktivt sätt. Den undergruppen tycks ta mer aktivt avstånd från Svenska Spel och är möjligen negativt inställd till den svenska regleringen av spelmarknaden.

Vad skulle kunna öka kanaleringen till, och minska avhoppet från, Svenska Spels nätpoker?

Sammanfattningsvis synes de som spelar hos Svenska Spel alltså betona spel med svensk valuta, trygga penningtransaktioner samt driftsäker och användarvänlig pokerklient i relativt hög grad. De som spelar på andra webbplatser betonar att det är lättare att vinna pengar där samt att turneringarna är bättre avseende vinstpengar och utbud. De som är kunder hos andra pokerarrangörer uppskattar också de olika former av bonussystem dessa bolag erbjuder.

Vad skulle då kunna göras för att öka kanaleringen till, och minska avhoppet från, Svenska Spels nätpoker? Detta kan lämp-

ligen prövas mot bakgrund av vad spelarna själva – att döma av vad som sagts ovan – synes värdesätta hos andra bolag än Svenska Spel, dvs. främst olika typer av bonussystem och bättre turneringsutbud. Om målsättningen endast vore att öka Svenska Spels marknadsandel skulle förmodligen – hypotetiskt sett – alla de metoder som i tabell 6.1 lyfts fram som fördelar med andra spelarrangörer kunna fungera. Enligt utredningens mening vore det dock i bl.a. spelansvarshänseende knappast försvarligt att i Svenska Spels verksamhet införa sådant som bonussystem, rake-backs, free-rolls o.d. Däremot torde ett bättre turneringsutbud – vilket att döma av tabellen sannolikt skulle kunna öka lojaliteten till Svenska Spel – knappast i sig medföra problem i spelansvarshänseende. Om ambitionen är att öka kanaleringen kan en sådan åtgärd därför vara värd att pröva enligt utredningens mening.

Kommittédirektiv

Utvärdering av AB Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet

**Dir.
2007:66**

Beslut vid regeringssammanträde den 26 april 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall utvärdera AB Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet. Utredaren skall

- undersöka hur AB Svenska Spel har följt villkoren i tillståndet och villkor som meddelats med stöd av tillståndet samt kartlägga och utvärdera de åtgärder som bolaget vidtagit för att säkra att de sociala skyddsintressena har tillgodosetts,
- kartlägga förekomsten av spel bland minderåriga och, för det fall sådant spel förekommer, föreslå åtgärder för att minska sådant spel,
- kartlägga förekomsten av sociala och hälsomässiga skadeverkningar samt förekomsten av spelmissbruk och riskfyllt spelande i samband med pokerspel över Internet,
- undersöka i vilken utsträckning spelandet på poker över Internet har kanaliserats från de aktörer som inte har tillstånd i Sverige till AB Svenska Spel,
- bedöma om det finns behov av ändringar av de villkor som i dag gäller för verksamheten och föreslå de ändringar som behövs.

Bakgrund

I beslut den 24 november 2005 lämnade regeringen AB Svenska Spel tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet fr.o.m. den 1 december 2005 t.o.m. den 31 december 2007. Av

regeringsbeslutet framgår bl.a. att regeringen gjorde bedömningen att det pågående svenska deltagandet i pokerspel över Internet som anordnas av aktörer utan svenskt tillstånd får sådana sociala och ekonomiska konsekvenser att det finns anledning att försöka kanalisera spelandet till en spelanordnare som står under svenska myndigheters kontroll och som inte drivs av privata vinstintressen. Det tillstånd regeringen gav bolaget syftade till att kanalisera spelintresset till en aktör vars verksamhet omgärdas av villkor som sätts upp för att skydda spelarna.

Regeringen angav i beslutet att den avsåg att låta utvärdera pokerspelet under våren 2007.

Uppdraget

Utredaren skall undersöka hur AB Svenska Spel har följt villkoren i tillståndet och villkor som meddelats med stöd av tillståndet samt kartlägga och utvärdera de åtgärder som bolaget vidtagit för att säkra att de sociala skyddsintressena har tillgodosetts. Utredaren skall kartlägga spelmönster och spelberoende hos spelare hos AB Svenska Spel och då särskilt lägga vikt vid jämförelse mellan spelare som utnyttjat det av AB Svenska Spel tillhandahållna spelansvarsprogrammet (t.ex. genom självavstängning) och de som inte gjort detta. Förekomsten av spelmissbruk bland de spelare som inte utnyttjat spelansvarsåtgärder skall särskilt uppmärksammas. Utredaren skall också kartlägga förekomsten av spel bland minderåriga och föreslå åtgärder för att minska sådant spel hos denna grupp.

Utredaren skall vidare kartlägga förekomsten av sociala eller hälsomässiga skadeverkningar samt förekomsten av spelmissbruk och riskfyllt spelande vid pokerspel över Internet hos AB Svenska Spel respektive hos andra spelbolag. I det sammanhanget är det av intresse att kartlägga i vilken utsträckning som nätpokerspelare söker hjälp och stöd via stödlinjen för spelberoende – som ger professionell hjälp och rådgivning om spelberoende – och via olika behandlingsalternativ samt undersöka hur de spelberoendes problembild ser ut. Utredaren skall även undersöka i vilken utsträckning spelandet på poker över Internet har kanaliserats från de aktörer som inte har tillstånd i Sverige till AB Svenska Spel.

Vidare skall utredaren undersöka om nätpokerspelet har ökat i Sverige efter regeringens tillstånd till AB Svenska Spel att anordna

och förmedla pokerspel över Internet och om detta i någon del beror på tillståndet.

Utredaren skall göra en sammanfattande bedömning bl.a. av eventuella spelberoendeproblem och om kanaliseringen till AB Svenska Spel från de aktörer som inte har tillstånd i Sverige har fungerat. Utifrån sina iakttagelser skall utredaren bedöma om det finns behov av ändringar av de villkor som i dag gäller för verksamheten och föreslå de ändringar som behövs.

Det är angeläget att det dataunderlag som utredaren använder sig av kvalitetssäkras.

Övrigt

Utredaren skall samråda med Lotteriinspektionen och Statens folkhälsoinstitut samt övriga berörda myndigheter och organisationer.

Utvärderingen skall redovisas senast den 1 november 2007.

(Finansdepartementet)

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till utredningen om
utvärdering av AB Svenska Spels tillstånd att
anordna och förmedla pokerspel över Internet
(Fi 2007:05)**

**Dir.
2007:144**

Beslut vid regeringssammanträde den 8 november 2007

Förlängd tid för uppdraget

Med stöd av regeringens bemyndigande den 26 april 2007 tillkallade chefen för Finansdepartementet en särskild utredare med uppdrag att utvärdera AB Svenska Spels tillstånd att anordna och förmedla pokerspel över Internet (dir. 2007:66). Uppdraget skulle enligt direktivet redovisas senast den 1 november 2007.

Utredningstiden förlängs. Utredningen ska i stället redovisa sitt uppdrag senast den 31 mars 2008.

(Finansdepartementet)

Nät poker i Sverige 2007

Jakob Jonsson
Spelinstitutet

Innehåll

Nät poker i Sverige 2007	105
Förord	109
Sammanfattning	111
Inledning.....	120
Syfte och frågeställningar.....	124
Studie 1 – Svenska nätpokerspelares spelande, skäl till val av pokersajt och grad av spelproblem	125
Metod	125
Resultat.....	128
Vilka är de svenska nätpokerspelarna?	128
Självrapporterad konsumtion hos svenska nätpokerspelare	129
Debutsajt och kanalisering	130
Självrapporterade skäl till trohet, kanalisering och avhopp till annan nätpokersajt	132
1 Trogna Svenska Spel	133
2 Delvis trogna Svenska Spel.....	134
3 De som helt lämnat Svenska Spel	136
4 Kanaliserade till Svenska Spel.....	138
5 Delvis kanaliserade till Svenska Spel.....	139
6 Trogna annan sajt.....	141
Vad skulle kunna öka kanalisering till och minska avhopp från Svenska Spels poker?.....	143
Aktuella spelgrupper.....	146
Spelproblem	149
Spelproblem bland svenska nätpokerspelare och uppdelat på spelsajt	149
Spelproblem och kön	149
Spelproblem och ålder	149

Spelproblem och sysselsättning	150
Spelproblem och aktuell spelsajt	150
Multipel regressionsanalys av bland annat spelsajtens effekt på problematiska spelvanor	152
Hjälpsökande	154
Är materialet jämförbart med Tryggvessons undersökning?	155
Jämförelse mellan PGSI och Fors	157

Studie 2 – Användning och verkningsgrad av spelansvarsåtgärder bland nätpokerspelare 160

Metod	160
Resultat	161
Vilka är Svenska Spels aktuella nätpokerspelare?	161
Konsumtionsmönster – självrapporterade och faktiska.....	163
Jämförelse mellan kunder aktuella bara på Svenska Spel och kunder som även spelar på annan sajt	165
Jämförelse mellan spelare med och utan riskabla spelvanor	168
Åsikter om Svenska Spels spelansvarsåtgärder	170
Användande av spelansvarsåtgärder och deras verkningsgrad.....	170
Multipel regressionsanalys av vad som påverkar användande av spelansvarsåtgärder.....	176
Förslag från kunderna i undersökningen på ytterligare spelansvarsåtgärder som Svenska Spel skulle kunna genomföra	178

Studie 3 – Erfarenheter av nätpoker i en hjälpsökande population (Internetbehandling) 179

Syfte	179
Metod	179
Resultat	180
Ålder och könsfördelning	180
Aktuellt nätpokerspelande och orsaker till att sluta spela poker.....	180
Debutsajt och fortsatt spelande.....	180

Erfarenheter av spelansvarsåtgärder	181
Spelproblem enligt Fors	181
Studie 4 – Erfarenheter hos nätpokerspelare som sökt hjälp på Stödlinjen	182
Syfte.....	182
Metod	182
Resultat.....	182
Diskussion.....	183
Referenser	192
Bilaga A, enkät Studie 1	194
Bilaga B, enkät Studie 2	215
Bilaga C, enkät Studie 3	226
Bilaga D, enkät Studie 4	230

Förord

Min mormor lärde mig spela poker då jag var fem. Mormor lär i vissa sammanhang kallats för ”Esset från Ljungsbro”, och hon har en stor del i att jag tycker mig ha vuxit upp med en kortlek i handen. Kanske har det även påverkat mitt val av arbete. Jag har sedan 1992 arbetat med spelberoendefrågor på olika sätt; med behandling av spelberoende, kurser för anhöriga, forskning och på senare år även med spelansvar. Spelansvar är det spelbranschen kallar sitt arbete för att förebygga och minimera riskerna med olika spelformer. Jag arbetar där bland andra med Svenska Spel, exempelvis har jag tillsammans med Thomas Nilsson, VD på Spelinstitutet, utvecklat det självtest Svenska Spel har på sin hemsida. Spelinstitutet och Thomas Nilsson har i hög grad varit med om att utforma de olika spelansvarsåtgärder Svenska Spel har.

Som behandlare har jag under senare år mött allt fler personer som fått problem med sitt nätpokerspelande. Jag har slagits av de snabba ekonomiska svängningarna, hur fort man utvecklat problem och hur många som drömt om att kunna försörja sig på nätpoker. Även om det finns personer som verkligen försörjer sig på nätpoker, är förlorarna förstås mångdubbelt fler. En del av förlorarna går det riktigt illa för.

År 2005 fick jag ett uppdrag av Statens folkhälsoinstitut att skriva ett kunskapsunderlag om nätpoker, inför att Svenska Spel eventuellt skulle få tillstånd att bedriva nätpoker. Den personliga ståndpunkt jag presenterade utifrån forskningsresultat i frågan var att det var mycket tveksamt att det med hänvisning till sociala skyddshänsyn gick att motivera en introduktion av en legal svensk nätpokersajt. Jag konstaterade även vikten av att utvärdera de olika spelansvarsåtgärderna om Svenska Spel fick tillstånd. Svenska Spel fick som alla vet tillstånd att bedriva nätpoker. Det är lite som att cirklarna sluts när jag nu fått möjlighet att bidra till utvärderingen av nätpoker i Sverige.

Rapporten är skriven på uppdrag av statens nätpokerutredare Lennart Gustafsson, som även bekostat rapportförfattarens arbete tillsammans med Spelinstitutet. Svenska Spel har bekostat själva fältdelarna av de två stora undersökningarna som ingår i rapporten. Spelinstitutet har bekostat de två mindre undersökningarna. Rapportförfattaren har dock arbetat helt självständigt och Svenska Spel har inte haft något inflytande på vilka frågor som slutligen

stälts i undersökningarna. Jag ansvarar ensam för den här rapporten.

Jag vill rikta mitt tack till flera personer som hjälpt mig i mitt arbete med rapporten: Mina kollegor på Spelinstitutet för värdefulla synpunkter, nätpokerutvärderarna Lennart Gustafsson och Svante Eriksson för frågor och synpunkter, Robert Olbers, Svenska Spel, för tålmodigt arbete med webbenkäterna och framtagande av statistik, Marie Risbeck och Anders Stymne på Statens folkhälsoinstitut för kommentarer, Per Binde och Jonathan Parke för hjälp med referenser och slutligen professor emeritus Carl-Otto Jonsson för ett outtröttligt och värdefullt arbete med manus.

Bagarmossen mars 2008

Rapportförfattaren

Sammanfattning

Den här rapporten består av fyra empiriska studier om nätpokerspelare. *Studie 1* fokuserar framförallt på kanalisering av nätpokerspelare – vilka som lämnat respektive kommit till Svenska Spels nätpoker, skäl till att spela på olika sajter samt spelproblem bland nätpokerspelare. I *Studie 1* ingick 2002 aktiva nätpokerspelare (personer som spelat nätpoker minst en gång de senaste tre månaderna). *Studie 2* har spelansvar som huvudsakligt fokus; hur och i vilken grad använder man spelansvarsåtgärder, exempelvis självavstängning, självtest och gränssättning, och hur effektiva är åtgärderna? Är det några skillnader i vilka som använder spelansvarsåtgärderna? I *Studie 2* ingick 1031 aktiva nätpokerkunder på Svenska Spel. *Studie 3* och *Studie 4* har fokus på hjälpsökande pokerspelares erfarenheter. I *Studie 3* deltog 28 personer, i *Studie 4* deltog 17 personer.

Studie 1. Den genomsnittliga nätpokerspelaren är en drygt 32-årig man, 12 % av nätpokerspelarna är kvinnor. I genomsnitt spelar nätpokerspelaren aktivt på två pokersajter. Lite drygt hälften, 54,2 % spelar en gång per vecka eller oftare, 55,6 % spelar minst två timmar vid ett typiskt speltillfälle. Cirka en fjärdedel, eller 50 000 svenskar, spelar nätpoker minst två timmar per vecka.

Antalet aktiva svenska nätpokerspelare i december 2007 uppskattas till 200 000. Av dessa spelar 55 000 enbart på Svenska Spel, 50 000 spelar både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag, 95 000 spelar enbart hos annat bolag.

Om man tittar på *hur spelarna rört sig*, från debutsajt till var de spelar idag, kan man konstatera att Svenska Spel helt eller delvis har kanaliserat 55 000 spelare till Svenska Spel som börjat spela på annan sajt. Men 35 000 spelare som börjat spela nätpoker på Svenska Spel har helt eller delvis gått över till att spela på annan sajt. Av dem som börjat spela nätpoker på Svenska Spel är 51,9 % helt trogna Svenska Spel, 22,6 % spelar även på annan sajt. De som helt lämnat Svenska Spel utgör 25,5 %.

Det finns skillnader i *vad man uppskattar hos pokersajten* beroende på om man spelar på Svenska Spel eller på annan sajt. De som spelar hos Svenska Spel betonar trygga penningtransaktioner och driftsäker och användarvänlig pokerklient i högre utsträckning. De som spelar på annan sajt betonar att det är lättare att vinna

pengar där samt att turneringarna är bättre avseende vinstpengar och utbud. Svenska Spels kunder uppskattar att spela med svenska kronor samt att få sätta gränser. Kunderna på andra sajter uppskattar de olika former av bonussystem sajterna erbjuder.

Gruppen som spelar nätpoker enbart på Svenska Spel har en högre andel av kvinnor och äldre spelare än de som även spelar på annan sajt eller bara spelar på annan sajt. Gruppen har även högst andel tjänstemän. De som spelar både på Svenska Spel och annan sajt har lägst andel kvinnor och har en hög andel studerande och personer med annan sysselsättning. Gruppen som enbart spelar på annan sajt har högst andel i den yngsta ålderskategorin (18–27 år) samt högst andel studerande. En större andel i gruppen som spelar både på Svenska Spel och annan sajt spelar nätpoker oftare och längre jämfört med dem som bara spelar på Svenska Spel eller på annan sajt.

Andelen nätpokerspelare som har *problematiska spelvanor* är 8,2 %, 14,8 % har *riskabla spelvanor* enligt PGSI. Bland både kvinnor och män var andelen med ett problematiskt spelande 8,3 %, andelen med ett riskabelt spelande var 14,5 % för kvinnor och 14,9 % för män.

Den yngsta åldersgruppen, 18–27 år, har högst andel med problematiska och riskabla spelvanor: 12,7 % respektive 16,0 %. De båda äldre åldersgrupperna skiljer sig endast litet åt sinsemellan. Åldersgruppen 28–40 år har 5,3 % med problematiska spelvanor och 14,5 % med riskabla spelvanor. Motsvarande siffror för den äldsta åldersgruppen, 41 år och äldre, var 6,7 % respektive 13,2 %. Gruppen som arbetar har lägst andel med problematiska och riskabla spelvanor, 6,1 % respektive 13,4 %. Högst andel med problem har de som studerar, så högt som 15,9 % med problematiska spelvanor och 19,5 % med riskabla spelvanor. Även gruppen med annan sysselsättning (som sjukskrivning, sjukpension, föräldraledighet, ålderspension) har höga andelar med problem: 12,0 % med problematiska spelvanor och 17,9 % med riskabla spelvanor.

Bland Svenska Spels kunder (oavsett om de även spelar på annan sajt eller inte) har 5,5 % problematiska spelvanor och 14 % riskabla spelvanor. Skillnaden mot den totala populationen nätpokerspelare blir än starkare om man tittar på gruppen som enbart spelar nätpoker på Svenska Spel. Av dem har 2,6 % problematiska spelvanor och 8,8 % riskabla spelvanor. Av spelarna som spelar både på Svenska Spel och annan sajt hade 8,7 % problematiska

spelvanor och så mycket som 19,8 % riskabla spelvanor. Högst andel med spelare med problematiska spelvanor hade gruppen som bara spelar på annan sajt än Svenska Spel, 11,4 %; 15,9 % hade riskabla spelvanor.

Ett annat sätt att jämföra de aktuella spelsajterna avseende spelproblem är att jämföra medelvärden på PGSI för grupperna. Det visar sig då att de som enbart spelar på Svenska Spel har ett medelvärde på PGSI mellan 0,99–1,38 (95 % konfidensintervall). De som spelar både på Svenska Spel och på annan sajt har ett medelvärde mellan 2,18–3,00 (95 % konfidensintervall), och de som bara spelar på annan sajt har ett medelvärde mellan 2,30–2,86. Det är alltså en statistiskt signifikant skillnad mellan dem som bara spelar på Svenska Spel och övriga två grupper. Det är däremot ingen signifikant skillnad mellan gruppen som spelar både på Svenska Spel och annan sajt och gruppen som bara spelar på annan sajt.

Vi har ovan sett hur kön, ålder, sysselsättning och aktuell spelsajt var för sig är relaterat till riskabla och problematiska spelvanor hos nätpokerspelare. För att kontrollera för att de predicerande variablerna, i det här fallet kön, ålder, sysselsättning och aktuell spelsajt, korrelerar sinsemellan, genomfördes en multipel regressionsanalys. Att ha lägre ålder, att spela på annan sajt än Svenska Spel, att studera eller ha annan sysselsättning än studier och arbete (exempelvis arbetssökande, sjukskrivna och pensionerade) och att vara högkonsument av nätpoker är faktorer som svagt men signifikant ökar risken för att en individ ska ha eller utveckla spelproblem. Av speciellt intresse här är att spela på Svenska Spels pokersajt inte tycks öka risken för problem, men inte heller minskar risken (det svaga negativa sambandet är långt ifrån signifikant). Resultatet ska tolkas med försiktighet. Metoden bevisar inte orsakssamband mellan de predicerande variablerna och kriterievariabeln, men kan ge tecken på sådana samband. Prediktorerna i modellen förklarar så lite som 6,2 % vilket tyder på att faktorer som modellen inte tar hänsyn till har ett mycket stort inflytande på variansen i kriterievariabeln.

Två procent av alla i Studie 1 har under de senaste 12 månaderna sökt hjälp för att de märkt problem med sitt nätpokerspelande.

Studie 2. Av Svenska Spels nätpokerkunder är en betydligt större andel män (89,7 %) än kvinnor (10,3 %). Medelåldern är 33,2 år, och 42,2 % av spelarna är under 30 år. Av spelarna är 60,6 % enbart

aktiva spelare hos Svenska Spel, 39,4 % är även aktiva på en annan pokersajt.

När det gäller tidigare erfarenheter av nätpoker hade 36,5 % inte spelat nätpoker innan de började spela hos Svenska Spel, 20,3 % har spelat mindre än ett år, 31,4 % ett till två år och 11,8 % längre än så.

Av Svenska Spels aktiva nätpokerspelare har 5 % *problematiska spelvanor* i den här undersökningen och 21,4 % *riskabla spelvanor*. Andelen med riskabla spelvanor av Svenska Spels nätpokerspelare är alltså högre i Studie 2 än Studie 1, men andelen med problematiska spelvanor är så gott som densamma. Skillnaden förklaras sannolikt av något olika urval¹. Av nätpokerkunderna hade 1,1 % sökt hjälp för sina spelvanor under de senaste 12 månaderna.

Av dem som inte tidigare spelat nätpoker innan de började spela på Svenska Spel har 2,4 % ett problematiskt spelande enligt PGSI. Av dem som innan de spelat på Svenska Spel spelat kortare än ett år har 6,2 % problematiska spelvanor, motsvarande siffror är 4 % av dem som spelat 1–2 år, och så mycket som 14 % av dem som spelat längre innan de börjat på Svenska Spel. Hur mycket erfarenhet spelarna har är signifikant relaterat till graden av spelproblem.

Knappt hälften av kunderna spelar 2–3 gånger per månad eller mer sällan, ungefär en tredjedel spelar 1–3 gånger per vecka, och en femtedel spelar 4 gånger i veckan eller oftare. Det genomsnittliga antalet pokerdagar det senaste året på Svenska Spel är 81,5 dagar. Hälften uppger att de ägnar upp till fyra timmar en genomsnittlig vecka, en tredjedel att de spelar 4–10 timmar och en sjättedel spelar 10 timmar eller mer en genomsnittlig vecka.

Nätpokerspelarna på Svenska Spel har genomsnittligt förlorat 1 011 SEK de senaste 52 veckorna på Svenska Spel.

I vilken utsträckning ändrar spelarna sina gränser och hur ofta slår man i budgettaket? I genomsnitt ändrade spelarna sina gränser 2,3 gånger de senaste 52 veckorna. Av de aktiva spelarna hade 11,4 % slagit i budgeppet vid minst ett tillfälle de senaste 10 veckorna.

Om man jämför gruppen kunder som enbart spelar på Svenska Spel med kunder som även spelar poker på annan sajt så finns det inga statistiskt signifikanta skillnader mellan grupperna i köns-

¹ En skillnad mellan undersökningarna är att Studie 2:s urval baseras på faktiskt beteende; för att kunna komma med i undersökningen måste man ha spelat de senaste tre månaderna. I Studie 1 uppgav man om man spelat de senaste tre månaderna och därmed uppfyllde kriterierna för att vara med.

fördelning och genomsnittlig ålder. Däremot har en signifikant större andel i gruppen Även annan sajt riskabla eller problematiska spelvanor (29,5 % respektive 8,9 %) än gruppen Bara SvS (16,1 % riskabla spelvanor och 2,6 % problematiska). Gruppen som även spelar poker på annan sajt framstår som mer spelaktiva än de som bara spelar på Svenska Spel. Det finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna när det gäller antalet gränsändringar senaste 52 veckorna eller i hur stor utsträckning man slagit i budgettaget de senaste 10 veckorna.

Om man jämför spelare som har minst riskabla spelvanor enligt PGSI med övriga spelare så är det ingen skillnad avseende könsfördelning och ålder. Däremot spelar riskspelarna mer och har förlorat mer pengar än övriga spelare. De har också i högre utsträckning slagit i budgettak och ändrat sina gränser.

De allra flesta av Svenska Spels kunder uppskattar sajtens spelansvarsåtgärder. Navigatorn (som visar förbrukad tid och pengar i förhållande till uppsatta gränser) tycker 65 % är bra eller mycket bra. Tidsgränser tycker 63,3 % är bra eller mycket bra, och så mycket som 79 % tycker att få sätta beloppsgränser är bra eller mycket bra. Det är också anmärkningsvärt få som tycker att spelansvarsåtgärderna är dåliga eller mycket dåliga, mellan 3,9 % och 6,6 %. Huvuddelen av dem som inte tycker spelansvarsåtgärderna är bra tycker att de är varken bra eller dåliga. I undersökningen fick man även frågan om man tyckte att Svenska Spels verktyg ger tillräckliga möjligheter att hålla pokerspelet under kontroll. En majoritet, 83,3 % tyckte att det var helt tillräckligt, 5,9 % att det gav möjligheter men inte var tillräckligt, 2,3 % svarade inte alls och 8,5 % visste inte.

Om spelansvarsåtgärder ska ha effekt så måste de olika verktygen användas. Vi ska här titta på i vilken utsträckning Svenska Spels spelansvarsverktyg används och hur effektiva de är (benämns fortsättningsvis: vilken verkningsgrad de har). Ur spelansvarssynvinkel är spelaren som stoppas av gränserna han/hon satt på Svenska Spel men då går vidare till en annan spelsajt ett misslyckande för systemet.

Sammantaget 56,6 % använder *navigatorn* där man kan se förbrukad tid och pengar i förhållande till uppsatta gränser helt eller delvis, 22 % har den uppe på bildskärmen hela tiden, 34,6 % släcker ner den ibland. I gruppen som bara spelar på Svenska Spel har 28,0 % uppe *navigatorn* hela tiden, och 36 % släcker ner den ibland. Motsvarande siffror för gruppen som även spelar på annan poker-

sajt är 12,9 % och 32,4 %. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant.

Av riskspelarna hade 18,1 % uppe navigatorn hela tiden och 33,6 % släcker ner den ibland. Motsvarande siffror för gruppen ej riskspelare är 23,5 % och 34,9 %. Skillnaden är inte statistiskt signifikant.

När det gäller *gränser för spelande* satte 31,2 % gränser som överensstämde med vad de planerade att spela för, 27,9 % satte en något högre gräns än så. Sammantaget sätter alltså 59,1 % vad rapportförfattaren uppfattar som rimliga gränser för tid ur spelansvarssynvinkel². En större andel, 66,7 % satte rimliga beloppsgränser; 42,0 % satte en gräns som överensstämde med vad de planerade att spela för, 24,7 % en något högre gräns. Så många som 44,8 % har någon gång blivit stoppade från att spela på grund av gränserna. Av dessa har 62,6 % inte spelat poker på Internet (på någon annan sajt) sedan de blivit stoppade, och två tredjedelar, 67,7 %, har inte ändrat gränserna. Verkningsgraden på gränssättning är alltså mellan 62,6 % och 67,7 %.

En något större andel av dem som bara spelar poker på Svenska Spel jämfört med gruppen som även spelar på annan pokersajt, satte det som ovan benämns som rimliga gränser när det gäller tid och belopp. Däremot är det ingen skillnad i hur många som blivit stoppade från spel på grund av att de nått sina uppsatta gränser. Intressant är att i gruppen bara Svenska Spel spelade 78 % inte poker på annan sajt då de blivit stoppade av gränserna, medan för den andra gruppen var det bara 37,5 % som inte spelat vidare på annan pokersajt³. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant. Det var ingen signifikant skillnad i andelen som ändrade sina gränser efter att ha blivit stoppade, ungefär två tredjedelar ändrade inte sina gränser.

En signifikant lägre andel av riskspelarna satte tidsgränser som de planerade att spela än övriga. Däremot var det ingen statistisk signifikant skillnad när det gäller beloppsgränser. En signifikant högre andel av riskspelarna hade blivit stoppade av gränserna från att spela. Av riskspelarna spelade 49,7 % inte poker på annan sajt då

² Alltså gränser som överensstämmer med vad de planerar att spela eller en något högre gräns. Det tredje svarsalternativet på frågan var "en hög gräns för att slippa bli spärrad", det innebär att man som användare avstår från gränssättandets funktion. Det är exempelvis möjligt att ställa in 24 timmar per dygn.

³ Att en andel i gruppen som enbart spelar på Svenska Spel rapporterar att de spelar på annan pokersajt då de blivit stoppade av gränserna beror på att det kan ha skett före de senaste tre månaderna. Gruppindelningen utgår från var spelaren spelat de senaste tre månaderna. Det är den gängse definitionen för aktiva spelare inom spelbranschen när det gäller nätpoker.

de blev stoppade av gränserna, mot 69,4 % för gruppen ej riskspelare. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant. En signifikant större andel av riskspelarna, 70,8 %, ändrade inte gränserna mot 66,1 % för övriga.

Att *spärra sitt pokerkonto* är en rätt kraftfull och omfattande spelansvarsåtgärd. I undersökningen har 5,4 % spärrat sitt pokerkonto någon gång. Av dessa har 76,4 % inte spelat nätpoker någon annanstans under tiden de hade spärrat sitt pokerkonto. Verkningsgraden är alltså 76,4 %; 23,6 % fortsatte spela nätpoker på annan sajt. Fler i gruppen som även spelar på annan sajt hade spärrat sitt konto, men verkningsgraden var lägre jämfört med dem som bara spelar på Svenska Spel. En högre andel av riskspelarna hade spärrat sitt konto men en större andel hade spelat poker på annan sajt jämfört med övriga.

Svenska Spel har på svenskaspel.se ett *självtest* där spelarna kan testa sina spelvanor; 16,4 % hade gjort självtestet minst en gång. Av dem som hade fått gult eller rött ljus uppgav 43,8 % att de hade minskat sitt spelande som en följd av resultatet på självtestet. En signifikant större andel av dem som även spelar på annan sajt hade gjort självtestet än de som bara spelar på Svenska Spel. Även en större andel av riskspelarna hade gjort självtestet än övriga. Av riskspelarna uppgav 33,3 % av dem som fick gult eller rött på självtestet att de minskat sitt spelande som en följd av resultatet.

Svenska Spel har en *pokerskola* på sin hemsida där spelarna kan lära sig grundläggande kunskaper om hur man spelar poker på nätet. I undersökningen hade 21,8 % tittat på pokerskolan i någon utsträckning. Signifikant fler i gruppen som bara spelar på Svenska Spel har tittat på pokerskolan än gruppen som även spelar på annan sajt. Riskspelarna har tittat på pokerskolan i samma utsträckning som övriga spelare.

I syfte att skapa naturliga avbrott i spelet finns det möjlighet på svenskaspel.se att välja bord med *kollektiv sit-out*, vilket innebär fem minuters kollektiv paus. Dessa bord väljs aktivt i första hand av 5,7 % i undersökningen. Signifikant fler i gruppen som även spelar på annan sajt väljer aktivt dessa bord än de som bara spelar på Svenska Spel. Det är ingen skillnad mellan riskspelare och övriga spelare i hur många som väljer bord med kollektiv sit-out.

Hur påverkar kön, ålder, riskabla spelvanor och aktuell spelsajt i vilken utsträckning man använder sig av spelansvarsåtgärder? För att kontrollera för att de predicerande variablerna, de nämnda, korrelerar sinsemellan, genomfördes en multipel regressionsanalys

med Spelansvarspoäng som kriterievariabel (det som vi vill kunna förutsäga med våra predicerande variabler).

Äldre använder spelansvarsåtgärder i högre grad liksom de som bara spelar på Svenska Spel. Kön och om man har riskabla spelvanor eller inte, påverkar inte användandet av spelansvarsåtgärder på något signifikant sätt. Det kan ses som något positivt att personerna med riskabla spelvanor använder sig av spelansvarsåtgärder i lika hög utsträckning som övriga spelare, men eftersom det framförallt är personer med riskabla spelvanor man vill nå (men även att hjälpa personer med oproblematiske spelvanor att fortsätta ha sina spelvanor under kontroll) kunde man önska sig en högre siffra.

Resultatet ska tolkas med försiktighet. Metoden visar inte orsakssamband mellan de predicerande variablerna och kriterievariabeln, och den varians som analysen förklarar är mycket liten. Faktorer som modellen inte tar hänsyn till kan ha ett mycket större inflytande på att man använder spelansvarsåtgärder.

Studie 3. En av tio som sökt Internetbehandling för sina spelvanor är en kvinna, medelåldern var 31,5 år. I genomsnitt hade man spelat nätpoker i tre år och haft problem med nätpoker ungefär halva tiden enligt egen uppfattning. De flesta hade börjat spela nätpoker på internationell sajt, vilket är naturligt eftersom Svenska Spel haft i gång sin poker mindre än två år. Två tredjedelar har spelat på både Svenska Spel och internationell sajt. Sammantaget har spelarna spelat mest på internationella sajter vilket också kan bero på att det var där de allra flesta började spela. Att så hög andel i huvudsak spelar på internationell sajt förklarar även den låga verkningsgraden i spelansvarsåtgärden gränssättning, bara en av nio har inte spelat nätpoker på annan sajt då han eller hon blivit stoppad från att spela.

En person av 28 har enbart spelat på Svenska Spel. Fem personer började spela poker på Svenska Spel.

Studie 4. Hälften uppger att de tidigare haft problem med andra spelformer. Medianen för hur länge man spelat nätpoker är 2 år och 3 månader, medianen för tiden man uppfattat sig ha haft problem 1 år. Det har gått relativt snabbt från att man börjat spela nätpoker till att man sökt hjälp. Med tanke på hur lång tid personerna i genomsnitt spelat är det inte överraskande att alla utom en har börjat spela nätpoker på annan sajt än Svenska Spel.

De egna gränserna man satt på Svenska Spel för sitt poker-spelande har haft en mycket begränsad effekt på gruppen. Syftet med spelansvarsåtgärder är dels att förebygga att problem uppstår, dels att förmå personer med riskabla spelvanor att se över sitt spelande, dels att personer med allvarliga spelproblem ska söka hjälp (vilket den här gruppen per definition har gjort). Positivt är att 6 av 13 som spelat på Svenska Spel har gjort självtestet.

Inledning

I mars 2006 lanserade Svenska Spel poker på svenskspel.se. Det hade varit mycket debatt i samband med att Svenska Spel fick tillstånd till nätpoker och intresset i media var stort. Två av remissinstanserna, Statens folkhälsoinstitut (FHI) och Lotteriinspektionen, hade avstyrkt ansökan. FHI betonade i sitt remissvar att nätpoker av olika skäl är en farlig spelform där spelarna riskerar att få problem med sitt spelande. Men FHI konstaterade också att det inte finns mycket vetenskapligt grundad kunskap om nätpoker och om dess samband med spelproblem. Lotteriinspektionen hade i sitt svar även en EU-rättslig vinkel; om tillståndet ökar Svenska Spels konkurrenskraft mer än att det tillgodoser sociala skyddshänsyn skulle det kunna strida mot EU:s lagstiftning. Svenska Spels tillstånd att bedriva nätpoker gjordes tillfälligt. Tillståndet innehöll också ett antal villkor för att säkra de sociala skyddsintressena. Bland annat skulle enbart personer över 18 år få spela, alla skulle sätta gränser avseende tid och pengar och som spelare skulle man ha möjlighet att stänga av sig själv från spel. Det fanns även begränsningar när det gäller marknadsföring. Regeringen skrev i sitt beslut att man skulle låta utvärdera nätpokern på Svenska Spel.

Svenska Spels lansering av nätpoker var offensiv. Istället för att avstå från nätpoker valde man att erbjuda nätpoker med olika spelansvarsåtgärder som skulle göra spelandet socialt tryggt.

Varför anses då nätpoker vara ett farligt spel och vad vet vi om hur olika spelansvarsåtgärder fungerar? Rapportförfattaren skrev ett kunskapsunderlag på uppdrag av FHI inför remissvaret om Svenska Spels nätpokertillstånd (Jonsson, 2005a). Där konstateras dels att det inte finns mycket specifik forskning om nätpoker och kopplingen till spelproblem, dels att det finns anmärkningsvärt lite systematisk kunskap om effekterna av tidigare svenska spelpolitiska åtgärder som introduktion av nya spel och spelansvarsprogram. Vidare att nätpoker innehåller alla eller de flesta av de faktorer som forskningen hittills klarlagt ökar risken för problematiskt spelande. Det som talade för en introduktion av en svensk legal nätpokersajt med hänvisning till sociala skyddshänsyn, var enligt rapportförfattaren att det skulle ge en möjlighet att erbjuda spelare att spela på en sajt där det finns ett spelansvarsprogram som skulle kunna vara mer omfattande än de spelansvarsprogram som förekommer på vissa internationella spelsajter. Det som talade

emot var att totalkonsumtionen av poker skulle kunna öka och därmed spelproblemen. Vidare att det finns faktorer som sannolikt begränsar spelansvarsåtgärders effekt; det är oklart om kunderna på en svensk legal nätpokersajt skulle vara trogna som kunder. Till skillnad mot spelare på ett fysiskt kasino kan en person efter att ha stängt av sig på pokersajten gå vidare till en annan pokersajt. Ur spelansvarssynvinkel vill man att nätpokerspelarna är trogna Svenska Spels poker och att man "tar hem" spelare som tidigare spelat på andra sajter. Omvänt är det inte bra om spelare från att spela på Svenska Spel helt eller delvis börjar spela på andra sajter.

Vad vet vi idag om nätpokerspelandet i Sverige och spelproblem förknippade med det? SIFO (2007) genomförde för fjärde året i rad en telefonundersökning (november 2007) av svenskarnas spel på Internet på uppdrag av Lotteriinspektionen. Av tretusen personer i åldrarna 15 år och äldre uppgav 8 % att de senaste tre månaderna satsat pengar på spel över Internet. Av dessa hade 32 % spelat poker på Internet de senaste tre månaderna. Året innan hade 41 % av de då 7 % som spelat på Internet spelat nätpoker. Skillnaden är inte statistiskt signifikant (vilket är svårt att uppnå med små grupper, färre än 70 nätpokerspelare intervjuades 2007).

I en internationell undersökning fick spelare från olika länder skatta hur nätpokerspelandet gick ekonomiskt för dem (Parke et al, 2007). Svenska spelare hamnade på första plats och rapporterade att de presterade 3 gånger bättre än det internationella genomsnittet och 100 % bättre än Tyskland på andra plats. Att självrapportering har brister framgår av att 11 av 14 länder uppgav ett positivt genomsnitt, det vill säga att man genomsnittligt gick med vinst på sitt spelande.

Det har gjorts en undersökning om svenska nätpokerspelare och spelproblem (Tryggvesson, 2007). Tryggvesson (2007) hade ett stort antal deltagare i undersökningen (n=16 500), men antalet nätpokerspelare var endast 318. Tryggvessons datainsamling skedde februari till december 2006; i en riksrepresentativ (åldrar 16–80 år) telefonundersökning om alkoholvanor ställdes frågor om spel på Internet och nätpokerspelande. Resultatet av undersökningen var att cirka 1,9 % av befolkningen 16 år och äldre spelat nätpoker de senaste 30 dagarna, någonstans mellan 126 000 och 157 000 svenskar. Av nätpokerspelarna hade 26,8 % uppgivit minst ett spelrelaterat problem enligt Fors, ett trefrågeformulär som beskrivs närmare nedan i Metod i Studie 1. Av dem som enbart spelade på Svenska Spel hade 12,7 % minst ett problemsvar på Fors, vilket var

lägre än om man spelade på annan sajt, 31,2 %, eller både på Svenska Spel och på annan sajt, 32,3 %. Som jämförelse kan man se att när Fors använts i Statens folkhälsoinstituts årliga folkhälsoenkät sedan 2004, har 2 % av kvinnorna och 5 % av männen haft minst ett problemsvar på Fors de senaste åren, det gäller då allt spel om pengar (Wadman, Boström & Karlsson, 2007). Hur resultaten enligt Fors kan översättas till problemspelare och spelberoende enligt mer vedertagna instrument som NODS (Gerstein, Volberg & Toce, 1999) och SOGS-R (Lesiur & Blume, 1987) vet man ännu inget om. Det är tänkt att Fors ska ingå i en kommande svensk prevalensundersökning för att undersöka detta.

En annan indikation på kopplingen mellan nätpoker och spelproblem är andelen som anger nätpoker som problemspel då de ringer nationella stödlinjen för spelberoende. Från andra halvåret 2004 har man börjat registrera nätpoker som problemspel så att det går att särskilja nätpoker från andra Internetspel; då var det 5 % av dem som ringde som uppgav nätpoker som problemspel (Spelinstitutet, 2005). År 2006 var nätpoker med 29,5 % det näst vanligaste problemspelet man uppgav (Spelinstitutet, 2007). Förra året, 2007, hade nätpoker för första gången intagit förstaplatsen som vanligast uppgivna problemspel med 29,9 % (Spelinstitutet, personlig kommunikation). I absoluta tal är det dock färre som uppgav nätpoker som problemspel år 2007 än år 2006, 173 jämfört med 212. Det kan förklaras av förändringar av tillgänglighet för Stödlinjen, minskad exponering av Stödlinjen eller en verklig minskning av antalet med spelproblem.

Sammantaget kan man säga att det finns tydliga indikationer på att nätpoker i teori och empiri har en tydlig koppling till spelproblem, men vi har inte så detaljerade kunskaper. Vidare att vi inte vet i vilken utsträckning Svenska Spels nätpoker utgör ett "säkrare alternativ" till andra pokersajter. Vi vet inte heller i vilken utsträckning spelare tas hem till Svenska Spel från andra sajter, eller spelare lämnar Svenska Spel för andra sajter. Det finns innan den här rapporten inga publicerade uppgifter om i vilken utsträckning pokerspelarna på Svenska Spel använder de olika spelansvarsåtgärderna, hur man använder dem och hur effektiva de är. Vi vet inte heller mycket om de nätpokerspelare som söker behandling. Var har de spelat någonstans och var började de spela nätpoker? Har eller har de haft spelproblem med andra spelformer? Den här rapporten ska försöka besvara de här frågorna. Det hade varit önskvärt om utvärderingen av Svenska Spels nätpoker hade påbörjats

parallellt med lanseringen. Nu måste delar av undersökningarna i rapporten baseras på retrospektiva data vilket alltid utgör en felkälla.

Fyra empiriska undersökningar ingår i rapporten:

Studie 1: Svenska nätpokerspelares spelande, skäl till val av pokersajt och grad av spelproblem.

Studie 2: Användning och verkningsgrad av spelansvarsåtgärder bland nätpokerspelare.

Studie 3: Erfarenheter av nätpoker i en hjälpsökande population (Internetbehandling).

Studie 4: Erfarenheter av nätpokerspelare som har sökt hjälp på Stödlinjen.

Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningarna av svenska nätpokerspelare är följande:

- Att studera förekomsten av spelproblem bland svenska nätpokerspelare (Studie 1 & 2)
- Ge en bild av vilka som lämnat Svenska Spels poker och vilka som flyttat över dit (Studie 1)
- Beskriva användande och verkningsgrad av spelansvarsåtgärder på Svenska Spel när det gäller nätpoker (framförallt Studie 2, i viss mån Studie 1)
- Beskriva en hjälpsökande population nätpokerspelares spelande och i viss mån beskriva deras erfarenheter av spelansvarsåtgärder och tecken på spelproblem (Studie 3 & 4)

Studie 1 – Svenska nätpokerspelares spelande, skäl till val av pokersajt och grad av spelproblem

Metod

Det empiriska underlaget för den här delen av rapporten kommer från en webbenkät där Svenska Spel finansierat undersökningen men där rapportförfattaren tillsammans med den särskilda nätpokerutredaren helt självständigt bestämt innehållet i enkäten. Deltagarna i undersökningen kände inte till vilka som finansierade undersökningen eller vilka som stod bakom den. Webbenkäter har vid en jämförelse visat sig ge jämförbara urval och jämförbara resultat med mer traditionella metoder som telefonintervju eller postenkät (Gosling, Simine Sanjay & Oliver, 2004).

Webbenkäten genomfördes via Norstats AB:s webbpanel. Samtliga i deras webbpanel mellan 18 och 75 år (62 362 personer) tillfrågades om de spelat nätpoker de senaste tre månaderna. De som svarade ja på den frågan kunde sedan gå vidare och besvara webbenkäten. Webbundersökningen var öppen fram till att det kommit in 2000 svar. Nu kom det in 2002 kompletta enkäter. 28 798 personer svarade på den första frågan, och 1 624 personer försökte göra webbenkäten efter att den stängts. Det betyder att svarsfrekvensen kan räknas ut till 47,4 % ($28\,798 / (62\,362 - 1\,624)$), alternativt 46,2 % ($28\,798 / 62\,362$).

Undersökningen pågick 071204-071215. En påminnelse gick ut efter tre dagar till dem som inte följt länken till undersökningen. Varje deltagare fick 7 kronor som tack för hjälpen (1 krona per minut). Alla deltagare garanterades anonymitet och att inga resultat på individnivå skulle publiceras.

Webbenkäten innehöll frågor om aktuellt och tidigare nätpoker-spelande och upplevda skäl till att man spelar på Svenska Spel eller på annan sajt. De som spelat på Svenska Spel fick även frågor om vad man tyckte om att sätta gränser för sitt spelande. Ip fick även frågor om kön, ålder och sysselsättning. Vidare administrerades två olika spelproblemskalor, Fors och PGSI pokermodifierad (som båda beskrivs närmare nedan) samt frågor om man sökt hjälp för sitt spelande. Hela enkäten finns med som Bilaga A.

Materialet viktades avseende kön och ålder för att vara representativt för svenska nätpokerspelare.

Fors. Fors står för Folkhälsofrågorna Om Riskabla Spelvanor. Det är ett trefrågeformulär som tagits fram på uppdrag av Statens Folkhälsoinstitut av Professor Ingrid Munck och rapportförfattaren (Boström & Nykvist 2004). Frågorna valdes efter en faktoranalys av data från Rönnerberg et al.s prevalensundersökning från 1997–1998 (Rönnerberg et al 1999) där två olika probleminstrument användes: SOGS-R och DSM-IV (Fisher screen). Fors har ingått i den årliga folkhälsoenkäten sedan 2004 och även i Tryggvessons undersökning om svenska nätpokerspelare (Tryggvesson 2007). De tre frågorna i Fors är: Hur många gånger under de senaste 12 månaderna har du 1. försökt att minska ditt spelande? 2. känt dig rastlös och irriterad om du inte kunnat spela? 3. ljugit om hur mycket du spelar? Svarsalternativen är: Aldrig, 1–2 gånger, 3 gånger eller fler. Poängsättningen är 1 poäng för varje gång svaret är 1–2 gånger, och 2 poäng för svaret 3 gånger eller fler. Genom att summera poängen fås ett problemindeks med 6 som maximal poäng. En poäng eller mer indikerar riskabla spelvanor. Fors har inte använts i någon prevalensundersökning parallellt med något annat spelberoendeinstrument. Formuläret tar litet tid att svara på och har därför sin styrka framförallt när det gäller att studera samband mellan många bakgrundsfaktorer och riskabla spelvanor, snarare än att uttala sig om prevalens av spelproblem i en population (Jonsson 2005b).

PGSI. PGSI står för Problem Gambling Severity Index och är en del av ett större instrument som mäter spelvanor och spelproblem, the Canadian Problem Gambling Index (Ferris & Wynne, 2001). Som man förstår av namnet är det ett kanadensiskt instrument som togs fram för att användas i allmänna populationsundersökningar. PGSI har nio frågor. I den här undersökningen har PGSI modifierats för att mäta spelproblem i samband med nätpokerspelande genom att spelandet genomgående anges som poker. De nio frågorna är:

Hur ofta de senaste 12 månaderna

1. Har du spelat poker för mer än du verkligen haft råd att förlora?
2. Har du behövt spela poker med större summor för att få samma känsla av spänning?

3. När du spelat poker, återvände du en annan dag för att försöka vinna tillbaka pengarna du förlorat?
4. Har du lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela poker för?
5. Har du känt att du kanske har problem med ditt pokerspelande?
6. Har pokerspelandet orsakat dig några problem med din hälsa, inräknat stress eller ångest?
7. Har andra kritiserat ditt pokerspelande eller sagt att du har problem med pokerspelandet, oavsett om du tyckt det varit sant eller inte?
8. Har ditt pokerspelande orsakat några ekonomiska problem för dig eller ditt hushåll?
9. Har du känt skuld över hur du spelar poker eller vad som händer när du spelar poker?

Svarsalternativen är Aldrig, Ibland, För det mesta och Nästan alltid. Varje fråga poängsätts med 0 för Aldrig, 1 för Ibland, 2 för För det mesta och 3 för Nästan alltid. Om man summerar poängen för de nio frågorna skapar det ett problemindex. Tolkningen av totalpoängen som används i den här rapporten ansluter sig till ursprungstolkningen⁴ (Ferris & Wynne, 2001); 0–2 poäng inga spelproblem, 3–7 poäng riskabla spelvanor och 8–27 poäng problematiska spelvanor.

I den svenska debatten och i internationell forskning brukar man prata om spelberoende och problemspelare, där en problemspelare har lindrigare spelproblem än en spelberoende person. Hur förhåller sig problematiska spelvanor enligt PGSI till spelberoende och problemspelare? Begreppet problematiska spelvanor rymmer både spelberoende och problemspelare. Hur stor andel av dem med problematiska spelvanor enligt PGSI är spelberoende respektive problemspelare kan vi inte uttala oss om. Det finns för lite forskning om hur PGSI samvarierar med exempelvis SOGS-R eller olika DSM-IV-instrument som exempelvis NODS.

PGSI har använts i befolkningsundersökningar i Norge (Synovate, 2007), Storbritannien (Wardle et al, 2007) och Island (Olason, Barudottir & Gretarsson, 2005). Andelen med problematiska spelvanor i Norge var 1,7 %, andelen med riskabla spel-

⁴ Ferris och Wynne har en något annorlunda rättningsmall: 0 = non-problem gambling, 1-2 = low risk, 3-7 = moderate risk, 8+ = problem gambling.

vanor 2,6 %. Motsvarande siffror för Storbritannien var 0,5 % problematiska spelvanor och 1,4 % riskabla spelvanor. På Island hade 0,5 % problematiska spelvanor och 1,1 % riskabla spelvanor.

Resultat

Vilka är de svenska nätpokerspelarna?

Som framgår av Tabell 1 är den genomsnittliga nätpokersspelaren en drygt 32 årig man. 12 % är kvinnor, 88 % män. Två tredjedelar är antingen arbetare (33 %) eller tjänstemän (34 %). Knappt 6 % arbetar som egenföretagare, 15 % är studerande och övriga 12 % har annat som huvudsaklig sysselsättning. I denna kategori annat ingår bland annat arbetsökande, sjukskrivna, pensionerade och föräldralediga. I genomsnitt spelar nätpokersspelaren aktivt på 1,95 pokersajter.

Tabell 1 Kön, ålder och sysselsättning bland nätpokerspelarna, viktade och oviktade värden⁵ (n=2 000)

		Viktat värde	Oviktat värde
Kön	Män	87,9 %	75,9 %
	Kvinnor	12,1 %	24,1 %
Ålder	Genomsnittlig	32,3 år	34,0 år
	18–27 år	37,4 %	30,0 %
	28–40 år	44,8 %	47,6 %
	41 år–	17,8 %	22,4 %
Huvudsaklig sysselsättning	Arbetare	32,9 %	33,2 %
	Tjänsteman	34,1 %	34,4 %
	Egenföretagare	5,8 %	5,9 %
	Studerande	15,4 %	13,6 %
	Annat	11,7 %	12,9 %

⁵ Datamaterialet har viktats för att bli representativt för populationen nätpokerspelare (baserat på tidigare telefonundersökningar av Svenska Spel där man frågar ett befolkningsrepresentativt urval om deras spelvanor, 400 personer per vecka vilket gör drygt 20 000 personer per år).

Självrapporterad konsumtion hos svenska nätpokerspelare

I undersökningen har IP fått frågor om sitt spelande på Svenska Spels poker och på andra sajter. Hur ofta har de spelat de senaste tre månaderna och hur länge har man spelat en typisk speldag de senaste tre månaderna? Däremot har inga frågor ställts om IP:s totala nätpokerspelande. En möjlig felkälla här är att de som spelat både på Svenska Spel och på annan sajt gett separata svar som inte helt givet kan summeras. Det är exempelvis inte ovanligt att en spelare under samma spelpass spelar på mer än en sajt. Istället för att summera frekvenser respektive tid har deras högsta värde använts. Om en person exempelvis spelar 1–3 gånger i veckan på Svenska Spel och 1 gång i månaden på annan sajt har den personen fått värdet minst en gång per vecka. Den här metoden kan överskatta tiden gruppen vanligtvis lägger ner på poker men snarast underskatta frekvensen. När det gäller frekvens för alla slags spel har samtliga fått bara en fråga.

Som man kan se i Tabell 2 spelar mer än hälften av nätpokerspelarna (55,6 %) minst två timmar vid ett typiskt speltillfälle. Ungefär lika många spelar nätpoker minst en gång per vecka (54,2 %). En fjärdedel av nätpokerspelarna är frekventa spelare⁶, de spelar minst en gång per vecka och spelar minst två timmar vid ett typiskt speltillfälle. Det betyder att cirka 50 000 svenskar spelar nätpoker minst två timmar per vecka (25 % av 200 000 aktiva nätpokerspelare, se nedan i avsnittet ”Debutsajt och kanalisering” hur siffran för aktiva nätpokerspelare räknats fram). Om man istället tittar på uppgiven frekvens när det gäller allt spel om pengar, rapporterar 8,8 % att de spelar dagligen eller nästan dagligen, ytterligare 42,1 % att de spelar varje vecka, 28,4 % varje månad och 17,3 % mer sällan. Nätpokerspelarna är en relativt spelintensiv grupp jämfört med den övriga befolkningen. I den svenska befolkningsundersökningen från 1997–1998 (den enda riksrepresentativa prevalens-undersökning som gjorts i Sverige) hade 42 % spelat den senaste veckan (Rönnerberg et al 1999).

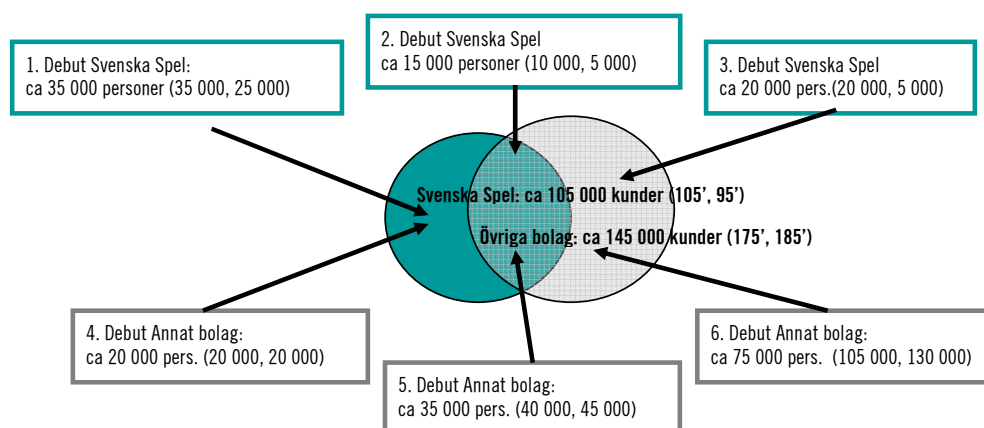
⁶ Definitionen är förstas en av många möjliga. Gruppen består av IP som angett något av alternativen 1-3 gånger i veckan eller 4 gånger i veckan eller oftare samt minst två timmar vid ett typiskt speltillfälle.

Tabell 2 Självrapporterad spelkonsumtion bland nätpokerspelarna (n=2000), tid, frekvens och högkonsumtion poker samt frekvens alla spel

Nätpokerspelare		
Tid poker	Mindre än 2 h/gång	44,4 %
	Minst 2 h per gång	55,6 %
Frekvens poker	Mindre än 1 gång/vecka	45,8 %
	Minst 1 gång/vecka	54,2 %
Frekventa pokerspelare	< 2 h/1 gång/vecka	75,0 %
	> 2 h/1 gång/vecka	25,0 %
Frekvens alla spel	Dagligen/nästan dagligen.	8,8 %
	Varje vecka	42,1 %
	Varje månad	28,4 %
	Mer sällan	17,3 %

Debutsajt och kanalisering

Figur 1 Svenska pokermarknaden på Internet – fördelning av antalet aktiva pokerkunder december 2007 uppdelat på debutsajt och aktiv poker-sajt. Siffrorna är avrundade till närmaste 5000-tal. Siffror inom parentes visar värden från undersökning i mars 2007 respektive november 2006. Bas: 2 000 IP (1 000 IP, 500 IP)

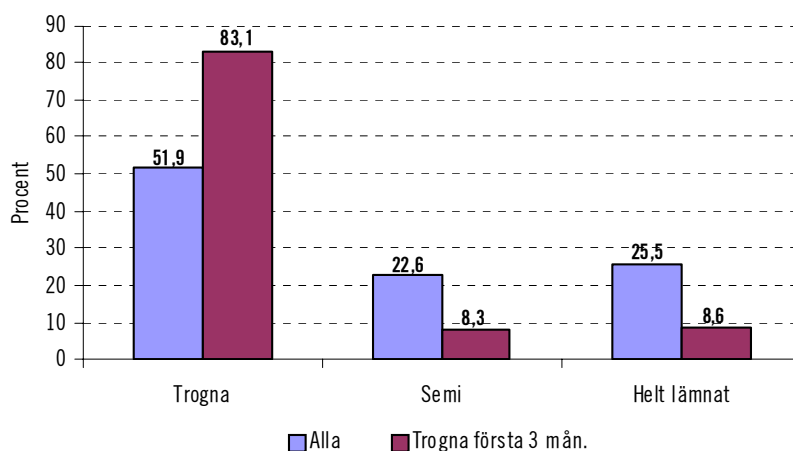
Som framgår av Figur 1 var antalet aktiva svenska nätpokerspelare cirka 200 000 i december 2007. Det är en minskning med 13 % jämfört med 230 000 aktiva nätpokerspelare i mars 2007. Med aktiv nätpokerspelare menas att man spelat nätpoker minst en gång de senaste tre månaderna. Utgångspunkt för beräkningen av antalet aktiva nätpokerkunder är att Svenska Spel hade cirka 105 000 aktiva nätpokerkunder oktober till december 2007 enligt sina register. Av webbpanelen hade 53 % uppgett att de spelat på Svenska Spel de senaste tre månaderna. Då samtliga i undersökningen var aktiva nätpokerkunder, kan det då approximeras att den totala marknaden utgörs av $105\,000/0,53$ vilket ger knappt 200 000 (198 113). Värdena har avrundats till närmaste 5 000-tal.

Av de 200 000 aktiva nätpokerspelarna spelar 55 000 enbart på Svenska Spel, 50 000 spelar både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag; 95 000 spelar enbart hos annat bolag.

Om man tittar på hur spelarna rört sig, från debutsajt till var de spelar idag, kan man konstatera att Svenska Spel helt eller delvis har kanaliserat 55 000 spelare till Svenska Spel som börjat spela på annan sajt. Vidare har 35 000 spelare som börjat spela nätpoker på Svenska Spel helt eller delvis gått över till att spela på annan sajt.

Figur 2 visar var de som börjat spela nätpoker på Svenska Spel nu är aktiva. Av dessa är 51,9 % helt trogna Svenska Spel. De spelar inte nätpoker på någon annan sajt i nuläget. Det gör däremot 22,6 % som spelar nätpoker på både Svenska Spel och minst en annan sajt. De som helt lämnat Svenska Spel utgör 25,5 %. Figur 2 visar även var de som debuterade hos Svenska Spel och inte spelade på någon annan sajt de första tre månaderna nu är aktiva. Där är en betydligt högre andel, 83,1 % fortfarande trogna Svenska Spel. Helt lämnat har 8,6 %, och 8,3 % spelar hos både Svenska Spel och annan sajt.

Figur 2 Fördelning av nätpokerspelare som debuterat på Svenska Spel utifrån var de är aktiva spelare idag. Trogna spelar enbart på Svenska Spel, Semi spelar både hos Svenska Spel och annan sajt, Helt lämnat spelar enbart på annan sajt. Alla n=721, Trogna första 3 mån n=424.

Resultatet tyder på att avhoppet minskar ju längre tid Svenska Spel förmår spelarna att vara helt trogna Svenska Spel. Alternativt kan man beskriva det som att de flesta som lämnar Svenska Spel gör det efter att ha spelat där en mycket kort tid.

Självrapporterade skäl till trohet, kanalisering och avhopp till annan nätpokersajt

För att ge en bild av kundflödet kan man dela in materialet i sex grupper utifrån kombinationen debutsajt och aktuell sajt. Grupperna (som även presenterats i Figur 1 ovan) blir då följande:

1. Trogna Svenska Spel (debut SvS, spelar nu enbart SvS)
2. Delvis trogna Svenska Spel (debut SvS, spelar nu både SvS och annan sajt)
3. Helt lämnat Svenska Spel (debut SvS, spelar nu enbart annan sajt)
4. Kanaliserade till Svenska Spel (debut annan sajt, spelar nu enbart SvS)

5. Delvis kanaliserade till Svenska Spel (debut annan sajt, spelar nu både SvS och annan sajt)
6. Trogna annan sajt (debut annan sajt och spelar enbart på annan sajt)

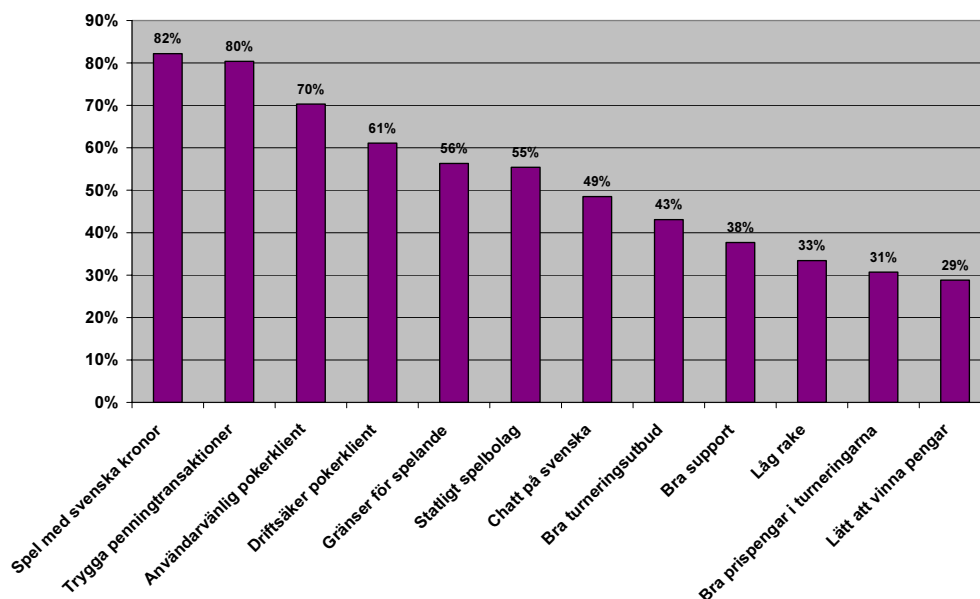
Samtliga grupper fick i enkäten frågor om skäl till att de spelar på Svenska Spel respektive annan sajt, varav åtta frågor var desamma oavsett om frågorna rörde spel på Svenska Spel eller annan sajt. Dessa gällde bra support, driftsäker pokerklient, trygga penningtransaktioner, användarvänlig pokerklient, lätt att vinna pengar, bra turneringsutbud, bra prispengar i turneringarna och låg rake (avgift som spelbolaget tar). Om frågorna rörde Svenska Spel fick man även fyra frågor som gäller specifika förhållandena på Svenska Spels pokersajt: spel med svenska kronor, chatt på svenska, att få sätta egna gränser för spelandet och att det är ett statligt spelbolag. Om frågorna istället gällde spel på annan sajt fick man fyra specifika frågor som gäller förhållanden på de flesta andra pokersajter än Svenska Spel: Rakeback (att en viss andel av avgifterna går tillbaka till spelaren), freerolls (gratisturneringar), bonuserbjudanden och satelliter där vinsten i en turnering innebär att man får plats i liveturneringar utanför Sverige.

Grupp 3 och 6 (de som helt lämnat SvS respektive de som var trogna annan sajt) fick även rangordna ett antal skäl till att de inte spelar poker på Svenska Spel.

1 Trogna Svenska Spel

Gruppen som börjat spela nätpoker på Svenska Spel och nu är aktiva kunder enbart där har spel med svenska kronor som det mest populära skälet till att man spelar på Svenska Spel, 82 % instämmer helt eller delvis i påståendet. Som framgår av Figur 3 följer sedan i fallande ordning trygga penningtransaktioner (80 %), användarvänlig pokerklient (70 %), driftsäker pokerklient (61 %) och att få sätta gränser för spelandet (56 %).

Figur 3 För nätpokerspelare som är trogna Svenska Spel anges andelen som instämmer helt eller delvis i skäl till att spela på Svenska Spel (n=374).

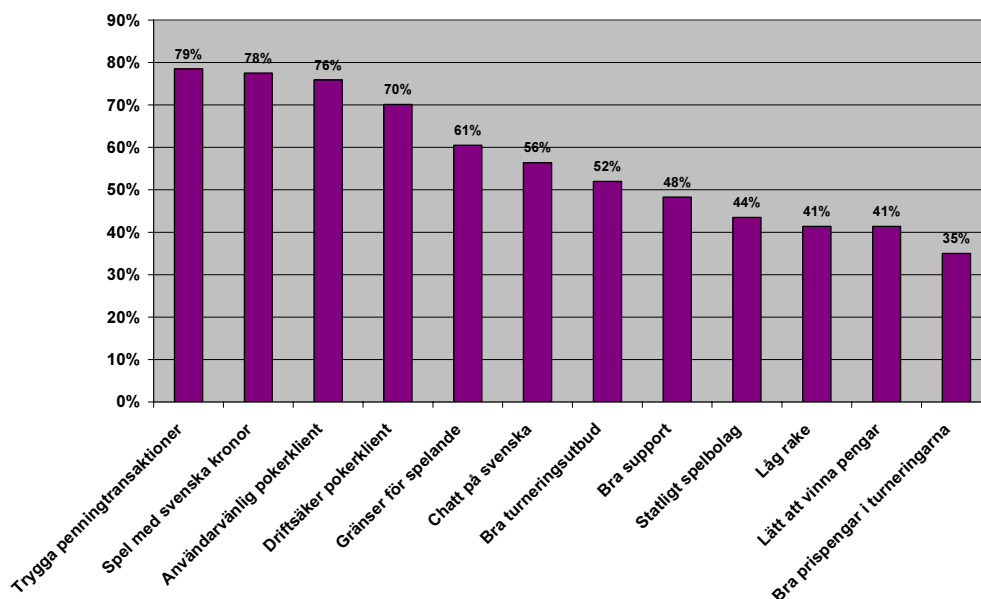

2 Delvis trogna Svenska Spel

De Delvis trogna Svenska Spel har debuterat på Svenska Spel och är nu aktiva pokerspelare på både Svenska Spel och annan sajt. Den här gruppen har fått ta ställning till påståenden om skäl till att spela på Svenska Spel och på annan sajt.

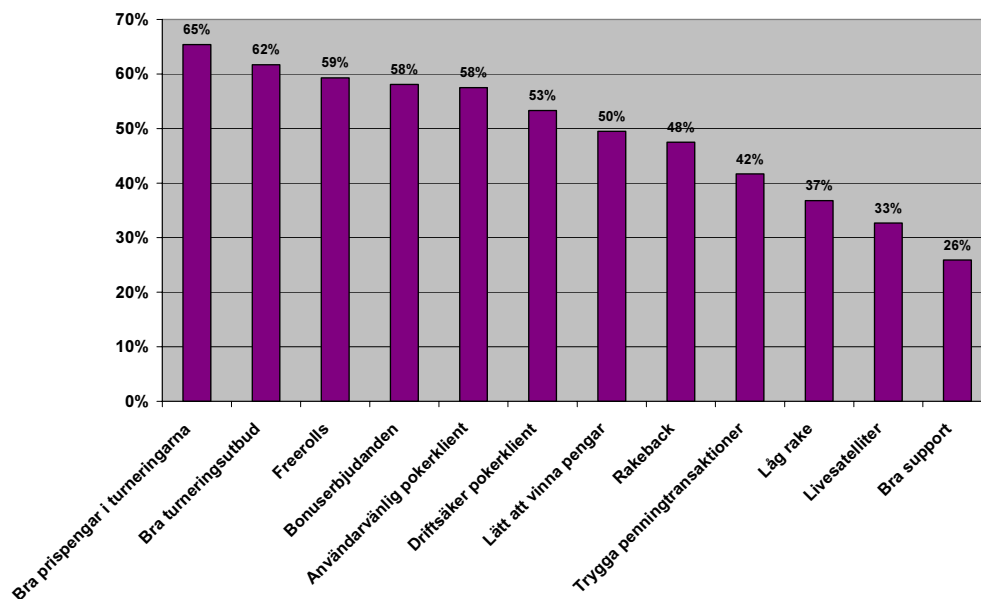
Likheten i svar med den Trogna gruppen är stor. Som framgår av Figur 4 är för de Delvis trogna trygga penningtransaktioner det mest populära skälet till att spela på Svenska Spel (79 % håller helt eller delvis med), tätt följt av spel med svenska kronor (78 %), användarvänlig pokerklient (76 %), driftsäker pokerklient (70 %) och att få sätta gränser för spelandet (61 %).

Figur 4 För Delvis trogna Svenska Spel, d.v.s. Nätpokerspelare som debuterat på Svenska Spel och nu spelar både på Svenska Spel och annan sajt, anges andelen som instämmer helt eller delvis i skäl till att spela på Svenska Spel (n=163).

Vilka är då de angivna skälen till att den Delvis trogna gruppen spelar på annan sajt? I Figur 5 kan man se att det är andra skäl än skälen att spela på Svenska Spel som är populära. Flest har instämt helt eller delvis i påståendet bra prispengar i turneringarna (65 %), följt av bra turneringsutbud (62 %), freerolls (59 %), bonus (58 %) och användarvänlig pokerklient (58 %). Freerolls och bonus finns inte på Svenska Spels poker. Något förenklat kan man säga att gruppens mest populära skäl till att spela på Svenska Spel handlar om trygghet och säkerhet och de mest populära skälen till att spela på annan sajt handlar om turneringar och pengar. Bra prispengar i turneringar hamnade på första plats när det gällde annan sajt, på sista plats när det gällde Svenska Spel.

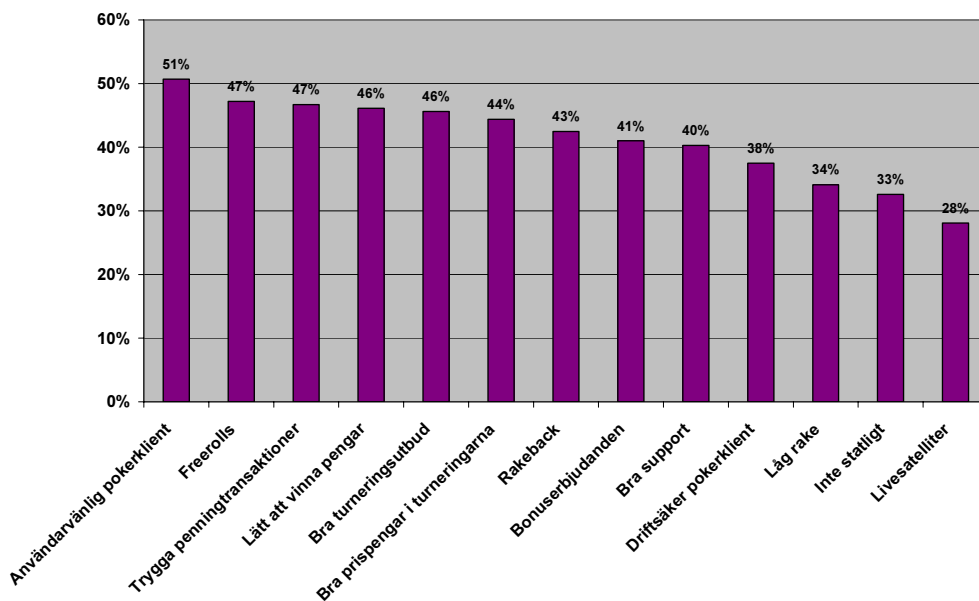
Figur 5 För Delvis trogna Svenska Spel, dvs. nätpokerspelare som debuterat på Svenska Spel och nu spelar både på Svenska Spel och annan sajt, anges andelen som instämmer helt eller delvis i skäl till att spela på annan sajt (n=163).

3 De som helt lämnat Svenska Spel

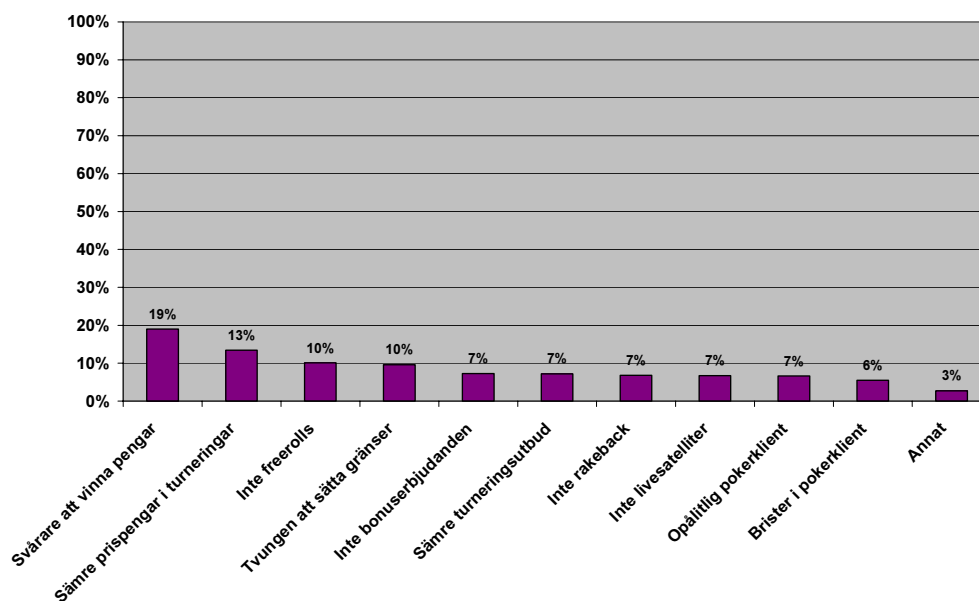
Gruppen De som helt lämnat Svenska Spel har debuterat på Svenska Spel och är nu aktiva nätpokerspelare enbart på annan sajt. I Figur 6 framgår det vilka skäl till att de spelar poker på annan sajt än Svenska Spel som de helt eller delvis instämmer i. De ligger överlag något lägre i instämmande än gruppen Delvis trogna (se ovan). Flest (51 %) anger användarvänlig pokerklient som skäl. Därefter följer freerolls (47 %), trygga penningtransaktioner (47 %), lätt att vinna pengar (46 %) och bra turneringsutbud (46 %).

Figur 6 För dem som Helt lämnat Svenska Spel, d.v.s. nätpokerspelare som debuterat på Svenska Spel och nu bara spelar på annan sajt, anges andelen som instämmer helt eller delvis i skäl till att spela på annan sajt (n=184).

Gruppen fick även rangordna skäl till att de inte längre spelar poker på Svenska Spel. I Figur 7 ser man att högst andel har placerat svårare att vinna pengar först (19 %), följt av sämre prispengar i turneringar (13 %), att det inte finns freerolls (10 %), att man är tvungen att sätta gränser (10 %) och avsaknaden av bonuserbjudanden (7 %).

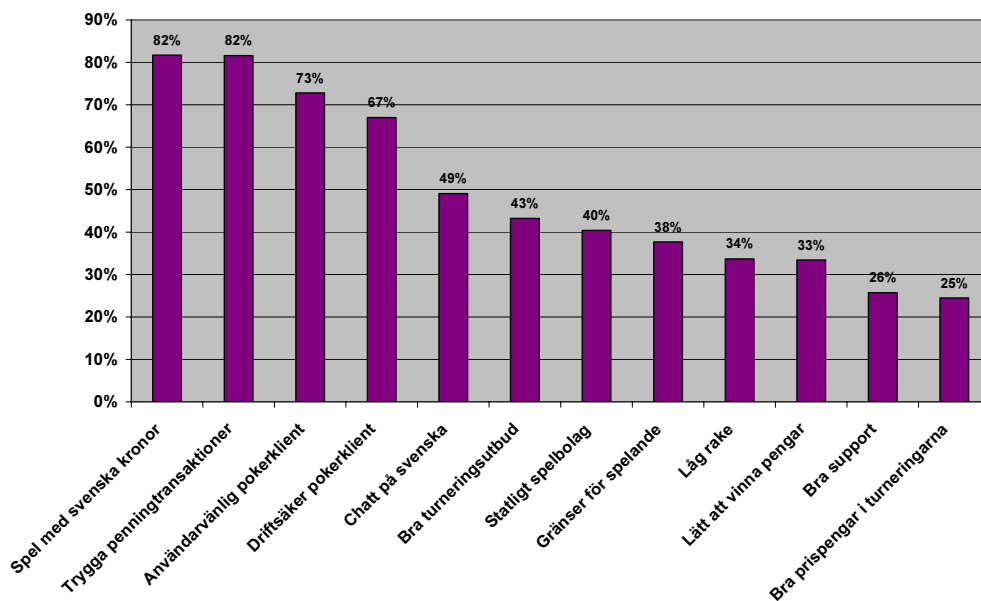
Figur 7 För gruppen som Helt lämnat Svenska Spel, dvs. nätpokerspelare som debuterat på Svenska Spel och nu bara spelar på annan sajt/andra sajter, anges hur man rangordnat vad som är viktigaste skälet till att inte spela poker på Svenska Spel (n=184).

4 Kanaliserade till Svenska Spel

Gruppen Kanaliserade till Svenska Spel har börjat spela nätpoker på annan sajt, men är nu aktiva hos enbart Svenska Spel. Gruppens likhet med grupperna Trogna och Delvis trogna Svenska Spel är stor när det gäller rangordning mellan skälen. De skäl som flest håller med helt eller delvis om som skäl till att spela på Svenska Spel är spel med svenska kronor (82 %) och trygga penningtransaktioner (82 %). Därefter följer användarvänlig pokerklient (73 %), driftsäker pokerklient (67 %) och chatt på svenska (49 %).

Figur 8 För gruppen Kanaliserade till Svenska Spel, dvs. nätpokerspelare som debuterat på Annan sajt och nu bara spelar på Svenska Spel, anges andelen som instämmer helt eller delvis i skäl till att spela på Svenska Spel (n=193).

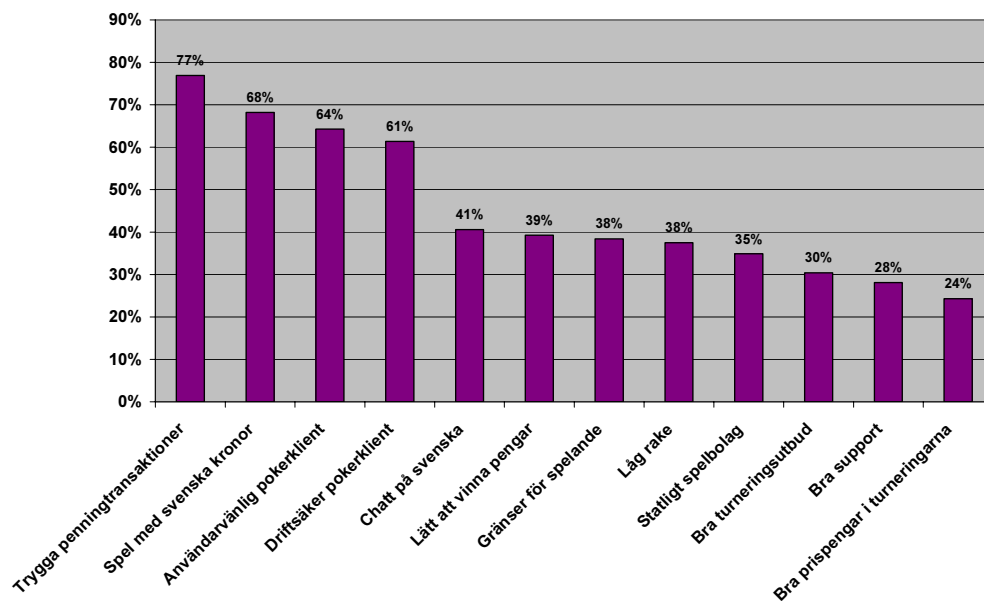

5 Delvis kanaliserade till Svenska Spel

De Delvis kanaliserade till Svenska Spel har debuterat på annan sajt än Svenska Spel och är nu aktiva pokerspelare på både Svenska Spel och annan sajt. Den här gruppen har fått ta ställning till påståenden om skäl till att spela på Svenska Spel och på annan sajt.

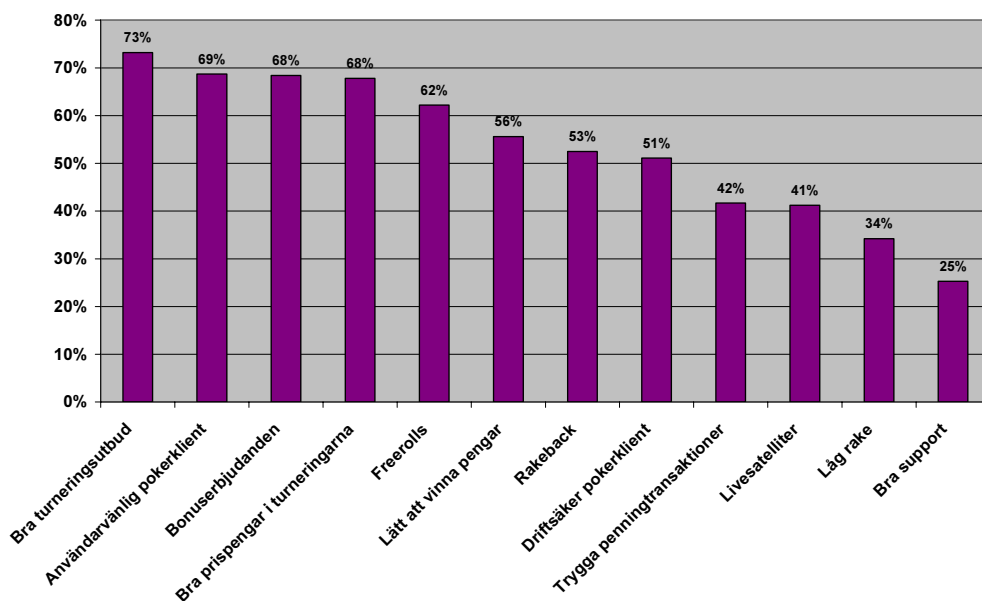
Likheten i svar med de tre föregående grupperna är mindre än likheten mellan dessa grupper. Det gäller både rangordningen av skäl och storleken av skattningarna; gruppen De Delvis kanaliserade till Svenska Spel instämmer mindre i skälen överlag. Som framgår av Figur 9 är de fyra mest populära skälen till att spela på Svenska Spel trygga penningtransaktioner (77 %), spel med svenska kronor (68 %), användarvänlig pokerklient (64 %) och driftsäker pokerklient (61 %). Därefter är det ett hopp ner till femteplats, chatt på svenska (41 %).

Figur 9 För gruppen Delvis kanaliserade till Svenska Spel, dvs. Nätpoker-spelare som debuterat på Annan sajt och nu spelar både på Svenska Spel och på annan sajt, anges andelen som instämmer helt eller delvis i skäl till att spela på Svenska Spel (n=332).

Av figur 10 framgår att det mest populära skälet för gruppen att spela på annan sajt är bra turneringsutbud (73 %), följt av användarvänlig pokerklient (69 %), bonuserbudanden (68 %), bra prispengar i turneringarna (68 %) och freerolls (62 %). Liksom för gruppen 2 (Delvis trogna Svenska Spel) är turneringsutbud och bonuserbudanden av olika slag dominerande skäl till att spela på annan sajt.

Figur 10 För gruppen Delvis kanaliserade till Svenska Spel, dvs. nätpoker-spelare som debuterat på Annan sajt och nu spelar både på Svenska Spel och på annan sajt, anges andelen som instämmer helt eller delvis i skäl till att spela på annan sajt (n=332).

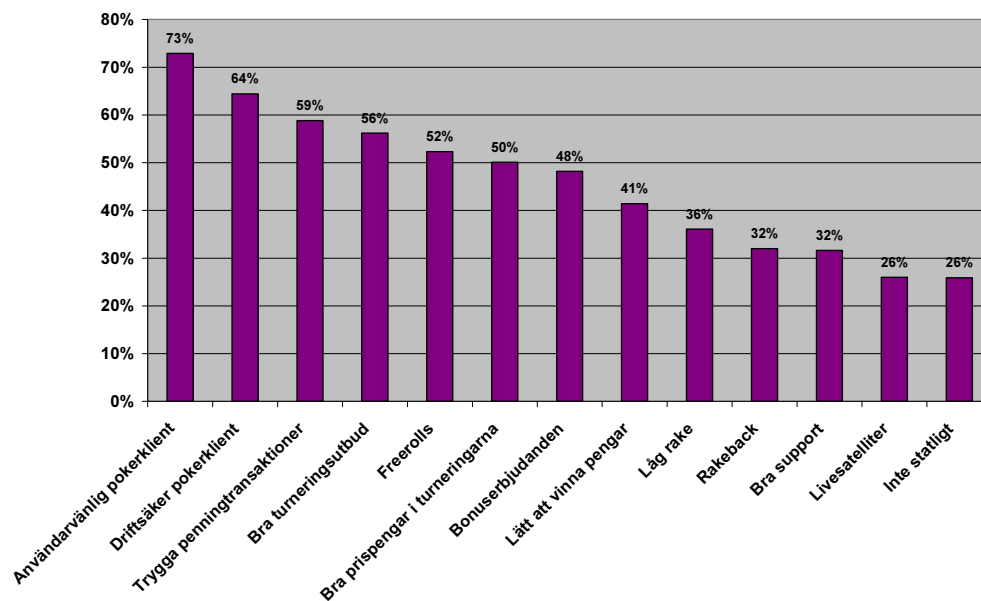

6 Trogna annan sajt

Gruppen Trogna annan sajt har debuterat på annan sajt än Svenska Spel och är nu aktiva nätpokerspelare på annan sajt än Svenska Spel. Det betyder förstås inte att alla i gruppen är trogna den sajt de började spela på. Det vanligaste är att spelarna är aktiva kunder hos mer än en spelsajt.

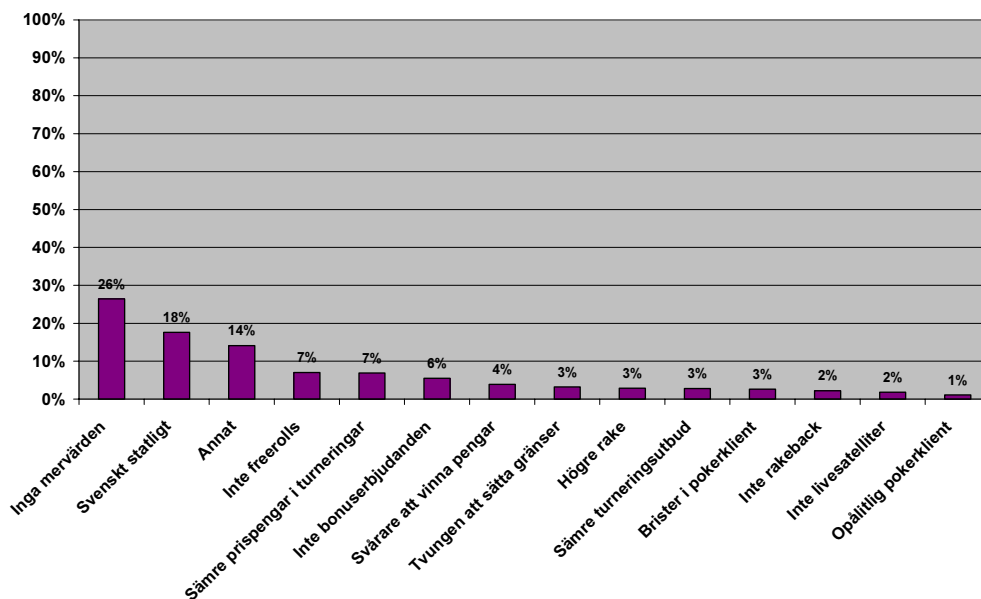
Frågan varför de spelar på annan sajt har ställts till gruppen. Som framgår av Figur 11 är det skäl flest instämmer helt eller delvis i användarvänlig pokerklient (73 %). Därefter följer driftsäker pokerklient (64 %), trygga penningtransaktioner (59 %), bra turneringsutbud (56 %) och freerolls (52 %).

Figur 11 För gruppen Trogen annan sajt, dvs. nätpokerspelare som debuterat på Annan sajt och nu bara spelar på annan sajt/andra sajter, anges andelen som instämmer helt eller delvis i skäl till att spela på annan sajt (n=754).

Gruppen fick även rangordna skäl till att man inte spelar poker på Svenska Spel, se Figur 12. Två skäl sticker ut, ser inga mervärden som rangordnades först av 20 %, och att Svenska Spel är statligt av 18 %. På tredje plats kom kategorin annat, där man fick ange i fritext vad. Huvuddelen av dessa svar gick att hänföra till kategorierna inga mervärden respektive att Svenska Spel är statligt. Svarsmönstret kan tolkas som att det finns en undergrupp som inte spelar hos Svenska Spel för att man trivs där man spelar nu, och inte ser några skäl till att byta. Svenska Spels poker sticker inte ut på ett för dem attraktivt sätt. Den undergruppen tar mer aktivt avstånd från Svenska Spel och är sannolikt negativt inställda till den svenska regleringen av spelmarknaden.

Figur 12 För gruppen Trogen annan sajt, dvs. nätpokerspelare som debuterat på Annan sajt och nu bara spelar på annan sajt/andra sajter, anges andel som först rangordnat ett visst skäl till att inte spela poker på Svenska Spel (n=754).

Vad skulle kunna öka kanalisering till och minska avhopp från Svenska Spels poker?

Vad är det som gör att spelare spelar poker hos Svenska Spel respektive annan sajt? Vad skulle Svenska Spel kunna göra för att minska avhoppet från och öka kanaliseringen till sin egen pokersajt? Ställer man skälen mot varandra som i Tabell 3 och i den mer sammanfattande Tabell 4, kan man se att det finns skillnader i vad man uppskattar hos sajten beroende på var man spelar någonstans. De som spelar hos Svenska Spel betonar trygga penningtransaktioner och driftsäker och användarvänlig pokerklient i högre utsträckning. De som spelar på annan sajt betonar att det är lättare att vinna pengar där samt att turneringarna är bättre avseende vinstpengar och utbud. Svenska Spels kunder uppskattar att spela med svenska kronor samt att få sätta gränser. Kunderna på andra sajter uppskattar de olika former av bonussystem sajterna erbjuder.

Eftersom det finns spelansvarsskäl till att inte erbjuda bonus-system till spelarna, är det knappast en framkomlig väg att få Svenska Spels kunder mer trogna och att kanalisera spelare från andra sajter. De som spelar på annan sajt tycks uppleva att det är lättare att vinna pengar där. Hur det verkligen är framgår inte av den här undersökningen, men en skillnad är att det bara är svenska medborgare som spelar på Svenska Spel och att de andra sajterna har en bredare kundbas. Om den föreställning som odlas i svenska pokertidningar är sann, att svenska pokerspelare på gruppnivå är bättre än övriga länders pokerspelare⁷, råder det hårdare konkurrens bland spelarna på Svenska Spel. En annan konsekvens av att ha ett mindre antal aktiva spelare än de nätverk som andra bolag nästan alltid ingår i för att bland annat få upp antalet spelare, är att turneringsutbudet samt prispengarna i turneringarna blir sämre på Svenska Spel. Det är möjligt att ett bättre turneringsutbud skulle kunna höja lojaliteten till Svenska Spel, men i vilken utsträckning (om alls) är svårt att sia om utifrån den här undersökningen.

⁷ Och som det även finns ett visst vetenskapligt stöd för, se inledningen (Parke et al, 2007).

Tabell 3 Andel i procent som helt eller delvis angett skäl till att spela på Svenska Spels poker respektive annan sajt, uppdelat på grupperna

1. Trogna Svenska Spel (debut SvS, spelar nu enbart SvS).
 2. Delvis trogna Svenska Spel (debut SvS, spelar nu både SvS och annan sajt).
 3. Helt lämnat Svenska Spel (debut SvS, spelar nu enbart annan sajt).
 4. Kanaliserade till Svenska Spel (debut annan sajt, spelar nu enbart SvS).
 5. Delvis kanaliserade till Svenska Spel (debut annan sajt, spelar nu både SvS och annan sajt).
 6. Trogen annan sajt (debut annan sajt och spelar enbart på annan sajt).
- Grupp 2 och grupp 5 har angett skäl både till att spela på Svenska Spel och på en annan sajt.

Grupp/Skäl	1	2	2	3	4	5	5	6
	SvS	SvS	Annan	Annan	SvS	SvS	Annan	Annan
Bra support	38	48	26	40	26	28	25	32
Driftsäker pokerklient	61	70	53	38	67	61	51	64
Trygga penningtrans.	80	79	42	47	82	77	42	59
Användarvänlig p.k.	70	76	58	51	73	64	61	73
Lätt vinna pengar	29	41	50	46	33	39	56	41
Bra turneringsutbud	43	52	62	46	43	30	73	56
Bra prispengar turn.	31	35	65	44	26	24	68	50
Låg rake	33	41	37	34	34	38	34	36
Spel med SEK	82	78			82	68		
Få sätta gränser	56	61			38	38		
Statligt spelbolag	55	44			40	35		
Chatt på svenska	49	56			49	41		
Rakeback			48	43			53	32
Freerolls			59	47			62	52
Bonuserbjudanden			58	41			68	48
Livesatelliter			33	28			41	26
Inte statligt				33				26

Tabell 4 Sammanfattande jämförelse av skäl till att spela poker på Svenska Spel respektive annan sajt. 1=högst andel hos Svenska Spel, X=ungefär lika stor andel Svenska Spel som Annan sajt, 2=högst andel hos Annan sajt.

	1	X	2
Bra support		X	
Driftsäker pokerklient	1		
Trygga penningtrans.	1		
Användarvänlig pokerklient	1		
Lätt vinna pengar			2
Bra turneringsutbud			2
Bra prispengar turneringar			2
Låg rake		X	

Aktuella spelgrupper

I fråga om aktuellt spelande kan spelarna delas in i tre grupper: de som enbart spelar på Svenska Spel, de som spelar hos Svenska Spel och annan sajt samt de som enbart spelar på annan sajt. Vi ska här besvara frågan om de tre grupperna skiljer sig åt avseende fördelning av ålder, kön och sysselsättning. Sysselsättning har kategorierna arbetare, tjänsteman, egenföretagare, studerande och annat. I kategorin annat ingår bland annat arbetssökande, sjukskrivna, pensionerade och föräldralediga.

Det framgår av Tabell 5 att spelgruppen Enbart Svenska Spel har en högre andel av kvinnor och äldre spelare än övriga grupper; även den genomsnittliga åldern är signifikant högre än för övriga grupper, 34,5 år jämfört med 32,4 år för den blandade gruppen och 30,9 år för dem som enbart spelar på annan sajt. Gruppen har även högst andel tjänstemän. De som spelar både på Svenska Spel och annan sajt har lägst andel kvinnor och har en hög andel studerande och personer med annan sysselsättning. Gruppen som enbart spelar på annan sajt har högst andel i den yngsta ålderskategorin samt högst andel studerande. Sammantaget kan man konstatera att grupperna skiljer sig signifikant åt avseende könsfördelning, ålder och sysselsättning.

Tabell 5 Kön, ålder och sysselsättning bland aktuella spelgrupper av nätpokerspelare (n=2 000)

		Enbart Svenska Spel	Både Svenska Spel och Annan sajt	Enbart Annan sajt
Antal		567	495	938
Kön				
	Män	85,9 %	91,1 %	87,3 %
	Kvinnor	14,1 %	8,9 %	12,7 %
Ålder				
	Medeltal	34,5 år	32,4 år	30,9 år
	18-27 år	29,6 %	34,2 %	43,7 %
	28-40 år	46,9 %	48,4 %	41,6 %
	41år-	23,5 %	17,4 %	14,7 %
Huvudsaklig sysselsättning				
	Arbetare	33,5 %	30,7 %	33,7 %
	Tjänsteman	41,1 %	37,2 %	28,3 %
	Egenföretagare	5,5 %	5,9 %	6,1 %
	Studerande	10,1 %	13,9 %	19,3 %
	Annat	9,9 %	12,3 %	12,6 %

Kön: Pearson Chi²= 7,23, df: 2, p< 0,05. Genomsnittsålder: ANOVA, df: 2, F=19,0, p<0,001. Ålder (kategorier): Pearson Chi²= 39,86, df: 4, p< 0,001. Sysselsättning: Pearson Chi²= 43,0, df: 8, p< 0,001.

Skiljer sig spelvanorna något mellan grupperna? En möjlig felkälla här vid jämförelserna är att gruppen Både Svenska Spel och Annan sajt inte blivit tillfrågade om sitt totala nätpokerspelande, utan fått frekvens- och tidsfrågor om spelande på Svenska Spel respektive Annan sajt. Istället för att försöka summera frekvenser respektive tid har deras högsta värde använts. Om en individ exempelvis spelar 1-3 gånger i veckan på Svenska Spel och 1 gång i månaden på Annan sajt så har den individen fått värdet minst en gång per vecka. Den här metoden kan överskatta tiden gruppen vanligtvis lägger ner på poker men snarast underskatta frekvensen. När det gäller frekvens för alla slags spel har samtliga fått samma fråga.

Som framgår av Tabell 6 skiljer sig grupperna signifikant åt både avseende pokerspelande och totalt spelande. De som spelar både på Svenska Spel och annan sajt har en signifikant högre andel (68,0 %) som spelar minst två timmar per tillfälle, än de som enbart spelar på annan sajt (56,4 %) och de som enbart spelar på Svenska Spel (43,4 %). Gruppen har dessutom en större andel som spelar nätpoker minst en gång per vecka (56,8 %) än övriga grupper (enbart

Svenska Spel 32,1 %, enbart annan sajt 31,4 %). Om måtten kombineras till ett försök att definiera frekventa spelare, alltså minst två timmar minst en gång per vecka, har även här gruppen som spelar på både Svenska Spel och annan sajt högst andel högkonsumenter (41,3 %) jämfört med gruppen Enbart Svenska Spel (15,7 %) och gruppen enbart annan sajt (22 %). Grupperna Enbart Svenska Spel och Enbart Annan sajt är genomgående relativt lika varandra avseende de olika konsumtionsmåtten.

Om man tittar på frekvens när det gäller *allt* spelande som studiens deltagare fått rapportera om, har återigen gruppen som spelar både på Svenska Spel och på annan sajt signifikant högst andel som spelar dagligen eller nästan dagligen (20,4 %) jämfört med övriga (enbart SvS 10,2 %, enbart annan 8,8 %). Andelen som spelar varje vecka är ungefär lika hög hos gruppen Enbart Svenska Spel (47,3 %) som gruppen Både Svenska Spel och Annan sajt (48,1 %) och högre än gruppen Enbart Annan sajt (35,9 %). Gruppen Enbart Annan sajt har högst andel som spelar mer sällan än varje vecka (55,3 %) jämfört med gruppen Enbart Svenska Spel (42,5 %) och gruppen Både Svenska Spel och Annan sajt (31,5 %).

Tabell 6 Självrapporterad spelkonsumtion i aktuella spelgrupper: tid, frekvens och högkonsumtion poker samt frekvens alla spel.

		Enbart Svenska Spel	Både Svenska Spel och Annan sajt	Enbart Annan sajt
Antal		567	495	938
Tid poker				
	Mindre än 2 h/gång	56,6 %	32,0 %	43,6 %
	Minst 2 h/gång	43,4 %	68,0 %	56,4 %
Frekvens poker				
	Mindre än 1 gång/vecka	67,9 %	43,2 %	68,6 %
	Minst 1 gång/vecka	32,1 %	56,8 %	31,4 %
Frekventa pokerspelare				
	< 2 h/1 gång/vecka	84,3 %	58,7 %	78,0 %
	> 2 h/1 gång/vecka	15,7 %	41,3 %	22,0 %
Frekvens alla spel				
	Dagligen/nästan dagligen	10,2 %	20,4 %	8,8 %
	Varje vecka	47,3 %	48,1 %	35,9 %
	Mer sällan	42,5 %	31,5 %	55,3 %

Tid poker: Pearson Chi²= 65,3, df: 2, p< 0,001. Frekvens poker Pearson Chi²= 99,6, df: 2, p< 0,001. Frekventa pokerspelare: Pearson Chi²= 100,9, df: 2, p< 0,001. Frekvens alla spel: Pearson Chi²=98,1, df:4, p<0,001,

Spelproblem

Spelproblem bland svenska nätpokerspelare och uppdelat på spelsajt

Det har tidigare gjorts en uppskattning av spelproblem bland svenska nätpokerspelare (Tryggvesson 2007). Där användes Fors, ett trefrågeformulär som rapportförfattaren varit med att ta fram tillsammans med Professor Ingrid Munck (Boström & Nykvist, 2004) och som presenterats i metodavsnittet ovan. I Tryggvessons undersökning har de som fått en poäng på formuläret redovisats som riskspelare eller ”ha upplevt spelrelaterade problem”. Av nätpokerspelarna i Tryggvessons undersökning var 26,8 % riskspelare enligt Fors (minst 1 poäng). I den här undersökningen används ett mer omfattande frågeinstrument, PGSI (Problem Gambling Severity Index) anpassat för poker. PGSI presenteras närmare i metodavsnittet ovan. För jämförelsens skull användes även Fors.

Som framgår av Tabell 7 och Figur 13 är andelen nätpokerspelare som har problematiska spelvanor 8,2 %, 14,8 % har riskabla spelvanor enligt PGSI. En jämförelse, dock med reservation för skillnad i mätmetod, är att cirka 2 % av den svenska befolkningen 15–74 år hade problematiska spelvanor i befolkningsundersökningen 1997–1998 (Rönneberg et al., 1999).

Spelproblem och kön

Vi har tidigare sett att det är betydligt fler män än kvinnor som spelar nätpoker: något förenklat är en av åtta pokerspelare en kvinna. Om man istället tittar på andelen som har ett riskabelt eller problematiskt pokerspelande bland pokerspelande kvinnor och män så är det ingen eller liten skillnad mellan könen (se Tabell 7). Bland både kvinnor och män var andelen med ett problematiskt spelande 8,3 %, andelen med ett riskabelt spelande var 14,5 % för kvinnor och 14,9 % för män. Skillnaden är inte signifikant.

Spelproblem och ålder

Som framgår av Tabell 7 har den yngsta åldersgruppen, 18–27 år, högst andel med problematiska och riskabla spelvanor: 12,7 % respektive 16,0 %. De båda äldre åldersgrupperna skiljer sig endast

litet åt sinsemellan. Åldersgruppen 28–40 år har 5,3 % med problematiska spelvanor och 14,5 % med riskabla spelvanor. Motsvarande siffror för den äldsta åldersgruppen, 41 år och äldre, var 6,7 % respektive 13,2 %. Skillnaden över all i andelen av spelproblem mellan åldersgrupperna var statistiskt signifikant.

Spelproblem och sysselsättning

Som man kan se i Tabell 7 är det signifikanta skillnader i andelen med problematiska respektive riskabla spelvanor, om man grupperar materialet efter sysselsättning. Gruppen som arbetar har lägst andel med problematiska och riskabla spelvanor, 6,1 % respektive 13,4 %. Högst andel med problem har de som studerar, så högt som 15,9 % med problematiska spelvanor och 19,5 % med riskabla spelvanor. Även gruppen med annan sysselsättning (som sjukskrivning, sjukpension, föräldraledighet, ålderspension) har höga andelar med problem: 12,0 % med problematiska spelvanor och 17,9 % med riskabla spelvanor.

Spelproblem och aktuell spelsajt

Bland Svenska Spels kunder (oavsett om de även spelar på annan sajt eller inte) har 5,5 % problematiska spelvanor och 14 % riskabla spelvanor. Skillnaden mot den totala populationen nätpokerspelare blir än starkare om man tittar på gruppen som enbart spelar nätpoker på Svenska Spel. Av dem har 2,6 % problematiska spelvanor och 8,8 % riskabla spelvanor. Av spelarna som spelar både på Svenska Spel och annan sajt hade 8,7 % problematiska spelvanor och så mycket som 19,8 % riskabla spelvanor. Högst andel med spelare med problematiska spelvanor hade gruppen som bara spelar på annan sajt än Svenska Spel, 11,4 %; 15,9 % hade riskabla spelvanor. Skillnaderna i andelen av spelproblem mellan de aktuella spelsajterna över all var statistiskt signifikant (se Tabell 7).

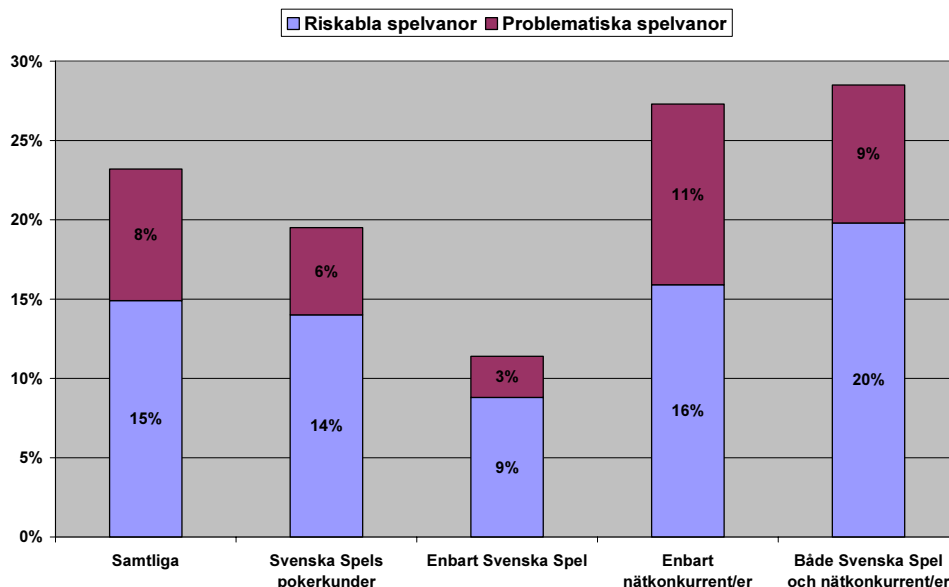
Tabell 7 Andelen med riskabla spelvanor (PGSI 3-7) och problematiska spelvanor (PGSI 8+) bland samtliga nätpokerspelare och med uppdelning på kön, ålderskategori och sysselsättning. Vidare uppdelning på sajt: Svenska Spels nätpokerkunder, de som enbart spelar på Svenska Spels poker, de som enbart spelar hos nätkonkurrenter respektive de som både spelar på Svenska Spel och annan sajt.

	n	Problematiska spelvanor (PGSI 8-27)	Riskabla spelvanor (PGSI 3-7)
Samtliga nätpokerspelare	2000	8,2 %	14,8 %
Kön			
Män	1756	8,3 %	14,9 %
Kvinnor	242	8,3 %	14,5 %
Ålder			
18–27	748	12,7 %	16,0 %
28–40	894	5,3 %	14,5 %
41–	357	6,7 %	13,2 %
Sysselsättning			
Arbetar	1457	6,1 %	13,4 %
Studerar	308	15,9 %	19,5 %
Annat	234	12,0 %	17,9 %
Svenska Spels nätpokerkunder	1062	5,5 %	14,0 %
Aktuell spelsajt			
Bara SvS	567	2,6 %	8,8 %
Bara annan sajt	938	11,4 %	15,9 %
Både SvS & annan	495	8,7 %	19,8 %

Kön: Pearson Chi2= 0,04, df: 2, n.s.. Sysselsättning Pearson Chi2= 51,7, df: 4, p< 0,001. Ålderskategori: Pearson Chi2 34,8, df: 4, p< 0,001. Aktuell spelsajt: Pearson Chi2= 69,8, df:4, p<0,001,

Ett annat sätt att jämföra de aktuella spelsajterna avseende spelproblem är att jämföra medelvärden på PGSI för grupperna. Det visar sig då att de som enbart spelar på Svenska Spel har ett medelvärde på PGSI mellan 0,99–1,38 (95 % konfidensintervall). De som spelar både på Svenska Spel och på annan sajt har ett medelvärde mellan 2,18–3,00 (95 % konfidensintervall), och de som bara spelar på annan sajt har ett medelvärde mellan 2,30–2,86. Det är en statistiskt signifikant skillnad mellan dem som bara spelar på Svenska Spel och övriga två grupper (ANOVA, df:2, F=26,0, p<0,001). Det är däremot ingen signifikant skillnad mellan gruppen som spelar både på Svenska Spel och annan sajt och gruppen som bara spelar på annan sajt.

Figur 13 Andelen med riskabla spelvanor (PGSI 3-7) och problematiska spelvanor (PGSI 8+) bland samtliga nätpokerspelare, Svenska Spels nätpokerkunder, de som enbart spelar på Svenska Spels poker, de som enbart spelar hos nätkonkurrenter respektive de som både spelar på Svenska Spel och annan sajt. Procenttalen är avrundade till närmaste hela värden. n=2000, 1062, 567, 938 respektive 495.

Multipel regressionsanalys av bland annat spelsajtens effekt på problematiska spelvanor

Vi har ovan analyserat hur kön, ålder, sysselsättning och aktuell spelsajt var för sig är relaterat till riskabla och problematiska spelvanor hos nätpokerspelare. För att kontrollera för att de predicerande variablerna, i det här fallet kön, ålder, sysselsättning och aktuell spelsajt, korrelerar sinsemellan, används i det följande en multipel regressionsanalys. PGSI-poäng (det som vi vill kunna förutsäga med våra variabler) är kriterievariabel. För att passa in i metoden har så kallade dummy-variabler skapats av sysselsättning (arbetar ja/nej, studerar ja/nej, annat ja/nej) och aktuell spelsajt (Svenska Spel ja/nej och annan sajt ja/nej). Övriga predicerande

variabler är kön, ålder och högkonsument (spelar minst varje vecka minst två timmar per tillfälle).

Vid användande av en simultan så kallad enter-metod erhöles en signifikant modell: $F(7, 1992) = 19,93$, $p < 0,001$. Modellen förklarar dock så lite som 6,5 % av variansen (Adjusted $R^2=0,062$). Som framgår av Tabell 8 var ålder, att spela på annan sajt än Svenska Spel, studera, annan sysselsättning och att vara högkonsument av nätpoker statistiskt signifikanta prediktorer för poäng på PGSI. Kön och att spela på Svenska Spel var inte signifikanta prediktorer.

Att ha lägre ålder, att spela på annan sajt än Svenska Spel, att studera eller ha annan sysselsättning än studier och arbete (exempelvis arbetssökande, sjukskrivna och pensionerade) och att vara högkonsument av nätpoker är faktorer som svagt men signifikant ökar risken för att en individ ska ha eller utveckla spelproblem. Av speciellt intresse här är att spela på Svenska Spels pokersajt inte tycks öka risken för problem, men inte heller minskar risken (det svaga negativa sambandet är långt ifrån signifikant).

Resultatet ska tolkas med försiktighet. Metoden bevisar inte orsakssamband mellan de predicerande variablerna och kriterievariabeln, men kan ge tecken på sådana samband. Att prediktorerna förklarar så lite som 6,2 % tyder på att faktorer som modellen inte tar hänsyn till har ett mycket stort inflytande på variansen i kriterievariabeln. Övergripande framställs tillgången till spel i den internationella forskningen som grunden till spelberoende och spelproblem. Forskningen visar också att individvariabler som alkoholmissbruk, personlighetsstörningar och psykiatriska symtom har samband med spelberoende. Släkt och vänners attityd till spel är också viktiga.

Tabell 8 Ostandardiserade och standardiserade regressionskoefficienter för variablerna i modellen (metod: enter).

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	2,160	,523		4,125	,000
Kön	-,121	,265	-,010	-,455	,649
Ålder	-,033	,010	-,082	-3,459	,001
Spelar SvS	-,090	,218	-,011	-,414	,679
Spelar Annan sajt	,983	,243	,112	4,043	,000
Studerar	1,173	,260	,107	4,514	,000
Annan sysselsättning	1,177	,272	,096	4,321	,000
Högkonsument	1,053	,204	,115	5,159	,000

a. Dependent Variable: PGSI. Variabeln Arbetar utesluten på grund av för hög korrelation med annan variabel.

Hjälpökande

Två procent av alla i undersökningen har under de senaste 12 månaderna sökt hjälp för att de sett problem med sitt nätpokerspelande. Av dessa 40 individer har 12 kontaktat Stödlinjen för spelberoende, lika många sjukvården. Nio har kontaktat socialtjänsten, 6 behandlingshem och lika många privat psykoterapeut samt behandling via Internet. Fyra har sökt hjälp på kamratförening och två har sökt hjälp hos den specialiserade öppenvård som finns i Stockholm, Göteborg och Malmö. Tre personer har sökt annan hjälp. (Eftersom samma person kan ha sökt hjälp på mer än ett ställe är summan av siffrorna var man sökt hjälp större än 40).

Av de 40 som sökt hjälp senaste året var 87,5 % klassificerade att ha problematiska spelvanor i den här undersökningen, 5 % att ha riskabla spelvanor och 7,5 % att inte ha några spelproblem alls. Det är inte ovanligt att ett probleminstrument som PGSI missar en liten andel som borde ha klassificerats med någon grad av problem. Inte sällan kan det bero på att personerna fyllt i frågorna utifrån sin nuvarande situation och inte för de senaste 12 månaderna, som är instruktionen.

Av dem med problematiska spelvanor enligt PGSI hade 21,7 % sökt hjälp.

Vilken aktuell spelgrupp tillhörde personerna som sökt hjälp? Flest, 76,2 %, spelade bara på annan sajt, 19 % spelade både på

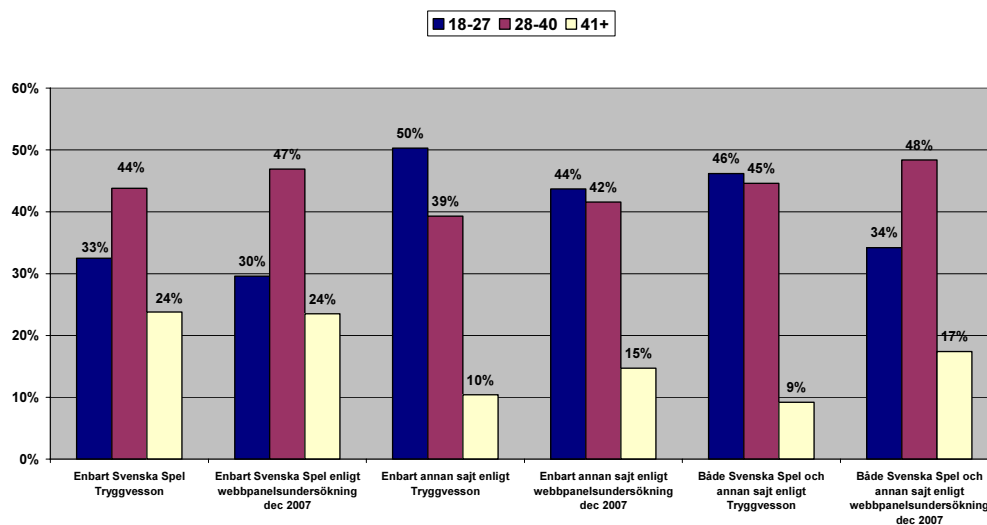
Svenska Spel och på annan sajt och 4,8 % spelade bara på Svenska Spel. Uttryckt på annat sätt hade 0,4 % av dem som bara spelar på Svenska Spel sökt hjälp, 1,6 % av dem som spelar både på Svenska Spel och annan grupp och 3,4 % av dem som bara spelar på annan sajt. Skillnaderna är statistiskt signifikanta (Pearson $\chi^2=16,8$, df: 2, $p<0,001$).

Är materialet jämförbart med Tryggvessons undersökning?

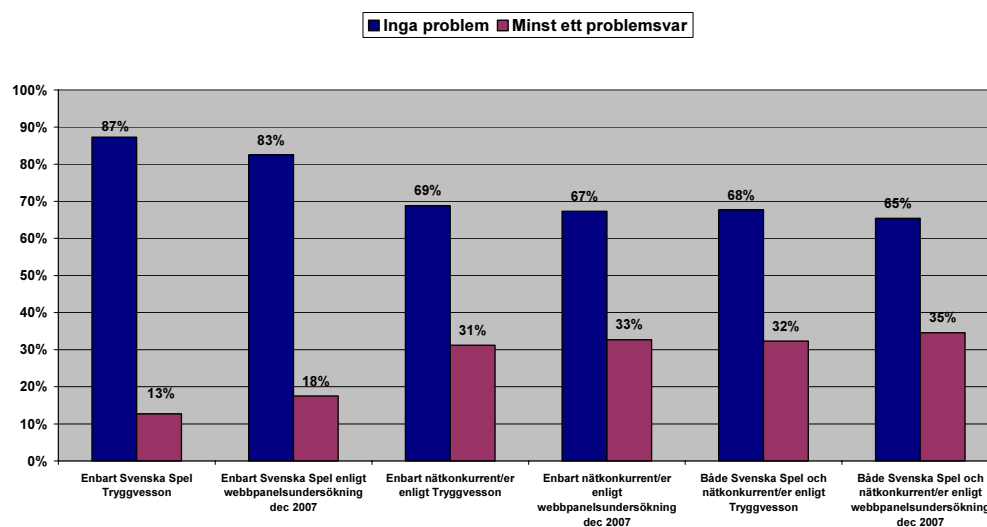
I den tidigare undersökning som gjorts om svenska nätpoker-spelare hade Tryggvesson (2007) i och för sig ett mycket stort antal deltagare i undersökningen ($n=16\ 500$), men antalet nätpoker-spelare var endast 318. Tryggvessons datainsamling skedde februari till december 2006. Som framgår av Figur 14 är det mycket stora likheter när det gäller åldersfördelning efter aktuell spelsajt, men den här undersökningen har något större andel i den äldsta ålders-kategorin (41 år och äldre) för gruppen som bara spelar på annan sajt än Svenska Spel och för gruppen som spelar både hos Svenska Spel och på annan sajt.

Eftersom både den här undersökningen och Tryggvesson använde Fors som probleminstrument går det att jämföra andelen med minst ett problemsvar i de aktuella spelgrupperna. Som framgår av Figur 15 är mönstren mellan spelgrupperna desamma mellan undersökningarna. Den här undersökningen har genomgående något högre andel med minst ett problemsvar i de aktuella spelgrupperna. Skillnaden skulle kunna förklaras med att denna undersökning använder en webbpanel och Tryggvessons telefonintervjuer och att urvalen skiljer sig något åt. Exempelvis är webbundersökningens deltagare sannolikt mer datorvana. En alternativ förklaring är att skillnaden kan förklaras just i hur undersökningarna administrerades. Det är sannolikt lättare att medge problem i en webbenkät än i en telefonintervju. Slutligen kan skillnaden bero på att problemen verkligen förändrats från Tryggvessons undersökning som genomfördes under februari till december 2006 till den här undersökningen som genomfördes december 2007.

Figur 14 Åldersfördelning för aktuella spelgrupper i Tryggvesson (2007), datainsamling feb-dec 2006 (n=318) och den här undersökningen (omnämnd som webbpanelsundersökning dec 2007, n=2000).

Figur 15 Andel med minst ett problemsvar enligt Fors i aktuella spelgrupper i Tryggvesson (2007), datainsamling feb-dec 2006 (n=318) och den här undersökningen (omnämnd som webbpanelsundersökning dec 2007, n=2000).

Jämförelse mellan PGSI och Fors

I Tabell 9 och 10 presenteras poängfördelningen för Fors och PGSI i undersökningen. Andelen riskspelare (minst ett problemsvar) enligt Fors är 28,9 %. Det kan jämföras med summan av andelen med riskabla och problematiska spelvanor enligt PGSI: 8,2 % + 14,8 % = 23 %. Om man utgår från PGSI så överskattar Fors andelen riskspelare något.

Ett annat sätt att jämföra Fors och PGSI är att analysera hur de korrelerar med varandra, enkelt uttryckt hur väl de samvarierar. Korrelationen mellan Fors och PGSI är 0,56 (Spearman, $p < 0,01$), en korrelation som visserligen är hög men tydligt visar att de två metoderna inte är utbytbara. Sannolikt diagnostiserar instrumenten olika stora andelar av spelarpopulationen som riskspelare. Det är också mycket möjligt att instrumenten fångar in något olika grupper. Ingen av de tre frågorna i Fors ingår i PGSI. Det är dock ingen skillnad i andelen män respektive kvinnor som kategoriseras av instrumenten – andelen män av dem som har riskabla spelvanor är runt 88 % för båda instrumenten. Det finns inte heller några skillnader i ålderskategorier.

Tabell 9 Poängfördelning (råpoäng) på Fors.

Poäng Fors	Antal	Procent	Kumulativ procent
0	1 422	71,1	71,1
1	256	12,8	83,9
2	120	6,0	89,9
3	106	5,3	95,2
4	49	2,5	97,7
5	9	0,5	98,2
6	36	1,8	100,0
<i>Total</i>	<i>2 000</i>	<i>100,0</i>	

Tabell 10 Poängfördelning (råpoäng) PGSI.

Poäng PGSI	Antal	Procent	Kumulativ procent
0	838	41,9	41,9
1	445	22,3	64,2
2	253	12,7	76,8
3	135	6,8	83,6
4	72	3,6	87,2
5	40	2,0	89,2
6	33	1,6	90,9
7	16	0,8	91,7
8	16	0,8	92,5
9	27	1,4	93,9
10	9	0,5	94,3
11	25	1,2	95,6
12	14	0,7	96,2
13	13	0,6	96,9
14	13	0,6	97,5
15	13	0,6	98,2
16	6	0,3	98,5
17	5	0,2	98,7
18 eller mer	26	1,4	100
<i>Total</i>	<i>2 000</i>	<i>100,0</i>	

Om man utgår från PGSI som "Golden standard" (se Tabell 11) så kategoriserar Fors 84,1 % rätt som ej riskspelare (sant negativa). Vidare fångar den in 65,7 % av dem med riskabla spelvanor och 83 % av dem med problematiska spelvanor (sant positiva). Omvänt har Fors 15,9 % falskt positiva samt 34,3 % falskt negativa med riskabla spelvanor och 17 % med falskt negativa problematiska spelvanor.

Hur många av de hjälpsökande har de två instrumenten klassificerat som minst riskspelare? PGSI klassificerade 92,5 % av dem som sökt hjälp senaste året som att antingen ha riskabla spelvanor (5 %) eller problematiska spelvanor (87,5 %). Fors klassificerar 87,2 % av de hjälpsökande som riskspelare.

Tabell 11 Korstabulering PGSI kategoriserat som inga problem/riskabla spelvanor/problematiske spelvanor mot Fors kategoriserat som ej riskspelare/riskspelare.

PGSI_kat * Forsdik Crosstabulation

			Fors dikotom		
			Ej riskspelare	Riskspelare	Total
PGSI_kat	Inga problem	Count	1292	245	1537
		% within PGSI_kat	84,1%	15,9%	100,0%
		% within Forsdik	90,9%	42,5%	76,9%
	Riskabla spelvanor	Count	102	195	297
		% within PGSI_kat	34,3%	65,7%	100,0%
		% within Forsdik	7,2%	33,8%	14,9%
	Problematiske spelvanor	Count	28	137	165
		% within PGSI_kat	17,0%	83,0%	100,0%
		% within Forsdik	2,0%	23,7%	8,3%
Total		Count	1422	577	1999
		% within PGSI_kat	71,1%	28,9%	100,0%
		% within Forsdik	100,0%	100,0%	100,0%

Studie 2 – Användning och verkningsgrad av spelansvarsåtgärder bland nätpokerspelare

Metod

Det empiriska underlaget för den här delen av rapporten kommer från en kundundersökning i form av en webbenkät där Svenska Spel stod som avsändare och finansiär av undersökningen men där rapportförfattaren tillsammans med den särskilda utredaren helt självständigt bestämt innehållet i enkäten.

Av Svenska Spels kunder som hade spelat poker på svenskaspel.se minst en gång under perioden september–november 2007, slumpades ett urval fram på 3 000 personer. På grund av framförallt inaktuella e-postadresser nådde enkäten 2 575 personer. Av dessa svarade 1 049, varav 18 tackade nej till att delta. Svarsfrekvensen kan därmed räknas ut⁸ till 41 % (1 049/2 575). De som deltog i undersökningen fick två trisslotter som tack för hjälpen. Undersökningen pågick 071217–080113. Det gick ut en påminnelse under undersökningens gång.

Deltagarna i undersökningen visade sig vara representativa för Svenska Spels kunder avseende kön och ålder varför materialet inte viktades.

Webbenkäten innehöll frågor om aktuellt och tidigare nätpokerspelande, och åsikter om och användande av spelansvarsåtgärder. Ip fick även frågor om kön, ålder och sysselsättning. Det ingick också två spelproblemskalor, Fors och PGSI (som presenterats ovan i den första studien avsnittet Metod) samt frågor om man sökt hjälp för sitt spelande. Hela enkäten finns med som Bilaga B.

Deltagarna fick godkänna att deras spelkortsnummer fick användas till att samköra enkätdata med speldata som samlats in via spelkortet. Via spelkortsdata tillkom uppgifter om antal pokerdagar senaste 52 veckorna, netto nätpoker senaste 52 veckorna, netto andra spel senaste 52 veckorna, antal spelade halvtimmar⁹ de

⁸ Det sättet att räkna ut svarsfrekvensen utgår från hur många som haft möjlighet att besvara enkäten. Ett mer konservativt sätt att räkna ut svarsfrekvensen är att utgå ifrån brutto-urvalet, i det här fallet 3 000 personer.

⁹ Genomsnittliga antalet spelade halvtimmar är en ungefärlig variabel eftersom den räknar en halvtimme som spelad ifall det har gjorts en transaktion den halvtimmen.

senaste 10 veckorna, antal ekonomiska transaktioner de senaste 10 veckorna¹⁰, antal gränsdragningar de senaste 52 veckorna och hur många gånger man slagit i budgettaket de senaste 10 veckorna.

Hur ser sambandet ut mellan rapporterad frekvens och faktisk frekvens? Korrelationen mellan rapporterad frekvens (senaste 3 månaderna) och antalet speldagar (senaste året) är 0,66 (Spearman, $p < 0,001$). Om man tittar på sambandet mellan rapporterad tid och antalet spelade halvtimmar (som dock inte är något exakt mått då det bygger på förekomsten av ekonomiska transaktioner) är sambandet 0,50 (Spearman, $p < 0,001$). Sambanden mellan rapporterad konsumtion och faktisk konsumtion är höga och signifikanta, men långt ifrån fullständiga. Det är ett välkänt fenomen att spelare har svårt att exakt minnas och rapportera sin konsumtion, spelare både underrapporterar och överrapporterar den.

I kategoriseringen av faktiska antalet speldagar har 2–3 gånger i månaden (rapporterad tid) kodats till 1–49 dagar, 1–3 gånger i veckan till 50–150 dagar och 4 gånger i veckan eller oftare till mer än 150 dagar för att kunna göra jämförelser. Omkodningen går att göra på fler sätt, när upplever en spelare att han eller hon spelar varje vecka? Här går gränsen vid minst 50 dagar per år, men gränsen skulle gå att sätta på andra nivåer.

Resultat

Vilka är Svenska Spels aktuella nätpokerspelare?

I Tabell 12 presenteras Svenska Spels aktiva nätpokerkunder, dels avseende kön och ålder, dels avseende tidigare erfarenheter av nätpoker och spelproblem enligt PGSI. Det framgår där att det är en betydligt större andel män (89,7 %) än kvinnor (10,3 %) som är aktiva nätpokerkunder. Medelåldern är 33,2 år, och 42,2 % av spelarna är under 30 år. Av spelarna är 60,6 % enbart aktiva spelare hos Svenska Spel, 39,4 % är även aktiva på en annan pokersajt.

När det gäller tidigare erfarenheter av nätpoker har 36,5 % inte spelat nätpoker innan de började spela hos Svenska Spel, 20,3 % har spelat mindre än ett år, 31,4 % ett till två år och 11,8 % längre än

¹⁰ Number of transactions är helt enkelt summan av alla transaktioner en spelare har gjort; det finns olika typer av transaktioner (insättning/uttag bord, turnering, multitable turnering), alla dessa räknas ihop.

så. Av dem som spelat innan de började spela på Svenska Spel hade hälften (50,2 %) spelat 2-3 gånger per månad eller mer sällan, 28,6 % 1-3 gånger per vecka och 21,6 % 4 gånger i veckan eller oftare året innan de började spela på Svenska Spel.

I webbundersökningen som beskrivits ovan hade av Svenska Spels kunder 5,5 % problematiska spelvanor och 14 % riskabla spelvanor. Som framgår av Tabell 12 har ungefär samma andel, 5,1 % problematiska spelvanor i den här undersökningen. Däremot har en högre andel, 21,4 % riskabla spelvanor. Av nätpokerkunderna hade 1,1 % sökt hjälp för sina spelvanor under de senaste 12 månaderna. Varför andelen med riskabla spelvanor skiljer sig åt mellan undersökningarna är svårt att svara på. En skillnad mellan undersökningarna är att kundundersökningens urval baseras på faktiskt beteende, för att kunna komma med i undersökningen måste man ha spelat de senaste tre månaderna. I webbundersökningen uppgav man om man spelat de senaste tre månaderna och därmed uppfyllde kriterierna för att vara med.

Gruppen som inte tidigare spelat nätpoker är av speciellt intresse. Det är i den gruppen man teoretiskt skulle kunna hitta spelare som inte skulle ha börjat spela nätpoker om inte Svenska Spel börjat med nätpoker. Undersökningen har inga svar på hur stor den teoretiska gruppen är, inga frågor ställdes om man skulle ha börjat spela poker även om Svenska Spel inte hade börjat med nätpoker, då det bedömdes att frågan var dels retrospektiv, dels hypotetisk. Däremot vet vi att 2,4 % av dem som inte tidigare spelat nätpoker har ett problematiskt spelande enligt PGSI. Av dem som spelat kortare än ett år har 6,2 % problematiska spelvanor, motsvarande siffror är 4 % av dem som spelat 1-2 år och så mycket som 14 % av dem som spelat längre. Hur mycket erfarenhet (tidsmässigt) spelarna har är signifikant relaterat till graden av spelproblem (Pearson $\chi^2=50,8$, df: 6, $p < 0,001$).

Tabell 12 Kön, ålder, aktuell spelgrupp, tidigare nätpokerspel, tidigare frekvens nätpoker och spelproblem enligt PGSI för nätpokerkunder hos Svenska Spel (n=1031).

		Kunder SvS (n=1031)
Kön	Man	89,7 %
	Kvinna	10,3 %
Ålder	18–29 år	42,2 %
	30–49 år	48,6 %
	50– år	9,2 %
	Genomsnittlig ålder	33,2 år
Aktuell spelgrupp	Bara Svenska Spel	60,4 %
	Även annan pokersajt	39,3 %
Tidigare nätpokerspel	Inte spelat nätpoker tidigare	36,5 %
	Spelat mindre än ett år	20,3 %
	Ett till två år	31,4 %
	Tre år eller mer	11,8 %
Frekvens nätpoker året innan SvS (bas 656 spelare som spelat tidigare)	Max 2–3 ggr/månad	50,2 %
	1–3 ggr/vecka	28,2 %
	4 ggr/vecka eller oftare	21,6 %
Spelproblem PGSI	Inga problem	73,5 %
	Riskabla spelvanor	21,4 %
	Problematiska spelvanor	5,1 %

Konsumtionsmönster – självrapporterade och faktiska

Liksom i webbundersökningen används här varje individs högsta värde när det gäller frekvens, alltså hur ofta individen spelat nätpoker. De som bara spelat på Svenska Spel har bara ett värde, men de knappt 40 % som även spelar på annan sajt har ett värde för spel på Svenska Spel, och ett värde för spel på annan sajt. Detta innebär sannolikt en underskattning av den faktiska spel-frekvensen. Även när det gäller självrapporterad tid har det högsta värdet för varje individ använts.

Som framgår av Tabell 13 är den självrapporterade, enligt ovan omkodade frekvensen (srf) för allt nätpokerspelande i stort densamma som den faktiska frekvensen (ff) på Svenska Spel. Knappt

hälften spelar 2-3 gånger per månad eller mer sällan (självrapporterat 46,4 %, faktisk 47,2 %), ungefär en tredjedel spelar 1-3 gånger per vecka (srf: 31,4 %, ff: 33,7 %) och en femtedel spelar 4 gånger i veckan eller oftare (srf: 22,2 %, ff: 19,1 %). Det genomsnittliga antalet pokerdagar det senaste året på Svenska Spel är 81,5 dagar.

I Tabell 13 ser man att hälften (50,0 %) uppger att de ägnar upp till fyra timmar en genomsnittlig vecka, en tredjedel (33,5 %) att de spelar 4-10 timmar, en sjättedel (16,5 %) spelar 10 timmar eller mer en genomsnittlig vecka. Om man tittar på faktisk tid på Svenska Spels poker så kan man använda sig av spelade halvtimmar då man gjort någon ekonomisk transaktion. Det genomsnittliga antalet spelade halvtimmar för de 10 senaste veckorna var 26,2. Det utgör helt säkert en underskattning av det verkliga antalet spelade halvtimmar, men måttet är användbart för jämförelser.

Som framgår av Tabell 13 är det genomsnittliga pokernettot för de senaste 52 veckorna -1 011 SEK, det genomsnittliga nettot på andra spel på Svenska Spel (spelade genom spelkortet) är -2 178 SEK. Det genomsnittliga antalet ekonomiska pokertransaktioner är 163,8 för de senaste 10 veckorna (den här variabeln främst med för jämförelser nedan).

I vilken utsträckning ändrar spelarna sina gränser och hur ofta slår man i budgettaket? I genomsnitt ändrade spelarna sina gränser 2,3 gånger de senaste 52 veckorna. Av de aktiva spelarna hade 11,4 % slagit i budgeppet vid minst ett tillfälle de senaste 10 veckorna.

Tabell 13 Konsumtionsmönster – självrapporterade och faktiska hos nät-pokerkunder på Svenska Spel.

		Kunder SvS (n=1031)
Frekvens – självrapporterad		
	Max 2–3 ggr/månad	46,4 %
	1–3 ggr/vecka	31,4 %
	4 ggr/vecka eller oftare	22,2 %
Frekvens poker Svenska Spel – faktisk		
	1–49 dagar	47,2 %
	50–150 dagar	33,7 %
	151 dagar eller mer	19,1 %
	Antal pokerdagar senaste året (genomsnitt)	81,5 dagar
Tid – självrapporterad		
	<4 timmar per vecka	50,0 %
	4–10 timmar per vecka	33,5 %
	>10 timmar per vecka	16,5 %
Tid – faktisk		
	Antal spelande halvtimmar senaste 10 veckorna (medel)	26,2
Spelnetto – faktiskt		
	Poker senaste 52 veckorna (medel)	-1 011 SEK
	Andra spel SvS senaste 52 veckorna (medel)	-2 178 SEK
Transaktioner faktiska		
	Antal transaktioner senaste 10 veckorna (medel)	163,8
Gränser – faktiskt beteende		
	Antal gränsändringar senaste 52 veckorna (medel)	2,3
	Slagit i budgettak senaste 10 veckorna (av aktiva spelare)	11,4 %

Jämförelse mellan kunder aktuella bara på Svenska Spel och kunder som även spelar på annan sajt

I Tabell 14 jämförs gruppen kunder som enbart spelar på Svenska Spel med kunder som även spelar poker på annan sajt. Grupperna kommer nedan att benämnas Bara SvS och Även annan sajt. Som framgår av Tabell 14 så finns det inga statistiskt signifikanta skillnader mellan grupperna i könsfördelning och genomsnittlig ålder. Däremot har en signifikant större andel i gruppen Även annan sajt riskabla eller problematiska spelvanor (29,5 % respektive 8,9 %) än

gruppen Bara SvS (16,1 % riskabla spelvanor och 2,6 % problematiska).

När det gäller självrapporterad frekvens är det en signifikant högre andel i gruppen Även annan sajt som spelar 1–3 gånger i veckan (37,3 %) eller oftare (35,1 %) jämfört med gruppen Bara SvS (motsvarande siffror 27,6 % respektive 14,0 %). Det är däremot ingen signifikant skillnad mellan grupperna när det gäller faktisk frekvens pokerspelande på Svenska Spel. Gruppen Även annan sajt uppger också att man spelar längre tid jämfört med Bara SvS. Skillnaden är statistiskt signifikant. Det är däremot inte skillnaden mellan grupperna avseende den faktiskt nedlagda tiden på Svenska Spel. Som även framgår av Tabell 14 så finns det inga skillnader mellan grupperna avseende spelnetto, vare sig på poker eller på andra spel på Svenska Spel. För Pokernetto har median använts för jämförelse, då medelvärdet blir missvisande på grund av extrema värden. Gruppen Även annan sajt har gjort signifikant fler transaktioner de senaste 10 veckorna, 202,1 än gruppen Bara SvS 137,8. Det finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna när det gäller antalet gränsändringar senaste 52 veckorna eller i hur stor utsträckning man slagit i budgettaket de senaste 10 veckorna (för detaljer, se Tabell 14).

Tabell 14 Konsumtionsmönster – självrapporterade och faktiska hos dels nät-pokerkunder som enbart spelar på Svenska Spel, dels kunder som även spelar på annan sajt.

		Kunder enbart SvS n=623	Kunder även annan sajt n=405	Sign.
Kön				n.s.
	Man	88,2 %	92,0 %	
	Kvinna	11,8 %	8,0 %	
Ålder				n.s.
	Genomsnittlig ålder	33,5 år	32,7 år	
Spelproblem PGSI				***
	Inga problem	81,3 %	61,5 %	
	Riskabla spelvanor	16,1 %	29,5 %	
	Problematiske spelvanor	2,6 %	8,9 %	
Frekvens – självrapporterad				***
	Max 2–3 ggr/månad	58,4 %	27,7 %	
	1–3 ggr/vecka	27,5	37,3 %	
	4 ggr/vecka eller oftare	14,0 %	35,1 %	
Frekvens poker Svenska Spel – faktisk				n.s.
	1–49 dagar	49,8 %	43,2 %	
	50–150 dagar	31,5 %	37,0 %	
	151 dagar eller mer	18,8 %	19,8 %	
	Antal pokerdagar senaste året SvS (genomsnitt)	78,6	86,2	n.s.
Tid – självrapporterad				***
	<4 timmar per vecka	61,8 %	31,6 %	
	4–10 timmar per vecka	27,6 %	42,7 %	
	>10 timmar per vecka	10,6 %	25,7 %	
Tid – faktisk SvS				***
	Antal spelande halvtimmar senaste 10 veckorna (medel)	22,9	31,0	
Spelnetto – faktiskt SvS				n.s.
	Poker ekonomiskt resultat senaste 52 veckorna (median)	-624 SEK	-753 SEK	
	Andra spel SvS senaste 52 veckorna (medel)	-2 273 SEK	-2 022 SEK	n.s.
Transaktioner faktiska SvS				***
	Antal transaktioner senaste 10 veckorna (medel)	137,8	202,1	

Signifikans: n.s.=ej signifikant, ***= p<0,001. Kön Chi2= 3,72, df: 1, n.s. Ålder. independent samples t-test: F=1,6,df: 1026 n.s., Spelproblem: Chi2=53,0, df: 2, p<0,001, Frekvens självrapporterad: Pearson Chi2=106,5, df: 2, p< 0,001 Frekvens SvS: Pearson Chi2=4,62, df: 2, n.s. Antal pokerdagar: Independent samples t-test: F=0,14, df: 1026, n.s. Tid självrapporterad

Pearson $\chi^2=95,3$, df: 2, $p < 0,001$. Tid faktisk: Independent samples t-test, $F=117,99$, df:901, $p < 0,001$. Spelnetto poker: Mann-Whitney test: $U=121248$, $n_1=623$, $n_2=405$, n.s. Spelnetto andra spel: Independent samples t-test: $F= 1,30$, df:1026,n.s., Antal transaktioner: Independent samples t-test: $F= 11,67$, df:901, $p < 0,001$. Antal gränsdragningar: Independent samples t-test: $F= 2,08$, df:1026, n.s. Slagit i budgettak $\chi^2=1,47$, df:1, n.s.

Jämförelse mellan spelare med och utan riskabla spelvanor

I det här avsnittet har materialet delats in i två grupper; en grupp med riskabla spelvanor (PGSI 3+) och en grupp utan riskabla spelvanor (PGSI 0-2). Som framgår av Tabell 15 så är det inga signifikanta köns- eller ålderskillnader mellan grupperna, även om gruppen med riskabla spelvanor är något yngre och har en något lägre andel kvinnor. Det är signifikant fler i gruppen med riskabla spelvanor som uppger att de spelar 4 gånger eller oftare (32,8 %) jämfört med gruppen utan problem (18,5 %). Det är däremot ingen statistisk signifikant skillnad avseende faktisk frekvens på Svenska Spel. Gruppen med riskabla spelvanor uppger att de spelar längre tid en typisk vecka, 38,4 % spelar 4-10 timmar och 27,7 % spelar 10 timmar eller mer. Motsvarande siffror för gruppen utan problem är 31,6 % respektive 12,6 %. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt säkerställd, liksom skillnaden i faktiskt antal spelade halvtimmar under en tioveckorsperiod, 30,2 halvtimmar för gruppen med riskabla spelvanor jämfört med 24,8 halvtimmar för den andra gruppen. Riskgruppen har även förlorat signifikant mer pengar på poker, medianen för gruppen är -1481 SEK, jämfört med -550 SEK för gruppen utan problem. För Pokernetto har median använts för jämförelse, då medelvärdet blir missvisande på grund av extrema värden. Ytterligare tecken på att riskgruppen konsumerar poker i högre utsträckning, är att gruppen har signifikant fler antal transaktioner under en tioveckorsperiod än gruppen utan problem. Riskgruppen har även ändrat gränserna fler antal gånger under 52 veckor, 2,9 gånger jämfört med 2 för gruppen utan problem. En större andel av riskgruppen har även slagit i taket för gränser under de senaste 10 veckorna

Tabell 15 Konsumtionsmönster – självrapporterade och faktiska hos spelare med riskabla spelvanor respektive inte riskabla spelvanor enligt PGSI.

		Riskabla spelvanor n=271	Ej riskabla spelvanor n=753	Sign.
Kön				n.s.
	Man	92,2 %	88,8 %	
	Kvinna	7,8 %	11,2 %	
Ålder				n.s.
	Genomsnittlig ålder	31,4 år	33,9 år	
Frekvens – självrapporterad				
	Max 2–3 ggr/mån	36,2 %	50,1 %	
	1–3 ggr/vecka	31,0 %	31,5 %	
	4 ggr/vecka eller oftare	32,8 %	18,5 %	
Frekvens poker Svenska Spel				n.s.
	1–49 dagar	44,3 %	48,2 %	
	50–150 dagar	35,4 %	32,9 %	
	151 dagar eller mer	20,3 %	18,9 %	
	Antal pokerdagar senaste året SvS (genomsnitt)	85,0	80,5	n.s.
Tid – självrapporterad				***
	<4 timmar per vecka	33,9 %	55,8 %	
	4–10 timmar per vecka	38,4 %	31,6 %	
	>10 timmar per vecka	27,7 %	12,6 %	
Tid – faktisk SvS				*
	Antal spelade halvtimmar senaste 10 veckorna (medel)	30,2	24,8	
Spelnetto – faktisk SvS				***
	Poker ekonomiskt resultat senaste 52 veckorna (medium)	-1 481 SEK	-550 SEK	
	Andra spel SvS senaste 52 veckorna (medel)	-2 225 SEK	-2 164 SEK	n.s.
Transaktioner faktisk SvS				***
	Antal transaktioner senaste 10 veckorna (medel)	225,8	141,0	
Gränser – faktiskt beteende SvS				***
	Antal gränsändringar senaste 52 veckorna (medel)	2,9	2,0	
	Slagit i budgettak senaste 10 veckorna (av aktiva spelare)	19,1 %	8,4 %	***

Signifikans: n.s. = ej signifikant. * = $p < 0,05$, *** = $p < 0,001$ Kön Pearson Chi2= 2,43, df: 1, n.s. Ålder. independent samples t-test: $F=1,2$, df: 1022 n.s., Frekvens självrapporterad: Pearson Chi2= 26,8, df: 2, $p < 0,001$ Frekvens SvS: $\chi^2= 1,23$, df:2, n.s. Antal pokerdagar: Independent samples t-test: $F=0,22$, df: 1022, n.s. Tid självrapporterad Pearson Chi2= 48,9, df: 2, $p < 0,001$. Tid faktisk: Independent samples t-test, $F=6,2$, df:898, $p < 0,05$. Spelnetto poker: Mann-Whitney test: $U=87804$, $n_1=753$, $n_2=271$, $p < 0,001$ Spelnetto andra spel: Independent samples t-test: $F= 1,0$, df:1022, n.s., Antal transaktioner: Independent samples t-test: $F= 29,5$, df:898, $p < 0,001$. Antal gränsdragningar: Independent samples t-test: $F= 27,1$, df:1022, $p < 0,001$ Slagit i budgettak Pearson Chi2= 20,4, df:1, $P < 0,001$

Åsikter om Svenska Spels spelansvarsåtgärder

Som framgår av Tabell 16 uppskattar de allra flesta av Svenska Spels kunder sajtens spelansvarsåtgärder. Navigatorn (som visar förbrukad tid och pengar i förhållande till uppsatta gränser) tycker 65 % är bra eller mycket bra. Tidsgränser tycker 63,3 % är bra eller mycket bra, och så mycket som 79 % tycker att få sätta beloppsgränser är bra eller mycket bra. Det är också anmärkningsvärt få som tycker att spelansvarsåtgärderna är dåliga eller mycket dåliga, mellan 3,9 % och 6,6 %. Huvuddelen av dem som inte tycker spelansvarsåtgärderna är bra tycker att de är varken bra eller dåliga. I undersökningen fick man även frågan om man tyckte att Svenska Spels verktyg ger tillräckliga möjligheter att hålla pokerspelet under kontroll. En majoritet, 83,3 % tyckte att det var helt tillräckligt, 5,9 % att det gav möjligheter men inte var tillräckligt, 2,3 % svarade inte alls och 8,5 % visste inte. Sammanfattningsvis kan man säga att spelansvarsåtgärderna uppskattas i hög utsträckning.

Tabell 16 Åsikter om olika spelansvarsåtgärder (n=1031).

Åtgärd	Mycket bra	Bra	Varken bra/dåligt	Dåligt	Mycket dåligt
Navigatorn	25,9 %	39,1 %	30,7 %	3,1 %	1,2 %
Tidsgränser	28,3 %	35,0 %	29,6 %	4,6 %	2,0 %
Beloppsgränser	42,4 %	36,6 %	17,1 %	2,3 %	1,6 %

Användande av spelansvarsåtgärder och deras verkningsgrad

Om spelansvarsåtgärder ska ha effekt så måste de olika verktygen användas. Vi ska här titta på i vilken utsträckning Svenska Spels spelansvarsverktyg används och även deras effektivitet, eller som

det benämns fortsättningsvis i den här rapporten: vilken verkningsgrad de har. Ur spelansvarssynvinkel är spelaren som stoppas av gränserna han/hon satt på Svenska Spel men då går vidare till en annan spelsajt ett misslyckande för systemet.

För varje spelansvarsåtgärd nedan presenteras först användande och verkningsgrad för alla i undersökningen, sedan uppdelat på om man är aktuell spelare bara hos Svenska Spel eller även på annan sajt. Slutligen presenteras även resultaten uppdelade på riskabla spelvanor (PGSI 3+) eller inte. Resultaten sammanfattas även i Tabell 17.

Navigatorn. Sammantaget 56,6 % använder navigatorn helt eller delvis, 22 % har den uppe på bildskärmen hela tiden, 34,6 % släcker ner den ibland. I gruppen som bara spelar på Svenska Spel har 28,0 % uppe navigatorn hela tiden, och 36 % släcker ner den ibland. Motsvarande siffror för gruppen som även spelar på annan pokersajt är 12,9 % och 32,4 %. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=46,0$, $df:2$, $p<0,001$).

Av riskspelarna hade 18,1 % uppe navigatorn hela tiden och 33,6 % släcker ner den ibland. Motsvarande siffror för gruppen ej riskspelare är 23,5 % och 34,9 %. Skillnaden är inte statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=4,87$, $df:2$, $p>0,05$).

Gränser för spelande. 31,2 % satte gränser som överensstämde med vad de planerade att spela för, 27,9 % satte en något högre gräns än så. Sammantaget sätter alltså 59,1 % vad rapportförfattaren uppfattar som rimliga gränser för tid ur spelansvarssynvinkel¹¹, En större andel, 66,7 % satte rimliga beloppsgränser; 42,0 % satte en gräns som överensstämde med vad de planerade att spela för, 24,7 % en något högre gräns. Så många som 44,8 % har någon gång blivit stoppade från att spela på grund av gränserna. Av dessa har 62,6 % inte spelat poker på Internet (på någon annan sajt) sedan de blivit stoppade, och två tredjedelar, 67,7 % har inte ändrat gränserna. Verkningsgraden på gränssättning i undersökningen är alltså mellan 62,6 % och 67,7 %. Av dem som blivit stoppade av gränserna har 41,6 % blivit stoppade en gång, 21,2 %

¹¹ Alltså gränser som överensstämmer med vad de planerar att spela eller en något högre gräns. Det tredje svarsalternativet på frågan var "en hög gräns för att slippa bli spärrad" vilket innebär att man som användare avstår från gränssättandets funktion. Det är exempelvis möjligt att ställa in 24 timmar per dygn.

två gånger, 9,1 % tre gånger och 5 % fyra gånger. En knapp fjärdedel, 23,4 %, har blivit stoppade fem gånger eller fler.

En något större andel av dem som bara spelar poker på Svenska Spel jämfört med gruppen som även spelar på annan pokersajt satte det som ovan benämns som rimliga gränser. I gruppen bara Svenska Spel satte 35,5 % tidsgränserna som de planerade att spela, 28,6 % något högre. Motsvarande siffror för gruppen som även spelar poker på annan sajt var 24,5 % och 26,7 %. Skillnaden är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=19,8$, $df:2$, $p<0,001$). Man kan se samma mönster för beloppsgränser, i gruppen bara Svenska Spel satte 45,7 % gränser som de planerade att spela för, 26,2 % något högre - motsvarande siffror för den andra gruppen är 36,9 % och 22,8 %. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=16,7$, $df:2$, $p<0,001$). Skillnaderna är mindre och inte statistiskt signifikanta (Pearson $\chi^2=1,66$, $df:2$, $p>0,05$) då man tittar på hur många som blivit stoppade från spel på grund av att de nått sina uppsatta gränser, 46,1 % i gruppen bara Svenska Spel och 43,5 % för gruppen som även spelar poker på annan sajt. Den mindre skillnaden är förklarlig då det är färre i den senare gruppen som sätter rimliga gränser. I gruppen bara Svenska Spel spelade 78 % inte poker på annan sajt då de blivit stoppade av gränserna, för den andra gruppen var det bara 37,5 % som inte spelat vidare på annan pokersajt. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=76,2$, $df:1$, $p<0,001$). Eftersom definitionen för gruppindelningen är var man är aktiv spelare någonstans (senaste tre månaderna), är skillnaden förväntad. Gruppen som är aktiva spelare på annan sajt har en klart lägre tröskel för att spela vidare någon annanstans. Det var liten skillnad i andelen som inte ändrade sina gränser efter att ha blivit stoppade, 68,2 % för gruppen Svenska Spel och 67,0 % för den andra gruppen. Skillnaden mellan grupperna är inte statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=0,06$, $df:1$, $p>0,05$).

Av riskspelarna satte 25,5 % tidsgränser som de planerade att spela, och 28,0 % något högre. För gruppen ej riskspelare var motsvarande siffror 33,2 % och 27,8 %. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=6,5$, $df:1$, $p<0,05$). Skillnaden mellan grupperna är något mindre för beloppsgränser och är inte heller statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=1,66$, $df:1$, $p>0,05$), 40,2 % av riskspelarna satte en gräns som överensstämde med vad de planerade att spela för och 23,6 % en något högre gräns. Motsvarande siffror för gruppen ej riskspelare var 42,9 %

respektive 25,2 %. Av riskspelarna hade 59,4 % blivit stoppade av gränserna någon gång, jämfört med 40,0 % av gruppen ej riskspelare. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=30,4$, $df:1$, $p<0,001$). Av riskspelarna spelade 49,7 % inte poker på annan sajt då de blev stoppade av gränserna mot 69,4 % för gruppen ej riskspelare. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=17,5$, $df:1$, $p<0,001$). Av riskspelarna ändrade 70,8 % inte gränserna mot 66,1 % av gruppen ej riskspelare. Skillnaden mellan grupperna är inte signifikant (Pearson $\chi^2=1,05$, $df:1$, $p>0,05$).

Spärrat konto. Att spärra sitt pokerkonto är en rätt kraftfull och omfattande spelansvarsåtgärd. I undersökningen har 5,4 % spärrat sitt pokerkonto någon gång. Av dessa har 76,4 % inte spelat nätpoker någon annanstans under tiden de hade spärrat sitt pokerkonto. Verkningsgraden är alltså 76,4 %; 23,6 % fortsatte spela nätpoker på annan sajt.

För gruppen som bara spelar på Svenska Spel hade 3,9 % någon gång spärrat sitt pokerkonto, av dessa spelade 91,7 % inte nätpoker under tiden de var spärrade. För gruppen som även spelar på annan sajt hade 7,7 % någon gång spärrat sitt nätpokerkonto på Svenska Spel. Av dessa spelade 64,5 % inte nätpoker under tiden de spärrat sitt konto. Även här är alltså verkningsgraden lägre för gruppen som spelar på annan sajt. Skillnaden mellan grupperna avseende att ha spärrat kontot är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=6,99$, $df:1$, $p<0,001$), det är även skillnaden mellan grupperna på frågan om man spelat nätpoker under tiden man spärrat sitt konto (Pearson $\chi^2=5,52$, $df:1$, $p<0,05$).

I gruppen riskspelare hade 11,1 % spärrat sitt pokerkonto någon gång, och av dessa hade 70 % inte spelat nätpoker på annan sajt under den perioden. Motsvarande siffror för gruppen ej riskspelare var 3,3 % och 84,0 %. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant när det gäller andelen som spärrat sitt konto (Pearson $\chi^2=16,7$, $df:2$, $p<0,001$) men inte om man spelat nätpoker under avstängningen (Pearson $\chi^2=1,48$, $df:1$, $p>0,05$).

Självtest. Svenska Spel har på svenskaspel.se ett självtest där spelarna kan testa sina spelvanor. Efter fyra så kallade grindfrågor följer ett 20 frågor långt test. Spelaren får utifrån svaren i testet återkoppling på sina spelvanor; målsättningen är att personer som får gult eller rött ljus ska börja fundera på och se över sina spelvanor.

Den röda gruppen uppmanas även att ta kontakt med exempelvis stödlinjen för spelberoende. I undersökningen hade 16,4 % gjort självtestet minst en gång. Av dem som hade fått gult eller rött ljus uppgav 43,8 % att de hade minskat sitt spelande som en följd av resultatet på självtestet. I självtestet hade 6,0 % fått rött, 13,1 % gult och 38,7 % grönt ljus. Så många som 42,2 % mindes inte resultatet på självtestet. Det gör att andelen med gult och rött ljus som minskat sitt spelande på grund av självtestet, 43,8 % är vårt mått på verkningsgraden, men siffran är något skakig eftersom så många inte mindes sitt resultat på självtestet. Av dem som inte mindes hade 14 % minskat sitt spelande på grund av resultatet på självtestet.

I gruppen som bara spelar på Svenska Spel hade 13,7 % gjort självtestet, mot 20,5 % i gruppen som även spelar på annan sajt. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\text{Chi}^2=8,40$, $\text{df}:1$, $p<0,01$).

I gruppen riskspelare hade 24,4 % gjort självtestet, mot 13,5 % i gruppen ej riskspelare. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\text{Chi}^2=17,0$, $\text{df}:1$, $p<0,001$). Av riskspelarna uppgav 33,3 % av dem som fick gult eller rött på självtestet att de minskat sitt spelande som en följd av resultatet.

Pokerskola. Poker är ett spel där kunskap om sannolikhet, oddsräknande och förstås grundläggande kunskaper om reglerna har ett relativt stort inflytande på det långsiktiga resultatet. Till det kan även läggas strategier hur man ska hantera sin spelkassa (eller bankrulle som det brukar kallas) och vikten av att inte tappa kontrollen över sitt spelande då man förlorar ("att tilta"). Svenska Spel har en pokerskola på sin hemsida där spelarna kan lära sig grundläggande kunskaper om hur man spelar poker på nätet. I undersökningen hade 21,8 % tittat på pokerskolan i någon utsträckning. Ytterligare 42,3 % kände till att den fanns (och antagligen avstått från att titta närmare på den). Beträffande kännedom om pokerskolan är verkningsgraden sålunda 64,1 %.

I gruppen bara Svenska Spel har 24,3 % tittat på pokerskolan, 17,8 % hade gjort det i gruppen som även spelar på annan sajt. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\text{Chi}^2=6,79$, $\text{df}:2$, $p<0,05$).

I gruppen riskspelare hade 22,1 % tittat på pokerskolan, mot 21,6 % i gruppen ej riskspelare. Skillnaden mellan grupperna är inte statistiskt signifikant (Pearson $\text{Chi}^2=0.13$, $\text{df}:2$, $p>0,05$).

Bord med kollektiv sit-out. Nätpoker är ett kontinuerligt spel med ständigt nya vinstchanser, vilket gör att det är relativt lätt att tappa grepp om tiden vid spel. För att skapa naturliga avbrott i spelet finns det möjlighet på svenskaspel.se att välja bord med kollektiv sit-out, vilket innebär fem minuters kollektiv paus per timme. Dessa bord väljs aktivt i första hand av 5,7 % i undersökningen, ytterligare 38,2 % spelar någon gång på borden, antingen för att det inte finns några andra lediga bord (8,2 %) eller för att de hamnar där utan att ha sökt sig aktivt dit (30 %). Även om borden väljs aktivt av en andel av spelarna, får verkningsgraden anses vara låg.

I gruppen bara Svenska Spel väljer 4,2 % borden med kollektiv sit-out i första hand, mot 7,9 % i gruppen som även spelar på annan sajt. Skillnaden mellan grupperna är statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=6,39$, $df:1$, $p<0,05$). Borden uppskattas alltså något mer av dem som är aktiva även på andra sajter (där liknande bord inte finns, rapportförfattaren veterligt).

I gruppen riskspelare väljer 5,5 % borden med kollektiv sit-out i första hand, mot 5,6 % i gruppen ej riskspelare. Skillnaden mellan grupperna är inte statistiskt signifikant (Pearson $\chi^2=0,01$, $df:1$, $p>0,05$).

Tabell 17 Sammanfattning av användande och verkningsgrad för olika spelansvarsverktyg hos Svenska Spel, för alla kunder, aktiva på enbart Svenska Spel, aktiva även på annan sajt, riskspelare och ej riskspelare.

Spelansvars- åtgärd		Alla (n=1031)	Enbart aktiv Svenska Spel (n=623)	Aktiv även annan sajt (n=405)	Riskspelare PGSI 3+) (n=271)	Ej riskspelare (PGSI 0-2) (n=753)
Navigatorn	Användande helt/delvis	56,6 %	64,0 %	45,3 %	51,7 %	58,4 %
Tidsgränser	Rimligt användande	59,1 %	64,1 %	51,2 %	53,5 %	61,0 %
Beloppsgränser	Rimligt användande	66,7 %	71,9 %	59,7 %	63,8 %	68,1 %
Gränser stoppat	Verkningsgrad ej spelat	62,6 %	78,0 %	37,5 %	49,7 %	69,4 %
	Verkningsgrad ej ändrat	67,7 %	68,2 %	67,0 %	70,8 %	66,1 %
Spärrat konto	Användande	5,4 %	3,9 %	7,7 %	11,1 %	3,3 %
	Verkningsgrad	76,4 %	91,7 %	64,5 %	70,0 %	84,0 %
Självtest	Användande	16,4 %	13,7 %	20,5 %	24,4 %	13,5 %
	Verkningsgrad (minskat spel vid gult/rött ljus)	43,8 %	33,0 %	50,0 %	33,0 %	75,0 %
Pokerskola	Användande	21,8 %	24,3 %	17,8 %	22,1 %	21,6 %
Bord med kollektiv sit-out	Användande	5,7 %	4,2 %	7,9 %	5,5 %	5,6 %

Rimligt användande = att man satt gränser som man planerat att spela eller strax däröver. Se fotnot 3.

Multipel regressionsanalys av vad som påverkar användande av spelansvarsåtgärder

Hur påverkar kön, ålder, riskabla spelvanor och aktuell spelsajt i vilken utsträckning man använder sig av spelansvarsåtgärder? För att kontrollera för att de predicerande variabelerna, de nämnda, korrelerar sinsemellan, används här en multipel regressionsanalys med Spelansvarspoäng som kriterievariabel (det som vi vill kunna förutsäga med våra predicerande variabler). Kriterievariabeln Spel-

ansvarspoäng har värde 0–7, hur värdena räknats fram framgår av Tabell 18.

Tabell 18 Poängberäkning för variabeln Spelansvarspoäng.

Variabel	Ger 1 poäng
Navigatörn	Uppe alltid eller delvis
Tidsgräns	Satt gräns som planerat eller något högre
Pengagräns	Satt gräns som planerat eller något högre
Spärrat konto	Ha spärrat konto någon gång
Självtest	Gjort självtest minst en gång
Pokerskola	Tittat på pokerskola
Bord med kollektiv sit-out	Sitter alltid eller ibland och vet om det

Vid användande av en simultan så kallad ”enter-metod” erhöles en signifikant modell: $F(4, 1016) = 8,45$, $p < 0,001$. Modellen förklarar dock så lite som 2,9 % av variansen (Adjusted $R^2=0,029$). Som framgår av Tabell 19 var ålder och att spela på annan sajt än Svenska Spel statistiskt signifikanta prediktorer för Spelansvars-poäng. Kön och riskabla spelvanor var inte signifikanta prediktorer.

Äldre använder spelansvarsåtgärder mera liksom de som bara spelar på Svenska Spel. Kön och om man har riskabla spelvanor eller inte påverkar inte användandet av spelansvarsåtgärder på något signifikant sätt. Det kan ses som något positivt att personerna med riskabla spelvanor använder sig av spelansvarsåtgärder i lika hög utsträckning som övriga spelare, men eftersom det framförallt är personer med riskabla spelvanor man vill nå (men även att hjälpa personer med oproblematiske spelvanor att fortsätta ha sina spelvanor under kontroll) kunde man önska sig en högre siffra.

Resultatet ska tolkas med försiktighet. Metoden visar inte orsakssamband mellan de predicerande variablerna och kriterievariabeln, och den varians som analysen förklarar är mycket liten. Faktorer som modellen inte tar hänsyn till kan ha ett mycket större inflytande på att man använder spelansvarsåtgärdena.

Tabell 19 Ostandardiserade och standardiserade regressionskoefficienter för variablerna i modellen (metod: enter).

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	2,766	,326		8,483	,000
Aktuell spelsajt (enbart SvS 1, SVS & annan 2)	-,335	,090	-,177	-3,699	,000
Ålder	,015	,004	,124	3,985	,000
Kön (kvinna 1, man 2)	-,239	,142	-,052	-1,679	,094
Riskabla spelvanor	,141	,101	,045	1,404	,161
PGSI (nej 0, ja 1)					

a. Dependent Variable: Ansvarspoäng.

Förslag från kunderna i undersökningen på ytterligare spelansvarsåtgärder som Svenska Spel skulle kunna genomföra

I undersökningen frågades dels om man tyckte att Svenska Spels spelansvarsverktyg var tillräckliga för att hålla pokerspelandet under kontroll, dels vad Svenska Spel skulle kunna göra ytterligare. Cirka 290 personer gav något slags svar på frågan. Det vanligaste svaret var nej, inget och liknande. Den vanligaste typen av svar med något substantiellt innehåll var att man skulle vilja få mer information om hur det gick ekonomiskt, både på kort och på lång sikt. Det fanns även önskemål om att kunna följa hur länge man spelat, för att på så sätt hålla koll på tiden. Andra saker som nämndes var att man skulle ha fler tidsalternativ att välja på när man ska stänga av sig. Någon önskade att man frivilligt skulle kunna spärra penningtransaktioner vissa tider (ex. nattetid). Annat som nämndes var önskemål om att kunna spela med låtsaspengar (s.k. play money) eller freerolls (gratisturneringar med pengavinst).

Studie 3 – Erfarenheter av nätpoker i en hjälpsökande population (Internetbehandling)

Syfte

Syftet med den här studien är att beskriva en hjälpsökande population nätpokerspelares spelande och i viss mån erfarenheter av spelansvarsåtgärder och tecken på spelproblem.

Frågeställningarna är följande: Var har man börjat spela någonstans (på Svenska Spel eller internationell sajt) och sedan fortsatt spela? Hur har man använt sig av spelansvarsåtgärder? Vilken grad av problem uppvisar man?

Metod

Samtliga 139 personer som hade påbörjat Internetbehandling via www.slutaspela.nu under tidsperioden februari 2007–13:e november 2007 kontaktades via e-post. De fick där frågan om de haft problem med sitt pokerspelande på nätet. De som svarade ja på den frågan tillfrågades om de anonymt ville delta i en webbenkät genom att följa en länk i e-postmeddelandet. Av 139 personer fungerade e-postadresserna till 135. Av de ursprungliga 139 personerna hade 79 uppgivit poker som ett av sina problemspel vid den inledande screeningen till Internetbehandlingen. Vi fick in 28 svar på webbenkäten. Med tanke på hur enkäten genomförts går det inte att ge någon exakt svarsfrekvens. Dock kan man anta att de 79 som uppgivit poker som problemspel utgör målgruppen för undersökningen, varför 28/79 (35,4 %) ger en indikation på svarsfrekvensen. Det kan förstås vara personer som glömt att uppge att de haft problem med nätpoker liksom det kan vara personer som bara spelar poker live (inte på nätet).

Deltagarna fick fylla i en webbenkät (se bilaga C) med frågor om var man börjat spela nätpoker (på Svenska Spel eller på internationell sajt), hur länge man spelat nätpoker respektive haft problem med nätpokerspelandet. Vidare frågor om var man spelat nätpoker senaste året och var man haft sitt huvudsakliga spelande. Deltagarna fick även frågor om hur man förhöll sig när man satte

gränser för sitt spelande på Svenska Spel, om gränserna stoppat dem från spelande och vad man i så fall gjorde då. Man fick även en fråga om man gjort Svenska Spels självtest. Avslutningsvis fick deltagarna fylla i Fors, ett tre-fråge-formulär som används i den årliga folkhälsoenkäten och som beskrivits närmare ovan.

Resultat

Ålder och könsfördelning

Medelåldern för deltagarna i enkäten är 31,5 år och könsfördelningen är 89,3 % män och 10,7 % kvinnor.

Aktuellt nätpokerspelande och orsaker till att sluta spela poker

Cirka 21 % spelade nätpoker vid undersökningstillfället, övriga hade i genomsnitt slutat spela nätpoker för fyra månader sedan. De vanligaste orsakerna till att man slutat spela nätpoker var att man förlorade för mycket pengar (86 %), att det inte var bra för den psykiska hälsan (77 %) och att det tog för mycket tid (64 %). Mindre vanligt var det att man angav att det berodde på att anhöriga klagat (27 %) eller att spelandet drabbat den fysiska hälsan (27 %). Sammantaget hade 46,4 % slutat med allt spelande, 32,1 % hade slutat med nätpoker men spelade på annat och 21,4 % spelade fortfarande nätpoker.

Debutsjätt och fortsatt spelande

Drygt 82 % hade börjat spela poker på en internationell sajt, knappt 18 % på Svenska Spel. Nästan två tredjedelar, 64,3 %, har sedan spelat på både Svenska Spel och internationella sajter, 32,1 % har bara spelat på internationella sajter och 3,6 % (1 individ) har bara spelat på Svenska Spel. Av dem som spelat både hos Svenska Spel och på internationella sajter har tre fjärdedelar spelat mest på internationella sajter, 21,1 % mest på Svenska Spel och 5 % ungefär lika mycket på båda. I genomsnitt har man spelat nätpoker i 3 år (median) varav man haft problem lite längre än ett år (median 13,5 månader). Man har uppfattat att man har haft problem med sitt

nätpokerspelande lite drygt halva tiden man spelat nätpoker (medelvärde 54 % av tiden).

Erfarenheter av spelansvarsåtgärder

Av de 19 personer som spelat poker på Svenska Spels satte 21,1 % en "lagom" gräns då de satte gränser för sitt spelande för att slippa få problem, 31,6 % satte något högre gränser än vad de egentligen tycker är lagom för att slippa bli spärrade och 47,4 % satte en hög gräns för tid och pengar för att aldrig behöva bli spärrade. 47,4 % hade någon gång blivit stoppade att spela på grund av gränserna. Något överraskande hade tre av de nio som satt höga gränser för att slippa bli spärrade blivit stoppade av gränserna. Det kan tolkas som att man initialt kan ha haft lägre gränser som man senare har ändrat. Vad har man gjort då man blivit stoppad från att spela? Så många som 78 % har spelat vidare på annan pokersajt och 44 % har ändrat gränserna. Bara en av nio har uppgett att han eller hon inte spelat nätpoker då gränserna satt stopp.

En fjärdedel uppger att de har gjort Svenska Spels självtest.

Spelproblem enligt Fors

Som Fors används i folkhälsoenkäten indikerar minst en poäng (ett problemsvar) riskabla spelvanor. Maxpoäng på skalan är 6. I den här undersökningen har samtliga minst 4 poäng, 14 % har 4 poäng, 21 % 5 poäng och 64 % har 6 poäng. Mönstret förekommer ofta i hjälpsökande populationer, det är inte ovanligt att spelberoende personer som söker behandling har 8, 9 eller 10 uppfyllda spelberoendekriterier av 10 möjliga.

Studie 4 – Erfarenheter hos nätpokerspelare som sökt hjälp på Stödlinjen

Syfte

Syftet med den här studien är att beskriva en hjälpsökande population nätpokerspelares spelande och i viss mån erfarenheter av spelansvarsåtgärder.

Metod

Under november och december 2007 fick samtliga personer som ringt till Stödlinjen för spelberoende och uppgett poker som problemspel frågan om de ville svara på en kort telefonenkät. Enkäten genomfördes under samtalet av samma person som svarat i stödlinjen. Totalt 17 personer uppgav poker som problemspel, varav 16 (94 %) deltog i enkätundersökningen. Totalt under 2007 ringde 173 personer som uppgav nätpoker som sitt problemspel, av dessa ingick 9,8 % i den här undersökningen.

Enkäten bestod av 14 frågor om bakgrundsvariabler som kön och ålder, var man spelat nätpoker och hur länge, hur länge man uppfattat att man haft problem med sitt spelande och hur man förhållit sig till spelansvarsåtgärder som gränssättning och självtest. Enkäten finns med som Bilaga D.

Resultat

Av de 16 som deltog i enkäten var 1 kvinna och 15 män. Medelåldern var knappt 32 år, medianen var 30 år. De hade i genomsnitt spelat nätpoker i 3 år och 3 månader (median 2 år och tre månader). Den genomsnittliga tiden de uppfattat sig ha problem med nätpoker var 1 år och 11 månader (median 1 år). Hälften av intervjupersonerna rapporterade att de haft problem med andra spelformer innan de fick problem med nätpoker. Spelformer de nämnde var sportspel, spelautomater, trav och internetspel.

Alla utom en hade börjat på annan pokersajt än Svenska Spel. Eftersom den genomsnittliga speltiden på nätpoker var drygt tre år och pokern på Svenska Spel varit igång mindre än två år, är detta knappast överraskande. Drygt 80 % hade sedan spelat på både Svenska Spel och minst en annan internationell pokersajt. Knappt 20 % hade bara spelat på internationell pokersajt. Om man tittar på var de spelat senaste året så visar det sig att två tredjedelar spelat på både Svenska Spel och internationell sajt, 20 % bara på internationell sajt och 13 % bara på Svenska Spel. På frågan var de spelat mest totalt sett svarade 60 % ”Svenska Spel” och 27 % internationell sajt. Övriga 13 % spelade ungefär lika mycket på Svenska Spel och Internationella sajter.

Av de 13 som spelat på Svenska Spel hade sex någon gång blivit stoppade av gränserna de själva satt. Tre av sex uppgav att de ibland då slutat spela, men samtliga säger att man också spelat vidare på annan pokersajt eller annan spelsajt. Tre av sex brukade också ändra gränserna. Gränserna tycks ha haft mycket begränsad effekt på den här lilla gruppen.

Hur många har gjort självtestet? Av de 13 som spelat på Svenska Spel har 6 personer gjort självtestet (46 %).

Diskussion

Studie 1. I den här undersökningen uppskattas antalet svenska aktiva nätpokerspelare till cirka 200 000 i december 2007. Det är fler än vad Tryggvesson (2007) skattade antalet till under 2006, 126 000–157 000. Skillnaden kan bero på olika tidshorisonter. I den här undersökningen var definitionen att man ska ha spelat nätpoker minst en gång under de senaste tre månaderna, medan Tryggvesson angav de senaste 30 dagarna. Av de 200 000 aktiva nätpokerspelarna spelar 55 000 enbart hos Svenska Spel, 50 000 spelar både hos Svenska Spel och minst ett annat bolag, 95 000 spelar enbart hos annat bolag.

Den genomsnittliga nätpokerspelaren är en drygt 32-årig man, 12 % av nätpokerspelarna är kvinnor. Könsfördelningen är ungefär densamma som i Tryggvessons undersökning. Lite drygt hälften av pokerspelarna spelar varje vecka eller oftare, ungefär lika många spelar minst två timmar vid ett typiskt speltillfälle. En fjärdedel spelar minst varje vecka och vanligtvis två timmar eller mer.

Rörelsen av spelare till och från Svenska Spels poker är hög. Svenska Spel har helt eller delvis kanaliserat 55 000 spelare till Svenska Spel, samtidigt som 35 000 som börjat spela på Svenska Spel helt eller delvis gått över till att spela på annan sajt. Med tanke på att ett av syftena med att ge Svenska Spel tillstånd till nätpoker var att erbjuda svenska spelare en säkrare poker och att försöka kanalisera spelare "hem" till Svenska Spel, är antalet som gått till Svenska Spel positivt men antalet som helt eller delvis lämnat Svenska Spel negativt. Idag spelar lite drygt hälften av de svenska nätpokerspelarna helt eller delvis på Svenska Spel; det är vanligt med spel på två sajter.

Andelen nätpokerspelare som har problematiska spelvanor är 8,2 %, 14,8 % har riskabla spelvanor enligt PGSI. Som jämförelse var andelen med problematiska spelvanor 2 % i den senaste svenska befolkningsundersökningen (Rönneberg et al, 1999). Att så många som drygt var femte aktiv nätpokerspelare antingen har problematiska eller riskabla spelvanor enligt PGSI väcker förstås frågor. Är det så många som verkligen har problematiska eller riskabla spelvanor? Fungerar PGSI tillfredsställande för nätpokerspelare? Svaren är att vi inte vet helt säkert. Det finns inget när det gäller nätpoker som skiljer sig på ett sådant sätt från andra spelformer att det borde påverka PGSI-resultaten, men begränsningen till poker som gjordes i PGSI-frågorna i denna undersökning leder troligen till en underskattning av spelproblem i allmänhet. I denna undersökning kan jämförelse även göras med resultaten då Fors användes. Andelen riskspelare (minst ett problemsvar) enligt Fors är 28,9 %. Det kan jämföras med summan av andelen med riskabla och problematiska spelvanor enligt PGSI: 8,2 % + 14,8 % = 23 %. Om man utgår från PGSI, överskattar Fors andelen riskspelare något, men som vi just sett är det troligt att PGSI i denna undersökning troligen underskattar allmänna spelproblem något.

De höga siffrorna för Fors, får en stark relief när de jämförs med FHI:s siffror från den årliga folkhälsoenkäten som pågått sedan 2004: endast 2 % av kvinnorna och 5 % av männen hade minst ett problemsvar på Fors de senaste åren (Wadman, Boström & Karlsson, 2007).

Poker och nätpoker är tidskrävande spel, där erfarenhet och skicklighet påverkar resultatet. Att skaffa sig mycket erfarenhet och att lägga ner mycket tid på att skaffa sig kunskap är alltså möjligt belönande när det gäller utfallet på spelandet. Nätpoker är också ett mycket snabbt spel, där det på kort tid går att förlora

mycket pengar. Spelet är också anonymt och pengarnas upplevda värde kan gå förlorat då det blir siffror på en datorskärm. Nätpoker är definitivt ett spel som skapar problem hos många av utövarna. Att det förhåller sig så bekräftas även av att 2 % av spelarna sökt hjälp för problem med sitt nätpokerspelande det senaste året. Av kategorin med problematiska spelvanor är det så många som 21,7 % som sökt hjälp det senaste året.

Är andelen med spelproblem jämförbar med vad man funnit i tidigare undersökningar om svenska nätpokerspelare? Den enda som gjorts tidigare är Tryggvessons (Tryggvesson, 2007). Där användes enbart Fors som instrument för att uppskatta andelen med ett riskabelt spelande. Den här undersökningen har genomgående något högre andel med minst ett problemsvar på Fors. Som konstaterats tidigare skiljer sig undersökningarna åt när det gäller storlek (n=2002 respektive n=318), undersökningsår (2007 respektive 2006), undersökningsmetod (webbenkät respektive telefonintervju) och tidshorisont.

En lägre andel av Svenska Spels kunder har problem med sitt spelande än de som spelar både på Svenska Spel och på annan sajt, eller bara på annan sajt. Det skulle kunna tolkas så att Svenska Spels olika spelansvarsåtgärder faktiskt minskar andelen som får problem med sitt spelande. Men när sambanden prövas i en modell där hänsyn tas till korrelationerna mellan de faktorer vilkas predicerande värde man vill pröva, blir resultatet att spel på Svenska Spels pokersajt varken visar säkra samband med ökad risk för problem, eller minskad risk (det svaga negativa sambandet är långt ifrån signifikant). Däremot finns det signifikanta samband mellan risk och lägre ålder, att spela på annan sajt än Svenska Spel, att studera eller ha annan sysselsättning än studier och arbete och att vara högkonsument av spel i allmänhet.

Detta resultat ska tolkas med försiktighet. Metoden bevisar inte orsakssamband mellan de predicerande variablerna och kriterievariabeln, men kan ge tecken på sådana samband. Att prediktorerna förklarar så lite som 6,2 % tyder på att faktorer som modellen inte tar hänsyn till har ett mycket stort inflytande på variansen i kriterievariabeln. Övergripande framställs tillgången till spel i den internationella forskningen som grunden till spelberoende och spelproblem. Forskningen visar också att individvariabler som alkoholmissbruk, personlighetsstörningar och psykiatriska symtom har samband med spelberoende. Släkt och vänners attityd till spel är också viktiga.

Det finns skillnader i vad man uppskattar hos pokersajten utifrån om man spelar på Svenska Spel eller på annan sajt. De som spelar hos Svenska Spel betonar trygghet, att få spela med svenska kronor samt att få sätta gränser. De som spelar på annan sajt betonar i högre utsträckning ekonomiska motiv som att det är lättare att vinna pengar där samt att turneringarna är bättre i fråga om vinstpengar och utbud samt olika bonussystem. Eftersom det finns spelansvarsskäl till att inte erbjuda bonussystem till spelarna, är det knappast en framkomlig väg att få Svenska Spels kunder mer trogna och att kanalisera spelare från andra sajter. Svenska spel har ett mindre antal aktiva spelare än de nätverk som andra bolag nästan alltid ingår i för att bland annat få upp antalet spelare. Det får till konsekvens att turneringsutbudet samt prispengarna i turneringarna blir sämre på Svenska Spel. Det är möjligt att ett bättre turneringsutbud skulle kunna höja lojaliteten till Svenska Spel, men i vilken utsträckning är svårt att sja om utifrån den här undersökningen.

Är nätpokerspelarna i den här studien representativa för de svenska nätpokerspelarna? Det kan ifrågasättas då svarsfrekvensen var cirka 47 % och någon bortfallsanalys ej har gjorts. Tryggvessons undersökning (Tryggvesson, 2007) var baserad på ett representativt befolkningsurval. Nätpokerspelarna i den här undersökningen kommer från en webbpanel som är uppbyggd för att simulera ett representativt urval. Materialet har också viktats avseende kön och ålder för att vara representativt för svenska nätpokerspelare¹². Resultaten i den här undersökningen är i stort jämförbara med Tryggvessons undersökning, med något högre andel spelare med riskabla spelvanor enligt Fors och en större andel spelare i den äldsta ålderskategorin. Det i kombination att undersökningen omfattar cirka 1 procent av de aktiva nätpokerspelarna i Sverige talar för att undersökningens resultat har en giltighet för den totala populationen nätpokerspelare i Sverige.

Studie 2. Studie 2 har fokus på hur nätpokerspelarna använder sig av spelansvarsåtgärder på svenskaspel.se och hur effektiva spelansvarsåtgärder är. Som rapportförfattaren skrev i kunskapsunderlaget till FHI (Jonsson, 2005a) finns det farhågor om att spelansvarsåtgärder har begränsad effekt, eftersom det är möjligt

¹² Viktningen har baserats på resultat av omfattande marknadsundersökningar utförda av Svenska Spel. De har frågat kontinuerligt ett befolkningsrepresentativt urval om deras spelvanor, 400 personer per vecka vilket gör drygt 20 000 personer per år.

för spelarna att spela vidare på andra pokersajter om de blir stoppade eller stänger av sig själva på Svenska Spel. En annan central fråga är om spelansvarsåtgärderna når, det vill säga används, av dem som skulle behöva det mest: personer med riskabla eller problematiska spelvanor.

Andelen deltagare med riskabla spelvanor är något högre i Studie 2 än Studie 1. Utöver något olika urval, skiljer sig även avsändaren åt mellan undersökningarna. I Studie 1 visste deltagarna inte vem som var avsändare, i Studie 2 var Svenska Spel avsändare. Belöningen för att genomföra enkäten var högre i Studie 2 än Studie 1, något som möjligtvis skulle kunna locka en större andel riskspelare. Skillnaden är dock totalt sett svår att förklara.

De allra flesta av Svenska Spels kunder uppskattar sajtens spelansvarsåtgärder, mellan 63 och 79 % tycker att de är bra eller mycket bra. Anmärkningsvärt få tycker att de är dåliga eller mycket dåliga, mellan 3,9 % och 6,6 %. En klar majoritet, 83,3 %, tycker att Svenska Spels verktyg ger helt tillräckliga möjligheter att hålla pokerspelet under kontroll. Attityden till Svenska Spels spelansvarsåtgärder är i huvudsak positiv från spelarna. En förklaring kan vara att spelansvarsåtgärderna utformats på ett sätt som spelarna uppskattar, sannolikt vill alla pokerspelare ha kontroll över sitt spelande. En annan förklaring skulle kunna vara att personer som vantrivs med de olika åtgärderna överger Svenska Spel för andra pokersajter.

Mellan 59,1 % och 66,7 % sätter rimliga gränser för hur länge de får spela och hur mycket de får förlora. Det betyder att en majoritet aktivt använder sig av gränssättandet för att ha kontroll på sina spelvanor, samtidigt som en relativt stor minoritet inte gör det. Gränssättandet är obligatoriskt men spelaren kan om han eller hon vill sätta 24 timmar per dygn och mycket höga belopp. Det finns goda skäl att låta spelarna fortsätta välja nivåer, men det vore ur spelansvarssynvinkel önskvärt att fler satte rimliga gränser.

Nästan hälften av spelarna har någon gång blivit stoppade av gränserna. Av dem har 62,6 % inte spelat nätpoker på annan sajt då de blivit stoppade, 67,7 % har inte ändrat sina gränser. Det man kan beskriva som gränsernas verkningsgrad är alltså mellan 62,6 % och 67,7 %. För en majoritet fungerar alltså gränserna, men en rätt stor andel väljer att spela vidare på annan sajt. Spelare med riskabla eller problematiska spelvanor sätter rimliga tidsgränser i mindre utsträckning än övriga spelare. Ungefär hälften spelarna med riskabla eller problematiska spelvanor spelade vidare på annan sajt

då gränserna på Svenska Spel stoppade dem. Inte överraskande brukade tre av fem som även var aktiva på annan sajt spela vidare då de blivit stoppade, jämfört med en av fyra av dem som var aktiva bara på Svenska Spel. Att sätta gränser för sitt spelande är ett hjälpmedel för många, men det är också många som väljer att gå runt systemet, antingen genom att sätta mycket högre gränser än vad de kan tänka sig att spela för, eller genom att spela vidare på annan sajt då man stoppats av gränserna. Det ska inte tolkas som att gränssättning är en verkningslös spelansvarsåtgärd, tvärtom. För en majoritet fungerar gränserna, och övriga gör sannolikt ett aktivt val att inte låta gränserna och gränssättningen påverka deras spelande.

För övriga spelansvarsåtgärder som är av mer frivillig karaktär, som att spärra sitt pokerkonto, göra självtest av spelvanor eller spela bord med kollektiv sit-out, är användandet lägre om man jämför med hur många som sätter för sig rimliga gränser. Mellan 5,4 % och 16,4 % hade använt sig av de frivilliga spelansvarsåtgärderna. Däremot var verkningsgraden relativt hög. Av dem som stängt av sig spelade drygt tre fjärdedelar inte under tiden de var avstängda. Av spelarna med riskabla eller problematiska spelvanor uppgav en av tre att de minskat sitt spelande som ett resultat av självtestet. Vi får här luta oss mot självrapporterade data. Om självtesten registrerats skulle det ha varit möjligt att se om spelarnas faktiska spelbeteende förändrades efter att ha gjort testet. Det skulle kunna vara ett uppslag för vidare forskning.

Hur påverkar kön, ålder, riskabla spelvanor och aktuell spelsajt i vilken utsträckning man använder sig av spelansvarsåtgärder? När sambanden prövas i en modell där hänsyn tas till korrelationerna mellan de faktorer vilkas predicerande värde man vill pröva, blir resultatet att det är signifikanta samband mellan användning och högre ålder och att bara spela på Svenska Spel. Kön och att ha riskabla spelvanor påverkar inte användandet av spelansvarsåtgärder på något sätt.

Resultatet ska tolkas med försiktighet. Metoden bevisar inte orsakssamband mellan de predicerande variablerna och kriterievariabeln, men kan ge tecken på sådana samband. Att prediktorerna förklarar så lite som 2,9 % tyder på att faktorer som modellen inte tar hänsyn till har ett mycket stort inflytande på variansen i kriterievariabeln.

För två självrapporterade variabler har undersökningen kunnat analysera validiteten i uppgifterna. När det gäller spelkonsumtion

är sambanden (korrelationerna) mellan rapporterad konsumtion och faktisk konsumtion höga och signifikanta, men långt ifrån fullständiga. Det är ett välkänt fenomen att spelare har svårt att exakt minnas och rapportera sin konsumtion, spelare både underreporterar och överreporterar den, och det sänker korrelationerna. I takt med den tekniska utvecklingen samlas allt mer data om spelarnas spelbeteende in av spelbolagen. Det kan skapa möjligheter till forskning i framtiden. Samtidigt begränsas data till det spelbolag som samlat in de, om inte en reglerad spelmarknad skulle kunna generera gemensamma data för forskningsändamål.

I vilken utsträckning är deltagarna i den här undersökningen representativa för Svenska Spels aktiva nätpokerkunder? Av integritetsskäl var det inte möjligt att genomföra någon bortfallsanalys och svarsfrekvensen var cirka 41 %, vilket är faktorer som kan ifrågasätta representativiteten. Urvalet är dock slumpmässigt draget bland Svenska Spels aktiva nätpokerspelare och cirka 1 % av Svenska Spels aktiva nätpokerkunder deltog i undersökningen. Genom jämförelser med Svenska Spels data för sina aktiva nätpokerspelare vet man också att urvalet är representativt avseende kön och ålder. Det talar för att undersökningen har en giltighet för populationen aktiva nätpokerspelare hos Svenska Spel.

Studie 3. Den här undersökningen har studerat 28 personer som sökt Internetbehandling för sina spelvanor. Man kan tänka att de som ställde upp utgör ett positivt urval av dem som tillfrågades om att göra undersökningen. Ålder- och könsfördelningen var jämförbara med aktiva nätpokerspelare som beskrivits i de två tidigare undersökningarna (Studie 1 & 2); en av tio med problem är en kvinna, medelåldern var 31,5 år. I genomsnitt hade man spelat nätpoker i tre år och haft problem med nätpoker ungefär halva tiden enligt egen uppfattning. Huvuddelen hade börjat spela nätpoker på internationell sajt, vilket är naturligt eftersom Svenska Spel haft i gång sin poker mindre än två år. Två tredjedelar har spelat på både Svenska Spel och internationell sajt. Sammantaget har spelarna spelat mest på internationella sajter, vilket igen kan bero på att det var där de allra flesta började spela. Att så hög andel i huvudsak spelar på internationell sajt förklarar även den låga verkningsgraden hos spelansvarsgården gränssättning, bara en av nio har inte spelat nätpoker på annan sajt då han eller hon blivit stoppad från att spela.

I vilken utsträckning har Svenska Spels poker genererat hjälpsökande till Internet-behandlingen? Frågan är svår att besvara, men man kan konstatera att det endast är en person av 28 som enbart spelat på Svenska Spel. Fem personer började spela poker på Svenska Spel – om de skulle ha börjat spela poker om inte Svenska Spel börjat med poker vet vi inget om. Däremot visar den här undersökningen att man i genomsnitt spelat poker i tre år innan man söker hjälp. Det kan därför dröja innan effekterna från introduktionen av Svenska Spels poker slår igenom fullt ut. Samtidigt bör man hålla i minnet att det här är en liten explorativ undersökning, och framtiden får utvisa i vilken mån resultaten är generaliserbara till populationen hjälpsökande med poker som problemspel.

Studie 4. Det här är en mycket liten undersökning som haft som syfte att bidra med en liten bit till det svenska nätpokerpusslet. Av intresse är att hälften tidigare haft problem med andra spelformer, enligt vad de uppger. Vidare var medianen man spelat nätpoker 2 år och 3 månader, och medianen för hur länge man uppfattat sig ha haft problem var 1 år. Det har gått relativt snabbt från att man börjat spela nätpoker till att man sökt hjälp. Med tanke på hur lång tid personerna i genomsnitt spelat, är det inte överraskande att alla utom en har börjat spela nätpoker på annan sajt än Svenska Spel. Man kan också konstatera att de egna gränserna man satt på Svenska Spel för sitt pokerspelande haft en mycket begränsad effekt. Syftet med spelansvarsåtgärder är dels att förebygga att problem uppstår, dels att förmå personer med riskabla spelvanor att se över sitt spelande, dels att personer med allvarliga spelproblem ska söka hjälp (vilket den här gruppen per definition har gjort). Positivt är att 6 av 13 som spelat på Svenska Spel har gjort självtestet.

Om tiden som det tagit för personerna i den här undersökningen (och Studie 3) att söka hjälp är generaliserbar, dröjer det innan man kan avgöra om introduktionen av nätpoker på Svenska Spel har någon effekt på hjälpsökandet.

Sammanfattande diskussion. Det visade sig att en relativt hög andel av de svenska aktiva nätpokerspelarna har riskabla eller problematiska spelvanor, 15 % respektive 8 %. Det är inte så överraskande då nätpoker var det vanligaste uppgivna problemspelet bland spelarna som ringde till stödlinjen för spelberoende under

2007. Rörligheten av spelare till och från Svenska Spel är relativt stor, i undersökningen var tillströmningen av individer som gått helt eller delvis till Svenska Spel 20 000 individer fler än de som helt eller delvis lämnat Svenska Spel. Cirka en fjärdedel av de nu aktiva spelarna som börjat spela poker på Svenska Spel är idag enbart aktiva spelare på annan sajt. Skälen till att spela på Svenska Spel och på annan sajt skilde sig åt, trygghet och säkerhet var skäl till att spela på Svenska Spel, skälen till att spela på annan sajt var i högre utsträckning ekonomiska.

Svenska Spels spelansvarsåtgärder uppskattas av de flesta spelarna. En majoritet av Svenska Spels kunder använder gränssättning på ett aktivt sätt, och gränssättningens verkningsgrad är relativt hög, de flesta spelar inte vidare då de stoppats från spel. Inte överraskande väljer dock en rätt stor minoritet att inte använda sig av eller gå runt gränssättningen genom att spela på annan sajt. Oavsett hur bra spelansvarsåtgärderna utformas kommer detta fortsätta att ske, så länge spelmarknaden på Internet fortsätter att se ut som den gör (och rapportförfattaren ser inga indikationer på att någon större förändring skulle vara på väg).

De små undersökningarna av hjälpsökande populationer har framförallt två budskap. Det första är att en rätt hög andel, möjligen hälften, har tidigare haft spelproblem med andra spelformer, men övriga rapporterar att de inte tidigare haft problem. Nätpoker kan dels förvärra spelproblem eller få personer att återfalla i spelproblem, dels skapa problem hos personer som tidigare inte haft spelproblem. Det andra är att det kan dröja innan man kan avgöra om introduktionen av nätpoker på Svenska Spel har någon effekt på hjälpsökandet.

Även om den här rapporten kan bidra med fakta som stöd till utvärderingen av nätpoker på Svenska Spel, är det rapportförfattarens starka rekommendation att nästa gång man överväger att introducera ett nytt spel på den svenska spelmarknaden som bör utvärderas (motsvarande introduktionen av statliga kasinon eller nätpoker på Svenska Spel), bör utvärderingen byggas in redan från början¹³. Data ska samlas in redan från starten. En utvärdering skulle också underlättas av att mätbara mål sattes upp av tillståndsgivarna när det gäller användande av spelansvarsåtgärder, hur mycket spelproblem som är acceptabelt och så vidare. Det är åtgärder som på sikt skulle stärka den svenska spelpolitiken.

¹³ Som professor emeritus Sten Rönneberg brukar säga: ”annars blir det som att lägga i jästen efteråt i brödet”.

Referenser

- Boström G, Nykvist, K. (2005) *Levnadsvanor och hälsa – de första resultaten från den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut; Rapport 2004:48.
- Ferris, J. & Wynne, H. (2001) *The canadian Problem Gambling Index: User Manual*. Report to the Canadian Inter-Provincial Task Force on Problem Gambling.
- Gerstein, D.R., Volberg, R.A., Toce, M.T., and associates. (1999), *Gambling Impact and Behavior Study: Report to the National Gambling Impact Study Commission*. Chicago Il: National Opinion Research Center at the University of Chicago.
- Gosling, S., Simine V., Sanjay. S., & Oliver J. (2004). Should we trust web-based studies? A comparative analysis of six preconceptions about Internet questionnaires. *American Psychologist* 59(2): 93-104.
- Jonsson, J. (2005a)
<http://www.fhi.se/upload/ar2005/remisser/jonssonatpoker0504.pdf> (080212)
- Jonsson, J. (2005b) Prevalensundersökningar om spelberoende i Norden – ett diskussionsunderlag.
<http://www.nad.fi/pdf/Jakob%20Jonsson.pdf> (080212)
- Lesieur, H. & Blume, S. (1987) The South Oaks Gambling Screen (SOGS): a new instrument for the identification of pathological gamblers. *The American Journal of Psychiatry*, 144 (9), s. 1184–1188
- Olason, DT, Barudottir SK, Gretarsson SJ. (2005) Prevalence of gambling participation and pathological gambling among adults in Iceland: Results from a national survey. Reykjavik: Department of Psychology, Faculty of Social Science, University of Iceland.
- Parke, J., Rigbye, J. L., Parke, A., L., Sjenitzer, J., Wood R. T. A., Winder, B., Vaughan Williams, L. (2007). *eCOGRA Global Online Gamblers Survey*. Report prepared for e-Commerce Online Gaming Regulation and Assurance.
- Rönnerberg, S., Volberg, R., Abbott, M., Moore, L., Andrén, A., Munck, I., Jonsson, J., Nilsson, T. & Svensson, O. (1999). *Spel*

och spelberoende i Sverige. Rapport nr 3 i Folkhälsoinstitutets serie om spel och spelberoende. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.

- SIFO (2007) *Spel på Internet. En undersökning bland allmänheten för Lotteriinspektionen.*
<http://www.lotteriinsp.se/upload/laddahem/Rapporter/Spel%20på%20internet%20-%20Sifoundersökning%20hösten%202007.pdf> (080212)
- Spelinstitutet (2005) *Rapport från Stöd- och hjälplinjen för spelberoende och deras anhöriga 020-81 91 00 Januari-december 2004.*
http://www.fhi.se/upload/ar2005/rapporter/stodlinjenhelarsrapport20040_504.pdf (080212)
- Spelinstitutet (2007) *Stödlinjens årsrapport för 2006.*
http://www.fhi.se/upload/ar2007/Ovrigt%202007/Helarsrapport_2006.pdf (080212)
- Synovate MMI (2007) *Spillevaner og spilleproblemer I den norske befolkningen Analyserapport 2007.* <http://www.norsk-tipping.no/binary?id=20492> (080212)
- Tammi T. Gambling problems in Finland. The Finnish gambling survey 2007. STAKES, 2007.
- Tryggvesson, K. (2007) Nätpokerspelandet i Sverige – omfattning, utveckling och karaktär. SoRAD – *Forskningsrapport nr 43 – 2007.* <http://www.sorad.se>
- Wadman, C., Boström, G. & Karlsson, A.S. (2007) *Hälsa på lika villkor – resultaten från nationella folkhälsoenkäten 2006.* Statens Folkhälsoinstitut rapport nr A-2007-01.
- Wardle, H., Sproston, K., Orford, J. Erens, B., Griffiths, M., Constantine, R., Pigott, S. (2007) *British Gambling Prevalence Survey 2007.* Prepared for the Gambling Commission.

Bilaga A, enkät Studie 1

Enkäten var inte utformad som frågorna som följer, utan anpassad till webb. Däremot var innehållet exakt som nedanstående och i den följd frågorna presenteras. När det nedan står randomiserad ordning betyder det att ordningen på påståendena administrerades slumpmässigt olika till olika ip.

Pokerundersökning

Internetenkät som genomförs via Norstat AB:s webbpanel (2 000 svar).

1*. Har du någon gång under den senaste 3-månadersperioden spelat poker på Internet om pengar?

Ja
Nej

Om 'Nej' avsluta!

2a*. Vilka av följande spelbolag har du *någon gång* spelat poker om pengar hos *under minst 3-månader*? Listan är sorterad i "rullande" alfabetisk ordning.

AbsolutePoker
Bet24
Bet365
Betsson
BestPoker
Betfairpoker
Betway
Bodog
Casino.se
Doylesroom
EmpirePoker
Eurobet
EverestPoker
Expekt
FullTiltPoker

Gnuf
InterPoker
Ladbrokes
Mansion
Martinspoker
NoblePoker
NordicBet
PacificPoker
ParadisePoker
Parbet
PartyPoker
Pkr
PokerDucks
PokerRoom
PokerStars
Potraiser
PurpleLounge
Redbet
RoyalVegasPoker
SimbaPoker
Svenska Spel
TellPoker
TitanPoker
24hpoker
Ultimatebet
Unibet
VCpoker
WilliamHillPoker
Annan/Andra nämligen:

2b*. Vilka av följande spelbolag har du spelat poker om pengar hos, den senaste 3-månadersperioden? Listan är sorterad i "rullande" alfabetisk ordning.

AbsolutePoker
Bet24
Bet365
Betsson
BestPoker
Betfairpoker
Betway

Bodog
Casino.se
Doylesroom
EmpirePoker
Eurobet
EverestPoker
Expekt
FullTiltPoker
Gnuf
InterPoker
Ladbrokes
Mansion
Martinspoker
NoblePoker
NordicBet
PacificPoker
ParadisePoker
Parbet
PartyPoker
Pkr
PokerDucks
PokerRoom
PokerStars
Potraiser
PurpleLounge
Redbet
RoyalVegasPoker
SimbaPoker
Svenska Spel
TellPoker
TitanPoker
24hpoker
Ultimatebet
Unibet
VCpoker
WilliamHillPoker
Annan/Andra nämligen:

3a*. Vilken var din första Internetsajt där du spelade poker om pengar?

Svenska Spel
Annat spelbolag

Om alternativ 'Svenska spel' på fråga 3a gå till fråga 3b, annars till 3d

3b*. Vilket av följande påståenden stämmer in på dig?

Jag öppnade ett spelkonto på svenskaspel.se i samband med att jag började spela poker där
Jag hade ett spelkonto på svenskaspel.se innan jag började spela poker där

3c*. Vilket av följande påståenden stämmer in på hur du spelade nätpoker de första tre månaderna du spelade?

Jag spelade...
100% av tiden hos svenskaspel.se
Ca 75% av tiden hos svenskaspel.se, ca 25% hos övriga
Ca 50% av tiden hos svenskaspel.se, ca 50% hos övriga
Ca 25% av tiden hos svenskaspel.se, ca 75% hos övriga
100% av tiden hos andra än svenskaspel.se

Gå till styrning

3d*. Vilket av följande påståenden stämmer in på hur du spelade nätpoker de första tre månaderna du spelade?

Jag spelade...
100% av tiden hos svenskaspel.se
Ca 75% av tiden hos svenskaspel.se, ca 25% hos övriga
Ca 50% av tiden hos svenskaspel.se, ca 50% hos övriga
Ca 25% av tiden hos svenskaspel.se, ca 75% hos övriga
100% av tiden hos andra än svenskaspel.se

Styrning

(ses ej av ip, anger vilka frågor ip får utifrån svaren på frågorna 2b och 3a)

Om endast alternativ 'Svenska spel' på fråga 2b och alternativ 'Svenska Spel' på fråga 3a gå till fråga 4-8! (=Trogen SvS)

Om ej alternativ 'Svenska spel' på fråga 2b och alternativ 'Svenska Spel' på fråga 3a gå till fråga 9-14! (=Avhoppad från SvS)

Om alternativ 'Svenska spel' och minst ett alternativ till (inkl alternativ annan/andra) på fråga 2b och alternativ 'Svenska Spel' på fråga 3a gå till fråga 15-23! (=”Halvt” trogen SvS)

Om endast alternativ 'Svenska spel' på fråga 2b och alternativ 'Annat spelbolag' på fråga 3a gå till fråga 24-27! (=Kanaliserad till SvS)

Om ej alternativ 'Svenska spel' på fråga 2b och alternativ 'Annat spelbolag' på fråga 3a gå till fråga 28-33! (=Trogen NK)

Om alternativ 'Svenska spel' och minst ett alternativ till (inkl alternativ annan/andra) på fråga 2b och alternativ 'Annat spelbolag' på fråga 3a gå till fråga 34-42! (=”Halvt” trogen NK)

- 4*. De senaste tre månaderna, hur många timmar har du spelat poker på svenskaspel.se en genomsnittlig speldag?**

Timmar ___ Minuter ___

- 5*. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker på svenskaspel.se de senaste 3 månaderna?**

Mindre än 1 gång per månad
 1 gång per månad
 2–3 gånger per månad
 1–3 gånger per vecka
 4 gånger per vecka eller mer

6*. Vad tycker du om att sätta egna gränser för ditt pokespelande på svenskaspel.se?

Mycket bra

Bra

Varken bra eller dåligt

Dåligt

Mycket dåligt

7*. Hur väl stämmer följande påståenden med varför du spelar poker på svenskaspel.se? *Randomisera ordning på svarsalternativ*

Svarsalternativ: Stämmer helt, Stämmer delvis, Varken eller, Stämmer dåligt, Stämmer inte alls

Bra support (vid frågor och problem)

Driftsäker pokerklient

Trygga penningtransaktioner

Spel med svenska kronor

Chatt på svenska

Användarvänlig pokerklient

Att jag får sätta egna gränser för mitt spelande (tid och maxförlust)

Lätt att vinna pengar

Bra turneringsutbud (antal turneringar per dag)

Bra prispengar i turneringarna

Att det är ett statligt spelbolag

Låg rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)

Om annat alternativ än Svenska Spel på fråga 2a, ställ fråga 8. Annars, hoppa till fråga 43.

- 8*. Rangordna från 1 till 3 varför du inte de tre senaste månaderna spelat poker på någon annan sajt än svenskaspel.se. 1 innebär att det är främsta orsaken till att du inte spelar där längre.

Att det inte är spel med svenska kronor

Att det inte är chatt på svenska

Svårare att vinna pengar där

Sämre turneringsutbud (antal turneringar per dag)

Sämre prispengar i turneringarna

Brister i pokerklient (funktioner som saknas eller fungerar dåligt)

Opålitlig pokerklient (utkastad från klienten, klient som "hänger sig")

Att det inte är ett svensk statligt spelbolag

Om ovanstående svarsalternativ inte täcker in de 3 främsta orsakerna, notera här den eller de orsaker som saknas:

Hoppa till fråga 43!

- 9*. Hur många timmar har du spelat poker på Internet en genomsnittlig speldag de senaste 3 månaderna?

Timmar___Minuter___

- 10*. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker på Internet de senaste 3 månaderna?

Mindre än 1 gång per månad

1 gång per månad

2–3 gånger per månad

1–3 gånger per vecka

4 gånger per vecka eller mer

- 11*. Vad tyckte du om att sätta egna gränser för ditt poker-spelande på svenskaspel.se?

Mycket bra

Bra

Varken bra eller dåligt

Dåligt

Mycket dåligt

- 12*. Hur väl stämmer följande påståenden med varför du spelar poker på din nuvarande sajt/sajter? *Randomisera ordning på svarsalternativ*

Svarsalternativ: Stämmer helt, Stämmer delvis, Varken eller, Stämmer dåligt, Stämmer inte alls

Bra support (vid frågor och problem)
Driftsäker pokerklient
Trygga penningtransaktioner
Användarvänlig pokerklient
Lätt att vinna pengar
Bra turneringsutbud (antal turneringar per dag)
Bra prispengar i turneringarna
Låg rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)
"Rakeback" (en viss andel av avgifterna går tillbaka till spelaren)
"Freerolls" (gratisturneringar)
Bonuserbudanden
Satelliter där vinsten är plats i liveturneringar utanför Sverige
Att det inte är ett svenskt, statligt bolag

- 13*. Rangordna från 1 till 3 varför du inte längre spelar poker på svenskspel.se. 1 innebär att det är främsta orsaken till att du inte spelar där längre.

Att det inte finns några "freerolls" (gratisturneringar)
Att det inte finns några bonuserbudanden
Att man inte fick "rakeback" (en andel av avgifterna går tillbaka till spelaren)
Svårare att vinna pengar där
Sämre turneringsutbud (antal turneringar per dag)
Sämre prispengar i turneringarna
Att det inte finns satelliter där vinsten är plats i liveturneringar utanför Sverige
Att jag var tvungen att sätta gränser för mitt spelande (tid och maxförlust)
Brister i pokerklient (funktioner som saknas eller fungerar dåligt)

Opålitlig pokerklient (utkastad från klienten, klient som ”hänger sig”)

Om ovanstående svarsalternativ inte täcker in de 3 främsta orsakerna, notera här den eller de orsaker som saknas:

14*. Vilket av följande stämmer in för dig?

Jag har spelat poker på svenskaspel.se senaste 3 månaderna

Jag har inte spelat poker på svenskaspel.se de senaste 3 månaderna, men jag har spelat andra spel på svenskaspel.se under perioden

Jag har inte spelat någonting alls på svenskaspel.se de senaste 3 månaderna

Hoppa till fråga 43!

15*. Hur många timmar spelar du poker på svenskaspel.se en genomsnittlig speldag de senaste 3 månaderna,?

Timmar___Minuter___

16*. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker hos svenskaspel.se de senaste 3 månaderna?

Mindre än 1 gång per månad

1 gång per månad

2–3 gånger per månad

1–3 gånger per vecka

4 gånger per vecka eller mer

17*. Hur många timmar har du spelat poker på andra sajter än svenskaspel.se en genomsnittlig speldag de senaste 3 månaderna?

Timmar___Minuter___

18*. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker på andra sajter än svenskaspel.se de senaste 3 månaderna?

- Mindre än 1 gång per månad
- 1 gång per månad
- 2–3 gånger per månad
- 1–3 gånger per vecka
- 4 gånger per vecka eller mer

19*. Vad tycker du om att sätta egna gränser för ditt poker-spelande på svenskaspel.se?

- Mycket bra
- Bra
- Varken bra eller dåligt
- Dåligt
- Mycket dåligt

20*. Hur väl stämmer följande påståenden med varför du spelar poker på svenskaspel.se? *Randomisera ordning på svarsalternativ*

Svarsalternativ: Stämmer helt, Stämmer delvis, Varken eller, Stämmer dåligt, Stämmer inte alls

- Bra support (vid frågor och problem)
- Driftsäker pokerklient
- Trygga penningtransaktioner
- Spel med svenska kronor
- Chatt på svenska
- Användarvänlig pokerklient
- Att jag får sätta egna gränser för mitt spelande (tid och maxförlust)
- Lätt att vinna pengar
- Bra turneringsutbud (antal turneringar per dag)
- Bra prispengar i turneringarna
- Att det är ett statligt spelbolag
- Låg rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)

- 21*. Hur väl stämmer följande påståenden med varför du spelar poker på annan sajt än svenskaspel.se? *Randomisera ordning på svarsalternativ*

Svarsalternativ: Stämmer helt, Stämmer delvis, Varken eller, Stämmer dåligt, Stämmer inte alls

Bra support (vid frågor och problem)
 Driftsäker pokerklient
 Trygga penningtransaktioner
 Användarvänlig pokerklient
 Lätt att vinna pengar
 Bra turneringsutbud (antal turneringar per dag)
 Bra prispengar i turneringarna
 Låg rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)
 ”Rakeback” (en viss andel av avgifterna går tillbaka till spelaren)
 ”Freerolls” (gratisturneringar)
 Bonuserbjudanden
 Satelliter där vinsten är plats i liveturneringar utanför Sverige
 Att det inte är ett svenskt, statligt bolag

- 22*. Uppskatta hur fördelningen av ditt turneringsspelande har sett ut de senaste 3 månaderna, exkludera cashgame-spelande. Markera det påstående som stämmer bäst in.

100% av tiden hos svenskaspel.se
 Ca 75% av tiden hos svenskaspel.se, ca 25% hos övriga
 Ca 50% av tiden hos svenskaspel.se, ca 50% hos övriga
 Ca 25% av tiden hos svenskaspel.se, ca 75% hos övriga
 100% av tiden hos andra än svenskaspel.se
 Jag har inte spelat turneringsspel de senaste 3 månaderna

- 23*. Uppskatta hur fördelningen av ditt cashgamespelande (Svensk förklaring) har sett ut de senaste 3 månaderna, exkludera turneringsspelande. Markera det påstående som stämmer bäst in.

100% av tiden hos svenskaspel.se
 Ca 75% av tiden hos svenskaspel.se, ca 25% hos övriga
 Ca 50% av tiden hos svenskaspel.se, ca 50% hos övriga

Ca 25% av tiden hos svenskaspel.se, ca 75% hos övriga
 100% av tiden hos andra än svenskaspel.se
 Jag har inte spelat "cashgamepoker" de senaste 3 månaderna

Hoppa till fråga 43!

- 24*. Hur många timmar har du spelat poker på svenskaspel.se en genomsnittlig speldag de senaste 3 månaderna?

Timmar ___ Minuter ___

- 25*. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker hos svenskaspel.se de senaste 3 månaderna?

Mindre än 1 gång per månad
 1 gång per månad
 2–3 gånger per månad
 1–3 gånger per vecka
 4 gånger per vecka eller mer

- 26*. Vad tycker du om att sätta egna gränser för ditt poker-spelande på svenskaspel.se?

Mycket bra
 Bra
 Varken bra eller dåligt
 Dåligt
 Mycket dåligt

- 27a*. Hur väl stämmer följande påståenden med varför du spelar poker på svenskaspel.se? Randomisera ordning på svarsalternativ

Svarsalternativ: Stämmer helt, Stämmer delvis, Varken eller, Stämmer dåligt, Stämmer inte alls

Bra support (vid frågor och problem)
 Driftsäker pokerklient
 Trygga penningtransaktioner
 Spel med svenska kronor
 Chatt på svenska

Användarvänlig pokerklient
 Att jag får sätta egna gränser för mitt spelande (tid och maxförlust)
 Lätt att vinna pengar
 Bra turneringsutbud (antal turneringar per dag)
 Bra prispengar i turneringarna
 Att det är ett statligt spelbolag
 Låg rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)

Om annat alternativ än Svenska Spel på fråga 2a, ställ fråga 27b. Annars, hoppa till fråga 43.

27b* Rangordna från 1 till 3 varför du inte de tre senaste månaderna spelat poker på någon annan sajt än svenskaspel.se. 1 innebär att det är främsta orsaken till att du inte spelar där längre.

Att det inte är spel med svenska kronor
 Att det inte är chatt på svenska
 Svårare att vinna pengar där
 Sämre turneringsutbud (antal turneringar per dag)
 Sämre prispengar i turneringarna
 Brister i pokerklient (funktioner som saknas eller fungerar dåligt)
 Opålitlig pokerklient (utkastad från klienten, klient som "hänger sig")
 Att det inte är en svensk statligt spelbolag
 Om ovanstående svarsalternativ inte täcker in de 3 främsta orsakerna, notera här den eller de orsaker som saknas:

Hoppa till fråga 43!

28*. Hur många timmar har du spelat poker på Internet en genomsnittlig speldag de senaste 3 månaderna?

Timmar___Minuter___

29*. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker på Internet de senaste 3 månaderna?

Mindre än 1 gång per månad

1 gång per månad

2–3 gånger per månad

1–3 gånger per vecka

4 gånger per vecka eller mer

30*. Hur väl stämmer följande påståenden med varför du spelar poker på nuvarande sajt/sajter? Randomisera ordning på svarsalternativ

Svarsalternativ: Stämmer helt, Stämmer delvis, Varken eller, Stämmer dåligt, Stämmer inte alls, Vet ej

Bra support (vid frågor och problem)

Driftsäker pokerklient

Trygga penningtransaktioner

Användarvänlig pokerklient

Lätt att vinna pengar

Bra turneringsutbud (antal turneringar per dag)

Bra prispengar i turneringarna

Låg rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)

”Rakeback” (en viss andel av avgifterna går tillbaka till spelaren)

”Freerolls” (gratisturneringar)

Bonuserbudanden

De har satelliter där vinsten är plats i liveturneringar utanför Sverige

Att det inte är ett svenskt, statligt bolag

Om alternativ Svenska Spel på fråga 2a, gå till 32. Annars, ställ fråga 31

31*. Har du provat att spela poker på svenskspel.se?

Ja, senaste 12 månaderna

Ja, men ej senaste 12 månaderna

Nej

Om Nej hoppa till fråga 33!

32*. Vad tyckte du om att sätta egna gränser för ditt poker-spelande på svenskaspel.se?

Mycket bra
Bra
Varken bra eller dåligt
Dåligt
Mycket dåligt

33*. Rangordna från 1 till 3 varför du inte spelar poker på svenskaspel.se. 1 innebär att det är främsta orsaken till att du inte spelar där.

Att det inte finns några "freerolls" (gratisturneringar)
Att det inte finns några bonuserbjudanden
Att man inte får "rakeback" (en andel av avgifterna går tillbaka till spelaren)
Svårare att vinna pengar där
Sämre turneringsutbud (antal turneringar per dag)
Sämre prispengar i turneringarna
Att det inte finns satelliter där vinsten är plats i liveturneringar utanför Sverige
Att jag är tvungen att ställa in gränser för mitt spelande i form av tid och pengar
Bristar i pokerklienten (funktioner som saknas eller fungerar dåligt)
Opålitlig pokerklient (risk att bli utkastad från klient, klient som "hänger sig")
Hög rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)
Att det är statligt
Ser inga mervärden i att börja spela poker på svenskaspel.se
Om ovanstående svarsalternativ inte täcker in de 3 främsta orsakerna, notera här den eller de orsaker som saknas:

Hoppa till fråga 43!

34*. Hur många timmar har du spelat poker på svenskaspel.se en genomsnittlig speldag de senaste 3 månaderna?

Timmar__Minuter__

35*. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker hos svenskaspel.se de senaste 3 månaderna?

Mindre än 1 gång per månad
1 gång per månad
2–3 gånger per månad
1–3 gånger per vecka
4 gånger per vecka eller mer

36*. Hur många timmar har du spelat poker på andra sajter än svenskaspel.se en genomsnittlig speldag de senaste 3 månaderna?

Timmar ___ Minuter ___

37*. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker på andra sajter än svenskaspel.se de senaste 3 månaderna?

Mindre än 1 gång per månad
1 gång per månad
2–3 gånger per månad
1–3 gånger per vecka
4 gånger per vecka eller mer

38*. Vad tycker du om att sätta egna gränser för ditt poker-spelande på svenskaspel.se?

Mycket bra
Bra
Varken bra eller dåligt
Dåligt
Mycket dåligt

39*. Hur väl stämmer följande påståenden med varför du spelar poker på svenskaspel.se? Randomisera ordning på svarsalternativ

Svarsalternativ: Stämmer helt, Stämmer delvis, Varken eller, Stämmer dåligt, Stämmer inte alls

Bra support (vid frågor och problem)

Driftsäker pokerklient
 Trygga penningtransaktioner
 Spel med svenska kronor
 Chatt på svenska
 Användarvänlig pokerklient
 Att jag får sätta egna gränser för mitt spelande (tid och maxförlust)
 Lätt att vinna pengar
 Bra turneringsutbud (antal turneringar per dag)
 Bra prispengar i turneringarna
 Att det är ett statligt spelbolag
 Låg rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)

- 40*. Hur väl stämmer följande påståenden med varför du spelar poker på annan sajt än svenskaspel.se? Randomisera ordning på svarsalternativ

Svarsalternativ: Stämmer helt, Stämmer delvis, Varken eller, Stämmer dåligt, Stämmer inte alls

Bra support
 Driftsäker pokerklient
 Trygga penningtransaktioner
 Användarvänlig pokerklient
 Lätt att vinna pengar
 Bra turneringsutbud (antal turneringar per dag)
 Bra prispengar i turneringarna
 Låg rake (rake är en avgift som spelbolaget tar)
 ”Rakeback” (en viss andel av avgifterna går tillbaka till spelaren)
 ”Freerolls” (gratisturneringar)
 Bonuserbudanden
 Satelliter där vinsten är plats i liveturneringar utanför Sverige
 Att det inte är ett svenskt, statligt bolag

- 41*. Uppskatta hur fördelningen av ditt turneringsspelande har sett ut de senaste 3 månaderna, exkludera cashgame-spelning. Markera det påstående som stämmer bäst in.

100% av tiden hos svenskaspel.se
 Ca 75% av tiden hos svenskaspel.se, ca 25% hos övriga

Ca 50% av tiden hos svenskaspel.se, ca 50% hos övriga
 Ca 25% av tiden hos svenskaspel.se, ca 75% hos övriga
 100% av tiden hos andra än svenskaspel.se
 Jag har inte spelat turneringspoker de senaste 3 månaderna

42*. Uppskatta hur fördelningen av ditt cashgamespelande har sett ut de senaste 3 månaderna, exkludera turneringsspelande. Markera det påstående som stämmer bäst in.

100% av tiden hos svenskaspel.se
 Ca 75% av tiden hos svenskaspel.se, ca 25% hos övriga
 Ca 50% av tiden hos svenskaspel.se, ca 50% hos övriga
 Ca 25% av tiden hos svenskaspel.se, ca 75% hos övriga
 100% av tiden hos andra än svenskaspel.se
 Jag har inte spelat "cashgamepoker" de senaste 3 månaderna

43*.

Markera hur väl följande påståenden stämmer in på dig och ditt spelande om pengar de senaste 12 månaderna. Obs! Frågorna gäller allt spelande, så som t ex; lotter, tips, trav, bingo, kasino, poker

Hur många gånger har du under de senaste 12 månaderna...	Aldrig	1-2 gånger	3 gånger eller oftare
--	--------	------------	-----------------------

försökt minska ditt spelande?

känt dig rastlös och irriterad om du inte kunnat spela?

ljugit om hur mycket du spelat?

44*. Markera hur väl följande påståenden stämmer in på dig och ditt pokerspelande de senaste 12 månaderna.

Hur ofta de senaste 12 månaderna	Aldrig	Ibland	För det mesta	Alltid
a) Har du spelat poker för mer än du verkligen haft råd att förlora?	☐	☐	☐	☐
b) Har du behövt spela poker med större summor för att få samma känsla av spänning?	☐	☐	☐	☐
c) När du spelat poker, återvände du en annan dag för att försöka vinna tillbaka pengarna du förlorat?	☐	☐	☐	☐
d) Har du lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela poker för?	☐	☐	☐	☐
e) Har du känt att du kanske har problem med ditt pokerspelande?	☐	☐	☐	☐
f) Har pokerspelet orsakat dig några problem med din hälsa, inräknat stress eller ångest?	☐	☐	☐	☐
g) Har andra kritiserat ditt pokerspelande eller sagt att du har problem med pokerspelet, oavsett om du tyckt det varit sant eller inte?	☐	☐	☐	☐
h) Har ditt pokerspelande orsakat några ekonomiska problem för dig eller ditt hushåll?	☐	☐	☐	☐
i) Har du känt skuld över hur du spelar poker eller vad som händer när du spelar poker?	☐	☐	☐	☐

45.* Har du sökt hjälp eller behandling för problem med ditt nätpokerspelande?

Ja

Nej *Gå till B1*

46.* Var sökte du hjälp? (Du får kryssa i fler svar)

Stödlinjen

Socialtjänsten

Sjukvården

Öppenvården i Stockholm, Göteborg eller Malmö

Kamratförening

Behandlingshem för spelberoende

Privat psykolog eller psykoterapeut

Behandling via Internet

annat, nämligen.....

B1*. I genomsnitt, ungefär hur ofta spelar du något spel eller köper lotter, dvs. där du satsar dina egna pengar de senaste 3 månaderna?

Dagligen eller nästan varje dag

Varje vecka

Varje månad

Mer sällan

Aldrig

B2*. Kön

Man

Kvinna

B3*. Ålder

B4*. Din huvudsakliga sysselsättning?

Privatanställd, tjänsteman
Privatanställd, arbetare
Statligt/kommunalt anställd, tjänsteman
Statligt/kommunalt anställd, arbetare
Egen företagare
Student
Förvärvsarbetar ej (arbetssökande)
Förvärvsarbetar ej (sjukskriven)
Förvärvsarbetar ej (föräldraledig)
Förvärvsarbetar ej (annat)
Pensionär
Försörjer mig på spel om pengar
Annat
Vill ej uppge

Om alternativ 'Svenska spel' på fråga 2a avsluta!

B5*. Har du ett spelkonto på www.svenskaspel.se?

Ja
Nej
Vet ej

Bilaga B, enkät Studie 2

Enkäten var inte utformad som frågorna som följer, utan anpassad till webb. Däremot var innehållet exakt som nedanstående och i den följd frågorna presenteras.

A. Du avgör själv om du vill delta i enkäten om spelvanor, som syftar till att hjälpa Nätpokerutredningen i utvärderingen av nätpoker på Svenska Spel.

Information och samtycke enligt personuppgiftslagen (PUL)

Information om behandling av personuppgifter

AB Svenska Spel och den särskilda utredare, som regeringen tillsatt för att utvärdera Svenska Spels nätpoker ("Nätpokerutredningen") behöver behandla personuppgifter om Svenska Spels nätpoker-spelare för att ta fram statistik och analyser om spelmönster.

För att få en bild av hur nätpokerspelare uppfattar sitt spelande och för att kunna göra jämförelser med verkligt spelande, vill vi att du besvarar vår enkät och samtycker till att enkätuppgifterna registreras och behandlas med uppgifter om hur du har spelat (dvs. uppgifter som hämtas från Svenska Spels register över spel med spelkort). Bearbetningar kommer att göras hos Svenska Spel och Spelinstitutet.

De personuppgifter som ingår i undersökningen ska gallras när de inte längre behövs för nämnda syfte och senast när Nätpokerutredningen har slutfört sitt arbete. Uppgifter i offentliga rapporter från Nätpokerutredningen och Spelinstitutet kommer att vara avidentifierade.

Formella uppgifter, kontaktinformation m.m:

Kontaktinformation och annan information om Svenska Spel, Nätpokerutredningen och Spelinstitutet kan du klicka fram här [LÄNK](#)

Allmän information om registrerads rättigheter:

Ta del av allmän information om registrerads rättigheter genom att klicka här [LÄNK](#)

Ja, jag vill delta. När jag skickar besvarade enkätuppgifter till Svenska Spel, bekräftar jag att personuppgifter om mig får behandlas i enlighet med det ovanstående.

Nej, jag vill inte delta.

1. **I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker på svenskaspel.se de senaste 3 månaderna?**

Mindre än 1 gång per månad

1 gång per månad

2–3 gånger per månad

1–3 gånger per vecka

4 gånger per vecka eller mer

2. **Hur många timmar har du spelat poker på svenskaspel.se en genomsnittlig spelvecka de senaste 3 månaderna?**

0

30 min

1 h

2–3 h

4–6 h

7–10 h

11–15 h

30h–

3. **Har du spelat poker om pengar på andra sajter än svenskaspel.se under de senaste 3 månaderna?**

Ja

Nej (*gå till 6*)

4. I genomsnitt, ungefär hur ofta har du spelat poker på andra sajter än svenskaspel.se de senaste 3 månaderna?

Mindre än 1 gång per månad
1 gång per månad
2–3 gånger per månad
1–3 gånger per vecka
4 gånger per vecka eller mer

5. Hur många timmar har du spelat poker på andra sajter än svenskaspel.se en genomsnittlig spelvecka de senaste 3 månaderna?

0
30 min
1 h
2–3 h
4–6 h
7–10 h
11–15 h
30h–

Spel tidigare (innan poker på Svenska Spel)

Vi tänkte nu fråga om dina erfarenheter av pokerspel på nätet innan du började spela poker på Svenska Spel:

6. Innan du började spela poker på svenskaspel.se, hur många år hade du spelat poker på Internet om pengar?
- Mindre än ett år
 - 1–2 år
 - 3 år eller mer
 - Inte spelat nätpoker på annan sajt tidigare
(Gå till fråga 12)

7. Året innan du började spela poker på svenskaspel.se, hur ofta spelade du då poker på Internet om pengar?

Mindre än 1 gång per månad
1 gång per månad
2–3 gånger per månad
1–3 gånger per vecka
4 gånger per vecka eller mer

8. Året innan du började spela poker på svenskaspel.se, hur lång tid spelade du poker en genomsnittlig vecka?

0
30 min
1 h
2–3 h
4–6 h
7–10 h
11–15 h
30h–

Aktuellt spelande

Vi tänker nu fråga dig om ditt nuvarande spel på Svenska Spels pokersajt.

9. Vad tycker du om navigatorn (där du kan se hur mycket tid och pengar du använt i förhållande till dina uppsatta gränser)?

Mycket bra
Ganska bra
Varken bra eller dåligt
Ganska dåligt
Mycket dåligt

10. Hur använder du dig av navigatorn?

Jag har den alltid synlig på bildskärmen
Jag brukar ibland släcka ner den
Jag brukar alltid släcka ner den

11. Hur ser du på funktionen att man ska sätta tidsgränser för sitt pokerspelande på svenskaspel.se?

Mycket bra
Bra
Varken bra eller dåligt
Dåligt
Mycket dåligt

12. Hur ser du på funktionen att man ska sätta beloppsgränser för sitt pokerspelande på svenskaspel.se?

Mycket bra
Bra
Varken bra eller dåligt
Dåligt
Mycket dåligt

13. När du satte tidsgränser för ditt pokerspel på svenskaspel.se, hur tänkte du då?

- a. Jag satte en tidsgräns som överensstämde med hur mycket jag planerade att spela för.
- b. Jag satte en något högre tidsgräns än jag planerade att spela för.
- c. Jag satte en betydligt högre tidsgräns än jag planerade att spela för.

14. När du satte beloppsgränser för ditt pokerspel på svenskaspel.se, hur tänkte du då?

- a. Jag satte en beloppsgräns som överensstämde med hur mycket jag planerade att spela för.
- b. Jag satte en något högre beloppsgräns än jag planerade att spela för.
- c. Jag satte en betydligt högre beloppsgräns än jag planerade att spela för.

15. Hur många gånger har du ändrat gränserna du satt för pokerspel på svenskaspel.se?

Ingen gång
1 gång
2 gånger
3 gånger
4 gånger
5–10 gånger
Mer än 10 gånger
Vet ej

16. Har de gränser du satt beträffande tid eller pengar för ditt pokerspelande på svenskaspel.se, stoppat dig någon gång så att du inte kunnat spela vidare?

Nej (*gå till 19*)
Ja

17. Hur många gånger har det hänt att gränserna stoppat dig från att spela?

1 gång
2 gånger
3 gånger
4 gånger
5–10 gånger
Mer än 10 gånger
Vet ej

18. Vad har du gjort då gränserna stoppat dig från att spela?
(*tillåtet med flera alternativ*)

Inte spelat pokerspel via Internet
Spelat poker om pengar på annan sajt än svenskaspel.se, men mindre än vanligt
Spelat poker om pengar på annan sajt än svenskaspel.se, som vanligt
Spelat mer poker om pengar än vanligt på annan sajt än svenskaspel.se

Spelat mer än vanligt på annat spel än poker på svenskaspel.se
Spelat mer än vanligt på annat spel än poker på annan sajt
Ändrat gränserna

19. Har du tittat på Svenska Spels pokerskola på svenskaspel.se som innehåller regler och spelskolor för de olika spelen?

Ja
Nej, men jag känner till att den finns (*Gå till 21*)
Nej och jag kände inte till att den fanns (*Gå till 21*)

20. Ungefär hur lång tid har du lagt ner på Svenska Spels pokerskola?

5 min
10 min
15 min
30 min
1 h
mer än 1 h

21. Har du gjort Svenska Spels självtest (ett test där man själv kan testa om man har riskabla spelvanor)?

Ja
Nej (*Gå till 25*)

22. Hur många gånger har du gjort självtestet?

Antal gånger _____

23. Hur påverkade resultatet på självtestet dina spelvanor?

Jag minskade mitt spelande under en period
Jag har minskat mitt spelande sedan dess
Jag spelade vidare som förut
Jag ökade mitt spelande under en period
Jag ökade mitt spelande sedan dess

24. Påverkade resultatet på självtestet dina spelvanor på något annat sätt?
(Fritext)

25. Har du någon gång spärrat ditt pokerkonto på svenskaspel.se?

Ja

Nej (*Gå till 28*)

26. Vad gjorde du under den period som du spärrat ditt pokerkonto på svenskaspel.se? (*tillåtet med flera alternativ*)

Inte spelat pokerspel via Internet

Spelat poker om pengar på annan sajt än svenskaspel.se, men mindre än vanligt

Spelat poker om pengar på annan sajt än svenskaspel.se, lika mycket som vanligt

Spelat mer poker om pengar än vanligt på annan sajt än svenskaspel.se

Spelat mer än vanligt på annat spel än poker på svenskaspel.se

Spelat mer än vanligt på annat spel än poker på annan sajt

27. Brukar du spela poker på bord med kollektiv sit-out på svenskaspel.se (bord där man tar 5 minuters obligatorisk paus varje timme)?

Alltid

Ibland

Aldrig

Vet ej

28. Tycker du att Svenska Spels verktyg ger dig tillräckliga möjligheter att hålla ditt pokerspelande under kontroll?

Ja, helt tillräckligt

Ja, men inte tillräckligt

Nej inte alls

Vet ej

29. Har du något förslag på hur Svenska Spel skulle kunna hjälpa dig ytterligare för att hålla ditt pokerspelande under kontroll?

(fritext)

30. Markera hur väl följande påståenden stämmer in på dig och ditt spelande om pengar de senaste 12 månaderna. Obs! Frågorna gäller allt spelande, så som t ex; lotter, tips, trav, bingo, kasino, och poker.

Hur många gånger har du under de senaste 12 månaderna...

Aldrig

1-2 gånger

3 gånger eller oftare

4. försökt minska ditt spelande?

5. känt dig rastlös och irriterad om du inte kunnat spela?

6. ljugit om hur mycket du spelat?

31. Markera hur väl följande påståenden stämmer in på dig och ditt pokerspelande de senaste 12 månaderna.

Hur ofta de senaste 12 månaderna	Aldrig	Ibland	För det mesta	Nästan alltid
j) Har du spelat poker för mer än du verkligen haft råd att förlora?	☐	☐	☐	☐
k) Har du behövt spela poker med större summor för att få samma känsla av spänning?	☐	☐	☐	☐
l) När du spelat poker, återvände du en annan dag för att försöka vinna tillbaka pengarna du förlorat?	☐	☐	☐	☐
m) Har du lånat pengar eller sålt något för att ha pengar att spela poker för?	☐	☐	☐	☐
n) Har du känt att du kanske har problem med ditt pokerspelande?	☐	☐	☐	☐
o) Har pokerspelandet orsakat dig några problem med din hälsa, inräknat stress eller ångest?	☐	☐	☐	☐
p) Har andra kritiserat ditt pokerspelande eller sagt att du har problem med pokerspelandet, oavsett om du tyckt det varit sant eller inte?	☐	☐	☐	☐
q) Har ditt pokerspelande orsakat några ekonomiska problem för dig eller ditt hushåll?	☐	☐	☐	☐
r) Har du känt skuld över hur du spelar poker eller vad som händer när du spelar poker?	☐	☐	☐	☐

32. Har du vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna sökt hjälp och stöd med anledning av upplevda problem med ditt nätpokerspelande?

Ja
Nej

Om svarsalternativ 'Nej' hoppa till 34

33. Till vilken/vilka av nedanstående har du vänt dig?

Stödlinjen
Socialtjänsten
Sjukvården
Öppenvården i Stockholm, Göteborg eller Malmö
Kamratförening
Behandlingshem för spelberoende
Privat psykolog eller psykoterapeut
Behandling via Internet
Annat, nämligen:

34. I genomsnitt, ungefär hur ofta spelar du något spel eller köper lotter

Dagligen eller nästan varje dag
Varje vecka
Varje månad
mer sällan
aldrig

35. Du är

Kvinna
Man

36. Du är

18–24 år
25–29 år
30–39 år
40–49 år
50+ år

Avslut

Bilaga C, enkät Studie 3

Enkäten var inte utformad som frågorna som följer, utan anpassad till webb. Däremot var innehållet exakt som nedanstående och i den följd frågorna presenteras.

Fet text = instruktion.

Fet kursiverad text anger en hoppinstruktion. Då går man till den fråga som anges.

1. Man
Kvinna
2. Ålder _____
3. Spelar du nätpoker för närvarande?
Ja (*Gå till 7*)
Nej
4. Hur länge sedan slutade du med nätpoker?
För _____ månader _____ år sedan
5. Vilken var främsta orsaken (eller orsakerna) till att du slutade spela nätpoker? Du får kryssa i fler alternativ.
 - a. Tog för mycket tid
 - b. Förlorade för mycket pengar
 - c. Inte bra för min psykiska hälsa
 - d. Inte bra för min fysiska hälsa
 - e. Anhöriga klagade
 - f. Inte roligt längre
 - g. Annat..... (FRITEXT)
6. Har du slutat med allt spel om pengar?
Ja
Nej

7. Hur länge har du spelat nätpoker (eller spelade nätpoker om du inte spelar längre)?

____ år ____ månader

8. När du ser tillbaka på den tidsperioden – Hur stor del av tiden tycker du att du har haft problem med ditt nätpokerspelande?

____ år ____ månader

9. Har du haft problem med något annat spel innan du fick problem med nätpoker

Nej (gå till 11)

Ja

10. Med vilket eller vilka spel då?

_____(fritext)

11. Vilken sajt började du spela poker på?

Svenska Spel

Internationell spelsajt

12. Vilka spelsajter har du spelat poker på?

Enbart på internationella spelsajter (gå till 19)

Enbart Svenska Spel (gå till 15)

Både internationella spelsajter och Svenska Spel

13. Det senaste året, var har du spelat nätpoker?

Enbart på internationella spelsajter

Enbart Svenska spel

Både internationella spelsajter och Svenska Spel

Inte spelat nätpoker

14. Var har du spelat mest nätpoker (totalt sett)?

Mest på Svenska Spel
Mest på internationell sajt
Ungefär lika mycket på båda

(INSTRUKTION)

Nu kommer några frågor om ditt nätpokerspelande på Svenska Spel. Alla som spelar poker på Svenska Spel måste sätta gränser för sitt spelande

15. När du satte gränser för ditt spel, hur tänkte du då?
- Satte en för mig "lagom" gräns för tid och pengar för att inte riskera att få problem
 - Satte något högre gränser än jag egentligen tycker är "lagom" för att slippa bli spärrad
 - Satte en hög gräns för tid och pengar för att aldrig behöva bli spärrad
16. Har de begränsningar du satt för tid och pengar för ditt spelande stoppat dig någon gång så att du inte kunnat spela vidare?

Nej (*gå till 18*)
Ja

17. Vad brukar/brukade du göra då? (tillåtet med flera alternativ)

Sluta spela,
Spela vidare på annan pokersajt,
Spela vidare på annat spel på Svenska Spel
Spela vidare på annat spel på annan sajt
Ändra gränserna

18. Har du gjort Svenska Spels självtest?
- Nej (*gå till 20*)
Ja (*gå till 20*)

19. Hur kommer det sig att du inte spelat poker på Svenska Spel?

(fritext)

Avslutningsvis ber vi dig tänka tillbaka på de 12 senaste månaderna du hade problem med nätpoker. Om du hade problem kortare tid spelar ingen roll.

De sista 12 månaderna du hade problem med nätpoker, hur många gånger...	Aldrig	1–2 gånger	3 gånger eller fler
---	--------	------------	---------------------

20. försökte du minska ditt spelande?

21. kände du dig rastlös och irriterad om du inte kunde spela?

22. ljög du om hur mycket du spelat?

(Slutttext)

Nu är enkäten slut. Tack för din medverkan

Om du har kommentarer till enkäten får du gärna skriva nedan.

(fritext)

Bilaga D, enkät Studie 4

Instruktion till dig som ska administrera enkäten.:

Fet text läses högt.

Fet kursiverad text anger en hoppinstruktion. Då går man till den fråga som anges.

Man behöver inte läsa upp svarsalternativen. På fråga 10 kan man dock läsa upp svarsalternativen för att kolla av att de fått med vad de brukar göra.

INTRODUKTIONSTEXT (LÄSES)

Just nu pågår en statlig utvärdering av nätpoker i Sverige. Alla som ringer Stödlinjen och har problem med nätpoker tillfrågas om de vill vara med i en liten undersökning. Svaren kommer att behandlas konfidentiellt och resultaten kommer att redovisas i grupp där man inte kan se hur enskilda individer svarat. Förstås är det så att inget av det du och jag pratat om tidigare kommer med i undersökningen. Jag undrar därför om jag kan få ställa några frågor till dig nu, det tar högst fem minuter.

6. Man
Kvinna

7. Ålder _____

8. Hur länge har du spelat nätpoker?

_____ månader _____ år

9. Hur länge tycker du att du haft problem med ditt nätpokerspelande?

_____ månader _____ år

10. Har du haft problem med något annat spel innan du fick problem med nätpoker

Nej (*gå till 7*)

Ja

11. Med vilket eller vilka spel då?

(fritext)

12. Vilken sajt började du spela poker på?

Svenska spel

Internationell spelsajt

13. Vilka spelsajter har du spelat poker på?

Enbart på internationella spelsajter (*gå till 14*)

Enbart Svenska spel (*gå till 11*)

Både internationella spelsajter och Svenska Spel

14. Det senaste året, var har du spelat nätpoker?

Enbart på internationella spelsajter

Enbart Svenska spel

Både internationella spelsajter och Svenska Spel

15. Var har du spelat mest på nätpoker (totalt sett)?

Mest på svenska spel

Mest på internationell sajt

Ungefär lika mycket på båda

(INSTRUKTION)

Nu kommer några frågor om ditt nätpokerspelande på Svenska Spel.

16. Har de begränsningar du satt för tid och pengar för ditt spelande stoppat dig någon gång så att du inte kunnat spela vidare?

Nej (*gå till 13*)

Ja

17. Vad brukar du göra då? (tillåtet med flera alternativ)

Sluta spela,
Spela vidare på annan pokersajt,
Spela vidare på annat spel på Svenska Spel
Spela vidare på annat spel på annan sajt
Ändra gränserna

18. Har du gjort Svenska Spels självtest?

Nej (*gå till sluttext*)

Ja (*gå till sluttext*)

19. Hur kommer det sig att du inte spelat poker på Svenska Spel?

(fritext)

(Sluttext)

Nu är enkäten slut. Tack för din medverkan!

Statens offentliga utredningar 2008

Kronologisk förteckning

1. Barlastvattenkonventionen – om Sveriges anslutning. N.
2. Immunitet för stater och deras egendom. UD.
3. Skyddet för den personliga integriteten. Bedömningar och förslag. Ju.
4. Omreglering av apoteksmarknaden. S.
5. Könsdiskriminerande reklam. Kränkande utformning av kommersiella meddelanden. IJ.
6. Fastighetsmäklaren och konsumenten. Ju.
7. Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska forskningen. U.
8. Bidrag på lika villkor. U.
9. Transportinspektionen. En myndighet för all trafik. + Bilagor. N.
10. 21 + 1 → 2. En ny myndighet för tillsyn och effektivitetsgranskning av socialförsäkringen. S.
11. Frihet för studenter – om hur kår- och nationsobligatoriet kan avskaffas. U.
12. Finansiella sektorn bär frukt. Analys av finansiella sektorn ur ett svenskt perspektiv. Fi.
13. Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion. + Annex: Grid issues for electricity production based on renewable energy sources in Spain, Portugal, Germany, and United Kingdom. N.
14. Timmar, kapital och teknologi – vad betyder mest? En analys av produktivitetens utvecklingen med hjälp av tillväxtbokföring. Fi.
15. LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem. S.
16. Förtursförklaring i domstol. Ju.
17. Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen. U.
18. Evidensbaserad praktik inom social tjänsten – till nytta för brukaren. S.
19. Att slutförvara långlivat farligt avfall i undermarksdeponi i berg. M.
20. Patentskydd för biotekniska uppfinningar. Ju.
21. Permanent förändring. Globalisering, strukturomvandling och sysselsättningsdynamik. Fi.
22. Ett stabsstöd i tiden. Fi.
23. Konsulär katastrofinsats. UD.
24. Svensk klimatpolitik. M.
25. Ett energieffektivare Sverige + Bilaga. N.
26. Värna språken – förslag till språklag. Ku.
27. Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola + Bilagedel. U.
28. Apoteksdatalagen. S.
29. Yrkehögskolan. För yrkeskunnande i förändring. U.
30. Forskningsfinansiering – kvalitet och relevans. U.
31. Miljödomstolarna – domkretsar – lokalisering – handläggningsregler. M.
32. Avskaffande av revisionsplikten för små företag. Ju.
33. Detaljhandel med vissa receptfria läkemedel. S.
34. Lättare att samverka – förslag om förändringar i samtlagen. Fi.
35. Digital-TV-övergången. + Engelsk översättning. Ku.
36. Svenska Spels nätpoker. En utvärdering. Fi.

Statens offentliga utredningar 2008

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Skyddet för den personliga integriteten.
Bedömningar och förslag. [3]
Fastighetsmäklaren och konsumenten. [6]
Förtursförklaring i domstol. [16]
Patentskydd för biotekniska uppfinningar.
[20]
Avskaffande av revisionsplikten för små
företag. [32]

Utrikesdepartementet

- Immunitet för stater och deras egendom. [2]
Konsulär katastrofinsats. [23]

Socialdepartementet

- Omreglering av apoteksmarknaden. [4]
21+1→2. En ny myndighet för tillsyn
och effektivitetsgranskning av social-
försäkringen. [10].
LOV att välja – Lag Om Valfrihetssystem. [15]
Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten
– till nytta för brukaren. [18]
Apoteksdatalagen. [28]
Detailhandel med vissa receptfria läkemedel.
[33]

Finansdepartementet

- Finansiella sektorn bär frukt.
Analys av finansiella sektorn ur ett svenskt
perspektiv. [12]
Timmar, kapital och teknologi
– vad betyder mest?
En analys av produktivitetsutvecklingen
med hjälp av tillväxtbokföring. [14]
Permanent förändring.
Globalisering, strukturomvandling
och sysselsättningsdynamik. [21]
Ett stabsstöd i tiden. [22]
Lättare att samverka
– förslag om förändringar i samtjänstlagen.
[34]
Svenska Spels nätpoker. En utvärdering. [36]

Utbildningsdepartementet

- Världsklass! Åtgärdsplan för den kliniska
forskningen. [7]
Bidrag på lika villkor. [8]
Frihet för studenter – om hur kår- och
nationsobligatoriet kan avskaffas. [11]
Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen. [17]
Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola
+ Bilagedel. [27]
Yrkehögskolan. För yrkeskunnande i
förändring. [29]
Forskningsfinansiering – kvalitet och
relevans. [30]

Miljödepartementet

- Att slutförvara långlivat farligt avfall i under-
marksdeponi i berg. [19]
Svensk klimatpolitik. [24]
Miljödomstolarna – domkretsar – lokalisering
– handläggningsregler. [31]

Näringsdepartementet

- Barlastvattenkonventionen – om Sveriges
anslutning. [1]
Transportinspektionen. En myndighet för
all trafik. + Bilagor. [9]
Bättre kontakt via nätet – om anslutning
av förnybar elproduktion.
+ Annex: Grid issues for electricity
production based on renewable energy
sources in Spain, Portugal, Germany, and
United Kingdom. [13]
Ett energieffektivare Sverige + Bilaga. [25]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

- Könsdiskriminerande reklam.
Kränkande utformning av kommersiella
meddelanden. [5]

Kulturdepartementet

- Värna språken – förslag till språklag. [26]
Digital-TV-övergången.
+ Engelsk översättning. [35]